

Rev.
21.10.58

భారతి

సాహిత్య మాసపత్రిక

సంపాదకుడు

శివలెంక శంభుప్రసాద్

అక్టోబరు 1958

సంపుటము 35 :

: సంచిక 10

విడిపత్రిక వెల ఒక రూపాయి

విషయానుక్రమణిక

అక్టోబరు 1958

నిర్వేదము	శ్రీ బొడ్డుపల్లి పురుషోత్తం	...	1
సుచిత్ర ప్రణయం	శ్రీ డి. బాలగంగాధరతిలక్	...	3
మర్యాదలు	శ్రీ జానాకల వేంకటరామమూర్తి	...	17
వార్నిష్ - రంగులు			
తయారు చేయుట	శ్రీ అయ్యగారి సోమయాజి	...	25
జ్యోతిరవతరణము	శ్రీ బి. రామరాజు	...	31
అంతర్వాహిని	'హితశ్రీ'	...	33
వరాహమిహిరాచార్యుని			
నంఘ సంస్కరణము	శ్రీ గొల్లాపిన్ని వాసుదేవశాస్త్రి	...	47
ఆత్మహత్య	శ్రీ మంథా వేంకటరమణారావు	...	51
సముద్రపు మొక్కలు :			
వాని ఉపయోగములు.	డాక్టర్ ఆర్. ఎల్. ఎస్. శాస్త్రి	...	68
సాంబయ్య చావలేడు	శ్రీ బలివాడ కాంతారావు	...	70
వసుచరిత్ర-ప్రకృతిదర్శనము	శ్రీ బొడ్డపాటి కుటుంబరాయశర్మ	...	74
ఇల్లు కూలించి	శ్రీ అంగర సూర్యారావు	...	78
కలగూరగంప		...	94
గ్రంథ విమర్శనము		...	97

వైజయంతిమాల పద్మిని వీరిని
అత్యున్నత స్థాయిలో చూడండి

జెమిసీ చిత్రం

విజయకోట

..తెలుగు..

వీరుడు

అక్టోబర్ 2 మొదలు ఆంధ్ర దేశే మంతటా.....

అమృతాంజనము

ఎంత భయంకరమైన
కాలి నొప్పి నైనా షణ్డంలో ఉపశమింప
జేస్తుంది

లక్షలాది ప్రజలు 1993 నుంచి
దేశమంతటా అమృతాంజనాన్ని వాడు
తున్నారు. అమృతాంజనము బెడుకుడు,
వాపులు, శలనోప్పి, పళ్లపోటు, జలుబులు,
దగ్గులు మొదలై వచ్చేవి ఉపశమింపజేస్తుంది.
అమృతాంజనము
అన్ని నొప్పులకు
దివ్యమృతము.

అమృతాంజన
లిమిటెడ్.
మద్రాసు-4.

బొంబాయి-1, కలకత్తా-7.

ప్రతి ఆదివారం రాత్రి 6-80 గం|| లకు 41 మీటర్ల మీద రేడియో సిల్వర్ వలో దక్షిణ భారతభాష
లన్నింటిలో విజయవంతమైన కార్యక్రమం ప్రారంభం, అమృతాంజలి విసంధి.

నిర్వేదము

శ్రీ బొడ్డుపల్లి పురుషోత్తం

ఎచ్చట నుంటివయ్య పరమేశ్వర! వీనిని కావ్యలోక మం
దిచ్చకువచ్చినట్లు విహరింపగ నీయక సేవకత్వమే
పుచ్చుకొనంగ నాజ్ఞ నిడబూన, రసాబ్ధులు నీవదమ్ములక
విచ్చిన నన్నజాజయరవిందములన్ కొలువంగనట్టులొ॥

భాగ్యముతోడ నీచరణ పద్మములన్ సతతమ్ము కొల్వగా
యోగ్యతఁగల్గి విచ్చిన మహోజ్వల నూతన సత్కవిత్వ సా
భాగ్యమునక ఊదాత్త రసవార్నిధి తేలెదగాని, వట్టిదా
ర్భాగ్య జగమ్మునన్ నిలువ వచ్చునె? యేకనిమేషరక్షి॥

అశయములే హిమాలయ శిఖ్రములన్ బురుడించుగాని, నన్
ఏ శని పట్టెనో మొదటి కేనియు నించుక చేరలేక, నా
యాశల నీటగల్పుకొని యంధుడనై యిట కూలియుంటినో
ఈశ! పరేశ!! నన్ను కరుణించి యొనంగుమ పూర్వసంస్కృతిన్॥

ఈ యెడ నొక్కమారు పరికింపుము, నాదు దురంత వేదనన్
వ్రాయగజాల పద్యముల స్వామి! అశక్తుడ నంచు తెల్పగా
నా యభిమానమున్ వదలినాడనులే!! యిక శంకలేల, నే
నీ యనురాగ గీతకమనీయసుధారసమానెదన్ ప్రభూ॥

ఈ గుడిబండ చాల్చి యిక యెన్ని దినాలని జీవితమ్ము నే
లాగగలాడ తండ్రి? కనులం జలియించుచునుండ ప్రాణమే
లాగుననైన బ్రోవగ తలంపనిచో నిమునమ్ము యేని నే
నాగగ జాలనట్టి చలితాత్ముడ నైతినియా! పరాత్పరా॥

అశరదిందు చంద్రికల ఆసికతాతలవేది తేరి నా
అశల నెల్ల నీకు తెలియంగ కవిత్వమునల్లి, అల్ల ఆ
కాశమునందు తారకల గానముతో శ్రుతిగల్గునట్టి భా
గ్యాశయ మబ్బునయ్య పరమాత్మ!! నిమేషపు జీవితమ్ములోక॥

ఆశయహీన జీవితమే హాయిగ నున్నటు తోచు, పెట్టి యా
వేళము పెచ్చుమీర వినువీధిని సాధము పైన సాధముల్
కాశల మొప్పగట్టితి సుఖమ్ముగ నుండమటంచు, నింతలో
రాశిగఁ జేసి యన్నిటి పరాత్పర!! రంజిలుచుండు వాత్మలోన్॥

నీవే నేనయి నేనె నీవయగుచున్ నిత్యప్రబోధమ్ముతో
భావావేశ రసైక జీవిత సముత్పన్న ప్రవృద్ధమ్ముతో
నీ విశ్వమ్మున నుండు భాగ్య మది లేనేలేక యల్లాడు నే
నీ వాత్సల్యరసమ్ము నానుటకు తండ్రీ! ఎంతో కొట్టాడెదన్॥

జీవిత మగ్గలం బగుట జీవితయంత్రమునందు జిక్కి, నా
నా విధమైన యాతనల సల్గి కృశించితి తండ్రీ! నూర్న నం
జీవిని నిచ్చి సంస్కృతి విశేష సమంచిత దివ్యమార్గ నం
భావితుఁ జేయవేడెద కృపారస వీక్షణ! సాధురక్షణ॥

నాదు జీవిత మనెడి విషాద గీతి
నీవు రచించి నా కిడినాపు గాది
శిథిల మాట ఆలాపన నేయకాల
దీ హృదయవీణ, నీవు ప్రేమించునటుల॥

ఎన్నటికినైన వికసించు నీ యెడండ
మొగ్గయని తలంచితిగాని మోనపోతి
అమిత కఠిన కర్మశహృదయమ్ముతోడ
తోడిమవలకును దీనిని త్రుంచినావు॥

ఏమి మూటగట్టెదవు? కానిమ్ము సామి!
ఆసిపోవదు క్షణమాత్రమైన జన్మ—
ఈ విషాదాశ్రువులను జీవించువాడ
సతతమును నీదు నామసంస్మరణతోడ॥

సుచిత్ర ప్రణయం

శ్రీ డి. బాలగంగాధరతిలక్

పాత్రలు: శేఖరం, రంగనాథం,
రామనాథం, పంతులు,
సోమయాజులు, సుచిత్ర.

రంగము - 1

* * ఒక టాకలో ఒక విశాలమైన రోడ్డు. బహుశా అటువైపు మూడు నాలుగిళ్ల కన్న ఎక్కువ లేనందువలన కాబోలు ఆరోడ్డు మీద జననంచారం చాలా తక్కువగా ఉంది. రోడ్డున ప్రక్కగా శేఖరం నిలబడి, సిగరెట్ కాలుస్తూ ఎవరికోసమో నిరీక్షిస్తోంటాడు. ఖరీదైన పాంటూ షర్టు ట్రీట్ లో ఉంటాడు. శేఖరం స్పృహదూషి. అతనిలో ఆడంబరమూ, చొరవా తెలింపూ వ్యక్తమౌతుంటాయి. ఎంత అణచినా, అణగని ఉత్సాహమూ, ఎన్ని కష్టాలు వచ్చినా నశించని ఆశావాదమూ (Optimism) అతని తీరుకీ ప్రవర్తనకీ ఒక ఆకర్షణని కలిగిస్తాయి. అతను అలాగ ఎవరికోసమో చూస్తూ నిల్చుంటే, వెనుకనుంచి అతని మిత్రుడు రంగనాథం వస్తాడు. పాంటూ ష్లావా ధరిస్తాడు. శేఖరం కన్న ఒకటి రెండు సంవత్సరాలు పెద్ద.

కాలం: ఉదయం ఎనిమిదీ తొమ్మిది గంటలకి మధ్య:

రంగ: (చివురొక చురుకూ) హలో శేఖర్. ఇక్కడ నిలబడ్డావేం రోడ్డుమీద.

శేఖరం: (ఆదిరిపడి) హరి నవ్యట్రా రామ్మో. ఇంకా యింటాను నేమో అనుకున్నాను. ఆర్డర్ కోసం చంపేసున్నాడు రాత్రీపగలూ. అందు వల్ల మూడురోజులనుంచీ రూమ్ కి నైరే వాజరు కోల్పోయినాను.

రంగ: ఆలాగా! అయితే ప్రస్తుత మకాం ఎక్కడ.

శేఖరం: పగలంతా జాతీయ ప్రభుత్వంవారి రోడ్డు, పార్కులు, రాక్షసు క్లబ్బులు నీలాంటి మిత్రుల లాడీలు. 'రికాలోగం ఫ్యూటీ' అన్నాడు భవభూతి అనే ఫ్రెంచికి శేఖరుడు.

రంగ: (ఎగా దిగా చూసి) మాంచి టిప్ బాప్ గా ఉన్నావు ఎవరూ ఉద్యోగం దొరికింకేమిట!

శేఖరం: ఎవరినాడురా మనకి ఉద్యోగం. తిలవించి శ్రమపడి పనిచేసి రాపతింటావా నేను. ఇంత శ్రమపడితే నెలకి ఓ ముప్పి వందరూపాయల తీరిం!

రంగ: ముప్పి వందరూపాయలా ధని: పార్వకౌమా!

శేఖరం: అందులోనూ యావంతో, ఆవందంతో, ఆతె లతో మిగిలినాడే ఈ జీవితాన్ని సునాస్తాగిరికి బలియవ్వడం మహాపాపంరా రంగదూ! ఒకేయ్! మన లెక్క ప్రకారం ఎలదైనప్పు తప్పేరంకూ మానవుడు కష్టపడకూడదురా! ఆ పై మన దేశాచారం ప్రకారం వృద్ధుడైపోతాడు కాబట్టి ఎలానూ కష్టపడలేడు. కాబట్టి జీవితాన్ని నిరం తిరముఖప్రదం చేసుకోవాలనే ధయెరీ మనం కని పెట్టించితి!

రంగ: హరి నిన్ను తిలకెయ్య! పూటకీ టికెట్ తీసుకో. చి. ఎ. ప్యాపై విఘటనల్లు గాడిదలా తిరుగుతున్నావు మరి నీకీ తిండి బట్టా ఎవరు ఇవ్వయి చెప్పాడురా మరి.

శేఖరం: (సిగరెట్లు దమ్ము గట్టిగా లాగి) ఒకేయ్ రంగదూ నా జీవితమిత్రం నీకు వివరమర్పి చెప్పా

లంటే ఒకరోజు, అది నీకు అర్థంకావాలంటే ఒక సంవత్సరం, దాన్ని నువ్వు అడులులో పెట్టాలంటే ఒక శతాబ్దం పడుతుందిరా మై దియో! కాబట్టి యాదుముక్కల్లో వెలు తాను విను. జీవించడమనేది ఒక కళ. ఆ కళని ఆధారం చేసుకుని మూడు ఉపకళలున్నాయి. ఒకటి అప్పు చెయ్యడం, రెండు ఆపద్ధాలాడడం, మూడు వేషభాషలు. ప్రస్తుత వా నిరుద్యోగ నిర్వాస నిరాహారదీక్షలో ఈ మూడింటిలోనూ గొప్ప ఎక్స్ పర్ట్ నైపుయానుకో.

రంగ: నిజం!

శేఖరం: నిజం. (విమేషంగా) యేం చెయ్యమరా బ్రదర్. చెప్పడాటి అనుకోకు. మనలాంటి మధ్య తరగతి యువకులకి యింతకన్న ఆస్కారం ఏముంది. గౌరవంగా స్వీచ్ చేసి జీవించేందుకు యాల్లాలు లేవు. అలాగ అవి స్వలింగతాన్ని వ్యాధ యాన్ని చంపుకొని, ఆకేయాన్ని ఆకర్షి కట్టకట్టి నైకుకాలిలో పారేసి జీతం డబ్బులకోసం బ్రత కడమ చేది-మై గాడి-నే నూహించలేమరా.

రంగ: అవునుగాని నీకు అప్పు ఎవడిస్తాడంటి? నూలు యా ధైర్యాపాటుల వికరమైన మానక సంపాదన వున్న వాళే వుట్టరు.

శేఖరం: అందుకే అప్పు చెయ్యడం కూడా ఒక కళ అన్నామరా మిసర్. నూలువరసకి మన ప్రెండు గజపతిని ఎరుగుదువా?

రంగ: తెలియకే-అర్ అండ్ అర్ ఘరమలో పని చేస్తున్నాడుగా.

శేఖరం: వాడికి నువ్వంటే ఎంత గురీ, ఎంత గౌర వయ్యా, ఎంత నిర్వాసయ్యా ప్రయోజనపడితనీ తెలివైనవాడినీ...

రంగ: అవునవును. పాపం వాడికి నేనంటే అమిత అభిమానం.

శేఖరం: అవునా! మొన్న నే నేం చేశావో తెలుసా. అంటు అవసరం వచ్చింది. ఒక్క పాతిక వుంటే యివ్వరా బ్రదర్, మన రంగడు వా కివ్వలేనిన పాతికా నీకు విలియ వేస్తాను. పాపం వాణ్ణి ఈ నెలాఖరు రోజుల్లో ప్రెస్ చెయ్యడం వా కివ్వం లేదురా అని ఓ పాతిక రూపాయలు సంపా దించాను.

రంగ: (తేజోవీ) నేను నీవ్వాలవా? నీ మొహానికి వాకు అప్పు పెట్టే ప్రామతుకూడా వుందా! ఏం గుండెలరా నీవి. ఎంత ఆబద్ధం, పచ్చి వలవి ఆబద్ధం.

శేఖరం: ఆబద్ధం నల్లగా ఉండదురా భాయ్. జర్మనీ సిల్వర్ లా తిళితిళిమవిమెరుస్తూ నిన్ను లోబరుచు కుంటుంది. సత్యం విజంగా నల్లగా ఎక్కడో మూలపడి ఉంటుంది.

రంగ: ఇంత ఘోరంగా ప్రవర్తిస్తా వనుకో లేదురా.

శేఖ: ఖంగారు పడకురా రంగడూ. ఆపడలందు ధైర్య మన్నాడు. ధర్మహరి అనే అమెరికన్ పొయెట్.

రంగ: నేను బెర్ని గజపతికి నువ్వు చెప్పిన మోసం చెప్పేస్తాను.

శేఖ: చెప్పనూ! చెప్పివంటి మాత్రాన తల తీసేస్తాడా విమిటి-ఇంతకీ నే హీరులంకదా! జేసుకాని బ్రదర్ ఒక్క అయిదు రూపాయలుంటే... (చెయ్యి చావుతాడు.)

రంగ: (కంగారుగా) ఒరేయ్. వాళి మస్కా కొట్టు తున్నా నేమిటి.

శేఖ: పారీ (వచ్చేస్తాడు.) అలవాటు వాస్తవ అడిగే తాను. 'తిరిరి యిదుమున తెలంబు తియవయ్య, కుండేటికొమ్మ పాధంపవయ్య కానీ చంపివా చచ్చివా రంగవాధునిమండి కానీ కాలడవుడు' అన్న లోకోక్తి ఉనికి వాకుండా.

రంగ: ఛాంక్స్. డబ్బునగ్గర మనకి చాలా గట్టి అను ధీమంతుడి మిత్రువా!

శేఖ: (ఇటూ అటూ యానీ) ఒరేయ్ రంగడూ. ఇంక నువ్వల్లివా.

రంగ: ఏం యిక్కడ నిలబడకుడరా.

శేఖ: ప్లీజ్ ఆ అమ్మాయి వచ్చే వేళియిందిరా.

రంగ: అమ్మాయా! ఎవరా అమ్మాయి? ఎవరి అమ్మాయి. తదితర సుదాదా లేమిటి. సవిస్త రంగా చెప్ప.

శేఖ: సుచిత్ర.

రంగ: సుచిత్ర! లక్షాధికారి రామబాసంగారి అమ్మాయి!

శేఖ: ఎ గ్లాట్లీ.

రంగ : అయితే?

శేఖ : ఇంకా నీకు తెలియదురా రంగదూ. నువ్వే లోకంలో ఉంటున్నావో నాకు అర్థంకావడం లేదు. భరితయేమీ శేఖరంయొక్క చరిత్ర చరిత్రలోని యీ గొప్ప అధ్యాయాన్ని వివరించావని తెలిస్తే—భారీ చరిత్రకారులు నిన్ను మెచ్చుతారు.

రంగ : అసలు సంగతి ఏమిటో ఏమిటో.

శేఖ : ఆ అమ్మాయిని నేను ప్రేమిస్తున్నాను. కాలేజీ వదిలిన మరుక్షణంనుంచీ యిదే మన జీవితానియం. నువ్వొక్కడేరితప్ప యీ విషయం తెలియనివాడు మన దేశంలోనే లేడు.

రంగ : అదేదో ప్రేమించడం ఆ నే పని చేస్తున్నావని తెలుసుకుగాని నీ ప్రేమకి లక్ష్యమైన దురదృష్టవంతురా లెవరో తెలియదు. అయినా, నువ్వం దన్నీ ప్రేమించేయ్యోచ్చును. ఖచ్చితం లేని వ్యవహారం.

శేఖ : ఇదా నువ్వు చెప్పేది. అసల నీకు ప్రేమంటే ఏమిటో తెలుసునా! ఆ ప్రేమించే తాహతూ, హృదయమూ నీకు ఉన్నాయా? నువ్వు కిట్టునీ కృష్ణాశ్రునీ చదివావా? రాత్రిళ్ళు మల్లె పూలు వాసవమాస్తూ ఏడుస్తూ పక్కమీద దొర్లావా! పోనీ ఎప్పుడేవా చండ్రోపాలంభన అయినా చేశావా! కరకుగట్టిన గుండెల నువ్వు నా ప్రేమని నింపించడం ఆంధ్రుడు మార్య కాంఠిని ఆశ్రేపించినట్లు ఉంటుంది.

రంగ : నా మాటకేంకాని, ఏదేనా ఫలితం కనపడు తోందా!

శేఖ : ఆ అమ్మాయి చాలా బెట్టుగా వుంటోంది. ఎన్నో లవ్ లెటర్లు వ్రాశాను. మా వామ్మకి చెబుతాను, మా ప్రిన్సిపాల్ కి చూపిస్తాను అని చెబుతుంది. కాని ఏ ఒక్కటి చెయ్యలేదు. అదికే మనం అంటే యిద్దమన్నట్లు అదే దాఖలా అనుకో.

రంగ : అవసరంగా తనుకూడా రచ్చక్కెవలసి వస్తుందినే భయంవలన ఆమె గవచ్చిగా ఉన్నామని వుంటుంది. కో, అది నీ మీద ప్రేమగా

భావోస్తే నీ కామన సమ్మతిగురించి సందేహించవలసి వస్తుంది.

శేఖ : శ్రీ హృదయం నాకు బాగా తెలుసుదురా మిసర్! ఆమె నైకి యాపే నిముఖత, ఆ పం వెనుక ఎంత ప్రేమవుంటో, ఆమె ప్రవర్తనా, స్వభావమూ చెప్పటా నే ఉన్నాయి. ఒరేయ్ బ్రదర్! ఒక్కక్క అవది ఒక్కక్క రకం పేద అనుకో. ఎవరినీ ఎలా మీటి పరికించాలో అదొక బ్రహ్మాంధమైన కళ. అవది మంచి గంధం చెక్కలాంటిది. గంధం చెక్కని రాయగా రాయగా గంధాన్ని వుంది. అలాగే అవదాని చుట్టూ నిరగా తింగా ఓ ఫెన్ మార్పింకున 'ఏమండోయ్. మిమ్మల్ని నేనూ ప్రేమించేస్తున్నాను' అని చుట్టుకుని ఆ నే నుంది.

రంగ : నువ్వు వర్తిస్తావ్వికటివిరా శేఖరం. కథలు వ్రాయడానికి, నాటకాల్లో నేపాలు వెయ్యడానికి పనికిరానివాడని లోకాన్ని అందరా వెయ్యి రకపోతున్నావురా. ఒకటి ఆ అమ్మాయి అంత బుద్ధిలేనిదై నీలాంటి లోభిని ప్రేమించిందే అనుకో, వాళ్ళివాన్ని నిన్ను ఓ పెయిర్ ఆఫ్ టాంగ్సు (Pair of tongs) తో ఓ పురుగుని విరివల్లాగా విరి గోడ అతిరికి విసిరేయ్యదూ!

శేఖరం : ఒరేయ్ నువ్వు గుమాస్తావి. గుమాస్తా ఎరిడికి జీరితంలో రోహున్న సజమాకుండానీ, అన్నీ కాకపోయినా కొన్ని అయినా సుఖాంతం అవుతాయనీ నమ్మకం పోతుందిరా. వట్టి వేలికల్ గా అయిపోతాడు. చూడు. ఈ అమ్మాయి రామనాథం గారివిక్రేతప్రతిక. అందులో గారబు పట్టి, అర్ధరాత్రివేళ ఆమె లేచి ఇప్పుడు నాకు మార్యకాంతి కావాలి అంటే ఈయన తిత్తుణం గగనమార్గంలోకిపోయి మార్యధగవానుడై జల్మ పలుకు తిరుగు వచ్చేవాడంటే నిమ్మక. అటువంటివ్వకు ఈమెని కాదనిలదా... అరెరె! ఆ అమ్మాయి యితే వచ్చిందే. టీజ్ గలవుట్.

రంగ : ఏదీ అవిట్టి ఒక్కసారి చూడనియ్యి.

శేఖరం : టీజ్. పోరా. పోరా. (భుజం పుయ్యకుని లాకుపోతూ) అబ్బబ్బ! యీ రొడ్డుమీదెవ

కొంచెం ఏకాంతం వీడక పోలే ఎలాగరా.
(రంగనాథం బల్లిపోతాడు. సుచిత్ర ప్రవేశం.
పండ్లొమ్మిది పంకెన్నిరాల వరుసున్న అందం
అక్కడ, పెంకిరివం, తెలివీ అమ్మి అమరి
ఉంటాయి. ఖరీదైన వీర ధర్మంబి రెండు జడ
లలుకుంటుంది. చెరిలో వానితో లేగ ఉంటుంది)

శేఖరం : గుడ్ మార్నింగ్ సుచిత్రా దేవి.

సుచిత్ర : (యదురుమాడి)... మార్నింగ్.

శేఖరం : ఇలాగ మెసింగ్ కి బయల్దేరా వీరుటి.

సుచిత్ర : అది మీ కవలవరం

శేఖరం : నిజమే. కానీ అవలవర మెవవాటిలో తోడ్కొని
కలిసిండుకోవడం వాళ్ళకే సరదాలెండి

సుచిత్ర : (మాట్లాడక ముందుకు వెళుతుంది.)

శేఖరం : సుచిత్రా దేవి అన్నట్లు వా నూలు దవారవ
(పేనులేఖ మీకు అందించమకుంటాను.

సుచిత్ర : అగ్ని హోత్రుడి కందింది.

శేఖరం : (బాధతో) అంతమాట అనగండి. నుండెల్ని
కాల్చేసివలయిపోతుంది.

సుచిత్ర : మీమీద ఏమీ యాక్షన్ తీసుకోవంతుకు
పంతో దీనింది. మీకు వార్నింగ్ ఇస్తున్నాను.
మీకూ వాకూ ఏమీ పంబంబం లేను. యిక
ఉండిపోదు. ఇకమందు మీ ప్రతినిధి మారక
పోలే నేను తీసుకోదగిన దర్శన తీసుకుంటాను.

శేఖరం : మీకు కోపంగాని సుచిత్రా, ఒక పేజిక
దర్శన తీసుకుంటే యీ శేఖరం తీరితం గవ్యమై
పోతుంది.

సుచిత్ర : మీకు అలవాటే నన్ను మాట.

శేఖరం : ఏరిటి.

సుచిత్ర : తానుడు.

శేఖరం : (నవ్వి) మీకు చాలాకోపం ఉందండి.
కోపంలో మీరు మరి అందంగా ఉంటారు.

సుచిత్ర : మజన్.

శేఖరం : నోరు మూస్తూనే ఆనుకోండి, ఈ కళ్లు యీ
వలమన్న యీ ప్రాణం—వీటి నెలకండి
మూడుడం. అరి మీ వెంకటేశ పరుగెత్తుతాయి
కదా.

సుచిత్ర : (చిన్నగా నవ్వి) ఈ గోడ్డుకాయడంతప్ప
మీకు మరేమీ పనిలేదా ఏమిటి.

శేఖరం : నిజంబెప్పారు సుచిత్రా దేవి. ఈ మధ్య
పోతున్నాల్లో ఒకటి రెండు ఉద్యోగాలు
వచ్చినా రికార్డులేవారు. ది. యే వ్యాస
- రెండేళ్ళయినా యీ ఉద్యోగిని వెళ్ళి
పోయాను. మిమ్మల్ని ఎక్కడ నూడలేపోతానో
అని మీరు ఎడిచే యీ గోడు, మాన్యువే
పొక్కులో బల్ల, కాశిదీ గేటు—యివన్నీ
పుగ్యస్థలాలంటే నమ్మండి. మీరు వాకు దేవి,
దేవత...

సుచిత్ర : ఇంక కట్టిపెట్టండి.

శేఖరం : మీరు ఏమన్నా అవండి పడతాను. (పేనుకి
యింతి కత్తి, యింతి కడి ఉందిని వాకు యిది
వంకు తెలియనుమండి. ఒకపారి వరుసగా
రెండు రోజులు మీరు కవలవలపోతే మీరు కని
పించెటంతరింకూ ఏమీ రింకూపడదనీంచి. నుంచి
నీళ్లు విసిరే ఏమీ అవారం లేకుండా అలా
ఉండిపోయావంటే నమ్మండి. సరే, మూడవ
రోజు మీరు కనిపించారు.

సుచిత్ర : (చేలేవగా) పాపం అప్పుడేవా భోంచే
కారా.

శేఖరం : మీరు కనిపించాక యింక భోజన మెందుకూ
కడుపు నిండిపోయింది.

సుచిత్ర : మిస్టర్ శేఖరంగారా. ఇలాగ ఉపవాసాలు
చేయడానికి యింకా గొప్ప తిండ్లెక్కులు మాపిం
చడానికి మీలో ఏదో మాహాత్మ్యం ఉండి
ఉండాలి. ఇంకా మని దీకెం మిమ్మల్ని నుండి
వలపోవడం చాలా విచారకరం. కానీ మీరు
నన్ను యిలాగ వెంటబిందెమూ, యీ అన్నంలేని
వాడనూ, మీకూ వాకూ నూడా గొరవప్రదము
కాదనీ ఉచితం కాదనీ మీకు తెలియచెయ్యడం
చాలా అవసరం. ఇంకో మీకు మళ్ళీ చెప్తు
న్నాను. మీ శ్రమ! ఫలితంలేదు. మీ వారస
మీరు దయచెయ్యండి.

శేఖరం : (చూతున్న) అంబేంబారా.

సుచిత్ర : అంతే. వీజ్. ఇక దయచెయ్యండి (విసు
రుగా వెళ్ళిపోతుంది.)

శేఖరం : పోరి శేఖరం! నీ యీ శ్రమ అంతా
వ్యర్థంరా! నువ్వు నిలుపేవరి, నిలువోగిరి.

సుత్యు లో ఫణి. దామ స్కాండర ని. అంతే కాని నీ హృదయం నీ ఆశయం ఎవరికొకటి. దిగువునున్న అపవీలలకి కూడా ధనం హోదా గౌరవం అంటే ఉన్న మోత మనుష్యులంటే లేదు. ఈ సంఘానికి నువ్వీ, మరి మీరుండే కొడు కావలిసింది. ఈ సంఘం రాక్షసుల సంఘం— ఇక్కడి వాలంటివాడికి స్థానం లేదురా, లేదు — అరే! సుచిత్ర నిర్భయిందే! ఇత్య జేపటి చెబుతాం. (తీవ్రంగా ఆలోచిస్తాడు. ఒక విశ్వయానికి వస్తాడు.) ఈ శేఖరానికి ఓటమి అనేదలేదు. ఇదేదో చివరికంటా మాపి తీసుకొను. శేఖరం అంటే ఏమిటి? Hope forever hope. (హోప్, ఫరెవ్ హోప్.)

(గారిలో చెయ్యి ఉప్పుతూ సుచిత్ర నిర్భయ దారికి వెళ్లితోటాంటే సుహృద్ సోమయాజుల అల్లి ధీకొంటాడు. సోమయాజులకి వలదై చెబుతాడు వెనుకబడిన బట్టలూ, పాత కళ్ళుకొడు, యిదిర కానివ చిహ్నాలు.)

శేఖరం : (ఆగి.) అయ్యో! ఒక్కడుట. ఈ దారికి ఒక అమ్మాయి, ఒక అందమైన అమ్మాయి, రెండుజంట అమ్మాయి కనిపడతాయి చెప్ప గలరా.

సోమ : ఎవరనుత్యు. (కళ్ళికోడు పరిసరమగుంటూ చూస్తాడు.)

శేఖ : (ఉరికిక్కోడి) మర్యాదయ్యా మహామభావా! శైలవ్. వస్తాను.

సోమ : (చెయ్యి పట్టుకుని) ఏమయ్య శేఖరం. యిప్పటికి దొరికాడే. కా అద్దెనట ఏం చెప్పావు? రెండుకోకాల్కుంచి నీ కొసం దిగులన్నీ గారిస్తున్నాను.

శేఖ : నే నెప్పుడెన్నా యిప్పుడెన్నా నా స్వామీ! ఎటొచ్చి ఒక్క సంవత్సరం కదా అయింది! ఇంక కొన్నాళ్ళు ఓరిక పట్టండి.

సోమ : ఇంక దిల్లేదు. నీ తియ్యది మాటలకి మోసాలకి యింక లోబడెను. ఇన్నాళ్ళు నా యింట్లో లైకాయించి ఒక్క నెల అద్దె యిచ్చిన సోపాన బాగాయ్యో! క్యామం ఉంచా! వాయిదావేస్తే ఒప్పుకోను. యిచ్చి తీరార్పించి.

శేఖ : మీరు చెప్పింది విజయకాని మా గ్రామంనుంచి రానివ్వ సామ్య యింకా రాలేదు. తియ్యది, మాపండి. వీళ్ళిలాగ యింటి అద్దె ఎప్పుడూ ముందే నిమాయ చేసుకోవాలి లేకపోతే వాయిదాలు తప్పవు. ప్రపంచంలో కొన్నిటికి వాయిదా సుఖం ఉంటుంది. చెబుతుంటే ఒకటి, యింట్లో ఒకటి కొడు దానా ఒకటి...

సోమ : ఈ కబుర్లన్నీ పనికిరావు నాకు చాలా అతి పరంగా ఉంది. తియ్యది అటుకే పం అయినా చెరించి...

శేఖ : ఇప్పుడేమీ లాభించేదు సోమయ్యగారూ. ఇప్పుడు ప్రతి నిమిషం ఆమూల్యమైనది. సుచిత్ర యీ పాటికి చాలాదూరం వెళ్ళిపోయి ఉంటుంది. దంపేకవయ్యా పాదాలలో పువ్వు లాగ అత్తు దిచ్చి (వేగంగా వెళ్ళిపోతాడు.)

సోమ : సుచిత్ర! సుచిత్ర ఎవరు చెప్పా. మా జమీం దారుగారి అమ్మాయి కొడుకా. ఏమయ్యాయో శేఖరం. (వెంకటేశ వదితాడు.)

(రెండు నిమిషాలపాటు క్షీణి కావినా ఉంటుంది. మరొక వైపునుంచి సుచిత్ర వస్తుంది. వెంకటేశ శేఖరం వస్తాడు.)

శేఖ : (ధిమం ధిమంగా) మిస్ సుచిత్రా గిరి!

సుచి : (అక్కొంగంగా) మీ రింకా...

శేఖ : అనుచరిస్తూనే ఉన్నాను. భాను ఎప్పుడూ వెంటబడించేతగా.

సుచి : (కొపంగా ముందుకు వెళ్ళుతుంది.)

శేఖ : మీ చీర చాలా బాగుందండీ.

సుచి : మీరుకూడా ఒకటి కొడుకుంటారా.

శేఖ : (చిరియి కూడా) ఈ ఎండలో మీ కొట్ల పసిమి బంగారంలాగ మెరిసిపోతోందండీ.

సుచి : మీరు మరిచిపోయిందండీ.

శేఖ : ఎక్కడి. కెళ్ళుగా ఉయ్యన్నాక చేశారు.

సుచి : థాంక్సు.

శేఖ : మాపండి. ప్రేమ ఉడికి అన్నాను. కాని అత విజమైతే మీరు వాళ్ళికి కొంతకొంతా మరి ప్రకాశించింగా ఎలాగ కనబడతారు చెప్పండి. అసలు మీరు లేనివోలకూడా మీరు కనబడతారు

కదా ఈ కల్లెడి, ఈ ప్రకృతి అంతో వసంత
కోరికలు వెలుగుతున్నట్లు అంటుంది. పచ్చిక
కాలంలోనూదా. ఇంక ప్రేమ గుడ్డిదలా అవు
తుంది. ఆ చెప్పిన కవి యోగ్యోకాని...

సుచిత్ర : పచ్చకా మెర్లవాడిలోకం అంతో పచ్చగా
కవపడుతుంటుంది.

శేఖరం : మీ రలాగ తీవ్ర ప్రేమ నొప్పుకోను. ప్రేమ
పుష్టికి మూలం. ఆదివంశములు కలహార్యముల
దగ్గర్నుండి రైలానున్నాలోమయోజాలియోట్..

సుచిత్ర : (చెల్లెల్లో చేతులు పెట్టుకొని) మీ వాగ్దోరణి
విపరీతంగా ఉంది—

(రబుక్కువ ఇంట్లో తిరిగి వచ్చినవారి నే
కోసంగా వెళ్ళుతుంటుంది.)

శేఖరం : అర! ఇంటివైపు వెళ్లిపోతున్నాను.

సుచిత్ర : మీలాంటి పెద్దమనస్సులు దాదాపు
కాస్తాంటే ఏమిటి చేసేది—ఛీ, పథ్యం తెలి
యింది ఈడు. నే నింటికీ పోతాను.

శేఖరం : (తం దిగులులు వేసి) మళ్ళీ ఇంతియారం
వదిలివేళతరా! పోనీ రిక్తా పిలవమన్నారా.

సుచిత్ర : (దురదుర చూస్తుంది.)

శేఖరం : కాదుండగా మీ కి ప్రేమ ఏమిటి బర్తం.
మీ రలా ఎవరూంటే నాకు కాట్ల నొప్పులు
పెడుతున్నాయి. మీరు దనక వాయిస్తారని
భయంకాని మిమ్మల్ని బుజాలమీద యెత్తుకు
మోసుకుపోవాలని వుంది.

సుచిత్ర : (పక్కన వచ్చి) మీకు నేనంటే భయం
ఉందన్నమాట.

శేఖరం : తగనిభయం సుచిత్రాదేవి. ఈ ప్రపంచంలో
జీవిత భయపడదు—భయపడలేదు. రాత్రిలు
ఒక్కటి తిరిగి దూరంగా ఏకాంతంగా నున్నాని
గడివిన రోజులకి భయపడలేదు. దర్శించానీ
చావుకి భయపడలేదు. కాని మీరంటే...

సుచిత్ర : (ఆశ్చర్యంగా) మీకు వంకాల ఏమీలేదా.

శేఖరం : లేకం సుచిత్రా—ఉన్నాయి వూళ్ళో
అప్పులు.

సుచిత్ర : అంత ప్రేమకంటే ఉండి కానీ సంపాదన
లేని కలిసితిరా మీకు పెళ్ళి ఎందుకంటే?

శేఖరం : ఎంత మాటన్నావు సుచిత్రా! ప్రేమ
పెర్చింది. ప్రేమించుకొన్న వ్యక్తులకులు ఈ
వీరివంపలూ ఈ భోగభాగ్యాలూ గుచ్చాలు
కావుటండీ. మీకు నేనూ, నాకు మీరూ
ఉండగా మరింకేం కావాలి. ఒకరి ఎదురుచూస్తూ
ఒకరు చెయ్యకనీ ఒకరి కల్లెలో ఒకరు చూస్తూ
ఎన్ని యుగాలైనా గడిపివెళ్ళుచున్నాం కదండీ.

సుచిత్ర : జేమరెండి. మీరు మీ మిత్రులదగ్గర ఒకటి
రెండూ అప్పు లేవూంటే, నేను పాతుగమ్మ
యిగుగమ్మలదగ్గర కొంచెం బియ్యం, ఉత్తా,
పప్పు బియ్యం చేస్తాంటే—

శేఖరం : మీ కేం సుచిత్రా. నవ్వు క్రిమంతురాలిని.

సుచిత్ర : అయితే నా గనం ఆశించి నన్ను చేపట్టాలని
చూస్తున్నా రప్పమాట.

శేఖరం : కాదు కాదు సుచిత్రా! ఇక్కడ మిమ్మల్ని,
అక్కడ అగాథాన్ భవాన్ని, రాక్ ఫెల్లర్
ఖజానాల్ని, పోర్టు మిలియన్నునీ, నైజాం ధూగ
ర్యంలా దానినీ బంగారకడ్డలనీ పెట్టి నీకేం
కావాలని అంటే, సుచిత్రా ఆమెనుమిల్లు గొల్చే
భవాన్ని యిలాగ కాలిలో తీస్తేస్తాను. నేను
భవానికి దాసుడయితే, యిన్నాకు యావూళ్ళో
అడుగుపెట్టాలా పడుతూ యిలా ఉంటావా.

సుచిత్ర : (తురికంగా) మీలో ఎంత త్యాగకీలమూ
సహనమూ ఉన్నాయండీ.

శేఖరం : (వీక్షించి) నాపరిధియం అయిన కొద్దీ మీకు
క్రమంగా చాలోవున్న యింత సురుగు వింపద
నూదా తెలియజేస్తుంది.

సుచిత్ర : కాని చూడండి మిస్టర్. నా జీవితవిధానం
నేను. నాకు విరంతరం, సౌఖ్యం, భోగం అల
చాలు. ఏం కోరినా అది కాగ్గియంను పదాలి.
మీకున్న ఉత్తమగుణాలు నాలో లేవని విచా
రిస్తున్నాను. చీరలు, నగలూ, కాడ్డూ, నాకడూ
—ఇతన్నీ నా కనీవపు అవసరాలు. కనీవం
వెయ్యిరూపాయలు సంపాదించుకొనినవాడైతే,
నా దినాహానికి ఆశించవచ్చును. మీకొ అర్హ
తలు లేవని తెలుస్తూ నేనుండి. మీరు పోమగులు.
వ్యవస్థాల్ని భోంచేస్తూ మత్తుగా నిద్రపోయే పి
రకం గొంగళిపుగులు. ఇంక మీరు ప్రయత్నిం
వరమించడం విచిత్రమైంది. ఎమనీ. ఇక నన్ను
విడిగించకండి.

సుచిత్ర ప్రణయం

(సుచిత్ర చెల్లిబాగుంది. శేఖరం ప్రంభిస్తూ కుడె నోరవలెనాడు. కొంతపడితే శేఖరం యిటూ అటూ ఆలోచనాసంభవ మవస్థయై తిరుగుతాడు.)

శేఖరం : నిజం ఎందుకు చెప్పావురా శేఖరం. కొలా కడిగేసి గ్లాసులోని కుడెచేసి ఎందుకు నీ పన్ను పరిస్థితుల్ని ఆమెకి చెప్పావు. నా చిరివి నేనే పేగురున్నాను. నా ఆలకి నేనే ఉర్మితాడు లింగరావు. ఎంతపని జరిగింది. ఎంత శుభవుగా శేష్యుగా తిరిగివచ్చింది యీ పడింపునీ దృక్తం చేసింది ఇప్పుడేంచెయ్యను—

[శేఖరం నివృత్తిమిస్తాడు. మరొకవైపునుంచి రిరిగ సుచిత్రా, వెంకట శేఖరమూ ప్రవేశిస్తారు.]

శేఖరం : సుచిత్రా జీవీ! సుచిత్రా జీవీ!

సుచిత్ర : (వెంకట రిరిగమాడుంది.)

శేఖరం : ఇక్కడ యీ రోడుమీద, యీ ధూళిలో పారిపోతున్నావని చెల్లి బాగున్నారా?

సుచిత్ర : (ఒరింత చూసుకొని, చెరిపించి తెరచి చూసుకొని) అచ్చే, నేనేమీ పారిపోకుంటే తిరిగి!

శేఖరం : పారిపోతాడు జీవీ, యిదిపడి ఉండకాయని నిశ్చయంగా కలిపిమీ మీ పాదాలతో తొక్కి చెలిబాగున్నాను.

సుచిత్ర : ఇంక కిరిత్యం కిటిపెటండి. నాయిల్లు దగ్గరకు వచ్చేనుంది. ప్లీజ్ గలవే—

శేఖరం : (ఒకటి రెండుసలు పసి) అయితే సుచిత్రా జీవీ ఒక్క నిమిషం చెప్పండి. మిమ్మల్ని ఇంకా బాధించను.

సుచిత్ర : అయితే ఏరిటో చెప్పండి.

శేఖరం : జలం నుంచిదా, ఎల్క్విక్ రీగ నుంచిదా, నిమం నుంచిదా?

సుచిత్ర : ఎందుకూ.

శేఖరం : సుకాయాసంగా నురజించడానికి. శేఖరం అనే అమ్మాయి సుచిత్ర అనే అందమైన దాసు లేని అమ్మాయిచేరి తిరిగిరింపబడి ఆత్మహత్య చెయ్యకొడచాడు.

సుచిత్ర : (వెన్నావుకొని, ఆలోచనగా) మీరు చెనేడే పేరునుకురా?

శేఖరం : (హా అయి) ఏమిటి!

సుచిత్ర : బాబాషి నుం చెనేడే అనే ఒక నిమం ఉంది లేండి. అది నిమల్లోకలా రాజులాంటిది ఒక్క చుక్క నాటిమీదే కేసుకుంటే కేసుకున్నట్లుగా గవర్నమెంట్ బాతౌగుంటుంది. మువ్వలో మెకికర్ ప్లాస్టులో కొడుకుతుంది. మరచి పాతా రిమా కేసు నోట్ చెయ్యకొంది. బాబాషి నుం చెనేడే.

శేఖరం : (కుండెల్ని పట్టుకుని) ఎంతమాట అమ్మవు సుచిత్రా.

సుచిత్ర : ఇక నాయిల్లు—గుడి లే.

శేఖరం : (గమక్కుని ఆమె చెయ్యిపట్టుకుని) సుచిత్రా జీవీ.

సుచిత్ర : (చిరిలించుకుని) గలవులే.

శేఖరం : చెచ్చి నా మిమ్మల్ని కదిలను.

(సుచిత్రని అనుసరిస్తాడు. తెర.)

రంగము-2

* * రామనాథంగారి యింట్లో ముందరి హాలు. ధనవంతుల యిళ్ళల్లో ఉండి ఆలంకరణ అంతా ఉంటుంది. ఒక పెద్ద ప్రాయదుముందు కూర్చుని రామ నాథంగారు ఏవో పైల్లు చూస్తోంటాడు. సంగీతం మేస్తరు 'పంతులు' ఏక్కగా నిలబడి ఉంటాడు. రామ నాథంగారు పైల్లు చూసి ముందుకు వస్తాడు.

రామ : మిమ్మరికి వెల్లెడ అమ్మాయి రాలేదు. అల్లుడు కులాలు చేసి యిన్వెస్టికేషన్ గుస్తా కూడా రాలేదు. మేస్తరు! ఈ కాలంలో పకాలంలో ఏమీ జరిగిందెను నుమండి. అకే కాళ్ళు కాలమహిమ అంటే...

పంతులు : చిత్రిం.

రామ : నిజంగా పకాలంలో అన్నికమటా ఎంక కూడను నుమండి. అప్పుడు కిరితిం యార్గి కంగా దిప్పుగా ఉంటుంది. చూడండి. మీరున్నాను అమ్మాయికి పంగీతం చెప్పరామని

వచ్చాడు. వుంటే ఏం చేద్దామా? చెప్పండి
చక్కా చెప్పిపోయి, మీ ఆవిడ అనుభవించిన
చేడి చేడి భోజనం తినేసి బంకంగా పడుకోని
వుండుడు. ఇప్పుడో అమ్మాయిరా లేదు. మీలో
చిరాకు, కంగారు, అక్కడి మీ ఆవిడి కించం
కోపం, చేడి అన్నం ఇల్లారినావడం మీకు మీ
ఆవిడి చిన్న కలహం—చూకారా యెంత
రహితానందం జరుగుతుందో!

పంతులు: (పల్లెవించి) చిత్రిం!

రామ: (అలోచనగా.) పంతులు, నాకు ప్రపంచం
దండా ప్రాణమయ్య మైదానం చెప్పాలవా.

పంతులు: (మాంచి ఉత్సాహంగా) దబ్బండి.

రామ: చుట్ట. నవ్వుకోక మరొక దెబ్బలేకా యిలా
ఆవివుంటే డిస్మిస్ చేద్దాను. నీ అంత బాగా
విగవాయించాడూ నీళ్ళవాడూ యింకోకడు
యీ పుల్లీ లేదు కాబట్టి నిన్ను తమింద
దిలిచాను.

పంతులు: (ధీమంగా) నాదే తప్పండి. నన్ను మీరు
తమించాలి.

రామ: నాకు ప్రపంచంలోకలా ప్రాణ సమానమైంది
నా మామయి ముచ్చిరి. తిలి పోయినప్పుట్టుంచి
ఈ చేతులతో పెంచి పెద్దవాన్ని చేశాను.
విద్యాయుధులు గరిహను. ఈ సంఘం అమె
మఖంకోసం, ఈ మేడలు అమె వివాహంకోసం,
ఈ తోటలు అమె విశ్రాంతికోసం.....

పంతులు: అమ్మాయిగారికి యీ కవిమన్ను వదిలించండి
ఇంక వివాహం చేసేయ్యండి.

రామ: (హేళిగా) నవ్వు చేసుకుంటావా?

పంతులు: (కంగారుతో) నేనే... నాండీ!

రామ: మరింకే—మనం వివాహం చేయ్యడం
మేమిటోయ్ పంతులు. అమ్మయే చక్కా
ఎంచుకుని వివాహం చేసుకోవాలి రప్ప.
ఏమంటావ్.

పంతులు: చిత్రిం.

రామ: చూడు, రెండువందల సంవత్సరాలక్రితం అభి
ప్రాయాలంటే నాకు అసహ్యంమయి.

పంతులు: చిత్రిం.

రామ: ఒకమరిసే సగటున ఎన్నెళ్లు జీవిస్తాడంటావ్.

పంతులు: ఒక నలకై కలుగోండి.

రామ: ఒక యిల్లు ఎన్నాళ్లు నిలం కాకుండా
ఉంటుందంటావు?

పంతులు: నూరు నూటయ్యై సంవత్సరాల అనుకోండి
గట్టిగా కట్టిన యిల్లయితే.

రామ: అయితే చూశావు. మనిషీవుండకు, మనిషి
కట్టిన యిల్లావుండదు. అయితే అబూజాకట్టిన
అభిప్రాయాల్ని చూడటం ఎందుకుచాలి అంటే?

పంతులు: చిత్రిం.

రామ: నీ కర్మమయినదా?

పంతులు: చిత్రిం.

రామ: నీ కర్మమయితే యీ పూజో యీ వోడిమేష్టరి
చేస్తూ ఎంచుకుంటావు! ఏ నూడియో అర్థపా
లోనో చేరి ఉండేవాడివి. ఇంకోమాట,
(పంతులు దగ్గరికి వస్తాడు. రామ వాణంపెల్లగా)
అమ్మాయి నాకు చెప్పింది లేకుండా.

పంతులు: ఏమిటండీ.

రామ: అమ్మాయి ఒక చక్కని ముద్రవాణ్ణి (మేమిం
చిందిట. సమయంవచ్చినప్పుడు తినే అరివి
చేరు దూరం చెప్తావంటి.

పంతులు: అంతకంటే కావల్సిందేమిందండీ. శుభస్య
శీఘ్రం అన్నాడు పెద్దలు త్వరలోనే ఏర్పాట్లు
కొనిచ్చేయ్యండి.

రామ: అదే చూసున్నాను. త్వరలోనే - ఎంచుకుం
డానేలే ముహూర్తం పెట్టించేస్తాను. అమ్మ
యిని లాల్చించి ఆ ముద్రవాణ్ణి పేరు కనుక్కుం
టాను. (జేబు గడియారం చూసి.) ఎంతలా
యింక నవ్వుచెలి. అమ్మాయి యిప్పటికే చెప్పి
బట్టలేదు.

పంతులు: చిత్రిం పెరివిప్పించండి. (నిష్క్రమిస్తాడు.)
(రామ వాణం తిరిగి ఫైల్స్ చూస్తాంటాడు.

వడివడిగా ముచ్చిరి వెనుకారే శేఖరయ్య (పజీం.)

ముచ్చిరి: (కంగారుగా) కామగారు! చూడండి
యిక్కో.

శేఖరం: (ముచ్చిరికి సామెతలు యివ్వకుండా.) నను
స్కారం. మీ అమ్మాయి ముచ్చితాదెలిగారు
మీదగ్గర కార్యదర్శివది కావాలి గా ఉందని
చెబితే...

ముచ్చిరి: కాదు నాన్నా కాదు...

సుచిత్ర ప్రణయం

శేఖరం : అహఃహః. మీరే సందేహం ఏమీ అక్కర్లేను సుచిత్ర. ఏపనినా సరే సమ్యక్ంగా చేస్తానంది.

సుచిత్ర : కాదు నాన్నా - నీరు నన్ను చెయ్యివుచ్చుకుని...

శేఖరం : (అడ్డుపడి వేగంగా) అదికూడా చెప్పాలా సుచిత్రాదేవి. కాదు వేగంగా వస్తూంటే మీ అమ్మాయిగారు రోడ్డు మధ్య పరధ్యాసంగా ఉండిపోయానని చెయ్యివుచ్చుకుని ఒకేమని యింకెరికి లాగి రక్షించానంది.

రామ : (అక్కరితో) ఎంత ప్రమాదం తప్పింది. (శేఖరం చేతులుపట్టుకుని) నీమేలు మరుగలేదు నామనా. **సుచిత్ర :** అంత అలవ్విం, అంత మోసం.

శేఖరం : ప్రపంచమే అంత సుచిత్రాదేవి. అల్వే. ఆ డ్రైవురు తాను స్వీనుగా రావడంలేదనీ, హారన్ ఎన్నికాల్లు కొట్టినా మీ అమ్మాయే వెంటింకంగా రోడ్డుకి అడ్డుంగా వయ్యరంగా నుంచుందనీ అన్నానంది. రామ్మిల్. అంత అలవ్వియూ మోసయూ, నాడు హారన్ కొట్టినే లేదు.

సుచిత్ర : (దీలా అయిపోయి తిన్నేట్లు మానుంది శేఖరాన్ని.)

రామ : ఈ డ్రైవ్ లింలే నాయనా. మవ్వకొక సమయానికి అక్కడికేరాలే ఏ మమ్యోదా తిచ్చుకుంటే-యిచ్చుతే వరాలుపట్లు తిప్పుకున్నాయి. అయితే నీవేను.

శేఖరం : శేఖరం అంది.

రామ : నిన్ను మాస్తే నాకోక. క్లెక్టరీ ఉండడం ఆంసరం అనే అనిపిస్తోంది. త్వరలో నే శుభకార్యం ఒకటి తిలపెట్ట బోతున్నాను. ఈ డ్రైవ్ లో నాకు చాలా యిగున్నాయి. నాటి అద్దెలు వసూలు చేయడానికి ఒక గుమాస్తా ఉన్నాడు కానీ అరివంతి సమర్థుడుకాదు. మవ్వేమో యుండుదేని. కత్తి పాడుర్వొంగలవాడిని. దానాదీనా నాకు సహాయంగా.

శేఖరం : నేయింటే అద్దెలు నుంచి విక్రచ్చిగా వసూలు చేస్తానంది. ఆ టెక్నిక్ అంత నాకు కాగా తెలుసంది.

సుచిత్ర : అంత అవసరమా నాన్నా మనకి ఒక కార్యదర్శి?

రామ : ఆ! అప్పట్లు అమ్మాయికి అటువంటి ప్రమాదాలు రాకుండా చూడడానికి...

శేఖరం : (ఎంతోపంగా) అమ్మాయిగారిమాట యాగని కూడా వాలవత్వంలే. అవిడని మామేమా కనిపెగుతూ ఉంటానంది.

రామ : తీరిం ఏమారం కావాలియ్.

శేఖరం : మీ చిల్లిం వచ్చివంతి యివ్వండి. నాకు తీరిం పట్టింపులేవంది. తిను వంటివారి దగ్గర కార్యదర్శివన్న గౌరవం చాలానంది.

రామ : పెరాన్! యాపానికి తగ్గరక నుంకూడా ఉంది ఎంతవరకూ చనువుకున్నావు నాయనా.

శేఖరం : చి.యే. పొప్పనయ్యనంది.

రామ : నానంది. నెలకీ నూటయ్యాలై యిస్తాను.

శేఖరం : తిను కలూకం.

సుచిత్ర : (అక్కరిగంతో) నూట గూర్తయ్యే...!

రామ : తిక్కుంటావా తల్లి. నిన్ను రక్షించివ నాకు కూడా. పోనీ, రెండువందలు యిస్తాను. వట్లంగా ఉంటుంది. (సుచిత్ర పక్క పట పట కొడుకుకుంది. శేఖరం విజయగర్వంతో అమెకనీ మాస్తాడు.)

రామ : ఇదిగో శేఖరం—నాకు తీరికింటే రంజే రెండు అళియలు, ఒకటి యీ అస్త్రీ అభివృద్ధి చెసి అది తరతరాలుగా విరిచి ఉండేట్లు కట్టుదిట్టం చేయడమూ; సుచిత్రకి రివ్యాబుద్ధులు గరికి తగిల వరుడికి యిచ్చి రివాహం చేయడమూ. అట్లడిచేతిలో మాకున్నీ, మాకుకేతిలో నా అస్త్రీ పాస్తర్నీ పెట్టి నేను రిటైరయి నిశాం తిగా ఉండవలచుకున్నాను.

శేఖరం : చాలా ఉవారమేవ అళియమండి తిమది.

రామ : నేనిందాకా చెప్పానుకదా శుభకార్యమని. నా అమ్మాయి రివాహం పది పది హేనుకోజలో బరుపబోతున్నాను.

శేఖరం : (మొహంలో రంపలు మారిపోతాయి. కంగా నుగా వత్తిగా.) ఏ...వా...మా మాంది.

రామ : మాంచి వైధివంగా అరిపిస్తాను. ఆ అరింజిమేంట్లన్నీ మవ్వే చెయ్యాలి. ఒక డిన్నర్, ఒక డాన్సు, ఒక డ్రామా, ఒక బుర్రకథ, ఒక సంతర్పణ, ఒక సంగీత కచేరీ... యంకా...

శేఖరం : (అనికీ ధూమి నుంకంగా తిరుగుతోంది.) ఎవరండి వ...ను...కు?

రామ : అదంతో పెట్టె అయిపోయిందిలే. అమ్మయి
వ్యయంగా వుట్టి ఎందువంది.
శేఖరం : పెట్టె... పెట్టె... (గ్రూలతోయి
కుర్చీని అనుకుంటాడు.)

రామ : అదే—అలా అయిపోయా వేమిటి.
శేఖరం : అదే కొంచెం తిప్పింది. అంతే—మన
సుచ్చితాదేవి. కొంచెం వాటర్ !

సుచ్చిత : వాటర్ నా, మృత్యుకూడా కొవాలాపాపం!
(వెళుకుంది.)

రామ : కూర్చోవోయే శేఖరం. దొడ్లో పని చేయిస్తు
న్నాను. ఒకసారి చూచివున్నాను. (చేతాడు)

శేఖరం : (కుర్చీలో కూర్చుని మొహాన్ని చేతుల్లోకివేసి
కుదు) మొగడే.

సుచ్చిత : (పిల్లతో ప్రవేశించి) ఇదిగో మిస్టర్ శేఖ
రం, వాటర్. (గ్రూను బలమిది పెడుతుంది)

శేఖరం : (కోపంగా చూసి గ్రూనుకునీళ్ళా గవెగదా
తాగేస్తాడు) హం!

సుచ్చిత : (ఎదురుగా కూర్చుని) కొగతం కలం తీసు
కొండి. నా మ్యాగిక్ కి కాలనీవ వస్తువుల లిస్టు
చెయ్యకము.

శేఖరం : (దలచు)

సుచ్చిత : మీకే చెబుతూన్నది!

శేఖరం : (మాట్లాడుతు. కుర్చీ మరొకపక్కకు తిప్పు
కొని కూర్చుంటాడు)

సుచ్చిత : మీకు జీతం ఇచ్చేది ఎందుకో తెలుసా?
చెప్పినట్లు చెయ్యడానికి.

శేఖరం : నేను వ్రాయను.

సుచ్చిత : ఏం?

శేఖరం : నా ఇంకం.

సుచ్చిత : మీయిచ్చం మీయింటిదగ్గర. అయితే ఉద్యోగ
గము చూసేయండి.

శేఖరం : నాకు ఉద్యోగం ఇచ్చింది మీరుకాదుగా.

సుచ్చిత : ఎవరైతే నేం—ఇక్కడ నా మాట రాజాజ్ఞ.
దేవాదే దిప్పివ చెయిస్తాను.

శేఖరం : సెకండ్ వ్యూహం. మీరు చెప్పినట్లుగా వివదా
నికే నేనేమీ తిను మొహాన్నీ కాను. వస్తాడుగా
ఓ రవల పదిరోజుల్లో తిను ధర్మంబూ! వాడికి
పురమాయించు వీ పనులన్నీ.

సుచ్చిత : (కోపంతో) యూ పట్టవ. నాకు కాబోయే
ధర్మ వివరమిచ్చి కథ చాలాదూరం వెళుకుంది.
నాధర్మ నాకు దైవసహాయము. మీ అంతిమ
తెలుసుకొని బాగ్ రికా మాట్లాడండి.

శేఖరం : ఇక నాకు బాగ్ రికలేదు. నాకాకి లేదు. నా
గుండె మండిపోతోంది. నేను నావవున్నీ కాను,
రాక్షసున్నీ. నిష్టవమూర్తిని. సుచ్చితా! ఏ
నీని నేనువర్తవ్యం అని ఆరాధించానో, ఏ
నీని నవ్ర్యకోపం, కరుణాకటాక్షం కోపం తల్లి
దీర్చిపోయానో—అమెంన్ను ఓ అనామకుడిలా
పురుగులా విదిలించి పోతేసింది. నాకొక మంచి
చెడ్డా పాపం పుణ్యం విరక్షిరిలేదు. ఎవ్వరి
నైనా నా పాప తీర్చుకుంటాను. విన్నూ నీధర్మవి
కటకట్టి గోదావరిలో ముంచేస్తాను.

సుచ్చిత : (ఘక్కున వత్తుతుంది)

రామ : (తమ) ఎంకుకమ్మ అలాగ వత్తుకున్నావు.

సుచ్చిత : 'తీరప్ప రింపబడిన ప్రియుడు' అనే నాట
కంలో పోయిన చెబుకున్నార నాన్నా నీను.
నీను నాటకాల్లో నేమిట బాగా చేస్తారులే.

శేఖరం : అవునండి. మీ అమ్మయి చెప్పిన నాటకం
బట్టి వివేచనంతో అయిపోయింది. అందు
లోని హీరోయిన్ చాలా దుర్మార్గురాలింది.
కంచకురాలింది. గొముఖ వ్యాఘ్రుమింది.

సుచ్చిత : హీరో అంతింన్న దగాకోర్, కొంగ,
లోధర్...

రామ : హీరో హీరోయిన్లు ఎటువంటి వాల్లయితే నేం
తల్లి. ఇంతికి నాటకం దా.

శేఖరం : వాస్తవిక జీవితంలో కూడా ఉంటారండి
అటువంటి మోక్షరైలు.

సుచ్చిత : అటువంటి తేనెపూసిన కర్తవ్యమన్నా...

రామ : నేను మీ ఇద్దరితో నూ వీధిధిస్తాను. ఎరనా...
(సుచ్చిత కోపంగా కూర్చుంటుంది. శేఖరం
అంతింన్న కోపంగా కూర్చుని 'జీవితమీద
మ్యాప్' పేపరు చదువుకున్నట్లుగా నటిస్తాడు.
కొని అతని మొహంలోని బాధని చాచాలని
ప్రయత్నిం. ఇదే నిమయంలో గుమాస్తా పోతు
యాజులు వస్తాడు. 'పేపరు అపంగా ఉండడం
వలన శేఖరాన్ని చూడలేదు; శేఖరమూ పోతు
యాజుల్ని చూడడు.)

పోతు: నమస్కారమంది. ఈశోకావ అయిన నమస్కారము మొత్తము రసీనులూ చిత్రించుచుండి. (బల్లమీద ఉండుతాడు)

రాము: (రసీనులైన) యెంకా ఏమైనా రావల్సింది ఉన్నాయా?

పోతు: (భ్రమంగా) బాబూ. ఒక్కటి విషయములో మాత్రం చాలాకష్టంగా వుంది. ఆరెను ఈవిడది నుంచి అదెయివ్వడం లేదనిది కాలున రోజుల నుండి నువ్వి పత్రాలేవంటా పోయాడు. గొప్ప కేటుగాడులేండి.

రాము: కేటుగాడా? అంటే?

పోతు: చిరిం. అది మరలంగా మన భావకోశం లోకి వచ్చిన పదమంది. మోదగాననీ, అపలైన గిరిం మాక్కు విగాననీ అర్థమంది.

రాము: (చిరాగా కోపంగా) ఎంతి ఇవ్వాలి.

పోతు: నెలకి రెండుగనుక పదిపాదు రూపాయలు వ్రాస్తూ పదియారు నెలకి మాటలొంట్లై అయింది.

రాము: పెద్ద మొత్తమే యివ్వాలి. కుటుంబంకో ఉన్నాడా?

పోతు: రాము గారు. పరమబ్రహ్మచారి గాడండి.

రాము: అయితే రెండుగను రెండుగు.

పోతు: మొదల కాకూ ఆ సందేహమే కలిగింది. చాలాకాలం వరకూ అర్థం కాలేదనిది. బాకల వాళ్ళు వనె లోపలికిలో రాక్కుంటానికి ప్రత్యేకంగా రెండరిగి కూడా తీసుకున్నట్లు కనబడుతోంది.

రాము: ఇవ్వాళ్ళూ ఏం చేస్తున్నారయ్యో. ఎందుకు వాకు ముందుగా అరిగ్నీసుంచి చెప్పలేదు? అతనింక? ఏమయ్యోడో పోలికున్నీ వీలిపించి పట్టించక పోయావా అంట! ఏమయ్యాయో పోయాయాళు, సామంతుల లోతుగా అతి నెక్కడున్నాడో నెలకి పట్టకుని కనూలుచేసి తీసుకురా. లేదే నీ తీరింలాంచి విరగ్నోసాను.

పోతు: బాబూ—తమరు ఆలాంటి ఏం చెయ్యగలను. ఆవేమం భావ విలపించాడులా వుండేవాడు. ఆంధ్రా కళ, తీసి చూసి ఒత్తిడి చెయ్యలేక పోయేవాడే, ఎప్పుటికప్పుడు మహానమ్మకంగా రియ్యోవర్చుచెప్పేవాడు బాబూ. ఇంతి కా ఖర్చు.

రాము: అంతే వామటా? తిరుగులేదు. సామంతుల లోతుగా వనూలుచేసి యివ్వకపోలే నీకు తీరిం ముట్టగు—(కోపంగా లోపలికి వెళ్ళిపోతాడు.)

శేఖరం: (పేదల అర్థంగా ఉండగానే) నేమయితే ముక్కుండి ననూలు చేసేవాడే. ఏదాది నుంచి అర్థకనూలు చెయ్యలేక పోయాడు. ఎవనిదీ అదనల. (పేదల తీసి పోయేవాడే చూసి వెళ్ళిగా కేకపెడు) ఓహో!

పోతు: హరి నీమ్మ తిలెయ్యో నువ్వా (పట్టిగా, రామువాంపెరిం వెళ్ళుచూనీ) అయ్యో రాము వాధంగానూ వీడేండి నీకే—ఇక్కడే వైతా యించాడు నీకి పోగలని!

శేఖరం: నువ్వా మహానమ్మ. నేనున్న అయిల్లు నీ స్వంతం అని చెప్పావే!

పోతు: చిరిం గిరిం గానూ, యిలెవరిదైతే నేం. అర్థ మాట ఏం చెప్పావే.

శేఖరం: అయి నువ్వెవరు నన్ను దగదానికి.

పోతు: నేనా నేను రామువాధంగానీ పూసానీ.

శేఖరం: నీతీరిం ఎంతి?

పోతు: అనింతే నీకెందుకోయ్. నీ ముప్పిలకుకున్నా వెయ్యిరెల్లు నయం. నీకులులే దొంబకునూ లంజుకునూ కాదు మనది. వంద రూపాయలు విరిమేసి తీరింవాకు. కన్నుండి చెయిబోక్కి ఏంపొడించినది వాయవా—ఇదేం యాదప కాదు.

శేఖరం: తిలెయ్యో పోయేవాళా! నీ నెక్కో తెలుసా.

పోతు: తెలిసుకేం—బతుకొయిరి.

శేఖరం: నేను రామువాధంగానీ నెక్కలినీ. మనతీరిం నెలకి రెండువందల రూపాయలు. నీ గేడు వా గేడు కన్ను ఏంలా ఏంలా తిక్కుని, నీ కువీరిమర అఫీరినీ కాట్టి రెండు లెంపూ వాయించుకోనివనుస్కారం చేసి ఆలా నిలబడు. పేండి ఎత్తివడక!

పోతు: వేరొకోలా ఉండే నీకు. బ్రాత్రి. అర్థ యివ్వా, తోలు వోలిపించెయ్యమన్నావా. (పంచె వీరిచెస్తాడు)

శేఖరం: (వొక్కా చేతులు వైలాగి) ఒరేయ్ నువ్వా రాగా! నీకుంకు కామనిపించెస్తాను.

పోతు: (రామువాధం రావనెంచూనీ) అయ్యో వీరి వండి ఆగిరిం.

శేఖరం: వాచన శేఖరం.

సోమ: యావదాది అర్థే ఎక్కువ మహానుభావుడు
నీరే అంటే బాబూ.

రామ: ఇరెవా (తెలహోతడు)

సోమ: పైగా మీద మీదికి కత్తున్నాడు. అయ్యో
తెలవిల్లుంది. ఒక్క తెప్పతో యిలాగే
ధూమ్మిడికి రప్పించాను.

సుచిత్ర: (ఇరికివరకు విశేషంగా చూసొస్తూ సుచిత్ర
పరికిరి వాటతోంది (గహించి) విరేవాన్నా
నీరే...

శేఖరం: రామనాథంగారు. నేను విజయ చెప్పేస్తు
న్నాను. నేను మీ అమ్మయిది సుచిత్రని యీ
రెండేళ్ళనుండి ప్రేమిస్తున్నాను. ఆమె నయిది
సంపాదించాలని అన్నీ వదిలేసి యీ పూర్ణో
ఉండిపోయాను. దీరాయించి యీ సోమజ్యుని
మోసించి ఏదాదమించి అర్థే యిల్లుకుండా
కాలక్షేపం చేశాను. నేను విద్య పూర్వమును
నేను దిగ్విజయిని అన్నీ విడిచి. కానీ ఒక్క
అరగంటవరకు సుత్రానివికొనమెనా తరం
చాలనే ఆసక్తి ఉండేది. కానీ ఆ ఆసక్తి యిప్పుడు
సమాంతరంగా వాణిమయింది. వామోసాన్నీ, వా
అల్పత్యాన్ని మీద ప్రతిక్షేపంగా చూసికూడా
నన్ను క్షమించి మీ అమ్మయిది వా చెతుల్లో
పెట్టారు. ఇన్నాళ్ళు నేను పడిన శ్రమకీ మీ
అమ్మయి మృదలంతా కూడిమోసినంత
తోటకూడా సంపాదించుకోలేపోయాను.
అందిరి ప్రాణకీ అగ్రులుచాలాను. విఫలమైన
యీ ప్రేమ నన్ను దహించివేస్తోంది. నేను
తెలిపించుచున్నీ. వాకు చావంటే ధయంలేదు.
కానీ యీ సోమజ్యుని నన్ను సుచిత్రానిని
ముందే ఆదమించాడు. అది మాత్రం సహించ
లేను. ఈ సోమజ్యుని చెప్పేసి నురి చెచ్చి
పోతాను. సుదీర్ఘ సుచిత్రానీ. రారా
సోమజ్యుని (మీదికి వస్తాడు.)

సోమజ్యు: ఏం చెప్తావురా. (మీదికొస్తాడు.)

సుచిత్ర: (కంగారుగా.) వాన్నా ఏమ...ఏమ.

రామ: (పిలిపించుకోక) ఇది యిలనుకున్నారా ఎది
బారనుకున్నారా! (బల సుధుతాడు)

సోమ: అంటే బాబూ. నీడిపోతూ ఒక పది బొమ్మలు
తగ్గించేస్తాను. మీరు చూస్తూ ఉండండి.

(ఇదిగూ కలియబడతాను. సుచిత్ర పేరెలుమీది
చూస్తూ ప్రతిపి ముందుకువచ్చి సోమయాచాని
చేరిమీది కొడుకుంది.)

రామ: అమ్మయి నవ్విలారా. నీ కంఠకు!

సోమ: (విక్రమమహంతో) అమ్మయిగారా! అబ్బ!
నన్ను కొట్టలేమిటి తిన్న.

సుచిత్ర: ఇంకా చంపేకును బాగ్గతి. ఆయనతో
తెలుసునా. ఆయనే వాకు కాబోయే ధర్మ.

రామ:

సోమ: } —ఆది

శేఖరం:

సుచిత్ర: (శేఖరం తెయ్యవలకుని.) నేను నీడివరకు
తెప్పింది నీరే నాన్నా.

రామ: (ఎక్కువకే) యిరెవా! అమ్మ, నువ్వు పొర
పాలుపడడంలేదు.

సుచిత్ర: వాన్నా. నీరివిరించి నీకు పరిగ్గా తెలియదు.
విద్యు ధను క్రాసులో పూర్వముగా వాన్నా.

రామ: (సందేహిస్తూ) సరిగా ఆలోచించుకున్నావా
అమ్మ.

సుచిత్ర: (బానిస) ఆయన చాలా నుంచినాడు
వాన్నా. వామల కొడుకు వాన్నా.

రామ: (శేఖరంతో) ఇదిగో చూడు నీ రెండో పేరు.

శేఖరం: బ్రహ్మసంధం అంటే

రామ: బ్రహ్మసంధంగా ఉండోయ్. పరే నీ తరతా
లియం ఏమిటి?

శేఖరం: ఇరికివరకు సుచిత్రానీ వివాహం చేసు
కొనడమంది.

రామ: ఆ తిర్యోగి?

శేఖరం: సుచిత్రానీని ప్రతిక్షేపంగా సంతోషపరచి
ఆమె కిదిలో కిదిత్యాన్నీ కనుమార్చులో
ప్రసాన్నీ సృష్టించడం.

రామ: అంటే ఒక స్త్రీ కోసం నీకీరికం అంతవ్యర్థ
పనిచేస్తుంటా.

శేఖరం: వాని కోసం తెప్పించండి నమింజాకు
గారు. సుచిత్ర సామాన్య మానసిస్త్రీ అంటే
నేను సహించను.

రామ: ధేవ రాగ చెప్పావు. ఇది నీ ప్రేమకీ విధివరకు
అపరాధి సంకేతమంటేను. పరే, నీకు వ్యవహా
రమైనా ఉన్నాయా.

శేఖరం: చాలా ఉన్నాయండి.

సుచిత్ర : (తండ్రి భుజంమీద కల ఆవిష్కరణ) మా వాళ్లు చాలా మంచివాడు.

శేఖరం : (పరుగునెళ్ళి) మీరూ మీ విశాల హృదయాలకి ఆ ఆహ్వానం కృతజ్ఞుడి మామగారూ!

సోమ : కొద్ది దిరిగి నేనుగా నేతిలో పడిందయ్యా శేఖరం బాబూ. అరవిముదం క్రింది ఆనాడు వుండింది. ఇప్పుడు శ్రీ శ్రీ జమీందారు గారి అల్లుడిని, ఓహోహో అద్భుతం కంటికి. నూరేళ్లు సుఖంగా బతుకు వాడేవా.

రామ : మాకు శేఖరం. వారం పదిరోజుల్లో మంచి ముహూర్తం వుంది. నేను వెళ్ళి విద్యార్థి గారితో ఆలోచించి కనాడు మాకు వాడుకా ఈ సమాజంలో వుండే నిర్వృత్యాలపార్శ్వ భరితుల దర్శితుల అంతిమన్న లెక్క చెయ్యమిది బాటకలిగింది ఒక్కటే వుంది. అది ప్రేమ. వాంఛలన్నీ పరితరించేసి, స్వర్గం చేసేది ప్రేమే. కాని ప్రేమని సంతో విలువకట్టి కట్టుల రూపంలో మలాపాంకార రూపంలో ప్రవృత్తి చేయాలిది పెద్దలలో నేను ఎప్పుడూ పట్టిధరించలేదు. కాని నయమైన ముసలిదైనా ముసలైనా అంతరించే అపేక్షిస్తుంది. ఇదిగో యీ సామ్య దగ్గర ఉంచుకో. నీ గుర్రులకి ఆనందాలకి ప్రస్తుతం ఖర్చు పెట్టకో. రావయ్యా సోమయాజులూ. అలాగ పోయి వద్దాము.

సోమ : (శేఖరాన్ని సమీపించి) అక్కా సుచిత్రా నేనీ, దక్షిణ రైలాంటి మొగుడే సంపాదించు కోవావు. నేను మొదటే అనుకున్నాను శేఖరం బాబూని చూసి — ఆదరా, ఆసీని అంత యోగవతిని కలిగి ఉన్నావే వుంది. శేఖరం బాబూ, అమ్మాయిగాను కొటి కేకల్లులు కాని ఏదైనా సంచలనమయి యిస్తుంది. నీ ప్రేమ చెప్పుకుంటాను అంగుళానూ పిలువ లేని వాణ్ణి, అప్పు ఎక్కువ! కనాడు బాబూ.

రామ : (సోమ మాటలతో చెక్కుతూ) అక్కా శేఖరానికి ఏం కావాలో అన్నీ బాగ్గరిగా చూడు. వస్తాం. (విష్కరించి)

శేఖరం : సుచిత్రా ఈ ప్రేమదాసుడు భక్తుడు. (ఇంగ్లీష్ ఫాషన్ లో ఒక మోకారిమీద కూర్చుని పాల్యాట్ చేస్తాడు.)

సుచిత్ర : ఎవరినామా నీ వెళ్ళిరావ లేకండి. ఇది ప్రేమా నాటకం నీకే అనుకున్నాను.

శేఖరం : నీకే కాదు. ఇది స్వప్నం. ఇది యమనాసిరీ తిరిం. నవ్వు రావం, నేను కృష్ణుడే. ఇది వైజయంతి. నవ్వు కలిగింది. నేను కీర్తి ముట్టి. ఇది పాత కలలోకం. నవ్వు ఆనాసిరి, నేను అరుసుట్టి.

సుచిత్ర : ఇది భూలోకం నేను సుచిత్రని మీరు క్రి క్రి శేఖరం.

శేఖరం : ఎంతోమృదువు చేశావు సుచిత్రా. నేనంటే నీకు మొదటిమంచి యివ్వడంతో యింతవాటక చూడాలా.

సుచిత్ర : ఇదంతా నీది ఏకాదశి మీరు ప్రేమలేఖలు రాస్తాంటే కోడుకాస్తాంటే ఉరుకుంటుంది కదా చాలాకాలం మీ ప్రేమయొక్క వికారాలు తిరి కింకారా నేనున్నాను. కుడిక మన వ్యామోహమేమో, లే! కావంమీదల ఆలోచని అనుకున్నాను. అంగుళి యెన్నాల్సి మీకు కలిపి పరీక్ష (అరివి జులలోకి పోయిపోయినా) పాపం ఎన్నిక ముందరూ? కా.

శేఖరం : కేషిరే అమ్మాయి పెద్దలు. ఈ శేఖరం ప్రేమ ఫలించింది. అవ్యక్తాభిప్రాయ రత్నాన్ని పొంద గలిగాను. ఎన్ని అపరాధాలు కలిగినా ప్రమాదాలు వాటిని నా నిష్ప్రవాసం దలేదు. ఆరే వదిలలేదు. పరిస్థితులకి లొంగిపోవడం ప్రాడిక్షనుకాదు, ఓ.వి.వి అంగీకరించడం వికారమేకాదు. చలోక ఫరీకరి చలోక యిది శేఖరం నివాసం.

సుచిత్ర : మీరలాగ గంభీరంగా మాట్లాడుతూంటే ఎంతో అందంగా ఉంటుంది.

శేఖరం : (వెళ్ళి) అది రాజకీయ వీర్తి లక్షణం.

సుచిత్ర : అంటే —

శేఖరం : అపరిశీలంగా గంటలొద్దీ ఉపవాసం దంచెయ్యడం; ఎంతవీడినా సాంం ఒక్క ముక్క కూడా రాలకుండు.

సుచిత్ర : కొంపతిని మీరు మండుకుంటున్నా!

శేఖరం : నీకాధియం అక్కరేదు. నీ పన్నిదామూ నీ దవనాది దండ్రిని వదిలి ఎవరికైనా పోతూ రంహీంమే ప్రజాశాంతిలో మా ముక్త్యుంటానా నెం. నెం.

సుచిత్ర : హమ్మయ్య, ఇంకా ధియపడి ఒక్కరేదు.

శేఖరం : సుచిత్రా, వివాహం అవగానే హనీమూన్ చూడేమిటి.

సుచిత్ర : హనీమూన్ — ఏం యిక్కడ ఉంటే కూడతా.

శేఖరం : రెండేళ్ళమంచి మానాన్న యీ కొద్దనీ, మురికి కెల్వలనీ, కోమా మీ మాన్ననీ

పోతున్నది చూస్తే వివాహసంకల్పపథకు దిశార్చి గడిపమన్నావా. తప్పుతప్పు సుచ్చిత ముం యిద్దరి ప్రేమపూర్వక లలనధ్యాయాపాదన నీవల పడకుండును.

సుచ్చితః (అలాచించి) అయితే కాళ్ళిద్దరూ పోతాయా శేఖరం: తండ్రివులే. ఆ కాళ్ళిద్దరు లోయలో, సుచ్చితః ఆ హిరువత్ పర్వతి విమిధానంలో, శేఖరం: సెయ్యేళ్ళి పక్కన.

సుచ్చితః జలపాతల దిలకన. శేఖరం: రంపు రంపుల పువ్వుల తోటలలో. సుచ్చితః మంచు కడిగిం తెల్లని బాటలలో, శేఖరం: నవ్వు శేఖర.

సుచ్చితః అబ్బ చాలా తావుంటుందండీ. చలా కాళ్ళిద్దరూ — యిదే మన వివాదం.

శేఖరం: (తప్పు మలుముకుని) ఇది స్వయంగా లేక — ఇప్పుడెక్కడున్నాను సుచ్చితా.

సుచ్చితః లేకండి. లేకండి. భోజనానికి వేళయింది, అల్లుడు గారికి.

రామ: రాలింది. ఈ కాళ్ళు కుర్రవాళ్ళు రాత్రిం బతుకు చూచి పరీక్షలు వ్రాయడం, తీరితేలా ఏ ఉత్తరమునా వెలుగులేక అట్టిను కుర్చీలకి జరిగిం అంతరిం తెలుసుకొనూ తప్పు ఏ ప్రశ్నో తన ప్రదర్శించ లేచారున్నారు. అయితే తెచ్చు నీ క్షయవాలన్నీటిని —

శేఖరం: వాటినిను తెచ్చే యీ గోడకి తెలుపండి. వాకు లేని వ్యవహారముతో తెలుసుకోవాలని పురజను లందరూ ఒక కమిటీని వేసినట్లు తెలుస్తోందండీ.

పోతున్నది: అరే ఏమిట! ఏం ఎదురూ తెనురూ లేకుండా చెప్పుకున్నాను. జమీందారుగార్ని యాదీ వావారికిమీద అక్షరాలు అక్షరాలా నీ గడ్డకట్టుకు పోతాయి.

సుచ్చితః: ఉరిది వాన్నా. ఏకీ సీగర్లలో తప్పు ఏ వ్యవహారము లేదు.

రామ: అయితే ఉన్నాను అవధం ఆదాదన్నాడు!

శేఖరం: అదివండి వా క్షయనం. అయిన మంచి పరదాగా మంచి నీళ్ళి ప్రాయంగా అవసరమింది.

రామవాం: (పడెనగా వేరొక్కోం ఆపేసికొనిగా) ఏమాయ్ శేఖరం. అబద్ధా లాపం మనషి యొక్క గౌరవాన్ని ఆర్థికత్యాపాన్ని తెలియ చెప్పందా. నీలాంటి ఆశీయా లేని వాడికి, అబద్ధాలాజే వాడికి నీతివియమం పాటించని వాడికి ఏరింద్రోవా తిలకన్న కూతుర్ని యిచ్చి పెళ్ళి చెస్తాడంటావా.

శేఖరం: (ఈ మాటల్ని కంకాకుపడి) రచ్చారా నీవుదా! (ధైర్యం తెచ్చుకొని) నేను నన్ను నురించి అంతా విజం చెప్పేస్తాను. అబద్ధా లాడినా, అసంబరం యావనా ఒకరికి హాని చేయాలనే నుకుదేక్షతోకాదు. మీ అమ్మాయి కోపం. నిరాధారమైన బతుకు సాగించిందీ, చాలా బాధలు పడిందీ మీ అమ్మాయికోపం. తర్వాతి మీ యిద్దం.

రామ: పోమగానా ఇలా ర! (సుచ్చితా శేఖరనూ అక్కరితో యాహోంటాకు) ఇదివి అర తానందీ తిన్న ఒక పారి పరిశీలించాం. ఈ గంజేసిని దమ్మిడి నంపాదని లేచాయినా దర్బాగా కైకి బరికగలిగింది నేన్నా.

పోతున్నది: (వేలుముడిచి) ఒకటి.

రామ: ఎన్నికైన తెనుగొక్కలకి వచ్చినా వచ్చుకూ తీరితాన్ని వాటిగా గడిచేసే చాతుర్యము.

పోతున్నది: రెండూ.

రామ: అమ్మాయి సుచ్చితకోపం (పాతాన్నె వా యిచ్చులిగిన తెలింపూ.

పోతున్నది: మూడూ.

రామ: అమ్మాయి యిచ్చి గాఢంగా ప్రేమించడ మనే ముఖ్యత ముఖ్యమైన పరిస్థితి.

పోతున్నది: వాలునూ.

రామ: పిల్లనిటినిప్రతిమానే వా రిల్లి సుచ్చితని ఈ శేఖరాని కిచ్చి వివాహం చేయడానికి వాకు అధ్యంతరించ వివారిత. ముగ్ధుని లోపమైతే శ్రీ మీ మామగారికి కోపంకలందండి.

శేఖరం: ఒక్కరినియడం అర. (ముందుకువచ్చి) పోదం పోదీరులులాగా. (హంబుతేలులోంచి ఒక కాపుకొనితం తీసి చూపినా) ఇక నేను తీసుకున్న చెడుకోలాదిత. ఒక అణాకు పైనుంచి తీసుకున్న అప్పులన్నీ ఆకారాది. నిడుకునాచి కలా జ్వగరిగా రికారుచెనబడాయి. ఈ గంజేయించి వాకు కాతారిచ్చిం కాఫీ హోబరీకి, లాండ్రిషావులకి సాదామవులకి పంపిస్తా క్షురీకాణ్ణి. వారంకోజలలో క్రిమిని సుచ్చితానిం వాకు వివాహం జరుగ లోతోంది. ఏకీ వివాహానికి మారందరూ ఎదుటుంబ బంధుమిత్ర సహావారంగా విచ్చేసి మదిర్చితి చెందెతంబూలాడుల స్వీకరించి కథావికల వాకర్వడించి మీమీ జాకీలు వమాలుచెనుకొన ప్రార్థన. నమస్తే.

సుచ్చితః: నమస్తే.
[సుచ్చితా శేఖరం తెట్టాపట్టాలు వేసుకుని వెళ్ళిపోతారు. తెర]

నిర్వేదము

శ్రీ బొడ్డుపల్లి పురుషోత్తం

ఎచ్చట నుంటివయ్య పరమేశ్వర! వీనిని కావ్యలోక మం
దిచ్చకువచ్చినట్లు విహరింపగ నీయక నేవకత్వమే
పుచ్చుకొనంగ నాజ్ఞ నిడబూన, రసాబ్ధులు నీపదములక
విచ్చిన నన్నజాజయరవిందములన్ కొలువంగనెట్టలా!

భాగ్యముతోడ నీచరణ పద్యములన్ పతతమ్ము కొల్వగా
యోగ్యతగల్గ నిచ్చిన మహోజ్వల నూతన సత్కవిత్వ సా
భాగ్యమునక ఉదాత్త రసవార్నిధి తేలేదగాని, నట్టిదా
ర్భాగ్య జగమునన్ నిలువ వచ్చున? యేకనిమేషరక్తికై!

ఆశయముల్ హిమాలయ శిఖ్రములన్ బురుడించుగాని, నన్
ఏ శని పట్టెనో మొదటి కేనియు నించుక చేరలేక, నా
యాశల నీటగల్పుకొని యంధుడనై యిట కూలియుంటినో
ఈశ! పరేశ! నన్ను కరుణించి యొనంగుమ పూర్వనంస్కృతినే॥

ఈ యెద నొక్కమారు పరికింపుము, నాదు దురంత వేదనన్
వ్రాయగజాల పద్యముల స్వామి! అశక్తుడ నంచు తెల్పగా
నా యభిమానమున్ వదలినాడనులే!! యిక శంకలేల, నే
నీ యనురాగ గీతకమనీయసుధారసమానెదన్ ప్రభూ॥

ఈ గుడిబండ చాల్చి యిక యెన్ని దినాలని జీవితమ్ము నే
లాగగలాడ తండ్రి? కనులం జలియించుచునుండే ప్రాణమే
లాగుననైవ బ్రోవగ తలంపనిచో నిమునమ్ము యేని నే
నాగగ జాలనట్టి చలితాత్ముడ నైతినియా! పరాత్పరా!

అశరదిందు చంద్రికల ఆసీకతాతలవేది జేరి నా
ఆశల నెల్ల నీకు తెలియంగ కవిత్వమునల్లి, అల్ల ఆ
కాశమునందు తారకల గానముతో శ్రుతిగల్గునట్టి భా
గ్యాశయ మబ్బునయ్య పరమాత్మ!! నిమేషపు జీవితమ్ములోక!

అశయహీన జీవితమే హాయిగ నున్నటు తోచు, వెట్టి యా
వేళము పెచ్చుమీర వినువీధిని పొధము వైన పొధముల
కొళల మొవ్వగట్టితి సుఖమ్ముగ నుండమటంచు, నింతలో
రాశిగఁ జేసి యన్నిటి పరాత్పర!! రంజితుచుండు వాత్సలోన్!

నీవే నేనయి నేనె నీవయగుచున్ నిత్యప్రబోధమ్ముతో
భావావేళ రపైక జీవిత నముత్సన్న ప్రవేశమ్ముతో
నీ విశ్వమ్మున నుండు భాగ్య మది లేనేలేక యల్లాడు నే
నీ వాత్సల్యరసమ్ము నానుటకు తండ్రీ ఎంతో కొట్టాడెదన్॥

జీవిత మగ్గలం బగుట జీవితయంత్రమునందు జక్కి, నా
నా విధమైన యాతనల నల్లి కృశించితి తండ్రీ! నూత్న నం
జీవిని నిచ్చి సంస్కృతి విశేష నమంచిత దివ్యమార్గ నం
భావితఁ జేయనేడెద కృపారస వీక్షణ! పాధురక్షణ॥

నాదు జీవిత మనెడి విషాద గీతి
నీవు రచించి నా కిడినావు గాని
శిథిల మౌట ఆలాపన నేయకాల
దీ హృదయవీణ, నీవు ప్రేమించునటుల॥

ఎన్నటికినైన వికసించు నీ యెడండ
మొగ్గయని తలంచితగిని మోనపోతి
అమిత కఠిన కర్మశహృదయమ్ముతోడ
తోడిమవలకును దీనిని తుంచినావు॥

ఏమి మూటగట్టెదవు? కావిమ్ము పామి!
ఆగిపోవడు క్షణమాత్రమైన జన్మ—
ఈ విషాదాశ్రువులను జీవించువాడ
నతతమును నీదు నామసంస్మరణతోడ॥

మ ర్యా ద లు

శ్రీ జూనూతల వేంకటరామమూర్తి

‘చదువుకున్నందుకూ, ఉద్యోగాలు వెలిగిస్తున్నందుకూ మనం ఒకే కయివా కాస్త సాయం చేస్తే దేశంలో ఇంజనీర్ లావాటి సమస్యలు ఉత్పన్నం కావేమో! వచ్చివా ముఖం కావేమో!’

‘దావేమో!’ పరధ్యావంలో ఆశేవాడు.

‘నేనెంతటి ముఖ్య విషయం తెలుసుకున్నానో నీవు అర్థం చెసుకునే సీరిలో బోధిగా లేవని వస్తు లేదు. కట్నాలు ఇచ్చుకోలేక పెండ్లికి వాయిదా పడు తుంటే, చాటువ కన్నీళ్లు తుడుచుకుంటూ ఎంతగా గిలగిల్చాడుతూ, ఎంతయి తిపించిపోతూ మగజాతిని తిపించి వేస్తున్నానో ఎప్పుడైనా ఉపాసననం జరి గిందా? నేను కంఠారా చూశాను!’

‘లేదు!’ అంటూ కండ్లు వాడి వేపుకు తిప్పాను. వందకుమార్ కండ్లలో ఎట్టటి తీరలు - మాయాలుగా ఉండేవే కనిపించాయి. కండ్లు ఎట్టటి తీరలలో ఉంటు భాగ్యచిహ్నమని వాడు తిరుగు ఆశేవాడు. కుమార్ మళ్ళీ మొవలెత్తాడు, ‘నేనీసం ప్రతియూరకుడు కట్నం తీసుకోవని ఎందుకు తీర్మానం చెసుకోరాదు?’

‘ఈ విషయంలో ఒక చటం గూడా ఉంది. ఇది చాల పాతిపాటి! ఇంకాక నీవు తీసుకోవడం జరిగిందా?’

‘అః నువనా నిక్కయించాను. రేపు ఇరవై రెండు వా పెండి!’ ఆశేనీ వందకుమార్, పిలుస్తున్న రిఫ చెప్పిపోయాడు.

నేను అక్కర్యంతో కూర్చుండి పోయాను!

అతి మాయలుగా వాడి పెండి జరిగిపోయింది, కాబట్టి అర్థంబంగా నేనూ చెప్పడంలేదు. పడుపు దాగులయిన బట్టలతో, తిరప్పునండి రివ్యూం రాలు తుంటే చిరువపులతో పరాసరి వా దిగింకు వచ్చి, ‘ఎల్లా ఉందిరా?’ అన్నాడు వందకుమార్.

‘ఏమిటి’

‘నా పెల్లం!’ వాడి ముఖంలో గర్వం, ఘోవా లోబాకు కలికలు మెరుపున్నాయి!

‘నీకు పరిపాతుంది!’

ఇంకాలో వాడి పెద్ద బావమరది గబుక్కున వచ్చి ‘ముఖంగా మిమ్ముల అభివందిసున్నాడు. మీ లాంటి మిశ్రపుంపం ఉంటున్నట్లే సంస్కరణాభి లావటా, స్వేచ్ఛా ప్రయత్నమూ కలుగుతుంటాయి. ఇల్లాంటి పుణ్యపుణ్యమరి చూసిపప్పుకు వా కండ్లు చెప్పుగిల్లుతుంటాయి వీరిని నే నేమని అభివందించెడి?’

‘చేసిన మెప్పు చాలనూ? కొరవా, పరవా మీ కల్లెలు చూసుకోగలరు!’ అంటూ నై నేను అవలేదు.

వందకుమార్ ఉదా ర్థమైన ఆవలోకాలు మా వేపునండి లోపల వేపుకు ప్రవరించాయి. నేనూ అతే చూస్తున్నాను కాబట్టి, మెరుపులా తిగుక్కున మేనీ పోయిన వాడి మరదలు కనిపించింది.

‘మేము చూడండి ఎంతో కచ్చపదాం! ఇంకా ఒక మోస్తరుగా నుంచోగలిగాము. ఇది సంతోషంగా నే ఉంది. మా వాన్న చూకోసం ఏమీ మిగల్పలే పోయినా, ఇద్దరు పెండ్లాదాల్నిన చెల్లెళ్ళను వదిలి పోయాడు. ఎంత కచ్చమో ఆలోచించండి? చాటకు, బట్టకు జరుపుకోవడం ప్రయోగపడుతుంటే, ఇంకా వేలకువేలు ప్రయోగించడం సామాన్యమో? అని అడుగు ఒక విముషం గూడా విరామం తీసుకో, ‘వందకుమార్ వికలహృదయుడు కావడంవల్ల నీ, ఎవళ్ళ కేంర అనిష మైనా తిం ఆయాన్ని చక్కగా ప్రవర్ణించి కృతార్థుడైవాడు!’ అని అడుగు చెప్పి పోయాడు.

అరిడి ఖోరణీ, తిర్రెయూ నేను అప్పుకు రాగా అర్థం చెసుకోలేక పోయాను.

‘నుంచి బావమరిది నే సంపాదించావ్!’

‘అయినాకేం?’ అని అడిగి రంకులేదనే కానీ, పెండ్లలో అంత తీరింవచ్చే ఉద్యోగం!’

‘అయిన తిమ్మడో!’

‘తీరెచ్చి వేస్తున్నాడు!’

‘అద్వైతమే! చాల బావుంది!’

‘ఎక్కడె సమ్మంఘం చెప్పరా! భగవంతుడు ఎక్కడెక్కడె గీచి, ముడిచేస్తుంటాడో తెలీను. మన ఊరక్కడా ఏళ్ళొక్కడా?’

‘ఔను!’

వాడూ వెలిపోయాడు. పెండ్లిలు చాల సందడితో ఉండి, కానీ వేమ ఎదురు చూస్తేవ్వర్యో! మూలం అతిపడలేదు చాలసేపటినుండి ఎల్లెళ్ళో మాటాడుకున్నా ఆ పేళ్ళు మాపులుంచి కూర్చున్నాను.

సందకుమార్ చెల్లెలు ఇటు వస్తోంది. ఆమెను అసి, ‘మీ వాన్న ఎక్కడా?’ అన్నాను.

‘మీకు తెలీరా? అయిన రాలేదు!’

‘ఏం?’

ఉదాసీనంగా వదిలి పోతు వెళ్ళిపోయింది.

అయిన రాకందానె ఏమీ పెండ్లాడేస్తున్నాడా? ఇంత చెప్పి అయిన, కొడుకు ఒక ఇంటివాడు అవుతుంటే రాకపోవడం కారణం?

మానవో అక్కడనుండి తెలి ఇవలెను వచ్చాను. స్నేహితులంతా ధూమపాన పారవశ్యంతో, చతుశ్చక్ర పారామగంఠో మునిగిలేలుకున్నాడు. వాల్లెయందు లక్ష్మీదేవి కార్తీకైలమల్లె ఉప్పులు గల గల్లాడుకున్నాయి!

‘ఒరేయి! వాడు తిప్పకపోతున్నాడూరా! రాడిరి బిటుకరండిరా!’ అంటూ ఈ వేళాడు ముఖవ్యాసం!

‘రా! కాదురా! రా! ఓ పీట పీటి, ఓ చెయి కలిపి, కానీని చెప్పులు ఇచ్చిపోరా తిండి!’ అంటూ వ్యాధిమ వూర్యకంగా మధురూదన్ ఆహ్వానించాడు.

చిరువత్సతో వాల్లెను వదిలించుకుని గబగరా అడుగులు పోగించాడు!

మండువాలో వాగరాజు నిగరల్ తోడుతూ వ్వాడు.

‘ఏమాయో! మీ వాన్న రాలేమా?’

‘అలా’

‘ఎందుకనీ?’

‘ఈ పెండ్లి అయిన ఇవంతేదు. వంశాను మరో సమ్మంఘం నిర్వహించేనుకున్నాడు. వాళ్ళు వాలుగువేలు ఇస్తామనీ, సామ్య పట్టింపులేదని చెప్పారు. ఆ ఉప్పుతో పోయిన వదిలించుకోవాలని

నిర్ణయ చేసుకుని కూర్చున్నాడు. కానీ ఈయనగారు ముందే బుక్ చేసుకుని పెళ్ళి నిర్ణయైవాడు. అంత అయిపోయాక వాన్నకు తెలిసింది. సలసురిలో ఇవారే అయిన మొగం ఎక్కడో లేక పోతున్నాడు. ఎవడికేం? ఎవడినుకలం వాడిన! అందరినీ పగ చేసుకుని ఏంపాండు రాడో కాలం తెల్లకులనీస రహస్యం!’ అంటూ బుసలుకొడుతూ నిగరలను నేలకేసి కొట్టి బూటు కలితో రాచి పాడిపాడి పోగాడు!

‘నీవూ కోపంగా ఉన్నావన్నీ మాట! మరి నీకూ పెండితు వచ్చిందనుకుంటాను నీవు ఆమెను పెండ్లాడి మీ వాన్న ప్రాణిపోయిన తలను పైకెత్తే ప్రయత్నం చేయకూడదు!’

‘ఇప్పుడల్లా పెండి చెబుకోవలసిలేదు!’

‘ఏ! పెండ్లి చేసుకునే తలంపుంచా?’

‘అలా!’

‘మరి ఎప్పుడయితే నీం? వరుషు నీకూ వచ్చేసింది కూడా! మీ వాన్న కోపయా, పోనీ కోపయా, మీ అన్న చేతులని పని నీవెండుకు చేయకూడదోయో?’

‘వరువు తూర్తి కావాలి!’ అంటూ వాగరాజు మాడుచోయాడు.

కోపంతో వెనుకున్న వాగరాజు వేపు మామూ సందికుమార్ కు అర్పింటి తిరుపున ఎంతో బంధుల అలంబంను చిక్కవారే ఇంకరి అనిధ్యయిన పెండ్లి చెబుకోవడం అనుకున్నాడు.

* * *

స్నేహితమంతా ఒకటే అప్పిప్పుడే! ఉద్యోగం పేరిట వేల వాలుగుతెరకులా ప్రాణిపోయిన స్నేహితులనించి కొంచెం పేయినా అనుకునేనుకు తీరిక ఈ తీరికలో చిక్కడంలేదు. వరుషు పెంచుకుంటూ, ఆయువు తిరించుకుంటూ, దిక్కు తెలిక ప్రతీకడం వల్ల పొందిపోయే లాభం యోచించుకునే ప్రయత్నం, ఓపిక లేక ముందుకుపోతూ పండి పోతున్నాడు.

మాతాత్మక సందికుమార్ వచ్చాడు. ఎట్టి ఎంపిలో పిడుగుపడితే ఎంత ఆక్రెగ్గపోతామో, అంతే ఆక్రెగ్గపోయాను వాడిని మానీ! వాడు మాటలు మాని వేసి మాత్రలో దీంత్వం చిందిస్తూ కూర్చున్నాడు. అంతే కొలావీ! కలుగుకున్న మేము మాటా-మంతి

లే రతిహిమ్మల్లా నూర్చున్నాము. వాడి ముఖంలో!
మాతూ నీకు సంభావణా! : గోరహియాను.

వాడిముఖంలో ఆరిపో తోతున్న దీపాళిక కుల్లె
నులిపకొంతులు వ్యాపించి ఉన్నాయి.

కాలసింహి: తప్పిరి, 'ఏమిటి ఇలా అయ్యింది' అన్నాను.

‘ఎలా ఆయోధ్యకు? బాగానే వుండాలి! ఏం
నీకు బాగా బయటవుందా? నేను తీరికంటా పి.పి.
పోయాను. వాసు బంధువులు ఎందుకు తెచ్చుకు
కున్నాను ఇవారే వాళ్ళకోసం పిచ్చివాడి నల్ల
కుచ్చాను.’

‘मन्त्रः’

‘వంక! నీవు తండ్రిని కాబోయితివా! అంటే
 తండ్రి చీరతాలగిరిపై సమృద్ధిగా నామీద తిండివన్న
 చూచి! అప్పట్లు, నీనింకా పెండిచేసుకోలేదా?!”
 అని మామగారి వల్లారు మందగిస్తూ!

‘చేమకొవాలెవా?’

‘నిందితుడూ గంభీరంగా చూస్తూ అన్నాడు.
‘అది కేవలం వ్యక్తిగతమే అని చెప్పాడు. మునుపు నేను
‘పాడిని వ్యక్తిగతమే అని చెప్పాను. కానీ నిజం
‘అవును. నిజమే, ముఖ్యంగా కుటుంబానికి అంత
‘నిందితుడిని నివారించే అది!’

‘अच्छे?’

‘ని విషయం చూడరామా? విశ్వంశా శక్తు
వులుగా ఎందుకు అయ్యారంటావు? కేవలం పెండ్లిని
నా సాంతివిషయంగా అనుకుని ప్రవర్తించింది
వల్ల కేదమా? వాగదా ఉద్యోగం చేస్తున్నాడా?
‘హేమ ఆత్మరీటికిపోయిందా? అన్నయ్య పిల్లవాడ
లతో ముందగా ఉన్నాడా, వాన్ని ఇష్టపెట్టి
దగ్గర వాంగ్మరతిప్ర హాయిగా ఉన్నాడా? ఇంకా
విశ్వండుకు పగ బూనింది? మొమ్మిద్దా కేమ అన్ని
విధాలా వచ్చిపోగాను!’ అంటూ సందిగుమర్ రంకు
చేతుల్లో తల తీసుకున్నాడు.

నాకు ఏమి చెప్పేందుకూ, చేసేందుకూ తోచలేదు. మానంలో, నీగ రెట్టే పోగులు చెప్తున్న వలయాలు మానూ కూర్చున్నాయి.

ఎంత పేటికి? 'రాగా' అలా' చించి, 'అయితే
ఇప్పుడు నీకేమయింది ఎంతా?' అంటూ అడిగాను.

‘మయిందా! ఇంకా ఏం కావాలి నాకు
 బట్టలు కావాలేను. ఇవే తోటలు కారడకు వచ్చాయి.
 వాళ్ళి అన్న పెంకుర్రుగాలు రావీనా, ‘వట్టి బాగ్
 ర్తిగా మనుకో! బతువు బిందెలు మాయకు! చిత్తడి
 తేలలో తిరిగేప్పుడు తిప్పుకొక్కెప్పులు ఉపయోగిండు’
 అంటూ ఉచిత బలహాలు ఓలింపుకు ఇచ్చాడు, కానీ
 ‘వెన్నెన్నాను తీసుకోవలెనా’ అంటూ గాయలేదు!
 తొలిమూలకాదా, అటాటిక్లాంమూ లేచాయింది!
 అప్పటికొక్కరు కారడ ఇష్టపడలేదు. అందుకల్లా
 తీసుకోవచ్చాను. వాగరాజ మయ్యల చూపి పలుకులేక
 బజాగుడు వెళ్ళిపోయాడు. వాన్ని ఇంట్లో లేకు!
 ఎప్పుడు వస్తాడో తెలియదు.’

‘ಕಾರಿದಮ ಇಕ್ಸಿಧಮ ಶಿಷುಃ ಕರ್ಪಾಪಾ ?’

‘ఏమి చెయ్యమంటా? అంకన్నా గత్యం
తరం లేకపోయింది. నా ఆకోగ్యం తిన్న నా ఉంటు
లేదు. ఎన్నిరావాలో అన్నీ తప్పాయిరా తండ్రీ!
ఇప్పుడు నాకో వారి మాడు!’

‘ఎటు వేపుకు !’

'ఇప్పుడు కూడా వాళ్ళా పాసిప్తావేరా?
ఒకటి వస్తే చెప్పాలా గిరిగిల్లాడుతున్నాడు.'

‘అయితే ఏం కావాలంటారు?’

‘వాన్ని అగ్నిహోత్ర మవుతాడు, నగిలం మల్లే
వాగంబావ్నాడు! నాల్గవ్విరి కలయికను తోపించు
మంటే నీ భయంగా ఉంది.’

‘ఇదంతా నీ దీనా!’

‘दिवादा’

ఆ విధంగా వాడు ఉపసించేందుకు ఆధారం ఉంది. కాబట్టి ముఖ్యంగా ముద్రాయానికి ఆశీర్వాదం. వాడి వెండి ఈ చైత్ర శుక్ల, ఆ చైత్ర శుక్ల హేమాను ఒంటివాన్ని చేయాలని ఆశీర్వాదం.

చనువుమెన్న చనువులో కొంచెం పాము
కోరికుమెందలి వాగరాజా పొంగిపోయాడు.

కారదమ ఏమీలేకుండా పెళ్ళాడ్డంతో అందరి
టోనాలూ గాలి! చెరిసిపోయాయి!

కానీ, వాల్మీకి తిరువారవివర సంపాదకుర
వీధి ముసలాడుచు ఇంకా కోపంగానే ఉంటాడా?
ఇలాగే చరిమిడిమట్టలా దప్పుగా అగణితవివర వీడిన
అయిన శ్రీమంతుకలారా? అందులో అల్పియన

మాటించాల్సింది అవసరంలోకి — అన్నదిమయం అయినను తెలియక?

‘నీవు రాకుడిదా? అంటూ సందకుమార్ మళ్ళీ అడిగాడు.

‘పెద్దమనిషిగా నన్నెందుకు నీకు రమ్మంటాడు? అయినా నావల వింజదుకుతుంది?’

‘పెద్దమనిషిగా నుంచోదాని! అందియా తియారుగా నే ఉంటాను. రిక్తవాడిమొదలు అందరూ పెద్దలే-తిను విషయాలు కొనసాగినవకు! పెద్దమనుష్యులకు చవుక అవుతున్న కోక లిలి! ఎన్నూ ఓ పెద్దమనిషిగా సందకుమార్ నేటికి చేస్తున్నాడు!

సిగరెట్ కాలికాలి వేళ్ళకు కాల్చివేస్తూ, చప్పున వివరించాడు.

‘ఏరా! నాకు సమాధానం? నాకా ఇంట్లో తోలుతేకుండా పోయింది. కనిపించే కనిపించే తోలుకూడా వాళ్ళు ఇవ్వలేకపోయారు!’

‘ఎంతఅయినా మీనాన్న! ఈ విషయం మరచి మాటాడుతున్నావు!’

‘అది కండ్లారా చూస్తున్నారా!’

ఇద్దరూ మామంగా అడుగులు సాగించారు.

గదిలో అడుగుపెట్టేసరికి, దండ్రేశ్వరయ్య మాటలు వినిపించడంవల్ల ఆగిపోయాడు.

‘ఏమ్యో! అయితే తొలిదూలుకూ తీసుకెళ్లేందుకు రాలేదన్నమాట! చాలావైపులమ్యో! తల్లిదండ్రీ శ్రేయశాలి! ఆమాత్రం మీ అన్నకు బుద్ధిఉండెదెఖర్లా! చూడ! పనులు! వూరికూమ్యల!’ అని ఆయన ఎందు వల్లనో ఓ క్షణం ఆగాడు.

‘మూల భరవాలేను లేమ్యో! నీకు లేంపల్లా తల్లీ! నేఉన్నాగా! నీ పెండ్లి! రాలేక పోయా! ఇంకా విప్పిపోయిందో నా అమ్మం తొక్కింది తిండినీ కాదు! ఈ బంధాన్ని తేంపుకోవాలని అనుకోను. రేపుపోయి పోయిన పిలుయక వస్తానో!’

‘నేను సందకుమార్ వేపు మానాను. వాడిముఖం వల్లగా తాను మరె అవుతుంది.

‘నేను లోపలికి అడుగులు వేకాను.

‘ఓర రా నాయనా! రా! అవసరంలేదే!’ అంటూ ఆయన ఆహ్వానించాడు.

‘ఉద్ధారకుడు ఏదీకనవలెనా? ఇక్కడకాత్ర తోలుకు ఒక్కరైనా తెచ్చి వదిలి పిక్కాల్లా కాకు తున్నాడా?’

‘ఇక్కడే ఉన్నాడంటే’ అంటూ చుట్టూ చూశాడు.

‘నన్ను చూసి కారడ లోపలకు వెళ్ళింది.

‘సందకుమార్ ఎక్కడా కనపడలేదు. నంటింట్లో వాడి మాటలు వినిపిస్తున్నాయి. బహుశా దొడ్డితో క నుండా వెళ్ళి ఉంటాడు. ఈ ఇంట్లోకి వాడి ప్రవేశం సింహద్వారంలాంచి కాదన్న మాట!!

‘నే వెళ్ళుతున్నా సమ్మయ! రేపు పొయం కాలంగానీ రాను’ అంటూ కాళ్ళు చెప్పలేకపోయి, గావించాల్సివచ్చింది ‘పోయిన పిలుయక వస్తానో!’ ఆమె కూడా వస్తే తోడుగా తావుంటుంది కదా? అని వెళ్ళిపోయాడు దండ్రేశ్వరయ్య.

ఆ పిత్త వ్యాధి అంత అర్థియూ, కరుణ మయినా అయినా చెప్పడం ఆలా ఉంది, తండ్రి కాబోయే సందకుమార్ పోయినామోలేక పోవడం విచిత్ర మనిపించింది.

‘సందకుమార్ వచ్చేసరికి ఇవలకు వచ్చాడు.

‘నీవు రావట్టి ఆలా అయింది. లేకపోలేవా?’ అంటూ వాడు తన పాత దుంభిప్రాయాన్ని వివరించేటట్లైంది తెలిపాడు.

‘నేను రావట్టి ఇలా జరిగిందా? నా ముఖ మేనా చూడకండా నే, నీ భార్యను ఓదార్చి ఉదాహరించి నా సలహాలు కావాలా? అయినామంచి నీకు కనబడలేదు. ప్రతి మాటనూ, చేతనూ విమర్శ తీర్చిదిద్దే తో చూడమే కారణ మనుకుంటాను. బహుశా, విన్నూ చూసేగా తిరుముతున్నదీ నీతర్కిక బుద్ధి అంటూ తెలుసుకోలేక పోతున్నావు’ అంటూ నేను పైకి అనలేను.

నిశ్చలంగా వాడి ముఖంలోకి చూస్తూ కూర్చున్నాడు. ‘అయితే మీలాంటి నామరణాని కయినా వస్తాడా?’

‘ఓర తప్పకండా! పాపం తీరిక చిక్కదుట.’

‘నీభార్యను తీసుకెళ్ళింది తీరిక చిక్కనేవా?’

‘అరే! ఏమయింది నిశ్చయంగా చెప్పడం కష్టం ఉండు కానీ తెస్తాను’ అంటూ ఆసంభాషణ పొడిగించడం ఇష్టంలేక వాడు లోపలకు వెళ్ళాడు.

పాతెలు మ్రోతాడు ఇంటిలో ఓగంపలో ఎవో పాతాన్న తెచ్చి, 'అయ్యదం నీపా ఉండిల ఇచ్చానా బాబూ! అమ్మగారి ఇప్పుడే కావాలంటా!' అడిగాడు.

'ఎంత చెప్పారో?' అంటూ నందమూర్ నీపా తెచ్చి ఇస్తూ అడిగాడు.

'చెబ బాబు పాతెం పోతా చెప్పింకు!' అనేసి వాడు వెళ్లి పోయాడు.

* * * *

బట్టలు కొనేందుకు నందమూర్ బజారుకు వచ్చాడు.

'పాదపూజలు, ఎంతో తల్లి దండ్రులు కో బోయినా పాతాకు గదూ, అంతేలే వాళ్లకు చేతుడం మర్యాదగా ఉంటుంది. తొలి కావ్యకు ఇంటికి తీసుక వెళ్లితేరి వాళ్లకు ఎందుకు పామ్మంటాడు వాన్న! అన్నీటికి ఇల్లా చిమ్మలుగా ఉన్నాయి' అంటూ నందమూర్ నిట్టూర్చాడు.

వాడికి అదేమిట వుంటుంది!!

'మీ బాధకురిది సమటుంబంగా విజయం చేశాడా?'

'అర కాగుతేనుక వచ్చాడోయ్! అప్పుడే తర నయ అని ఇది తిరగ చేశాడు. ఆయనకు వాలుగళ్ళ మ్రోతాడు ఉంటుం తిరుమగా ఉండవూ! వాళ్ళ కంత బట్టలు పెట్టడం మంచిదికదా? మర్రి మర్రి మన ఇండ్లకు వస్తారా?'

'అవును! తిరిగి చిక్కను!'

'అర నేనెవ్వనోయ్! అంటూ వాడు బట్ట లంగలోకి దూరాడు.

నేను కంపెనీవేపు ఎవకపోగించాను.

వాడి పాద పూజల గొడవలూ, మర్యాదలూ తెలివు. ఆయనా ఈ కాలంలో ఉమ్మరి స్థాపనా, తిరగంతరి ధామేవాతేని ఎంత విలువగల్గి వాడికి వా గారతం జరిగడం లేదు. లోకంలో గొంవా లన్నీ వాళ్ళకి ఆయనాకున్నాయి! అన్నీ లేజన్నుకు వివున కప్పివట్టుగా ప్రకాశించదగినవాళ్ళు సుప్రమే ఆయనాకున్నాడు. దాంపికులూ అవత్యారాదు లకు, అత్యారాదులకు వెలలేని గౌరవాలు ఎదురవు తున్నాయి!!

నేను ఇంట్లోకి అడుగుపెడేసరికి ఇల్లంతా గంభీ రంగా ఉంది. ఎక్కడా అరికిడి వేయడంలేదు. బంధు

వులతో కోలాహలం కావల్సివ ఈ ఇల్లు పోసిపోయేం దుకు కారణం?

కాద పాపవగిరకున్నది చిచ్చికొడుతోంది. ఆమె కండ్లల్లో సంతాపం తృప్తితోలసిమెరసి పోతోంది. మర్రివృక్ష కర్వంతో, ఓచిచ్చి ప్రాణ క్రమరివెచ్చరి స్పర్శతో కలుగుతున్న వులలతో పారవశ్యంతో ఆమె ఎవో లోకాల్లో ఉంది. ఆమె ధ్యానముద్రను వేసికొనిమాత్రము భగ్నం చెయదలమ కోలేదు. అది అచిచ్చిన్నంగా ఆమెగండాలపై కోయ వంటున్నాను!

ఆమె పవ్వన తలపై తిరుసి పిగునోనుండుంది.

'నూళ్ళోండి! వాడు బతుకుట వల్లయి. మామ నాడున్నాడు మిలనవా?'

'ఎందుకు? నందా ఎక్కడకు వెళ్ళాడు? ఆకలోరణాలూ, కడివల పచ్చదామనా వేసివ్రాండ్ కానీ, కోలాహలం ఏమీ దింపరాదీ!'

ఆమె పవ్వగా పవ్వ, 'మీకు తెలియూ? మేమిదిగ రింట్లో చేయాలని సంకల్పం! ఈ ఇల్లు చాల దివి వారి ధయం!' అంది.

'మీ అమ్మయ్య సమటుంబ సమరివారంగా విచ్చే రాదని వినిడి! వారి వర్షంం...'

'ఎందుకు అంతగా లెబరిస్తున్నాను?'

'వారికి మీమీద బాగా అపేక్ష ఉందని తెలి పింది. నందాను, బహుశా రాకెట్లో పెట్టి చాల పైకి తీసుక వెళ్ళిపోతాడని విన్నాను.'

'అపేక్ష!' ఆమె భారంగా నిట్టూర్చింది. ఓ నిమిషం మానంతో గడిచి, 'ఎప్పుడు అమ్మవామ్మలు పోయారో, వాళ్ళ ప్రేమలు ఎంత చిక్కనివో తెలిసి లేదు. కానీ వీరిని మానీ పిచ్చి వ్యాధయం తోగించుకో గలుగుతున్నాను.' అని ఆమె ముఖం చాటు చెసుకుంది.

'ఎన్ను తీసుక వెళ్ళలేదని కోపంతో అన్నావు!'

'కోపగించుకోవాల్సివ మనమ్యలు కోపవ్వకు ఎంతమీద కోపం?'

అక్కర్యంతో ఆమె వేపునుండి చూపులు పాడ మీదకు మరల్చాను. పాప అన్నీటికి అతీరింగా ఏదో లోకంలో ఉంది.

'చూపాదగా జగన్మోయే రింత!'

ఏనుటో అడిగాయెమని వోయ తెరచేసరికి చంద్ర శేఖరయ్య రానీ వచ్చాడు.

‘ఏం వాయనా? నుంచే ఉన్నావు! పిడికాఫీ తెచ్చి ఇవ్వమ్మా!’

‘ఇప్పుడేమీ ఉంది! తాగివచ్చాను!’

‘అయినా తనూ! తాగి ఓపని చేసిపెట్టు వాయనా! చెప్తావా?’

‘ఓం దీపాను.’

‘అయితే కొంచెం బట్టలు కొనుక్కరానోయ్! దంపతులకు పరిపక్వ బట్టలు! చీరలనుకూ లైట్ గాజ్ లో ఉండాలి. నంద రూపాయలో తీసుకో! మరో పంచెల చావు పదియూపాయలో ఒకటి తెచ్చివాలి!’ అంటూ చెప్పి అందించాడు ఆతడు.

‘కోలా తిండివారీ!’

‘అంత! అంత! ఇంత తాళిలం నటం! ఎందుకో ఆ భగవంతుడికే తెలుసు! నీవెవ్వో నూ అవ్యాయం చేసినోపిం లేనిది పరిమేయిస్తున్నా తెలుసుకుంటే విశ్చింత’ అంటూ ఆయన గజబాజిల్లి పోయాడు.

‘తెం తీసిపెట్టు కొంచెం కొంచెం అద్దం అవుతుందా!’ అంటూ కొంద కాఫీ తెచ్చి అందించింది.

‘అవును! వాకేం తెలిపం లేను!’

‘ఒకాల్లు గంటలు వానీతుండి! ఈ రూట మీరు అవలేదు.’ అని ఆమె బహిషం గా వెళ్ళింది.

కొద్ది క్రింది ఉంచి బయటకు వెళ్ళాను.

పెప్పాట్లంలో ఆయన పెట్టే పరికి ఇల్లు కొలాపాలంలో విండుకుని ఉంది.

రెండవరోజున సమ్మ యానీ వెళ్ళి, ‘గవం చాలు మరిచాను చెప్పండి!’ అన్నాడు.

‘అది తెచ్చాను!’ అంటూ పాకెట్ అందించాను.

‘చీర లైట్ గాజ్ లో దొరికింది కాదా? పోను ను సమదాయంపలేను.’

‘మీ రెండుకూ? ఆమె ధర్మ నూడా తచ్చాదామో!’

నవ్వుతూ ఆతడు వెళ్ళిపోయాడు.

కామరేణునికి అంతా సిద్ధమవుతున్నాడు. నందకుమార్ పెకాలమీద ఓ చిన్నవెళ్ళును ఆరికించుకుని ఆర్థాటంగా అగస్త్యున్నాడు. రెండ్ర హోదాలోకి తచ్చాదామో! ఆరెంతటి హోదానూ, సంతోషాన్ని కలిగిస్తుందో నూడా వాకు తెలియదు!!

నందకుమార్ తన కూతురు పేతు ఎవ్వడో ఆలోచించుకుని ఉన్నాడూ ఉంది. అంతే ఆక్కడ ఎంతమాత్రమూ ఆనందం జరగలేదు. చివరకు పశ్చిమంబాద ఒంటిరాతి ఉంగరంతో రాసి, ఆ పిల్ల చెవిలో ముమ్మాగా చెప్పి నవ్వుతూ నుండినవారే!

కొంద కూతురును మామూ మురిసిపోతోంది.

ఎందుకీ పెద్ద బాటలుండి ప్రక్కనే పేతు కూర్చుని ఉన్నాడు. ఆయన కండ్లద్దాలు తీసి, కండ్లు నులుము కంటూ వాడేవు యానీ, ‘ఇవ్వాలి సంతోషం కేపురాను. నందలింను, కునెవాటి కెద్దం ఇవ్వాలి దీవాకు చిక్కను.’ అన్నాడు.

‘నిజమే! అయినా నందకేం? మీరున్నా నుగా! మేరికం ఇవా కెద్దమేముంది?’

ఆయన నవ్వుతోయి ఎంగులంకో ఆగి, ‘అదయితే మంచిదే కొవ్వండి! రెంటికాలం నుండి కాను! ఖచ్చితంగా విశ్వయించే పాపాపం వాకు లేను! పిల్లాడు మనవాడయినా, వాడిమనస్సు మనది కాక పోయ్యు!’

‘మీ క్రోధితునికి ధన్యవాదాలు!’

మాటనూడా విని పహింపలేని ఈ లక్ష్మణరావు కేపు కొడుకుకన్నా ముందటికివచ్చి ‘ఎన్ని పేలు?’ అంటూ అడిగాడు?

‘మీకు పాదపూజలు జగత్తుతరట ఎవ్వరా?’ అంటూ ఆయన క్రిమిలి సిరిచింది.

‘ఒక పాదపూజ! ఎందుకూ? ఈ కాలంలోనూ ఉందా?’ అంటూ ఆయన పశ్చికావెళ్ళి, ‘అయినా పూర్వారాజులు గౌరవించి పాటించేవారేవు నూస్తే మటుకు వాకు సంతోషం కలుగుతుందండీ!’ అని లేచిపోయాడు.

పోను యానీ ముడుచుకుని వెళ్ళిపోంది. ఆమె వెంకటేశ ఆమెధర్మ విశుతున్నాడు. ఆ ఇద్దరూ సభిలోంచి ఎందుకెల్ల ‘వా! ఫుట్’ అవుతున్నారో వాకు అంకు చిక్కిలేడు.

రామదాసును అనీ, ‘ఎందుకూ ఇంత ఉరుకు?’ అన్నాడు.

‘ఇంకా ఉండేమంటావా? పుగురువాస్తే ఆక పిల్లకు చీరఇచ్చే దోపలేదా? తొలిదూలుకు ఇంటి తీసుక వెళ్ళలేం పెద్దమనిషి! పాదపూజలట! వెళ్ళి,

అలాగే అన్న రున్న పోతుకు చేతులు పరాదా? పెద్దరికం ఇస్తే, "పెట్టరా పిల్ల! పంకవామలు!" అన్నట్లు.

బహుశా ఇది శిశువారిది పార్టీ అయిఉంటుంది. ఈ కాలంలో నిర్మలాలు ఒకడుండి, రాజమాను యాగం చేయబ్బినస్తే, పూజాపం ఇవ్వార్చిన సమయంలో తిప్పకుండా శిశువారిడికి అగ్రాసం ఇచ్చి గల్లగ పయ్యనుచునే పకపకా వచ్చేవాడు! ఇప్పుడిలాంటి దృగ్గళాలు సంఘటనలూ ఎన్ని జరిగడం లేదని?

దండకేశ్వరయ్య చక్కన అగ్గిదిక్కు వచ్చి, 'మాకాచా! నేను అనుకున్నంతవేల అయింది! బాబా రామరామా! ఈ ఇలు వాడి! వేరింకా ఉన్నాను. వాడివ్వలేదని కోపంతో వెళ్ళిపం భాగ్యమేనా? వాడి మర్యాదలూ మీరు కోరుకు శిం? నా నుట నున్నం చస్తా?' అనేసే, 'హేయ వెళ్ళింవేపుగా పగవెతాడు.

ఇంటిలుకు నిర్మాణమయి ముందున్నాడు. కాకు ఇదంతా మాన్డంపే గ్రామికా ఒక సింహా ధియేటర్ లో! వచ్చిపప్పుకు వేలకొట్టెటకు జరిగే పోల్లాల జ్ఞాపకం వచ్చింది. మర్యాదకోసం అలులూ, పానిం ఫలూ. మూతిగింపులూ పొగిడున్నాడు. అవిలు మర్యా దను ఎంత నిపుణ చెప్తున్నాడు? వీళ్ళకు మర్యాద విలువ లేదానా?

'హేయ నిరుపయ్యతో వచ్చి, 'ఎంతయినా మర్యాద జరిగ్కపోతే మృదయంభినుమంటుంది! వాడి పెద్దరికం ఎంత చాటిచెబాడు కూరికి చేరానా? అయినా వాడికి బుద్ధిలేదు. ఏదో రక్తస్పర్శకా, అన్నయ్యగదా అనికాదూ చెసింది. ఆదిపిల్లకు ఆ మాత్రం జరిగ్కపోతే, అందులో పెళ్ళాం తగవు వాళ్ళకు జగవులూ ముమ్మర్ని వెలిచేకుడంఎల్లా ఎహిం రడెం? ఈయన ఇచ్చే చీరపాతితో నే జరుగుతోందా? అంది.

'హేయ! నోగుంబాళించుకోలేస్తా? లోపలకు పోదాంపది!' అన్నాడు దండకేశ్వరయ్య.

వాళ్ళు లోపలకు వెళ్ళారు.

నాగరాజు, 'మాకార! అభీమామేసరికి ఎంత విషయమూ, భక్తి మా అన్నయ్య ప్రదర్శిస్తాడా? రేపు వాళ్ళు వీడివెత్తడం నిల్కటాపా పెడతరు.

ఇప్పటికీ పెట్టారని నా అనుమానం! అంటూ తన అగ్రోశం వెళ్ళకొక్కాడు.

పొద్దు అప్పటికే తిరిగిపోయింది. భోజనాల ప్రతుల్నిం ఎవరో చేతుమొదలైపెరికి అన్న కోంచెం వాయిదాచేకుటవల్ల అగగిపోయాయి! భోజనాల దగం ఎవళ్ళిక్కు అగ్గిపాతులేదాని వచ్చి వట్లు లేదు. కంట రుచ్చిని మెప్పులే విడిపించాడు!

తంటూం సినిమా లక్ష్మిగరావు వండుకుమార్ తో మాటాడుకున్నాడు. మేయూ ఆయన మాటలు వినిపించుకు చేరాను.

వండుకుమార్ అతి నియంతగా అడిగిన ప్రశ్న లకు సమాధానాలు ఇస్తూన్నాడు. అభీమా వారికి వాడి ప్రతిర్థి అతిగా వచ్చివ్లంది.

'వీరికి నేను చాల వాళ్ళనుండి అగ్గడ ఒ మంచి చాన్సు ఇప్పిరాయన బ్రై చేసున్నావండీ! ఏదో ఉంటే చాల లేరిక అయి ఉంటేనే. అయినా ఫరవాలేదమకోండి! అంటూ లక్ష్మిగరావు సన్నగా వ్యవ వాచేపుకు తిరిగాడు.

నాగరాజు మాతాత్తుగా నోరు తెరిచాడు 'నాకు అన్న ఉన్నాయండీ! డిగ్రీలో ఒక క్లాసు కూడా వచ్చింది. అంతటి ఎదుగుదల అయితే నా విషయం కోంచెం చూడండీ! ఎంత చెకిపోయినా మీ లాభ మరది తిమ్మకే! అభీమా కండుకుకుమారుపోయాయి! వండుకుమార్ కిండ్లు చింతి నిష్క్ర లయినాయి! నాగ రాజు హేళిపగా వర్ణనాగాడు.

ఎవరోవచ్చి దండకేశ్వరయ్య వన్నుపిలుస్తున్నా డని చెప్పడంవల్ల వాళ్ళ ఇష్టాగోష్టిని వదిలు కోవార్చి వచ్చింది.

మరిలాయన దీనంగా కూర్చుని ఉన్నాడు. కోంచెం దూరంలో కారడ పసిపాపతో, ఆయన వేపు హార్షంగా చూస్తూ కూర్చుని ఉంది. ఆమె మొన్నటివరకు ఒ యుంటి! ఇంక ఆమెలో ఎక్కడినుండి వచ్చిపోటు చేసుకుందో వాళ్ళివార్చిల్యం పాలపాంతులా తోడికిస లాడుతోంది. ఇంతి స్పష్టంగా వాళ్ళిత్తూర్తి అయి ఉన్న ఆమె ఉదాత్తంగా నాకండ్లకు తోచింది. సహ జంగా పిల్లలను కన్న ప్రేయార్తి మృదయం వదిలి తమై, పూర్వభావాలు అదునుబడతాయి కాదోయ! ఇల్లాంటి స్వయాపం ఆమెలో మను పెత్తనూ చూడేక

పోనాను. ప్రియమయితే అంటారే, అదివా ప్రతిమే!
 "నూడు వాయవా! ఈ కలకలం ఎల్లా కాంచించారో
 వాకు వేరొందనులేను. పామ భర్త నునున్నానే
 ఉన్నాడు. అయినా దొడ్డితోనంట మర్యాదలు జరి
 గాయే! ఇంతి భక్తుకు వాగరాజ వాగరాజే అయి
 యిప్పులు కోడుతున్నాడు. ఇంతికి లొంగిపోయిన వాకు
 మర్యాదలు జరగలేదు. అంతా వాడే! వాణే జరి
 గేదే! ఎటకయివా వాకు జరగడం ఉచితమే!"
 అంటూ బండ్రి శిఖరయ్య భారంగా నిలబడ్డాడు.

ముసలానుక ఆవేదన ఆసమయించి. తనకు
 మర్యాదలు కోడుకున్నారా జరగలేదని అయినాగ్ని!
 దీని! కేసం చెయ్యలను?

కారణ వారు తెలివించి 'వార్యకు దొడ్డిపెట్టా
 లనే ఆరాటం అయిన కెందుకు కలిగిందో తోగెడము
 లేదు. తోలియాలకు ఇంటికి పిల్లకుపోయి ఓ రుద్ద
 పెట్టాడన్న ఇంగితజ్ఞానం లేకపోయిన మనం ఇవ్వార్చిన
 జగారు ఏమంది? ఎవళ్ళకుండును పుట్టింటి నుండి
 మర్యాదలు పొందాలని? నేను పుట్టిల్లు లేనివాళ్ళే
 అయ్యాయాగా!"

'ఇప్పుడేం చేయాలంటా? ఇంక పదివారేవా
 పామ ఉండదు. పామ ఉండాలనుకున్నా అల్లుడు
 కోడెవాటలా యిప్పులు కోడుతున్నాడా, ఉండదు!
 ఈమె విషయం ఎవరిని చూడాలి! కొంతకాలమేవా
 మరదియను నదిరిపెట్టి వెళితేలేమో అదెకరా అంటు
 వందా విషయంలేదు!"

ఇంతిలో ఎందుకుమారే లోపలకవచ్చి, 'ఏమిటి
 అరిపీయిన గా ఉన్నాడు? చూశావా కందా మీ
 అన్నయ్యగారు ఇప్పుడే వెళితారు!" అన్నాడు.

'వెళ్లివెళ్ళండి!"

'అన్నయ్యమీద అరిగావా?"

'పుట్టిపెట్టినుండి లేదు!"

రంగంలో! స్వయంగా లక్ష్మణరావుగారే అతరి
 రించారు.

'రాత్రి వెళితం చూశావా!" అన్నాడు
 లక్ష్మణరావు!

"ఏం కారణా! మేం వెళితమే! వాల్లు
 వాల్లియవా పర్తగా గడిపేందుకు కలవుల దొంగలేను.

ఇప్పుడేప్పుడే నిన్ను కదిలించడమూ అంతయించిరాదు.
 ఆగోగ్యం జాగ్రత్తగా చూసుకోవూ! అన్న తెలుసు
 అనుకో! ఒకవారి మామూలు రండి వందకుమార!"
 అంటూ అంతిలోనే వాడేవుకు అతడు తిగి 'రాత్రి!
 ప్రయాణం చేస్తామండీ!" అని పూర్తిచేశాడు.

మళ్ళీ వాగరాజ అసేదనకు పరి ఉదీపని నియా
 వించుకు నేనుకు దచ్చాడు.

'తదివెర తోకుగా, మీ తెలివిన వాయవాకు
 ఉంచుదమా! రెండు మూడుతెలకు మీరే పిల్ల
 పోవచ్చు! ఎసిపిల్లతో వాడం ఆమెవించేనుకుంటుంది!"

లక్ష్మణరావు గంభీరంగా నిట్టూర్చి 'ఆమెకు
 సమ్యంధాలు ఉన్నవాయి! పెండ్లి దప్పువచేసి కొం
 దించుకోవాలని ఆలోచన ఉంది!" ఎందుకుమారేకు ఆ
 పమాదానం కొంచెం కోపం కలిగించింది, వాడికల్లే
 చెబుతున్నాయి! కాక వేపే విశింగా చూస్తూ,
 'అందిగా పామన్నా, అని, ఇది ప్రియకోడివావా!
 మీ కాలవ్యం అతమా? కబుర్లతో ఎంకుమ పాదు
 పుచ్చుకోవండి! పిల్లజల్లా తెలివేదరికి అస్తమానం అవు
 తుంది!" అనేశాడు.

లక్ష్మణరావుగారి భార్య అక్కడకు వచ్చి,
 'కొంచెం పెందిరాళే భోజనాలు తెలివితే పాడుండ
 గానే బయలుదేరదాం!" అంది. 'వంటవాడు వెళ్ళి
 పోయాడు. మళ్ళీ మరొకడిని పట్టుకొచ్చి వంట
 చేయించెదరికి పాడుపోవడం జరుగుతుంది!" అన్నాడు
 మళ్ళీ ఎందుకుమారే!

ఈ మాటతో ఆమె మూతి ముకుమకుని వెళ్ళి
 పోయింది.

'అయితే మేం ప్రయాణం చేస్తాం!"

'ఎంతో మందిది!"

కారణ వెళ్ళుతూ, 'తదిస్తే నుడిన కప్పుకోడమూ,
 తాటిబొప్పి కడిలే కంగి విడవడమూ మావల్లల కంత
 పనాజమే! కానీ త్వరలో కండ్లు తెరిగడమే కోరు
 కోవార్చింది!" అంది.

లక్ష్మణరావు కుటుంబంలో కాదు కదిరి
 పోతూంటే, అందరూ బతుకుదించుకున్నట్లుగా లేరిగ్గా
 చూస్తూ మందుండి పోయారు!

వార్నిష్లు - రంగులు తయారుచేయుట

శ్రీ అయ్యగారి సోమయాజి

ట్రైజుల్ & కలర్స్ ప్రెస్స్ జర్నల్ వాల్యూం XLVII, నెంబరు 849 మే 292 లో (పీ. జి. ఇంకోచ్, "హిందూదేశము - ఆ దేశములో దొరకు అరికమానె, పారాయి, కర్పూరతైలము, లక్ష్మ, అరి వూస వగైరాలతో తయారు కావడిన, స్పీగిల్ వార్నిష్లు, నూనె వార్నిష్లు, రెండు రకముల వార్నిష్లను మనకు పంపగలదు." అని వ్రాసివారు.

సామాన్యముగా పలుకవలయు వస్తువులకూడ అవసరము. అరికమానె, రంగులు చక్కని పాన్లో కలిపినచో, (బుడిచి) వాయువుకు వీలవంతి చిక్కగా మారును. గాఢ పల్లవచేయు, 'ధిన్నరు,' అవసరము మరియు చిక్కగ కాచినచో పెయింటు చక్కలోని యింకులుకూడ ధిన్నరు సహాయపడును. ధిన్నరుయొక్క భాగమునుబట్టి పెయింటును హెచ్చు లేక తగ్గు తగ్గుకు గాడిగా చేయవచ్చును. పెయింటులో ధిన్నరు హెచ్చుగా ఉన్నచో, పెయింటు అరికి తగువారి రంగు హెచ్చుగా వుండుటచేరి, అరికి తగువారి ఫ్లాటు (Flat) గా వుండును.

పెయింటు పొరను బలపరచి కాపాడుట, రంగు, ఒపాసిటీ నిమిత్తము రంగు (Pigment) యొక్క ముఖ్యమైనవి.

చైల్డ్ రెడ్, ముఖ్యముగా ఎల్లసీసం (గంగ సింధూరం) అరికమానె ఆకులకు సహాయపడును. మరియు కాటక్ మసి అరికమానెను ఆలస్యముగా ఆడునట్లు చేయును.

వార్నిష్లలో అరికమానెతల్ల యేర్పడు పొర తెలిసిన ముఖ్యముగా కోపాల్సు చెప్పబడెల్ల బల పడును. చెట్టునుండి కాకు జరుగు రెండు రకములు 1. నీటిలో కరుగునది. ఉదాహరణ:— గుమ్మబంక. 2. నీటిలో కరగనిది. ఉదాహరణ:— కోపాల్సు. వార్నిష్ గట్టి, తగ్గుకు, చూపు అనుపారము యిచ్చును. సామాన్య, నైలంబట్టి వగైరాలు అలంకరిండుటకు వాడుదురు.

అరికమానెకు బదులుగా వార్నిష్లలో తమకు కావడిన పెయింటుకు 'ఎనేమిల్' పెయింటు అని పేరు. కలలం నూనెతో యేర్పడు కోటింగు (పొర) కంటే ఎనేమిల్ కోటింగు హెచ్చు గట్టిదము, చాలాకాలముండు తగ్గుకుల పొర నిచ్చును. ఇది విరివిగా అలంకరణములకు వాడుదురు.

11. ఆనయాయు: వార్నిష్ ప్రణయములు. లిన్ సీడ్ ఆయిల్ (అరికమానె)-యందేకేపు అరికమానె తాల్చి నూనె తగువారి పేర్కొనబడినది. సాత్వం ట్యుతో తీసిన నూనె పెయింటుకు పనికిరాదు.

క్రొత్తగా గానుకబడిన నూనెలో మత్తివుండును. నిల్వయుంచినచో, ఈ మత్తి అదురుకి దిగును. మన దేశపు అరికమానె వేడిచేసినచో మరికొంత మత్తి దిగును వార్నిష్లకు వాడునూనెను కొన్ని పంకత్సరములు నిల్వయుండును.

చాలాకాలం నిల్వయుంచిన నూనె చాలా పనులకు పనికి వచ్చును. తెల్ల పెయింటుకు వాడు నూనెను కొంచెము సల్ఫ్యూరిక్ (వాతకంతో) మీన్ చేయును.

బోయల్డ్ ఆయిల్: 'మరిగించిన నూనె' అన్నంత మాత్రాన నూనెను విజం గా మరిగించరు. ప్రస్తుతం నూనెను 150°C దరకుగాని అంతకంటే తక్కువ వేడికి గాని కాదుదురు. కొంచెని వేడినూనెలోనుంచి గాలిని పంపుదురు. కాదుపపుడు, "డ్రైయింగ్"ను చేస్తును. ఇది కోసినెట్టు & డెవియోలేట్సు అఫ్ రెడ్, మేగనీసును కోబాల్టు పాల్సు కూడా అన్ని పట్లు చేయు డ్రైయింగ్.

మందేకంలో మందరకం డెబుల్ బోయల్డ్ ఆయిలు 6 గంటలలోను, పేర్ బోయల్డ్ నూనె 10 గంటలలోను అరుదు—మరిగించిన నూనె పచ్చి నూనె కంటే త్వరలో అరుదు-గట్టిపొర నిచ్చును.

దిగురుకి చేసిన మాత్రకంటే సుప్రసిద్ధ దేశీయ కొవ్వొలు అయ్య నూనె శ్రేష్ఠతరము. కొన్ని నూనెలు

త్వరగా ఆరవు. మరికొన్ని త్వరగా ఆరినామంచి పొందవచ్చు.

కల్రి: పాదాశ్రింగం పచ్చి నూనె లో కల్రి వుండదు. మరిగించిన నూనెలో తిగుడు కల్రి ఉండును. తక్కిన నూనెలు, చేపనూనె, పెట్రోలియం, ఆరితూనిన నగ్గరాలు కల్రిలో ఉండు వస్తువులు.

కల్రినూనె పెయింటుకు పనికిరాదు.

కల్రినూనెలో కొంతభాగం పెట్రోలియం వుండును.

ఇది చాకిరికము పెయింటులో కూడా విలువయోగము.

ఆరే ఇతర నూనెలు: బంగు ఆయిల్-కట్టనూనె వైవాడీకానిది. పచ్చి నూనె త్వరలో అగును. ఆరిన తిగు వారి యేర్పడు పొర పెయింటుకు పనికిరాదు. ఇది దిరిగి వార్నిష్ లు చేయుటకు ముఖ్యముగా ఆమెరికాలో వాడుకబడుచున్నది. ఈ వార్నిష్ లు నీటిని చొంగియివు గాని, చాలాకాలం మున్నగు.

చేపనూనె: పశుపటిరీతాన చేపనూనె పరిశ్రమ, లోగడే గలదు—ఇది చాకిరికము చేరి, పనికిరాక పోయినా, తిగుడు కల్రి చేయుటకు వాడుదురు.

పోయాల్స్ నూనె: ఆవికనూనె, లేక కట్ట నూనెలో కలిపి యీ నూనెను పెయింటు వ్యాపారంలో వాడుదురు. ఇది త్వరగా ఆరదు. కాని ఆవిక నూనె చాలా గాయకంగా యున్న ప్రమాదం. కల్రికి పనికివచ్చును.

అముదం—పొంగింజల నూనె: ఈ నూనెలు పెయింటులో వాడుకబడుచున్నది.

టర్పెంటైను - కర్పూర తైలము: కర్పూర తైలము పెయింటులో పల్లవ చేయుటకు (డిస్సర్) క్రిందను, వార్నిష్ లలో పాల్పెంటుక్రిందను వాడుదురు. ఇది ప్రాణవాయువును గ్రహించును. ప్రాణవాయువును గ్రహించు క్రిగల వస్తువులైనా (ముఖ్యంగా పెయింటులో ఆవికనూనెనాద) క్రిగించి మైన, 'అక్సెడెంసు ఏజెంట్'గా పనిచేయును—Out-lines of Organic Chemistry, Page 146 F. J. Moor, 1910)

ఆవికనూనెయొక్క ప్రాణవాయువును గ్రహించు క్రిగి ఆ నూనెలో, "డ్రెయిన్స్" అవలడు వస్తువులుండుటవలన, ఆరితిగ్రహించును. ఈ విధానము మనస్ రించి, మరిగించుటకు బదులు రింకును వాడుచేయు

వస్తువులను వాడుటగా పెంపరేదకుకీ చేర్చి కొంత ప్రాణవాయువును ఆవికనూనె చేరి గ్రహించలేదు. ఆ ఆవికనూనెను వాడుటకు పనికివచ్చునట్లు చేయుదురు—లేదరెండు చూడటకు ఆను (లేన్ ప్లే రెంటు) వార్నిష్ దివికలం సిక్కించును.

వై సంగతులవలన పెయింటులోను, వార్నిష్ లోను కర్పూర తైలము వహించు నిర్వాధికతము గ్రహించవచ్చును.

ప్రపంచములో ఆమెరికా కర్పూర తైలము ప్రసిద్ధి మెసిది. కాని చాలా మందిరకములైన కర్పూర తైలములు, కేవలం ఆమెరికా కర్పూర తైల ప్రవాసన లేకుండుటచేరి చే విరాకరింపబడుచున్నవి.

మనదేశములో కర్పూర తైలము తొలుతి 1895 వ సంవత్సరములో తియూరు చేయుబడినది—ఆరకం తూరు లేదు. వానివూది గ్రంథములు అరుదు. రసెర్పి ప్రయాస. ప్రవీణులు తిక్కిన.

కాని 1912 లో మన పరివారికి, "ప్రాప్సు లోని, వోల్టో విశ్వవిద్యాలయంలో, వానిల్ స్టాన్సు లోని నైస్సు ఫాక్టీరీలు," కనిపెట్టిన యోగం లభించింది. ఈ యోగం ప్రాప్సులోని కర్పూర తైలం తియూరు చేయువారికి అత్యధిక మైన లాభమును చేకూర్చింది.

ఈ అనుధికంతో లభించి పొందుటకు హిందూజీశ్వు కర్పూర తైలము తియూరు చేయువారు ముందంచు కేసిరి. ప్రెంచిజీశ్వు ఆవిరిబట్టి విధానం, 1916 లో లాహోరు పరివాస, 'జాలో,' 'సెన్సి, పంజాబ్ పారమి దిపారు మెంటు ఫ్యాక్టీరీవ్యారా పనిచేయుట ప్రారంభించినది.

వ్యాధిమైన జకటోడకం కర్పూర తైలము, ప్రకృతిమైన ఆరితూపము తియూరు చేయు విధానమును కనిపెట్టిరి. బరెరీడెయ్ యు. పి. పారమి దిపారు మెంటు వారు చేరక భారతా వా పెట్టిరి. హిందూజీశ్వు నైస్సు రజమిక్సు (గంగ్గీరీకా) అత్యుత్తమమైన కర్పూర తైలం మనకు లభించగలదు.

(పుర్రాగనింకు గారు—పారమి దిపారు మె. నెం. 24. 1913.)

ఈ విషయంవూద మరికొన్ని ప్రయోగములను బెంకుగారులో, ఇండియన్ నైస్సు ఇన్ స్టిట్యూటు లోని డాక్టరు పొలకు దొంగగారును, తేరాదూన్

వార్నిష్లు - రంగులు తయారుచేయుట

లోని, Forest Research Institute లోని A. J. బర్నెస్ (ఇండియన్ ఫార్మసీ కాల 1918 వాల్యూం 6, భాగం 6.) గానను చేసిరి.

జాబాబర్సెంట్స్ అత్యుత్తమమైనవి. అన్ని కర్పూరతైలములకంటెనూ, అది చాలాకాలం నిలువ యుండుటచేతను పాడవును. (J. G. McIntosh Manufacture of Varnishes. Vol III, Page 110.) గానీ, వేడి వెలుతురు తగలనిప్పుటచేతనూ పాడవును.

2, 3 తరకాల కర్పూరతైలములకు హేలగా కట్టకనుసి, తయారుచేసి, లభినిపొందవచ్చును.

కర్పూరతైలపు ప్రతినిధులు: కర్పూరతైలపు ప్రతినిధిలో తక్కువ వేడికి మరిగే (Low Boiling point) నూనెలు ఉన్నచో, అంటుకుపోయే అపాతము గలదు. త్వరలో అదిరి అయిపోవును. ఎక్కువ వేడికి మరిగే నూనెలున్నచో పూర్తిగా అదిరి అవదు.

ప్రతినిధులు చాక అనుబంధంగా, ప్రాణవాయువును గ్రహించవు. గాన నిలువయున్నచో పాడుగా నేరవు. అదిరి అయిపోయిన తరువాత విగిరిపోవుట యుండదు.

పెట్రోలియం సంక్లిష్టీకరమును ప్రతిఃధి. అది నూనెను కరిగించును. వార్నిష్ చేయుటకు పనికివచ్చు గట్టి జలద్రుమాగ్రము కలగవు గాన, దాంతులది ఒక్కటిమాత్రము, పెయింట్సు, వార్నిష్లు, ఎకేమిల్ పెయింట్సులలోను వాడును. దీనిని కర్పూరతైలములో కలిపి మాత్రము వాడతారు.

వార్నిషులో హెచ్చుభాగము సోల్వెంట్ (Solvent) కలపియుండుటచేతను, కర్పూరతైలము అదిరి అయిన తరువాత మిగులు జలకణగారికి పాడవు స్వభావము కలది అవుటచేతను. కర్పూరతైలములో కొంతభాగము ప్రతినిధిని వాడుట అవసరము

— తగవట్లేలా వచ్చుచున్నవలె వార్నిషులలో వాడవలసింది నుంచి సోల్వెంట్సు.

కోల్ తగు దీని తైలములలో అదిరితును స్వభావముగల వాప్రాలు, వెంజీను, ప్రత్యేకపనులు పనికివచ్చును. బర్మాలో వెంజీను, లోగడనుంచి తయారు చేసుటకునే యున్నది.

రెజిను (జిగురు) వెలుతుండి కాగను: ఆయిల్ పెయింట్సులో జిగుర్లను వాడును. (సిటిలో కనుకవది జిగురు. ఉవాహరణ:- తుమ్మజిగురు సారాయిలో కరుగువది. రెజిను. ఉవాహరణ:- కోపాల్సు) కానీ వార్నిషులలో మాత్రము వాడుదురు. గాన ఎకేమిల్ పెయింట్సులో భాగంగా వుండును.

కోపాల్సు: జాంబీరానుండి వచ్చు కోపాల్సుకు ప్రసిద్ధికలదు. ఫీరీప్రెస్టిఫులంబియ్య 'మేని లూకోపాల్సు' నూర్జరేంతునుండివచ్చు, 'కోరి' ఉపయోగకరమైన వార్నిషు రెజిను. కానీ ఆఫ్రికా కోపాల్సుకు పాటిరావు.

దాము: తెలదామును ప్రచురపరిమిలోమలలారు, కడదలనుంచి వచ్చును. (యాదాము. Oleo-resins from Hardwickia pinnata by K. Sita Rama Ayyar. Journal of Indian Institute of Science, Vol. 2, Part III, pages 29-35)

కోజిన్ (అరిఫ్రాన్): బహుళలో దొంకు ఇండియన్ కోజిన్ అమెరికన్ కోజిన్లకంటె వాణ్యమైనది. ఇండియన్ కర్పూరతైలము. కోజిన్లకు (చేడ్ మాక్కు (Chir Brand) దీనిని (కగర్న పెంటువారు తయారు చేయుచున్నాడు. వాణ్యమునకు గాగ్గరంటి యిచ్చుచున్నాడు.

కోజిన్ మానె: కోజిన్ మానెను పెయింట్సులో వాడుదుకానీ కోజిన్ స్పిరిట్ మాత్రము కొంత భాగము కర్పూరతైలపు ప్రతినిధి.

లక్కు: లక్కురిక్ష్యం అవగా ముతకలక్కు. దీనిని కరిగించి లక్కులక్రిందపోయెడురు.

రంగులు

చేర్లెల్లు: ఇది సహజంగా దొంకు చేయుం పన్నేట్. ఇది రంగులను పాడు చేతును. గాఢవాన్యస్తి - రావణవాన్యస్తి - ఎల: రూపం దండం - పిల్లవాన్య దండం రావణలోనిది - పెయింట్సులో విరివిగా వాడుటకు చున్నది - ఎంకు చేరివదిగా (1) చాక (2) మలకరిగా నూర్చి రూపియను. (3) రంగులను పాడు చేతును. - జీవిత కలసివను తిలక్కుగా నుండును. (4) ప్రేస్ స్పిరెంటు (5) తక్కువ మానెతో (8%) నూరబడును.

ఫీరీప్రెస్ రంగులను కర్తీ చేయుటకు వాడుదురు. తెల్లరంగులకు పలుక్కుము విచ్చును.

తరువాత పెయింటింగ్ హద్దుభాగములను. విశ్లేషణయోగమునకు హద్దు భరిత గల రంగులను చాళివరచి ప్రతిదినము వాడుకొనుటకు వీలగునట్లు చేసియును.

తేరెట్టు హద్దుభాగము (నూటికి 90 లేక అంతకన్న హద్దుభాగం) కలిపినను తరువాత పెయింటింగ్ హద్దుభాగములోను (త్రయ విశేషము మార్పు చెందినది).

వెట్ రెడ్ పెయింటింగ్ చేసి, తది గల ప్రతి కాలలో సుష్ణతల కొంతకాలానికి తరిగిపోవును. దీనిని "ఛాకింగ్" అంటారు. కాని హద్దు భాగము కలిపినచో, పెయింటింగ్ యొక్క రక్షణశక్తి తగ్గిపోవును గాన మరలదుగా వాడవలెను.

బ్లాంక్ ఫిల్మ్ : ఇది కృత్రిమంగా తయారు చేయబడిన, "వెయింట్ సెల్స్" నిడిరంగుల పెయింటింగ్ లో వాడును.

జపన్ : ఇది కృత్రిమంగా సెల్స్. (మాడు. Recg S. S. XLVI Pages 275-276-1915) మర హిందూదేశంలో నిలవించి తేరెట్టు దొంగును— కాని జపన్ అనివసరము—

తెలుగు పైసె యితరరంగులు : చైతాన్య, వీజ్ టెన్షన్, నూత్నుమార్గి కృత్రిమ ఇవి ముఖ్యమైనవి.

తీలను (Iron Oxides) రంగులు. చాక, నూత్నుచెంపిపోవుట, విస్తరించుటలచే అత్యుపయోగ కరమైనవి.

రెడ్ అల్మైడ్ : కాపీస్ పిందూరం. అదిగా అన్న భేదిని చేయుటచేత సరే పూర్తిగా యావీడవచ్చును. పిందూరం దిగుటకు. ఇండియాలో విరివిగా వాడుక లేకపోయినను, విదేశాలలో ప్రాముఖ్యతపొందినది.

పర్మరంగ (గోపీచంద్ర) : గోపీచంద్ర దాని అంతటగాని, సుష్ణములోకలిపిగాని కాకిరంగుకు వాడును.

ఎత్తరంగు : పర్మరంగు చేసిన ఎత్తపు వచ్చును.

వెట్ రెడ్ : తది, వేడిగల ప్రదేశాలలో క్రమేణ తరిగిపోవును. (ఛాకింగ్) గంభీర సంభ్రుటిలు వలపు చేయును. తేరెట్టుగాని. బ్లాంక్ వెట్ గాని కలుపుట చేత వెట్ రెడ్ — ఈవిషయములలో బాధపడును.

ఇండియన్ ఇన్ పిక్టూరల్ అఫ్ నైస్సు లెంథ్ సూత్రలో వెట్ రెడ్ ను తయారుచేయుటకు ప్రయత్ని స్తులు జరుగుచున్నవి. పొడిగా వుండు వెట్ రెడ్ ను వాడుట పొడికారి.

జంక్ వెట్ : దీనిని వైట్ వెట్ అనికూడ అందురు. ఇది జంకు అల్పము. దీనితో చేసిన పెయింటింగ్ హద్దుగా వ్యాపించు ప్రభావంకలది.

సునత్తుగట్టల పొడు ఇచ్చును. ఈ పొర కాల క్రమేణ పరిశీల్యభావం కలది. గాన ఈ ఒక్కటి వెల్లవల వాడుటకు పనికిరాకపోయినా, మరళియలో తగుదు యా విధంగా వాడవచ్చును. దీనిని వెట్ రెడ్ లో కలిపిన అత్యుపయోగకారి. ఇది ఎల్లప్పు అవను గాని లోపలిభాగములో వాడుటకు చాల ఉపయోగ కారి. వెట్ ఎ షేపర్ పెయింటింగ్ కు భాగ్యతపరిమ.

లిక్ ఫోస్ : జంక్ సల్ఫైడ్, చేయింట్ సెల్స్ అను వస్తువులసంభ్రుటి. ఇంటియర్ పెయింటింగ్ కు చాలా ఉపయోగము. బ్లాంక్ నైస్సుకు వాడినచో. ఎల్ల వలను. పులును. జంకువెట్ లో కలిపిన చాలా బాగుండును. వెట్ రెడ్ లో కలపకూడదు.

లిఫ్ట్ : మంజరీములో తయారు చేయు దున్నును.

రెడ్ రెడ్ : రెడ్ రెడ్ లో నూటికి 25 వంతుక మానాల్సెను ఉండును. ఇందుచేత రెడ్ రెడ్ ను మానెలో మారియో గట్ట కట్టిపోవును.

ఆరంజిరెడ్ : వెట్ రెడ్ ను కలరింగ్ ఫర్మ్ లో చేసిచేయును. ఇది చేసిన వెట్ రెడ్ మానాల్సెను అయి క్రమేణ ఆరంజిరెడ్ క్రింది మానును.

వర్మిలిన్ : ఇది ఇంగ్లీషం. లోకడంబెగాక ప్రస్తుతిం దీనివాడుక తగిపోయినది.

వర్మిలిన్ ప్రతినిధి : పిక్టూరల్, (లేక వేండ్) పెయింటింగ్ చేయుటకు వాడును. రెడ్ రెడ్, ఆరంజి రెడ్ ను, ఆరంజి లేక నైస్ కర్పి తయారుచేయుదును.

ప్రవ్యన్ బూ : అన్ని భేదిని, పొడియం పెన్స్ వెట్ లో కలిపి అల్పదేశా చేయుటలన్ని వచ్చును. ప్రవ్యన్ బూ హద్దుభాగము వేరెట్ లో కలిపి బ్రన్స్ లో బూ వచ్చును. ప్రవ్యన్ బూ వాడంబెద వాడవచ్చును. గాని తగుదు తేరెట్టులో కలిపి వాడును. — బ్రన్స్ లో బూ తగుదు గ్రీన్ పెయింటింగ్ తయారుచేయుటకు వాడును.

ఆర (బామరీన్ : ఇందు పొడ, ఎల్లయినా, నిలిక, సరే భరి గలవు.

క్రొంగరంగులు : ఇవి రెడ్ సెల్స్ లేక యాన్ టేట్ ను పొడ లేక పొటాషియం వైక్రొమెటో

కలిపి తయారుచేయుదురు. కావలసిన రంగునుబట్టి పోడా సర్వేటుగాని, కార్నిక్ పోడాగాని చేస్తుదురు. ఇవి పచ్చని పెయింటు చేయుటకును, చివరిగా ఆకు పచ్చరంగులు చేయుటకు వాడుదురు.

క్రోమియం ఆక్సైడును ఖరీదైన ఆకుపచ్చరంగు. స్త్రీయగానుండును. తైక్రోమేటు పోలిక యానిడ్ కలిగించి చేయుదురు.

ఆకుపచ్చరంగులలో హెయ్యుర్యాగం (బ్రన్స్ లోక్ గ్రీన్స్) ఇది తేల్చేట్టు, ప్రవర్తనల్లా, రెడ్ క్రోమేటు కలిపి వచ్చును.

బ్రన్స్ లోక్ గ్రీన్సును, "క్రోమిగ్రీన్స్" అని కూడా అందురు.

క్రోమియం కాంపౌండుకు మూలభూతమైన క్రోమైట్ రాయి టెయిచిఫాన్, మైసూరులో దొరకును.

పల్లరంగులు: కౌటుక్, తిరుమాత్రం గారిలో, నూనెలను పరిగించుట చేత వచ్చును. ఈ రుసిని ఘనీభవింపజేసి, నూనెనిగొలలలో కాల్చుటచేత ఎక్కువైనాడున్న నూనెనుండి వేరుచేయుదురు. మంచిరకం కౌటుక్ మసిలి, "వెజెటబుల్ బ్లాక్" అను పేరుతో అమ్ముదురు.

వేరులో గాఢమును అసంపూర్తిగా కాల్చుట చేత వచ్చు మసిలి ఘనీభవించేయుటచేత, "కార్బన్" బ్లాకువచ్చును. కౌటుక్ కంటే చాల పల్లగానుండును. కౌటుక్ మసిన్న చాలా రెట్లు రంగువచ్చును. పెయింటువ్యాపారులు కార్బన్ బ్లాకును, కౌటుక్ మసిని ప్రజలును తిరుచువాడుదురు.

ఎరులను కాల్చుటచేత వచ్చి మోగుమసిని, డ్రావ్ బాకు, లే బెంకీలే, లే బోన్ బ్లాక్ అందురు.

కార్బన్ బ్లాక్స్ ముదకములో తయారుకావడం లేదు.

లేంబ్ బ్లాకు, కార్బన్ బ్లాకులు మెల్లదముదకు, లేలికు, నూరుటకు హెయ్యుర్యాగం నూనెకొటం, అత్యధికంగా రంగురేట్లు, ఒపాసిటలకు ప్రసిద్ధి పొందినవి. వీరితో చేసిన పెయింటు చిరకాలం ముమ్మనుగాని ఆలస్యముగా అరుదు. గాంజల్ పెయింటులో "డ్రెయర్స్" హెయ్యుగానుండును.

గ్రాఫైటునుకూడా పెయింటులో వాడుదురు. ఇతర రంగులలో కలిపి వాడుదును. ఉప్పు ముప్పు

పట్టకుండా వాడు పెయింటులో దీనిని వాడుదురు. నయాగరా బాటర్ ఫాల్సునెద్ద క్రిమింగా, 'గ్రాఫైటు'ను తయారు చేయుదురు. ఇండియన్ గ్రాఫైటు వాసిరికిం.

వార్నిష్ తయారు చేయుట: లోక్ మ స్పిట్ లో కలిపి, "షెల్లాక్" వార్నిష్ అవియు, "ఫెన్స్ పాలిష్" అవియు అమ్ముదురు. రంగు వేసిన షెల్లాక్ వార్నిష్ లను తేల్చి అందురు. డామర్ ను క్యూరర్ తెలములో కలిపి "డామర్" వార్నిష్ వచ్చును.

కోపాల్ వార్నిష్: అతి ముఖ్యమైనది కోపాల్ వార్నిష్. దీనినే "టెక్", "కరెజ్", లేక "బాడి", వార్నిష్ అని అంటారు. "గోల్డు షెజ్" కూడా ఒకరకం కోపాల్ వార్నిష్.

కోపాల్ వార్నిష్ తయారు చేయుటకు మొదలు జరుగును, "రిస్సింగ్" చేయుట. అనగా కరిగించుట. దీనిని "సిలిండికల్" పాత్రలలో కరిగించురు. ఈ పాత్రలకు, నివ్వమీద పెట్టటకు తీయుటకు విలగపలు ద్రవములను అవుదురు. కోపాలను కరిగించిన కొంత భాగం పాక ఎత్తివచ్చును. తిరిగించి తిరిగివచ్చును. అయి వను యీ "కరిగించడం" అతి ముఖ్యం. ఇటు కరిగించినో యీ జరుగు తిర్యాకిచేర్చి లిన్ సీడ్ ఆయిల్, బర్నెడ్ లైనులో కరుగుదు. కరిగించిన కోపాలను వెచ్చచేసి లిన్ సీడ్ ఆయిల్ ను చేర్చుదురు. "డ్రెయర్స్" చేర్చిన బోయలు ఆయిల్ కన్న నిల్వయున్న పచ్చిలిన్ సీడ్ ఆయిల్ నే పాకావ్యయగా వాడుదురు. కోపాలు నూనె బాగుగా కలియునట్లు కరిగించి తిరుమాత్రం పల్లార్చి, బర్నెడ్ లైనుగాని, దీని ప్రతిఃధినిగాని జాగ్రత్తిగా చేర్చుదురు. తయారైన వార్నిష్ ను ముగ్గుల (Mature) కు కొంతకాలము నిల్వయుంచి పింప బాకాలో పెట్టెదరు. కోపాల్ స్పలో పలు రకము లుండుటచేత, పలురకముల వార్నిష్ లుండును. ఈ వార్నిష్ లను హెయ్యుర్యాగం రెవ్వరాదు వాడుదురు. వ్యాపారికములు మాత్రమే తృప్తికరముగా పని చేయును. వార్నిష్ చేయుట నులభముగా కేవలము, వాసనముగా తయారుచేయుటకు ప్రత్యేక విత్తుగతి కేవలం చిరకాలావధింపవలసిన మాత్రమే పొంద వలయు.

కోజిన్ వార్నిష్ లు: కోపాలు వార్నిష్ లతో పాలు, కోజిన్ వార్నిష్ లకుకూడా విశేష వ్యాప్తి

కలను. గాని అది ఎంతవఱకు, వాసన తలుకొనలేవు. కేవలం కోజన్ కిరెన్స్ తో కరిగించుటవలన, ఒక వాసి రకం కోజన్ వార్నిష్ వచ్చును.

చివ్రేవ మేమిటంటే, ఇండియాలో కోజన్ వార్నిష్, "కోపాల్ వార్నిష్" అను పేరుతో అమ్మబడుచున్నది.

కోపాల్ వార్నిష్ మరీగా కోజన్ వార్నిష్ ను తయారుచేసి, అదిగా నూనెతో పంపుటి పరచి యో చేరి. అంటుకునే మెరినిపార (Film) వచ్చును. దీని విచారణకు, డ్రైవ్ చేర్చి కోజన్ ను గట్టి పరచెదను. కోజన్ లోని ఆమ్లము (Acid) లెనుతో కలసి కార్బియం కోజన్ నేటు అవును. గట్టిపరుచుటకు ఇతర పదార్థపులను కూడ వాడెదరు. కోజన్ నేటు వార్నిష్ లు గట్టి, తిరుగుగల ఫీలియ్యు వచ్చును. కోపాలు వార్నిష్ లను కలిపేయటము వాడునుగా. కోజన్ వార్నిష్ లు కార్బిన్ మెసెరికాపు. ముఖ్యంగా నీటిని ఎరిమాత్రము పరచునలేవు. ద్వారలో ఆగి పెయింట్ లులో హెచ్చుభాగం కార్బియం కోజన్ నేటు యుండును. మంచిరకం కోజన్ వార్నిష్ లు కొంత భాగంగా, పూర్తిగా గాని అరికిమానెకు బదులుగా టాక్ ఆయిల్ తో తయారు చేయుదురు. ఇట్టి ఇండియాలో చెయడంలేదు.

చేక వార్నిష్ లు: కోపాల్ వార్నిష్ లో కొంత భాగము కోపాలుకు బదులుగా, "అప్ పాలం" వాడి తయారుచేసి వార్నిష్ ను, "చేక బాస్" అందురు. బ్రెన్ వర్క్ చేక ఇలువంటిదేగాని ఇండు కోపాలు ఉండును. ఇండు ఆస్పాలం, లిస్పిడ్ ఆకులు, థిన్నగునూత్రి ముండును.

ఒక రకం వార్నిష్ కేవలం ఆస్పాలంను పెట్రోలియం డిస్టిలేటులో తీర్చిన వచ్చును. ఇంకో రకం, "పిచ్" (Pitch) ని కోల్ బార్ పార్వెంటులో వరిగించుటచేత వచ్చును. దీనిని ఆందమైన మేతో అమ్మగను. నీటిని వొందీయవు. ఉపయోగకరమైన చాకోరిం పెయింట్ లు యిది.

పెయింట్లు తయారుచేయుట

ముఖ్యమైన వికలు: ముడింగలను పెయింట్లుకు పరికించుటకంటే మెత్తిగా నూరుట, స్ట్రీక్ (మెద) పెయింట్లు తయారుచేయుట; ఈ మధ్యను బ్రష్ తో వాడుటకు వలసనట్లు, "రెడీ (Ready)" చేయుట.

స్ట్రీక్ (మెద) పెయింట్లు: పెయింట్లు ప్యాక్స్ తో హెచ్చుభాగం స్ట్రీక్ పెయింట్లు నే తయారుచేయును.

ఈ స్ట్రీక్ పెయింట్లును తృప్తికరముగా నిల్వయుంచు కొనవచ్చును.

రెడీమెంట్ పెయింట్లు: నూనె పయికిలేరి రంగు ఆకునుకు పేరుకొనును. కాని నిల్వయుంచిన యావిత పెయింట్లును, ఆకరింనుకుంపుకు పరికి తగి వట్లు థిన్నగుచేర్చి, "రెడీ" చేసికొనవచ్చును.

కేవలం రంగు, తగివంతి నూనె థిన్నగు చేర్చుట వల్ల మంచి పెయింట్లు తయారు కావేరని అనుభవం వల తేలివ వివరణగా, "రెడీమెంట్", పెయింట్లు కూడా తొలగి స్ట్రీక్ పెయింట్లు తయారు చేయుట అవసరము.

తెలుచు ఈ స్ట్రీక్ పెయింట్లు ముడి ఆయిల్ తో తయారు చేయవచ్చును. రంగునుబట్టి చేర్చుటవలన నూనె పరిమితి విధిగా మారుచుండును. నూరు తులముల పేర్చెట్లుగాని, వైటులెడ్ గాని మారుటకు తులముల నూనె చాలును. కాని కొన్ని రంగులు మారుటకు నూటికి మారు తులములకు పైగా కొలిపియుండును నూనె.

పెయింట్లు నూరుటకు (టిప్స్ కోజన్ మిలు మంచిది. రంగును, నూనెను పూర్తిగా కలుపుటయే దీని ముఖ్యోద్దేశ్యము.

పెద్ద పెద్ద ప్యాక్స్ లోలో స్ట్రీక్ పెయింట్లుకు తగివంతి నూనె, థిన్నగుచేర్చి, లోపల తిరిగి ఆకులుగల గొట్టములలో వేసి, బలదించేసి, "రెడీమెంట్ పెయింట్లు" క్రింద తయారు చేయుదురు. ఇండు వాడు నూనె లోతుల్ అయితే బర్నెంట్ లో బర్నెడ్ టైన్ (పరికిత తల తిరిగి వరిపిదానిది "థిన్నర్" గా వాడుదురు. కొన్ని పేజీలలో కేవలం కెర్నెలైలపు (పరికిత) మాత్రమే థిన్నర్ గా వాడుటయు గలదు. ద్రవము స్వల్ప పరిమితిలో చేర్చెదరు.

లిస్పిడ్ ఆకులు, బర్నెంట్ లు, బర్నెడ్ టైన్ (పరికిత) అన్నియు బాగాదులో దొరకును.

పెయింట్లు తయారుచేయుట, అంకా రంగును నూనెలో నూరుట; తిరువాతి తగివంతి నూనె, థిన్నగు చేర్చి బ్రష్ తో చేయుటకు వలసనట్లు తయారు చేయుట, తగివ మెషీన్, అనుభవంల పరివారు వున్నచో ప్రతికొంత పెయింట్లు తయారు చేయుట కష్టమైన పరిగాదు.

గాని, అనుభవదంగా నిర్వహించుటకు తగివ మెషీన్, కేర్సుల పరివారు, అనుభవంల మేనేజ్ మెంటు అవసరము.

జ్యోతిరవతరణము

శ్రీ వి. రామ రాజు

వెలుగులు విచ్చుకొన్నది, న పింఛ మనోజ్ఞమమూర నర్తనో
జ్వల రుచిరంబులై, లలితచాలన హేలలు వాస్తరంగ శీ
తల మృదులంబులై, ఇవము తాకని శ్రీజలజాప్త కాంతి రే
ఖల తొలిజాలులై, ఉపసికట్టిన బంగరు టంచుచీరలై.

మాగిన మల్లె మొగ్గలను మాదిరిగా, లలితేంద్ర నీల మా
లా గలిత స్ఫురచ్చికుర రమ్యముగా, తెలిసీటి ములైముల్
తూగవి పచ్చగడ్డికొన తూగులుగా, వెలుగుల్ వెలార్చి హం
సీగరుదంచలాకలిత చిత్ర సువర్ణ ఘృణీకలాపముల్.

ఒక పదివేల శక్రధను రుజ్వల కాంతులు మెట్లు మెట్లుగా
శకలితముల్, నభమ్ముపయి సాగిన నీలి మొయిళ్ళ నిండ వి
చ్చుకొనియె-దుఃఖభావ తివశుండగు జీవునియూర్చి యద్యుతం
బు కనినవేళ కప్పబడిపోవును తద్గత నూర్చు తాక్రమై.

ఈ వెల్లుల్ జడినోరె వచ్చె-నిటులే యేకాంచెమోనేపు నా
లో విప్రారును వాననల్, ఎడద్రవాలుక బుద్ధిసోలున్ జలే
జావాస్తంబుల నేత్రచక్రముల వేలంచుల్ తుడల్ కంటి నీ
రై వేలాడును వేదనానుభవ ముగ్ధాకార పర్యాప్తముల్.

ఏనో ఊహలు పెల్లగించుకొని యిట్లే వెల్లులోకాల నీ
మా వృత్తింజనెనో? పురావిదిత సౌఖ్యాస్వాద ముగ్ధంబులౌ
భావంబుల్ మలినంబులైచనెను, నా ప్రాణంబులన్ నూర్చు వర్షా
విద్యుల్లలికా ముహుశ్చలనముల్ రమ్యార్థ సాగంధ్యముల్

లలితేరమ్మద్ర ప్రాణవీధికల హేలా జ్యోత్స్నికాకాశ కే
లులు పారావతముల్ కలస్వనరుసీలోలములై సాగడిన్
సెల యేరై మృదుకాంతి యొక్కడు మన స్సీమావళుల్ ఛాటికొం
బులకల్ గూర్చుచు బుద్ధి దేవమున క్రమ్మున్ జీవనస్వాదువై

మత్తానేకవ యానలై, సురనరిన్మంజ ప్రసూనాగ్రని
ర్యత్తాదుగ్య మధుద్రవ నృపాలు, చిత్తానంద నీమానధుల్
మెత్తం జాపుల అచ్చరల్ పరచిరా? మీనాని పుచ్చచ్చపుల్
చిత్తాభోదుహ నాళ కంపన మృదుస్నిగ్ధంబులొ వైటలన్

చీకటుల్కడించుకొని జీవన మందున మూలమూలలన్
బ్రాకి, నమస్త భావముల రమ్యతచంపి, క్షణక్షణముకో
క్రక మహానుభావమనిపించును, జీవునిలోని కాంతిధా
రా కమనీయ మార్గచితరంబుగ నిల్చును యిన్పతల్పులన్

కరిగిన చీకటుల్ వెలుగుగా కనిపించును కొందరజ్ఞతా
పరమ నిధానమోహులకు — బంధుర కాంతులుమాసి పోవగా
కరికర చీకటుల్ విరియు, కన్నులు మూతవడంగ చేతన
త్యరధము గోతికూలు తెగవంచిన విల్లుగ ముక్కలై చనున్

అవిరోపస్సచుయ్యార్ద్ర సూర్య కిరణ హంకారమున్ వార్ధి ఏ
చి పురస్తాడన చిత్రవల్లనములై చెల్వొందు కాంతిచ్చటల్
ఎపుడో జీవితమందు కాననయి నిల్చినిల్వకుండన్ నిమే
ష పడమ్మందు మనస్సు నవ్యసుషమా స్థానంబుగా దీర్చడున్

ఈ కాలానుభవకోనమై బ్రతుకు లెన్నో యయ్యె నా జీవిత
ప్రాకారమున, చీకటింబారలు కృత్తానల్పముల్, కాంతి వ
ర్షా కాలంబరుడెంచె, నాయెడడ ఈవర్ష మ్మెరిల్పున్ మనో
జ్ఞాకాశంబున తోడి స్పర్థపడి నవ్యాంబోధిగా నిల్వగా.

తెలియని సిగ్గుదొంతరలు దివ్యములైన పథాలలోన పా
ముల పలె జారిపోవ నవమోహన గీతము లాలపింతునా?
లలిత పయోధరాంచలములన్ నెలవంకలు దిద్ది తిరునా?
మలచి మనస్సులో వెలుగు మార్గములన్ పరుగుల్లుపెట్టనా?

అంతర్వాహిని

హిత శ్రీ

* గతనందిక తరవాయి *

8

ప్రేమభరితాలు వచ్చాయి. విశ్వం ఆమకన్నట్టుగానే
 రెండో రంగంలో ఉత్తీర్ణుడయ్యాడు. అరివి
 ఉత్సాహంగా ఉంది. ఆ ఉత్సాహం ఎరిగోనవా
 పండుకోవాలని ఉంది: కాని తన! అంత ఆపమైతే
 తెలుసులేదు. రంగారావు ఒక్కడే తన! కొంచెం
 మైతే దడవడినవాడు. మిగతావాళ్ళందరూ పరిచ
 నుస్తులు మాత్రమే రంగారావు వా మరీ హృదయం
 పంచి ఇవ్వకల మైతేతుకొడు. నాలుగింపులలో
 చేరిన తిరనాతి అనినమీద విశ్వాసమున్న పదభిప్రాయం
 కొంతమీద తిరిగింది. రిహార్స్ లు! బర్నింగ్ లోనా తిరనాతి
 రంగారావు ఇంటికి పనికట్టుకునినల్ని తన తీర్చి అసం
 తృప్తి తెలియజేశాడు. విశ్వం భోండాకి ఆతమ కొంచెం
 ఆశ్చర్యపడ్డాడు. "ఏవో తమ మన: కలుగుచెప్పకోటమే
 గాని ఆమెని నిజంగా ఆరనూనించాలని ఎవరికిలేదు." అన్నాడు. "అటువంటి తమ మన: నెవరూ బోలెడంత
 విషయం ఉంది." అన్నాడు విశ్వం. తా మెవ్వరూ
 అంగిలోతుగా ఆలోచించలేదన్నాడు రంగారావు.
 "అటువంటి ప్రభావం! లవాల్లు కళాదానకు తెప్పటికి
 కాలేదు. నాలుగింపులమించి రాజీనామా ఇస్తు
 న్నాడు" అన్నాడు విశ్వం. కాని రంగారావు వచ్చి
 చెప్పి రాజీనామా ఇవ్వకుండా ఆపాడు. ఆ రోజుమించి
 విశ్వం రిహార్స్ లు ఇంతిరకూ వెళ్లి లేదు.

స్వామియినట్లు పెద్దల్లో మూసిన తిరనాతి విశ్వంకి
 ఇంటి కొలునిలలేదు. పెద్దమీదించి ఒక పెద్దమీదపు
 తీసేసిపట్టింది అరివి. స్వేచ్ఛగా బతుకురిగి రావాలని
 పించి బయల్దేరాడు. ఉత్సాహ మంత లోలోపలే
 అనుయోజనం కష్టంగా ఉంది. అక్కిర్యం! ఇన్నిట్లు
 ఎంతిరుందితోనో కలిసి ఉదితాడు. ఒక్కడూ తన
 హృదయమీకి దగ్గరగా రాజీనామాకు. తిప్పి చెప్పా
 లంటే తను ఎవోహృదయమీకి దగ్గరగా వెళ్లి లే

పోయాడు. ఎక్కడుండో ఈ లోపం! కద్దనమ్మలలో,
 ఉత్సాహాగ్రేవాలలో హృదయం ఏమావాసం కోరు
 నుంది. అదే తిరిగివచ్చు కలవయింది.

ఆలోచనా పడుతున్న విశ్వం మండులో తిరు
 క్కువ తనంత మెరిసింది. ఆమె తనకి టిపార్టీ ఇస్తా
 వంది. తమ హృదయమే ఆమె కందుకు సంగ్రహం!
 దీదయం ఇంటిద్వారా ఉంది ఉంటుంది. వెడిలే! విమను
 కంటుండో? మాటతరపి అని ఉంటుందేమో!

మనసులో ఏమీ నిశ్చయించుకోకుండానే
 విశ్వం కనంత ఇంటివైపు వెడిచాడు. ఇంటి మందాకి
 ఒక క్షణం తలపటాయించాడు. లోపల్పించి పన్నాగా
 సంగీతం వినిపిస్తోంది. ఆమె ఇంట్లోనే ఉందన్నమాట!
 పాడుకుంటూ ఉంది. తను వెడిలే ఆమె పాపం! అడ్డో
 చాడేమో! సంగీతమీద విశ్వం అతరగ దాటి తలుపు
 దగ్గర మందున్నాడు. తలుపు ఓరిగానే చేసి ఉంది.

"జావోరమన వా జరిచానె దవలోకు
 మావసమమమల ముసార పూజంటు..."

మృదుమధురంగా వినిపిస్తోంది గానం.

"రహితుల్ల జంత్రి గాత్రముల కల్గిరిగియ
 నిమల గాంధర్వంబు..."

పెద్దపగారి పద్యపాదం తలపు కొచ్చింది విశ్వంకి.

ఎంత రహస్యభరితం ఆ మాటలు ఆవగతినాడో
 అను!

"బాలవల్లక గ్రాస కషాయకంకలంక వధూ
 కల కాశీస్వని"కి చాలలోని ఉత్తమమైన హాసిత్యం
 మెరుగుపెతుతోంది.

బావరీ వినిపించకలసిన ఇంట్లోంచి త్యాగరాజ
 హృదయ కీర్తన వినిపిస్తోంది. ఆ కర్తాబక సంగీతానికి
 తింపుయై వ్యారందగ్గర అలాగే నిలిచిపోయాడు
 విశ్వం.

పాట పూర్తయింది. పాటకే ప్రతిస్పందనా వయో
లిప్తమైది రాగాలాపన పన్నాగా విడిచిపెట్టింది. విక్రమ
శేఖరాని దృష్టిని గాఢపరిచి ఆకులు పోయాయి. తలుపు
తప్పుకుంది వసంతి తలెత్తి విక్రమాన్ని చూసి ఆశ్చర్య
పడి బయటపడింది. పెట్టి లేచి నుంచుని "కవిగారా!"
అంది.

విక్రమ చిరునవ్వు వచ్చాడు.

"మీ పాటకే అడ్డొచ్చిందివా?"

"లేదండీ. అలా జూట్టండి." అంది వసంతి.

"ఇలాగే ఈ పరిష్కారం తీసుకోవాలి. నేను
నాకండి క్లౌస్ లో పాఠ్యపూర్తి" అన్నాడు. విక్రమ
జుట్టిలో నవ్వుకుంటూ.

"చాలా సంతోషమంది." అంది వసంతి.

"మీ మీ టిఫిన్ సంగ్రహించండి!" అన్నాడు
విక్రమ కొంచెం దిగుతుంటే.

వసంతి ముఖంలో విస్మయం కనిపించింది.
"ఏం టిఫిన్?" అంది ఆశ్చర్యంతో.

"మర్నీపోయారన్నమాట. నేను పాఠ్యం లే
వికాస టిఫిన్ ఇవ్వాలన్నాను. మరి అందుకోవచ్చును."

వసంతి ముఖం ఎర్రబడింది. ఆమెకి తన మాట
జ్ఞాపకం వచ్చింది. ముందే ఆ సంగతి తనకి జ్ఞాపకం
రావలసింది ఆమెకి కనిపించింది. తన ఆమె అన్న
వస్తువు చాలా ముఖ్యమైనదనిగానే అన్నది. తన ఇప్పటి
ప్రతిభ చూసి ఏమవుతున్నాలో అనుకుంది.

విక్రమ ఆమె ముఖం కనిపించింది. గమనించాడు.
ఆమె వాగ్దానం మర్చిపోయి అందుకు సిగ్గుపడుతోం
దని గ్రహించాడు. తన అవసరంగా ఆమె ముందుకు
కొచ్చింది.

"ఈరికే అన్నా లేండి. మీరు విజయమవుతేను.
పాఠ్యంపూర్తి చేసి పోయేమని వచ్చాను." అన్నాడు
విక్రమ తన తప్పుకు పరిచయంకోసం (అనుకున్నాడు).

వసంతి చిరునవ్వు తెచ్చుకుని, "నోటీసు ఇచ్చి
పోయేమని వచ్చారన్నమాట." అంది.

విక్రమ వచ్చాడు.

"ఇప్పుడే వస్తామనిపించింది" అని వసంతిలోపలికి
వెళ్లి కొంచెం సేపుగా కాఫీ తప్పకుండా తీసుకువచ్చి బట్టి
పాడింది.

"ఇప్పుడే కీ ఇచ్చుకోవలసింది. మీరుచూడండి."

విక్రమ ముఖంపై పడగా. అప్పుడే అలాగే
తాగింపున్నావన్నాడు. ఆమె బలవంతం చేసింది.
మరిగి అందుకు తాగి తాగిగాడు అని.

"మీరు చాలా మంచివారండీ ఏదో అన్నా
ని అనుకోకుండా జ్ఞాపకం ఉంచుకుని వచ్చాను."

"మరి ఈరికే వచ్చేరాటిని నమోదుకోమంటారా?"
వసంతి చిరునవ్వు వచ్చింది.

"మీరు రిపోర్ట్స్ రావలసి లేదనిపించింది?
కోసా చూస్తున్నాను."

"నాకోసమా?"

"అవును"

"ఎందుకు?"

వసంతి తెల్లబోయింది. అలాంటి ఆకులతాపం
ఆమె అనుకోలేదు. ఒక మీదం అలాగే ముఖంలోకి
చూసి అంది.

"కవిగారు కదా? వాటివాలు ఎలా ఉంటా
లోనలనా ఇచ్చారని."

తన అలాగే చితికిన ప్రశ్నకి ఆమె ఇచ్చిన
సమాధానం విక్రమానికి వచ్చింది.

"నాకు నమోదుకొని ఏమీ తెలియదు."

"తెలియకుండానే మెచ్చుకున్నారన్నమాట"

విక్రమానికి ఏమనటానికి తోచలేదు. ఆలోచించి
అన్నాడు.

"మెచ్చుకోవాలి! కాస్తా విషయాలు తెలి
యాలా?"

"మెచ్చుకోవలసివస్తుంటే చాలా."

సంభాషణలోని ఆమెకుమారుని విక్రమ ఆమెని
మనసులోనే పోగొట్టాడు.

"నాకెందుకీ వికాసం రావలసింది. పరా?"

ఆమె సమాధానం చెప్పకుండా చిన్నగా నవ్వి
ఉదయించింది.

"ఇంతకీ మీరు రిపోర్ట్స్ ఎందుకు రావలసి
లేదో చెప్పండి."

"నాకెప్పుడూ లేదు."

"ఏం?"

"ఆ వాటివరకు నాకు పరిచయం."

“వాళ్లు మీ వాటకం పాడుచుంటే మామూ తోరుకుంటారా?”

“పాడుచేస్తున్నారా?”

“అ డైరెక్ట్ వాకు వచ్చును.”

“అయినా ఎటో రివ్యూనికీ వాటకాల విషయంలో వాకు అవధి వేయరాదు.”

“అలాగేదా అంటే చాలు. వాళ్లు ఎంతసేపటికీ ప్రజల ఆభిరుచుల్ని గురించే మాట్లాడుతాడు. అలా అంటేగాని ప్రేక్షకులు మెచ్చుకుంటారు. ఏమో ఎటో అహ్మరివివ్వరు. ఇంట్లో వాళ్లమీద ఫీర్యాదులుగా చెప్పటం లేదు. కా మండు! తోచింది మీకు చెబుకున్నాను. అదీ మీకు కలిగిన కమక, రిహార్స్ స్టేజీ రాటం లేదు కనుక చెబుకున్నాను.”

“నా వాటకం పాడయితే మీకేం వస్తుంది?”

వసంత అతివైపు ఆలోచనగా చూసింది.

“అంటే మీకు అందులో ఉత్సాహం లేదా?”

“లేదు.”

“అయినా వాటకం పాడయితే మీకు చెప్పేగ వస్తుంది.”

“నా కంఠకిముందు నుండి పేయంటేగా!” అన్నాడు విక్రం నవ్వుతూ.

“పాపాధ్యం గా అందరూ మీకు మరేమింది?”

“మనమెల్ల గూపాన్ని ఒక్కమాదిరిగా ఉండి వస్తే భావాలూనా”

“వాటకం చెడిపోతే వాటక సంఘానికి పేను ప్రతిష్ఠ లేం ఉంటాయి?”

“పోవివ్వండి పాకుసంఘం.”

“మీరుమాదా అందులో పట్టులేకదా?”

“పట్టుడికే కావచ్చు. కానీ కాంట్రో వాకు ఆభిరుచిలేదు అదీకా అందులోని వ్యక్తులపై వాకు విషయం. వాళ్ళి కేవలమిది వాటకాలే కాదు. తెలిగ్గాది ఏదో పేను తెచ్చుకోటం. వాడారికీ చెబుటం. అలాగేలా చెబుకునా వాటం. కా ప్రజలమీద పడి కంటిపై అమెరుట్టూ రింకటం. విరాళించెడితే వోడకోర్చివ్వ వాటం. టిక్కెట్ వాటకాలూ, సంతకాలూ ఎందుక?”

వసంత అంతా విని విక్రం ముఖంపై పు చూసింది. వినుకుదిల, ఏహ్యభావం, కోపం అతివ వదలంలా ప్రతిబింబిస్తున్నాయి.

“మీకు చెప్పింది నజమే. కానీ వ్యక్తుల లోపాలు సంఘానికి వర్తించవులేదా?”

“వాళ్లు ప్లాపించిందే ఆ సంఘం.”

“పెద్దలైతే వాళ్లు వెకాల ఉన్నాడుగా. మీ లాంటి వాళ్లు కలగలేదుకొని భార చెబుకుంటా? ప్రజల్నించాలిగాని కోపగించుకుని వోడలేస్తే ఎలా?”

అమె మాటల్లో నిజం ఉందని ఒప్పుకున్నాడు విక్రం.

“ఈ పాదీ రిహార్స్ వు వస్తారా?”

“విలయితే!” ఇంకా వసుకుతూనే అన్నాడు.

“మీకు వస్తే వాకు డ్రైంగ్ గా ఉంటుంది.”

“డ్రైంగ్ గా! అంటే?” అన్నాడు అర్పిం కాక.

“అవిలేక్యంరావూ, డైరెక్టు ఉన్నారే, వాళ్లి ప్రవర్తన వాకు వచ్చిందే.”

కోంచెసేపు మాటంగా ఉండి అన్నాడు విక్రం. “పోనీ, వాటకంలో చెబుటం మానేయ్య రాదా?”

“ఎలా?” అంది వసంత నిస్పృహతంగా.

“ఎలవంతి మేముంది. మీరేం చెబు తీసుకోటం లేదుగా”

“నజమే. కానీ వా ధివివ్యక్తులంకేమిటి?”

“ఈ వాటకంకే నీ ఉందా మీ ధివి వ్యక్తింకా?”

“ఈ సంస్థ! పెద్దల సహకారం ఉంది. ఈ వాటకంకే కాగా వేసే ఎటం తీరికోవ ధిగా చెబుకుందా నువి ఉంది. అవకాశం మాదా దొరికివచ్చు. వాకు పెద్దలనువు లేదు ఇంట్లో రింటూ మాగ్నోటానికి చెబు లేదు. మరి ఇంకే నేకేం చెబుకునా?”

“పెళ్లి చేసుకోండి” అన్నాడు విక్రం హాస్య వికే అన్నట్లుగా. వసంత నుట దలేదు. నీల వ్యక్తిత్వం ననుకున్నాడు విక్రం. అమాట కోరివరకు వాడైతేమీ కానీ ఆ సమయంలో అమె ముఖంలో నీలంకే ఏదో వేదం ప్రముఖంగా కింపించిందరికీ. వసంత ఎంత సేపటికీ మాటమాట్లాడని పోవటం అతివీ అమె

మానం కలిగించింది. తనకుంటూ ఆమెని తప్పక గాన పఠించుటయి. తెలిసి తప్పుకా మాట్లాడారు. ఆమె ఏదో సలహా ఇచ్చింటు వువంగా అన్నాడు. అందులో కొంత హాస్యభావం ఉన్నా ఆ ఆమెయ్యి మైస సలహా ఇవ్వటానికే తనకావాలా?

“ఏమనుకోకండి. తనమాట అన్నాను,” అన్నాడు విశ్వం ఊరదీస్తున్నట్లు.

వనిత ఓ విప్రు పెద్దవుదానిని తెచ్చుకొంది. కొద్దికాలం మళ్ళీ విశ్వం గా గడిచాయి.

“మరి నేను వెళ్ళిస్తా” అన్నాడు విశ్వం, కుర్చీలోంచి లేచి నుండుని.

“నా ఇంట్లో విందుచేస్తే వస్తారా?” అంది వనిత.

“ఏంనా!” ఆశ్చర్యంగా ఆమె ముఖంలో మాటడిరితు.

“అధ్యంతరం ఉంటుందా?”

“అధ్యంతరమా?... ఎందుకూ?... అత్తే. ఏమీ కాదు. కానీ... కానీ ఇప్పుడు కాదులేండి. మరోసారి ఎప్పుడైనా.” అన్నాడు విశ్వం.

“అంటే ఎప్పుడు?”

విశ్వానికి ఏం చెయ్యటానికే నొడలేదు. “నేను తెలుతాగా,” అని తిప్పించుకునే భావంతో అన్నాడు.

వనిత ఇంకేం అనలేదు. విశ్వం మరొక్కడికే వెళ్ళకుండా సరాసరి ఇంటికే వచ్చాడు. వనిత! అలాడిగా మావ్రుడి వ్యాధిలో పట్టు పాటుకొనిఉన్న పాంథు! దురాచారానికి వారసురాలు! ఆమెమనస్తో తిరిగి జారిపెట్టండి.

ఇంట్లో విశ్వం అడుగుపెట్టగానే వెంకటా మయ్యగారి స్వరం వినిపించింది. అప్పుడే వస్తాన్న విశ్వార్థిమానీ ఆయన పంత్ వంగా అన్నాడు: “ఏదోయ్, పరిశీల్లో నెగ్గానే. నీకు మంచి ప్రజంట ఇవ్వాలిండి!”

విశ్వం చిరువత్తుతో లోపలికి ప్రవేశించి, “ఎప్పుడు వచ్చావు మావయ్యా, ఏమిటి విశేషాలు?” అని అడిగాడు.

“ఇప్పుడేరా. విజయవాడ పరిమిద వచ్చాను. పేదరుమాస్త్రీ మీ రిజల్టు కలిపించాయి. ఎలాగో ఇంత

దురం వచ్చానుగా, నీకు కంప్లెట్లలేవన్న చెప్పిపోదామని ఇలా వచ్చాను,” అన్నాడాయన.

అయితే ఆయన వచ్చిన ఆసల విషయం మధ్యాహ్నం భోజనా లయంతరవారే కబురలో వుంటుందేమిటి.

జానకిని తన కిన్యాలని ఆయన ఉద్దేశం. ఆ మాట అప్పుడప్పుడు తన చెవిని పడుతూనే ఉంది. కానీ తనకుతలం ఆమాట ఆలోచించలేకు ఇంతవరకు. ఇప్పుడు విషయం తేల్చుమని మావయ్య అంటున్నాడు.

జానకి!

ఆమె అంటే తన కెంతో ఆధిపత్యం.

కానీ ఈ దృక్పథంలోంచి ఆమెని ఎప్పుడూ చూడలేదు.

తన జానకిని పెళ్ళిచేసుకోవటంలో ఏదో అవకాశత్యం ఉందనిపించింది విశ్వానికి. తన ఆమెని చిన్నలెప్పటినుంచీ ఎరిగినవాడు. ఆమెగో ఆడు కున్నాడు. కవియారాడు, ఎంతో చేరాడు. కలిసి అల్లరిచేరాడు. ఆమె తనకే ఆత్మీయరాలు, స్నేహితురాలు.

అప్పటినుంచీ ఇప్పటివరకు తనకి ఆమె అంటే అదే దృష్టి.

కానీ ఇప్పుడు మరో సంబంధం ఏర్పడటానికే సంబంధించు జగరుణున్నాయి. ఆమెని వివాహం చేసుకుంటే తన ముఖపలకా! ఆమె ముఖపలకా! జానకి అభిప్రాయ మేమిటో? మావయ్య జానకిని అడిగిఉండడు. కొన్నిటో మావయ్య అభిప్రాయాలు తనకే వచ్చువు, తన ఇంకం వచ్చివ్వు చెప్తాడేగాని సలహాగాని, అభిప్రాయంగాని అడగడు. పద్య పెళ్ళివ్వడే మావయ్యకి కొంచెం కొంచెం వచ్చింది. ఈమెకాని పాప చెప్పారు, నూరి కిన్య లానికే. వాడికివటం వాస్తూ కిన్యలేదు.

విశ్వం ఆలోచించి “ఉత్కలమంతరవారే చూడాలే మామయ్యా” అన్నాడు. ఆయనకి వచ్చక పోయినా ఆ సమయంలో ఏమీ అనక వెళ్ళిపోయాడు.

9

విశ్వం కనిపించిన వాటికే ఆ రాత్రి ప్రవేశిస్తున్నాడు. వాటికే పేరు “మహారాజ వామకులు.” పుర ప్రముఖులు చాలామంది విచ్చేరారు. వాటికే

ప్రారంభం కాబోతుంది పైకలో ప్రకటించారు. అదిటోరాయం లైలు అరిపోయాయి తెర తొలగింది.

దృశ్యం ఒక పల్లెటూరులో సమావేశాలు జరుపుకున్న ప్రదేశం. పెట్టే పోతు. రంగస్థలం ఏర్పాటు చేయబడ్డది—పెట్టేలో ఒక భాగంగా కొప్పరికమలు తో రణాలు పట్టాడు. రెండు పెట్టేలో ఉన్న లైలు కర్రలకి కట్టబడి వెలుగుతున్నాయి. రంగస్థలంలోని రంగస్థలంమీదికి ఓ మురికదుమ్ములు నిలిచి వచ్చి “అయ్యో, ఇప్పుడు ‘విశావతారాలు’ ధరితవాడ్య ప్రదర్శన జరుగుతుంది. తమ రంతా దయచేసి విశ్చిలుంగా ఉండాలని కోరుతున్నాను” అని పక్కకి వెళ్ళిపోయాడు. రంగస్థలంమీది తిలలా, హాగోరియం, కయోలిన్ వాయిద్యాలని వాటి తోటాకు వాద్యగాలి పరిమాణుకొని ప్రతిఃలుపుకుంటున్నాడు. ఇంతలో గజ్జెల రివరి వినిపించింది శేషస్థంలా. వాద్యవంగీకం ప్రారంభమైంది! ఒక ఎలకవ్వని రంగంమీదికి వచ్చి అందరి! సమస్కరించి ప్రార్థన చేసింది.

గజ్జెలు ఘుల్లు ఘుల్లు మన్నాయి. తిలలాలయ్యలిపింది. తిధిత్రిం తిడిగి తిధ్రిం... ధరితవాడ్యం ప్రారంభమైంది.

శేషస్థంలా ప్రావ్యమై కంఠం వినిపిస్తోంది...

మర్సిరమున మరియంబుధిలో జొచ్చియున్న పోమరు గుంచియొద్దలనిడి వేదములజాకు విచ్చిరినో మర్సిగ్గత తార! ఇచ్చిరినో మర్సిగ్గత తార!”

ముద్ర పట్టింది పర్తికి.

దప్పట్లు దరిచారు ప్రశంపా పూర్వకంగా శేషస్థంలా ప్రేక్షకులు...

వలుమను విమ ప్రస్తతి పేయగ చెలగి సురలు జుధి మధింపగ కలిమి జలిమి యాలమిత్ శాసనిన కులగిరిధర కూర్మారతార!”

కూర్మారతార ముద్రపటతో నడి పర్తికి.

శేషస్థంలా తిచ్చివ్వరిం దర్పంగా వినిపించింది. రెడ్డోచ్చె మొదలారు.

రెడ్డోచ్చె రెడ్డోచ్చె మొదలారు...

ఒక అశామలామొద్దిగళం రంగస్థలం మీదికి వచ్చి కిదిగామంచుంది పొన్ను వేసివ చేతిగ్ర ఊగిస్తూ.

అగిపోయింది పర్తికి. అగిపోయారు వాద్యగాళ్ళు. అగిపోయింది గావం. ముగించెం వేపటి! మర్సి గజ్జెలు ఘుల్లుమన్నాయి—రిగిం రిగ తార రిగి రిగ.....

“...నిచ్చలనిడి వేదము లజాకు

ఇచ్చిరినో మర్సిగ్గత తార!

నీ నిచ్చిరినో మర్సిగ్గత తార!”

మర్సిగ్గత తార ముద్ర పట్టింది పర్తికి.

దప్పట్లు మర్సిరిపించాయి ఆ దప్పట్లు దప్పడు లోంచి గంధీర స్వరం వినిపించింది.

పంతులొచ్చె మొదలారు

పంతులొచ్చె మొదలారు...

మరొక వ్యక్తి రంగ స్థలంమీది కొచ్చి రెడ్డి ప్రక్కవి మంచున్నాడు దర్పగా. రెడ్డి ముఖం చిట్లించాడు.

ధరిత వాడ్యం మర్సి మొదటి కొచ్చింది.....

“మర్సిరమున మర్సియంబుధిలో...”

శేషస్థంలాంచి ఓస్వరం అధికారపూర్వకంగా మార్చిరించింది.

చాదోచ్చె మొదలారు

చాదోచ్చె మొదలారు

పర్తికి నిచ్చిపోయంగా చూసింది. పట్టలోయే ముద్ర అగిపోయింది.

కిదిగా రంగంమీది కొచ్చాడు ఒక వ్యక్తి.

పాట మొదటి కొచ్చింది. గజ్జెలలయి వేయబోగాయి.

“...నిచ్చలనిడి వేదములజాకు.... ఇచ్చిరినో మర్సిగ్గత తార! నీ నిచ్చిరినో మర్సిగ్గత తార!” శేషస్థంలాంచి ఖంఠవ మోగింది ఓ గొంతు.

నాయు దొచ్చె మొదలారు

నాయు దొచ్చె మొదలారు

రంగం మీదికి వచ్చి వలుచ్చె పులా చూసి మీ పాలు మెలేసి నుంచున్నాడు మరొక వ్యక్తి.

రిగి ప్రారంభమైంది ధరితవాడ్య కార్యక్రమం. పర్తికి మర్సిగ్గత తార ముద్రపట్టి రివరితతో అలాగే నిలుబడి పోయింది. ఇంతలో శేషస్థంలా ఎవరో అరిచారు. పర్తికి తెప్పరిల్లింది.

“శేష్టి వచ్చె మొదలారు

శేష్టి వచ్చె మొదలారు

ఓలాపుపాటికట్ట! తలపాగా సరియేయకొంటూ రంగంమీది కొచ్చి నిలబడ్డాడు.

మొదలైన సాగింది వరి! విడుగ్గా, ముద్ర పట్ట బోతుందిగా రెడ్డి అరిచాడు.

“ఇటు ఇటు.”

మితావా స్పృహ కోలేను. అందరూ తమకే ఆధిపత్యం చాలబోతున్నాడు.

ముద్ర పట్టకండానే వర్తికి కలిసిపోయింది ఎవరికి ఆధిపత్యం చాలి? ఎవరు గొప్ప? ఎవరు అడ్డులు?

ప్రేక్షకుల సహాయం కోరాడు. తమని ఆధిపత్యం చేసేవా రందరూ తమ వాళ్ళ నిలబడాలన్నాడు.

ప్రేక్షకులు ఒక్కొక్కరూ అలాగే నిలబడి సాగాడు కాదులు తీర్చి.

చీర మేమంటే రూపుకేళ్ళలో, వేషభాషల్లో ఒకే వారికనినాడు మాత్రమే తమ తమ వరసల్లో ఉన్నాడు.

తెరపడ్డది - మొదటి రంగం సమాప్తమైంది. రైల్లు వెలిగాయి.

ప్రేక్షకుల స్థానాల్లో మొదటి వరసకుడున్న పెద్దల్లో సంబలవం కలిగింది. నవ నవలు ప్రారంభ మయ్యాయి. రానురాను నవ నవలు వాళ్ళిద్దరూగా మారాయి. పెద్ద పెద్దగా కేలు వేసుకుంటున్నాడు. ఉత్తరీకాలు పెరిగిపోగాయి. ఈ సా దా విడిమికతో స్థానాల్లో వాళ్ళికి కూడాపోయింది. హలంకా కేలతో మానుమోడూ గంధగోళంగా ఉంది. ధయేబర్ ‘జుజుమానులే’ ధయేబడి వారినున్న వీరిసించాడు. వాని జవాబ్ని పట్టాడే ప్రయత్నించాడు. కాని వారి నున్న మాడిగానే ప్రేక్షక జవసమాహం వరింత పెద్దు విరిపోయింది. కొందరు గ్రీన్ రూమ్లవైపు పరిగెత్తారు.

“ఈ వాటకం అడిచానికి వీలేను” అన్నాడు ఖండితంగా కొందరు.

“అది తీగ నీసేంద!” అన్నాడు మరొకొందరు మరింత పలుకులతో.

చేతులు కలిపేసిరి వచ్చింది. వారిమలు ౧.౫ చేసుకున్నాడు. వాటక ప్రదర్శించి ఆగిపోయింది. వారి మలు చెయ్యాలిగిందలా వాటక సంఘంనా రెవరికి అపాయం జరగకుండా కోపలా కాయలమే. వాటకం

ఆగిపోయిందనిగానే కొందరు కొంతించి ఇంటికొక పట్టాడు. వాళ్ళిద్దరూ తిగాయి. జంబం వెళి పోసాగాడు.

ఈ అవాంతగానికి విశ్వం విశ్వేష్వుడే గ్రీన్ రూమ్లో తల చేతుల్లో పెట్టుకుని కూర్చున్నాడు. వర్తికి వేషంకట్టిన వసంతి అరిసిపోయి పారిపోయిన ముఖంతో కర్చిగా కూలబడ్డది. తన ప్రభుప్రభుత్వం ఇలా పరిణామించిందనుకు విరాళిపెనామే. వాటక సంఘంలోని సభ్యులు, పాత్రధారులు రంగస్థలంమీద పరిసితులు చచ్చియెరుంటూ విప్రువాతో పచ్చాల్లు చెయ్యిపోగాడు.

గ్రీన్ రూమ్లో ఉన్న విశ్వం గొణిగాడు.

“వాటక సంఘంలో నేను సభ్యుణ్ణిగా చేరి ఉండకపోలే కాటంజేది. కనీసం నేను వాటకం రాయలే న్నప్పుడు వాళ్ళు నన్ను వొడిచి పారిపోయేది. ఎంత నురదొడ్డం. నా సంకతి అలా ఉండవచ్చే. పాపం, వాళ్ళికి కనుక బాడిపోపోసి పన్నీ రయింది. ఎంత అనస్తపడ్డాడు! ఎంత వచ్చిపోయాడు!”

“ఇటువంటి వాటకం ఎందుకురా కాదు?” అంది వసంతి.

“బుద్ధి నడిచింది...”

అరిసలా పక్కాత్తైన పడటంచూసి వసంతికి బారీవేసింది. కొంచెం అనుమతి పూర్వకంగా అంది.

“అయితా ఇందులో అంత కొంపలంటుకు నే విషయం నేనుంది? అలాలో చిరితంగా ప్రేక్షకులు తో ఎవరపడాడు గావి...”

“ఉంది లేకపోలేను. కాని ఇలా మార్చింగా ప్రవర్తించి నే ననుకోలేను. ఇంకా ఎయం పూర్తిగా వాటకంచూస్తే పన్నీ ఉళ్ళోరెంచి తరిమేసే వాళ్ళేమో!”

“వాళ్ళు పరిగా అర్థం చెసుకోలేందే.”

“సవ్యవధతికొనాలి నీవీలేవా. ‘అరిసికాదు కవిత్వ వివేచనం కొనీనూలిఖ’ అన్నాడు. కలల తత్వాల మీద కుర్చురిమేసి కళాకవి విమర్శించేస్తే క్రైస్తూ, కళాక్షామరితే నీ నేనెవరయ్యు! నీ నెన్నీ కొనా లని నిలదెను, తిక్కులేను. అధిపత్య ప్రకటన చేసే స్వేచ్ఛ ఇంకా మన దిగావి! రాతెను.”

వసంతి అరిసివైపు బారిగా చూసింది.

“అందరూ మిలాంటివాళ్ళే ఉంటారా?”

"ఎవరూ ఎవరిలాగా ఉండరు. మరీ పంపించి రంగా ఆలోచించుకొనడం చేసే నేననినది."

"మీది విశాల మృదులుమండీ"

"ఆకలురు చెప్పండి."

"మీ భార్యబట్టి చెబుతున్నాను. విజయవాటిక చాలా బాగా రాకొందీ. వాళ్ళు నేకా వాటిక అంతకుడా ఎన్నో పార్లు చదివాను. సాహిత్యంలో వాడు ప్రవేశించేదివూలు విజయవాటిక. కాని వాటిక చాలా గొప్పగా ఉంది వాటినిబట్టింది."

"ఇంతింతమానినా అలాగే అంటున్నారా? నన్ను ఉర్రడించబోతున్నారా?"

"నేనెవరినీ చెప్పటలేదు."

"ఇంతింతమంది ఎప్పుడూ ఈ విషయం మీరు చెప్పలేదు."

"మర్చిపోయాను. చెప్పాలనే అనుకునేవానిని. కాని..."

"కాని..."

"మీతో మాట్లాడుతున్నంతసేపూ ఆ విషయం వాకు నుటకొచ్చేకాదు. ఎందుకొ లేనిదాను. తియ్యమంటే ఆహ్లాదం వేస్తుంది. సరిగా మీరు చెప్పిపోగానే ఆ సంతతి వ్యాధికి వచ్చింది. ఎందుకంటారు?"

"వాకు వుప పుష్కలమైత్రం తెలియదు."

వసంతి విన్నది.

"ఈ వాటిక ప్రస్తుతం అయ్యే వయస్సుండీ"

"ఎందుకూ! ఈ కుటుంబం చాలా బాగా?"

"డింకో మీకు మంచిపేరు వస్తుండీ."

"పేరుకోసం నేను అది రాయలేను."

"దానివల్ల అది వ్రాసుంటే మీరేం చెప్తారు?"

"చెప్పేటానీ మీరు పంపించుకుంటారా?" వసంతి విన్నది ముఖంలో దూషించి విస్మయంతో.

"మంచిపేరొస్తే అంత మీరేకావాలి కదా పాపం?"

విన్నది ఆమె ముఖంలో కొంచెం ఆహ్లాదంగా మారాడు.

ఆమె మరోవైపుకి చూసింది.

"అంతేమరి." అన్నాడు ఆమెకు.

"విద్యార్థినిగా వాళ్ళింక ఉండవలసివచ్చును."

"నన్ను కదిగాని అనినది."

"ఏం, మీరు కవులేనా?"

"కాదు. వాళ్ళ కవిత్వంలేదు. ఉంటే కాస్తా మాస్తా చిత్రికొంది అంటే."

"మీరు బొమ్మలువేస్తారా?" ఆమెకు అంది వసంతి.

"ఏదో వేస్తాను."

"ఎప్పుడూ చెప్పలేదీ!"

"వాలకం జయప్రసాదాని వల్ల! ధర్మియలో మీ చిత్రించేది ఇద్దరూ అవుతున్నాను."

"అయితే ఇప్పుడెవ్వరూడారా?"

"ఉత్సాహంలేదు"

"వాలకం పాపకలాపి! వేవాకారణం! ఇతర క్షేత్ర అవకాశమండీ?"

"మీరని ఎవరన్నాను."

"మరి వాలకం జయప్రసాదాని! వా బొమ్మలే ఏమిటిసంబంధం?"

"ఏమీలేను." అన్నాడు విన్నది ఆమె వాదన! లోలోపల ఆమె విప్రసాహంతో.

"అయితే మాట నిలబెట్టుకుంటారా?"

"మాటాం."

"అలా అంటే కాదు."

"బొమ్మలెవ్వరూ అంటే మాటలుకాదు. గంటలెవరూ మీరు మోసలే ఇవ్వాలి. ఉరికి పలకరించేస్తే ఏలాధం?"

"ఇప్పుడులేదీ."

"అయితే సరే."

మాట ఇచ్చిన ప్రకారం విన్నది డి.కె.బాబునాయుడు పరిశాలన్నీ తీసుకుని వసంతి ఇంటికివచ్చాడు. ఆమె చిత్రించే గానం చెబుతూంటే ఆమెకు విన్నది ధర్మియలో ఆమె నిలబడింది. తనా ఉదయం విన్నది కర్మ ప్రయం అది. తర్వాతనే పెళ్ళి వ్రాస్తాడేమో. కవి రింపులు చెబుతూ చాలా చెప్పిందిగా నానందించి. దగ్గిరించి వసంతి ఏదో కలుగుతున్నట్లు అంటుంది. విన్నది మాటలసందడిలోపడి బొమ్మలసంగతి మర్చిపోయాడు. ఇప్పుడు విన్నది తనని అంటే అది పిలిచి ఆమె బట్టకాదు. 'విద్యార్థి' అంటే విన్నది బట్ట

కోడు. ఈ కోణాల్లోనే విశ్వంవాటికీ ఎకకో ప్రయ
రిగలపంపవాడు ప్రకటించాడు. అనుకోకుండా దానికి
బ్రహ్మాండమైతే ప్రచారం వచ్చింది. కాని ఆవాటికీ
ప్రదిర్శించి వేసింది.

10

అహంకారం. పల్లవములు చేస్తోంది ఆకాశం.
తొలగిరి పలకరించి వెళ్ళింది. పరజనం మళ్ళీ పాలం
పడుతోంది మరొక. వాడుమట్టి పచ్చపచ్చగా కన్నుల
పండువుగా ఉన్నాయి. కలన వదిలించుకుని వీటిగాలి
వీస్తోంది.

వహారాల్లో ముగ్గురి నూరి కొట్టితాడు పేను
కున్నాడు. ముగ్గురు పడకుడికిమట్టి చేరుకున్నాడు
వీరందరే కొనోంది. పరిశోధించాడు కల్పించుకుని
వీరే తెలుసుకుంటుంది నూరి కలవాలు. పానుకొంగుగా అతిమ
మృత్యువుకింది ఈకలంపుడు సమావేశానికి పోతు.
మొదల మొదల ఉళ్ళోరి తొటివచ్చు నూరికి కర్వం
అనుకున్నాడు. కాని ఆమర్మక జరిగిన కొన్ని కొన్ని
సంఘటనలకల్ల వాళ్ళలో ఆ ఆవాస తొలగిపోతుంటే
కాకుండా నూరి అంటే ఓరిగమైతే గారకభావం
మూడా వీరవృద్ధి. ఇటీవలనే అతిపెద్ద గ్రామానికి
ఓ మేలు జరిగింది. ఉళ్ళో కరణంగాన తమ తిండి
గారి జ్ఞాపకార్థం విడిచిం ఆంబోతు విద్యులగిరిగా
సంబరిస్తూ అందోకి కంట్రప్రాయంగా తియ్యాలింది.
జానిమూలాన రెండుపక్షాలు మూడా వీరవృద్ధియై—
కరణంగాన పక్షియూ, ముసలుగారి పక్షియూ. క్రితం
సంవత్సరం యీ ఆంబోతు కరణంగానే ఓ చిన్న
గలాటా జరగటం, క్షియ పెరగటం సంభవించాయి.
ఈ సంవత్సరం వెంట్రామయ్యగారి పనులునుకుని
తొక్కి వాడుచేసింది ఆంబోతు. ఆ దృక్పథం నూరికల
పడ్డది. పోలేరు వెంటన్న 'నై' అనుకున్నాడు. కాని
నూరి తొందరపడలేదు. ఆ మర్నాడే ఎక్కడోఉళ్ళో
పక్షులదగ్గరకి యీ ఆంబోతును పంపటం జరిగింది.
అదిమళ్ళీ తిరిగిరాలేదు. ఉరివాళ్ళి అది చాలాకోణాల
వరకు పనుష్యగానే ఉంది. వీర వదిలించి సంకో
షించారేగాని దాని ఆహార తియ్యటానికి ఎవరూ
గట్టిగా ప్రయత్నించలేదు. అది అక్కడినుంచి
తిప్పించుకొని ఎక్కడికో పోయివుంటుంది అను
కొన్నాడు. కరణంగాన అసలుసంబరి తిరవాళి బతుకు
పెట్టాడు. పనుప్రదర్శన సంఘం తింపున ఎకకోవచ్చి

తమని బలవంతం పెట్టటంవలన తమ ప్రదర్శనకి తంపక
తిప్పలేదనీ, తిరవాళి తిండితెరిసింది ఒక ముగ్గురు
దానిని సమాకారం సంఘానికి ఇచ్చిందనటంవలన
వారికి చేకూరినది, తమ ముగ్గుడినూలు కాంక
లేకపోయాడనీ అయిన విడిచించేకాదు. ఆ తిరువాళి
చాలాకోణాలకి గాని అసలు విజయ బతుకుపడలేదు.
ఈ తింతు వడిపించింది మరొక 'నై' కాదు. వెంట్రా
మయ్యగా రిచ్చాయి నూరి. కాని అతివే ఉళ్ళోకింకో
చేకాడో మృత్యుం ఎవరికి పుష్పంగా తెలియదు.
నూరికి ఉళ్ళోకింకుల పరిపడలేనీ వాటిని తొలగించ
టానికి ఈ యుక్తి పన్నాడనీ కొందరింటే, సాంత
పాలం రక్షించుకొనానికి ఇలా చేకూరినది మరి కొంద
రింటాను. ఇవన్నీ ఉపాగావాలే. నూరివడిగిలే తిండికా
నిషణ మేమీ తెలియదని విమర్శించాడు. అతి వేదా
దింకా ఆంబోతుని తొలిచేతులు కరణంగానీ, ముస
పలుగారికి వారి అనుయాయులకి మూడా సంకోషం
గానే ఉంది తమ పనువు ప్రతిపక్షకి ధింకంలేకుండా
సమస్త పరిష్కరిమింది. నూరి ఏ పార్టీకి చెందిన
వాడు కాదు, అందరితో అతిమ సమావేశాన వే
మాట్లాడుతాడు. అదికా క్రితం సంవత్సరం అతిమ
ఓ సంవత్సరంలో యానిం ద్రైగ్ధవాసావాలి అతినికి
ఉళ్ళో గారకభావం లభించింది. ఆ సంఘటన జరిగిన
కోణం వాగా చీటిపిండి నూరి, పోలేరు వెంటన్న
పాలంవించి తిరిగివచ్చున్నాడు. ఆకాలంలో విద్యుల
కురకలంకల్ల పంటలు దెబ్బకినే నూరున కల్పించింది.
కలన ఉచ్చోరినాతోంది, అసామ్యత్తుగా నూరికి
అనుమానం తిరిగింది. కట్టి ఇదివరలో గండిపడ్డది.
ఇప్పటికీ అది పనిగా వాడతెలుస్తోను. తాతగిరి
కంగా అప్రదేశకాను. తిరదకచ్చే నూరున కడిపిపోంది.
ఎదురుగా ఏక ఉచ్చోరిగా ప్రవహిస్తోంది. ఉళ్ళోకి
వెరి మళ్ళీ వచ్చేవాళ్ళుగా ప్రమాదం జరిగివా
జరిగియ్య. వెంటన్నతో ఆలోచించి, నూరి అతినికి
సమాకారం తిండి అతినికికట్టుకు వెరాడు. అయినైతే
దింకప్రదేశం అంతా ఆవరి. అయినైతేపలం వెరికి
ఇదియూకలిపి గండికొట్టాడు. నీరు బంజుల్లోకి మళ్ళింది.
వేష్యగా ఉపిరిదీర్చి నూరి ఉళ్ళోకివచ్చాడు.
ఆ మర్నాడు సాంతిశ్శివో రైతులు యావీవాకా
ఈ విషయం ఎవరికి తెలియదు. ఆరాతీపి అది నూరి
పడినది తెలుసుకున్నాడు. అంతించి చేసినవాడు
మిథ్యనకుండా తిండిమీ చెయ్యవట్టుగా ప్రకల్పించటం

అందరికి అశ్వింతాశ్విన్యం కలిగించింది. ఎవరైనా ఈ ప్రసక్తి అరిచియ్యను తెస్తే అదేమీ ఘనకార్యం కాదన్నట్లు చూపాడతడు.

ఇలాంటివే కొన్ని కార్యకర్తల మేల్కొలుపు చెయ్యటంకల్ల అరిపంటే ఊరివార్యుని అభిమానం ఏర్పడేది. చింతిమేమంటే ఇలా ఉన్నా తన అభిమానమున్నారనే విషయం అరిచి ఆలోచనలోకి రాడు. ఆ విషయం అరిచి తెలియదనికాదు. ఒక విషయం నిశ్చయత అరిచి ముఖంలో క్రోధాకృతులునుంది. ఏదో ప్రమాదశీలం నూరించి కూర్చు ఈ మార్గం ఎవరో ప్రశంసా వాక్యాలు పలికితే, వెంటనే రెచి అన్నాడు.

"నేను ఊరివార్యుని ఒకటి. ఒకవేళ నే నేదైనా చేస్తే అందులో నీవార్యుమేలేదు. నాకు అనవరముపించిన పనులే నేను చేశాను ఇందులో ప్రశంసించబడినకేలేదు."

మరొక కర్మ ప్రతి ఈ మాటలంటే మర్యాదకోసం, ప్రియతమకోసం అన్నాడని ముఖంగానే అహింస చేశాడు. అరిచి ఆ మాటలు అన్నవాడు నూరి. ప్రశ్నితం గా గానీ, పరోక్షంగా గానీ మెప్పుని నూరించే మాట ఒక్కటి పలికినా ముఖం చిటించు ఖని చిరాకుపడే ఒక కర్మ. పొద్ది సమానమూ పని వార్యుల పాలు వాగు వాంచి చాకిరిచేసి ఆనామీ. అతనుయ్యి నేనుతో ఎటువీడ చేతులు ఆరించి కిక్కులు చూస్తూ నిలబడే కర్ర పెరిపడాలుకాదు నూరి.

పడమటి ఆకాశం ఎర్రబాగుతోంది ఆ పనులలో ఓ కర్మ నూరిదగ్గరికివచ్చి 'ఎమిట్రీ' అన్నాడు. దగ్గిలో ఉన్న చిరచాలాని "హూస్సోండి" అన్నాడు. నూరి, ఆ కర్మని ఆ పాదపద్మం చూసి.

"నేను కరణం గారి దగ్గరించి వస్తున్నానండీ." మూర్ఖుంటూ అన్నా డరితు.

"అలాగా!"

"నా నేను వెంటపరి. ఈ సంకల్పం నేను ది. ఏ. పాస్వరయ్యను. నూరి గారు మీరేమిట?"

"అవునండీ." అంటూ నూరి దగ్గిలో ఉన్న కందు మరచెయ్యారని నీళ్లు పంపవారిలో దాని వెంటపరి కిచ్చాడు. ఆ వల్లటి నుంచికీర్తిం తాగేసి అరిచుతను కర్మివారి చెప్పాడు.

"కాలేజీలో చదువుకున్నప్పుడు నేను సంఘ సేవ చేసేవాడినండీ. కాలేజీ సాంఘిక సేవామితి పథ్యుణ్ణి. మొన్న అమర్త్యుల ఈ ఊరి మటిలోదుమీడ కంకర చేసిన బృందంలో నేనుకూడా ఉన్నాను. ఈ ఊలో నాకు చేసినంతవరకు కొన్నాళ్లు సంఘసేవ చెయ్యాలని ఉందిండీ."

"మంచిది." అన్నాడు నూరి

"ఏంటేస్తే బావుంటుందింటా?"

"నా కొ విషయాలు తెలియనే."

"మీకు తెలియకపోతే ఇంకెవరికి తెలుస్తాయి?"

"అదేమి టలా అంటా?"

"కరణం గారు మీ విషయం మంతా చెప్పాడు. మీ పలకా తీసుకుని ఏదైనా చేస్తే బావుంటుంది అనున చెప్పిన మీదటే మీ దగ్గరి కొచ్చాను. మీరు సహాయపడతారని ఆశపడుతున్నాను."

"నాకల్ల సహాయం జరిగే నీలుంటే సంతోషంగా చేస్తాను. కాని నేనేం చెయ్యగలనో వాళ్ళ తెలియదు. మీ కార్యక్రమ మేమిటో తెలియదండీ."

"అది రియారు చెయ్యటానికే మీ పలకా అడుగుతున్నాను."

నూరి ఆలోచించాడు. ఆ కుగంలో అడప రాన్నిచటి తోచిందితో చెయ్యగలనీ గాని తనింత కరకూ ఫలానా ఫలానా కర్మకవరాలు ఫలానా విధంగా చెయ్యాలని ఆలోచించి ఆ కార్యక్రమం ప్రకారం పడినటం ఎరగడు.

"మీరీ ఊల్లో నే స్థిరపడిపోతారా?"

"ఎచ్చే, లేదండీ."

"ఎన్నా ట్లంటా?"

"ది. ఏ. పాస్వరయ్యను కదండీ. ఏదైనా ఉద్యోగంకేస్తే వెళ్లిపోతాను. ఈ లాపల నీలెంత వరకూ పలుకురికే పనికొచ్చే పనేదైనా చెయ్యాలని ఉంటాటం."

నూరి పొడిగా నవ్వాడు.

"చెయ్యగలమ్య. దానికేం. కాని అర్థంతరంగా వెళ్లిపోతే ఏంటా?"

"ఎవరికి?" అన్నాడు వెంటపరి.

"ఊరికి, మీకూ నాకూ."

"జరిగిపరి పనే జరుగుతుంది."

“అయితే సరే” అన్నాడు మారి.

“మారి దగ్గిరించి మాదవ లేని వొచ్చేలు లేనందులై వెంటపడలే కొన్ని ఆలోచనలు వెలి టుచ్చాడు.

“యవజనులకి రాత్రిపడి, ఆరోగ్యమూత్రాల ప్రచారమూ, వాటి ఆదరణూ, సమిష్టి శ్రమదానమూ మొదలైంది ప్రారంభిస్తే బాగుంటుందిమకుంటాను.”

“అలాగే?”

వెంటపరి ఉత్సాహంగా కార్యక్రమం ప్రారంభించాడు. మొదటిరోజు పెట్టెల్ని సమావేశపరిచి తన అభిప్రాయాలు వెలిబుచ్చాడు. కొందరు యవ జనులు ముందు కొచ్చాడు. వోచ్చాడు ఇచ్చాడున్నాడు. రాత్రిపడి తెలకొల్పబడింది. పరివరాలనీ, ఉరినీ ఎలా కుర్చిగా ఉంచాలో ప్రచారం జరుగుతోంది. ఉద్యానం వెయ్యటానికి శ్రమదానం వాగ్దానం చేశారు కొందరు యవజనులు.

ఈ పనులన్నీ కొత్తగా వింతగా వున్నాయి జవానికి. కొద్ది రోజుల తరువాత ఈ విషయం పాఠపడి మామూలు వ్యవహార మైంది.

మొదట్లో ఉత్సాహంగా రాత్రి పడిలో చేసిన యవజనుల రానురాను పల్కుబడ్డారు. హాసం తగ్గిపో తోంది రోజురోజుకీ.

ఆరోగ్య మూత్రాలు ఆవరణలో పెట్టడానికి బద్ధకం వస్తోంది జవానికి.

హలంత వోకు విడుచుకుని పాటల్లో పనిచేసిన తరువాత ఇంకా ఈ శ్రమదానాని! ఓరిక మా కెక్కడి దివిపాగాలు ఆరంభిస్తాయు.

“మా ఉళ్ళోకూడా రదువుకున్నావా ఉన్నాడు తెండి” అని మొహం ఎదిట వే వెంటపరితో అన్నాడు కొందరుంది.

“ఒకళ్ళు చెప్పారినెండి, మేము విచారినెండి ఏముంటాయలెండి కొత్తగా” అన్నాడు సమావేశాల హాజరుకొటలం ఇద్దంకోక మానుకున్న జవం.

“ఇవంతా మోకొడమే.” అన్నాడు వెంటపరి కోపంగా, విరుగ్గా.

“మాకోపం మోకంత శ్రమ చేసేలెండి!” అని ఎత్తిపాడిరారు పల్లెయవజనులు.

“ఇక్కడేదో చేస్తే మిగిలేదో ఉద్యోగం వస్తుంది, మాకు తెలుసు” అన్నాడు దళి వ్యవహారాల్లో మిడిమిడి జ్ఞానం సంపాదించిం కొందరు. వెంటపరి చిరాకేసింది. తమ గూంబరితో వాళ్ళని బాసుచేద్దామనీ, చేలైంంరివరకు వెళి లాసుదామనీ ప్రయత్నిస్తే ఇదా ప్రతిఫలం! ఈ కోపపరి ప్రజలకు ఆహంకారం ఎక్కువ. వాళ్ళలో ఏకోగవా అర్థం చేసుకునే కత్తి లేదు. తమ ఈ ఉదయ విడిచిపెట్టేసి ఇంకోఉదయ వెళ్ళవం ఉత్తమం. ఇక్కడి తన కాలం వృధా వెయ్యకూడదు.

వెంటపరి సుదారం ఎత్తేగాడు కోపపరిగ్రామం వింది. వెళ్ళేలోయేమందు మూరిన కలుసుకుని వాళ్ళం దగ్గీ రదామదా రిచేసి తన కార్యక్రమం తనవి అర్థం చేసుకోగల మరో పల్లెలో కొవపాగివ్దామని చెప్పాడు.

అసలు అటువంటిపల్లె ఉంటుందా?” అన్నాడు మారి.

“నేను విచారావాదినీ కాను. మిగిలు పల్లెటూరి వారయి ఉండీ పల్లె ప్రజల్ని అర్థం చేసుకున్నట్లు లేదు. వాళ్ళలో కత్తి, ఉత్సాహమూ, పట్టువలా లేనవా మారలేదీ?”

“అది కాదు. మిమ్మల్ని అర్థంచేసుకోగల పల్లె ఉంటుందా అని.”

వెంటపరి కాసేపు ఆలోచించి అనుమానంగా మారివైపు చూసి అన్నాడు.

“అయితే లోపం వాని వవా మారనటం?”

“లోపంవంగరి కాదండీ. మిమ్మల్ని కురించి తెలుసుకోటానికి వాళ్ళకి అవకాశం తిప్పుకున్నామా?”

“పాటిమనిషిని అర్థంచేసుకోటానికి ఎంత వ్యతరథ కావాలండీ?”

“మీలాంటి మనిషిని మీరు కులధింగా అర్థం చేసుకోగలరు. నేనూ అంతే. మా ఉరివాస్త్రా అంతే. కాని మీరు మాలో ఒకరుకాదు.”

వెంటపరి కనుబొమలు చిట్టించి మారివైపు చూసి విచారంగా అన్నాడు: “దిదువుకున్నవాడు, మిగుకూడా ప్రాంతీయ కుంధిమావం ఉండెన్నమాట.”

మారి ఆశ్చర్యపోయి వెంటపరివైపుచూశాడు. అతనేదో అంతోయి మళ్ళీ వెంటపరి మాటయ్యా మన్నాడు.

"ఇది నీ జన్మభూమికి వ్యత్యాసమే గానీ". అది చూసి గొంతులో ఏదో అపహాసం వ్యవించింది. చంకలపరికి అనుమానం వేసింది. అతడు పొడిగా వచ్చాడు. ఇంకా ఈ ప్రజలు ఇలాంటి దుర్భిక్షాలలో కొట్టుకుంటున్నాడు. ఈ సంఘటిత వాళ్ళిం దుచిపోయింది!

"వెళ్ళిపోను." అతడు వెలుపు తీసుకున్నాడు.

తలుపు చెక్కుచెక్కువ నిలబడి ఈ సంభాషణ అంత వింటున్న బాని చంకలపరి ఎవరవాలిగానే పక్కన వచ్చుతూ వినారాలో కొచ్చి అంది.

"ఎల్లప్పుడూ వేయవరం వెళ్ళిచ్చావ్!"

నూరి బానిచెవుమానీ చిన్నగా వచ్చాడు.

"అంతే మరి."

"దానికూడా ఇందుమించు అంతే."

నూరి ఏదో అలా చిప్చిప్లుగా ముఖం పెట్టాడు.

"ఎలా తెలుసు?"

"మాటల్లో తెలియదా! అయితే ఇంత అవ్వ వ్వంకాదు. ఆలోచన ఉంది. ఎలాగైనా తెలియాలవాడు కదా?"

నూరి మళ్ళీ ఏదో ఆలోచించి ఆమెచెవుమానీ అన్నాడు: "బానింటే నీకు అభిమానమా బాని?"

బాని ఆరిచిచెవు కొంచెం విరిగిగామానీ అంది: "నీకుమాత్రం లేదా?"

కనుబొమలుముడిచి నూరి మళ్ళీ ఆలోచనలో పడ్డాడు. గురుకుష్టి బాని. మాటల్లో తేలదు.

11

కొరిగిమాసం నోములకి పద్మ పుట్టింటికివచ్చింది. కొరిగిలతో ఇల్లు కలకలలాడుతోంది. ఈ మాటవిడి దానీ విశ్వం ఆక్రమణపోయాడు. పద్మ ఎన్నడూ పూజా పుష్పాల్లలాలు చేసి ఎరిగదు. ఇప్పుడిలా ఆ పాత్రకు ఆమెకురబాని! కొరిగిం ఏమితుంటుందో ఊహించలేకపోయాడు విశ్వం. అసలామె రెవరూయే మారిపోయింది. కేవలం, మాటలతో, అభిరుచుల్లో అభిప్రాయంలో ఇప్పటి పద్మకి పూర్వపుపద్మకి పోలిక లేదు. విశ్వం వాట్లో కూర్చుని పేయి నడుపు కుంటుందిగా 'ప్రకృత్యపరమార్థగోపయ' అని విని వించి రిలైజ్మనాడు. ఉపాదానంకోసం నిలబడి ఉన్నాడా అగుతుకు. ప్రత్యేకించి ఇటువంటి

యాదవ అంతే విశ్వాని! ఒక్కొక్కటి. "వెళ్ళింది" అన్నాడు ముఖం చిటిచితుకుని. కాని ఇంతలో పద్మ దొవరినిండా విశ్వం తెచ్చిపెట్టింది. ఆయన 'ప్రకృత్యం' అని వ్రాసాడు.

"ఇదెప్పుటిదింటి?" అన్నాడు విశ్వంఎకతాళిగా "ఏది?"

"ఈ జ్ఞానార్థం"

"ఇదికూడా జ్ఞానార్థమేనా?"

"ఇదిరెవరు నీకి అలవాటు లేదులే, అందుకని అడుగుతున్నాను."

"అలవాటు ఎప్పుడూ ఒక్క మాటరిగానే ఉంటాయా?"

"భక్తుకూడా బాగా అభిప్రాయంలే?"

"తిప్పా?"

"తిప్పాప్రకారం సంసిక్తాదులే. ఇంత అకస్మాత్తుగా కేపుడివూడ నమ్మకం ఎలా వుడిరిందా అని!"

"ఎవరి అభిప్రాయాలు వాళ్ళివి."

"ఒక్కోపారి ఇర్రె అభిప్రాయాలే మనవి జ్ఞానాయి కూడా."

"ఐలే ఏమంటావు?"

"అభిరుచులుకూడా అలాగే ఇర్రె అభిరుచుల కనుగుణంగా మారిపోతుంటాయి."

"మారితే వచ్చుమేమివా ఉందా?"

"వచ్చుమేముంది? మనవిశ్వత్రియం మంటగలుస్తుంది. అంతే."

"బలవంతంగా మారితే."

"ఏరింగగా ఐలే ఏం?"

"ఇప్పుడు వాదితుకుకులే."

"ఏం? అది నీ కేవలమేగా? ఓహో, ఆ విషయంలో కూడా మాకు వచ్చింది కొబ్బాయి. దాక్కున ఏమో అనుకున్నానుగాని ఈ అభిప్రాయాల్ని ఇర్రె విది బాగానే గుర్తులక్ష!"

"అలాగే నా మాట్లాడేది?" అంది పద్మ చిరు కోపంతో.

"దాక్కునగారు నా ప్రియమేగా. ఎలా మాట్లాడ బానినైనా నాకు స్వార్థిత్రియం ఉంది."

"అయితేనిరే, అద్దం ఎరుగుగా కూర్చుని మాట్లాడుకో. నేను పేయంటం పిలవబాని కల్లాది."

అది పద్మ తోపరికి వెళ్ళిపోయింది. విశ్వం చిరు
వత్సవత్సవముగా ఉంది. ఎంతగా మారిపోయింది. పద్మ!
పూర్వం ఎదురుగాంటే ఆమెకి ఆసక్తి. ఇప్పుడు
ఎదురుగాంటే చీరలే తిగిపోతుంది. ఇదివరకు అంత
స్వచ్ఛంగా ఇంట్లోకి వెళ్ళి ఇప్పుడేమో ప్రతి దానికి
తిడుముకుంటున్నట్లుగా ఉంటుంది. రేణిమిటా
యెదురుగాంటే వచ్చిపట్టు మాట్లాడుతుంది. ప్రతి
విషయంలో దాని ఇష్టం ఇష్టం మారుచుంది.
ఇంతగా ఆమె తన స్వచ్ఛతను బాగా చూపించింది.
విశ్వంకి కొంచెం కష్టంగా ఉంది. ఈ మాటలన్నీ
ఎంతవరకు పద్మ తెచ్చిపెట్టుకున్నానో, ఎంతవరకు
దాని గారి ప్రభావం ఫలితంగా తనకి తెలియవు.
తన ఇలా మారటం అంత సమంజసం కాదని
తాను ప్రాంతం తనకి. పద్మ వదిలితే ఈ విషయాలు చాలా
తేలికగా తోచేనుంది. తనెంత మారలేదనీ, ఒకటి
మరికా ఆ విషయం విశ్వం చెప్పేదాకా తనకి
తెలియదనీ అంటుంది.

కావలసినది అయిపోయింది. పద్మ ప్రయాణం
కట్టింది. విశ్వం తీసుకొని వెళుతున్నాడు. విశ్వం
గోటికి పదిహేనేడలు నోటిచ్చింది పద్మ.

“నాడీ నువ్వెవ్వరినీ మేమిటి?” అన్నారందరూ.
తన వాడు వెంటనే ఆ నోలు విక్రమం చేయటం
చూపుతున్నాడు. అప్పుడప్పుడు అక్కడ తనకిచ్చిన
ప్రతిబంధం చూసుకుంటుంటే అదో రుచిగా ఉంటుంది
దని నాడీ ఆ సమయంలో అనిపించింది.

“ప్రియ అర్థి స్వచ్ఛత (విశ్వం) లేదు” అన్నాడు
విశ్వం.

“అప్పు నువ్వెవ్వరినీ అన్నయ్యా. నువ్వే ప్రతి
దానికి వాడివున్నావు” అంది పద్మ.

విశ్వం మళ్ళీ వేరైతే తన. తన వాడినాడట!
గంటలంతా తనతో పనిచేసినది తనకు ఉండేదని
తెప్పించే పద్మకా యీ మాటలు అన్నది!

ప్రాధికారానికి అక్కడ గారి ఇలా, అప్పు (తి
మాడ సగం అంత ఒకటిగా ఉన్నాయి. ప్రయాణం
పదిహేనేడల వరకు మాత్రం “విశ్వం, విశ్వం
పట్టు ఇక్కడ పెట్టావు మనం?” అని రెండు
చేకాడు విశ్వం. ప్రతివాదిరావు విశ్వం తిరుగుతున్నాడు.

ఆ సాయంత్రం ప్రతివాదిరావు తన దివ్యవర్ణం
చూపించాడు విశ్వం. విశ్వం గోటికి వేరైతే

ఉంది. ఇలా, దివ్యవర్ణం, విశ్వం గోటికి అన్నీ
ఒకటిగా పెట్టుకుని వెళుతున్నాడు విశ్వం.

“అలా అయితే చిక్కులున్నాయి” అన్నాడు
దాని.

“ఏమిటా చిక్కులు?”

“వాద్ది ప్రమాదం యీ తోలుగోటితో నేను
సరియే నువ్వెవ్వరినీ పద్మకా ఆ అసంతోషం?”

విశ్వం అసంతోషాన్ని తెప్పించి అన్నాడు.

“తోలుగోటితో అని విశ్వం నేనాడని
నువ్వే దానినీ తెలుసుకో?”

“ఈ. ఎన్. టి. స్వచ్ఛత”ని దాని చిరు
వత్సవత్సవం అన్నాడు.

“అసలు ప్రశ్న తెప్పించారు. తోలుగోటి నేనాడని
అదేకాని లభించిందని సంతోషంతో ఆ పని
చెయ్యాలని విశ్వం చూపించింది దానినాడీ విశ్వం
కాదు. అంత ఇంత సంతోషం చెయ్యాలని
అభిలాష ఉన్న వాడేనాడీ కా అదేకాని
దానినాడు. దానినాడీ నేనాడని అసంతోషంతో దాని
పదిహేను. నువ్వెవ్వరినీ చిక్కులు తెలుసుకుంటుంది
దానినాడీ ఎంత వాడుంటుంది!”

దానినాడీ సమాధానం ఇచ్చేడు. చిరువత్సవ
వత్సవం విశ్వం వైపు చూడటంగా. దానినాడీ సమా
ధానం చెప్పేటాడటంతో విశ్వంకి మరింత అస
ంతోషం లభించింది తన వాడుంటే తనవారిందరూ.

“ఒక్క ప్రశ్న అనుకుంటాను చెబుతావా? తిడుము
గోటుగా సమాధానం చెప్పాలి.”

“అవును.”

దానినాడీ కళ్ళలోకి గంభీరంగా మార్చు తానలా
వదిలాడు తన ప్రశ్న విశ్వం.

“నీ తిరుగుకుంటుంది ఏమిటి?”

“నాన్న దానినాడీ కాదును.”

గోటిలోకి బంటిని తెచ్చిపట్టు విశ్వం మాత్రం
మాత్రం దానినాడీ. వెంటనే వచ్చి తన సమాధానానికి
ఒడివేయడం గోటి కింద లా ముఖం పెట్టాడు విశ్వం.

“ఇంకా ప్రశ్న. ఈ వాడికేమిటా నువ్వే
చేసిన ఒక్కమంచిని చెప్ప, మాట్లాడు.”

దానినాడీ అలాచింతనాగాడు. విశ్వం విశ్వం
మాత్రం మాత్రం ముఖం పెట్టాడు.

“చెప్పలేదు. చూశావా, నీ ఇరవై అయిదేళ్ళ జీవితం స్వార్థంతో నిండిఉండవచ్చుమట. అందుకని, డాక్టరుగారూ, ఈ విషయం మనసులో ఉంచుకుని నూరు కోసులతో మెదలండి.”

డాక్టర్ విశ్వం బుజంమీద చెయ్యిపెట్టి వ్రువ్వుతూ “మవుస్తా సంఘసేవకుడినీ, సంఘోద్ధారకుడినీ నాకింకెవరూ తెలియరే. ఒక్కసారైనా చెప్పావు కావో?” అన్నాడు.

ఆ మాటలు వినిగానే విశ్వం ముఖం ముకుళించింది. తన చెప్పి సంఘసేవ ఏమిటి? ఇప్పటివరకూ పూజ్యం. ‘సంఘసేవ’ పాఠశాల వా సంఘసేవ చెప్పావులే అని అడిగాడు మరీ అన్న మాటలు గత చెప్పబట్టనివించింది విశ్వంకి.

విశ్వం హైదరాబాద్ వచ్చి మూడు నాలుగు కోశాలెంది. కోశంవచ్చుడు డిస్పెన్సరీలో, వెర్సింగ్ హామ్లో వెళ్ళి కోసుల్ని పరచుకున్నాడని వసుంజేవాడు. ఒక్కోశా నాయులంతా డిస్పెన్సరీవించి బయటగా ఆరు నులు వెనుకుంటూ ఇంటికి వచ్చాడు. అతివద్దంగా ఉండటంచూసి పద్మ కోంగం ఆడిగింది. ఏం లేదన్నాడు. ఏదో ఆలోచిస్తూ నాలుగున్నీలో పడుకున్నాడు.

డాక్టరు మామూలుగా రాత్రిపూట ఎనిమిది గానానే ఇంటికి వస్తాడు. ఆ కోశా రాత్రి ఎనిమిది వాటిగా ఇంకా రాతెను.

“మవుస్తా ఫోజవాసికి లే అన్నయ్య. నీకు ఆలస్య మవుతోంది. నాకు రెంవారి ఫోజవించేస్తాను.” అంది ఆమె.

“ఆకలి లేదులే” అన్నాడతను.

తోమ్మిడి వాటింది.

“డాక్టర్ అప్పడప్పకు ఇంటికి ఆలస్యంగా వచ్చేవాడా?”

“అవును. ఒక్కొక్కసారి పన్నెండునూడూ అవుతుంది.”

“అప్పటివరకూ ఎక్కడుంటాడు.”

“కోమ్మి ప్రభుదత్తు కేసులంటే అలాగే అక్కడే కూర్చుండిపోతాడు.”

“ఎవరు చెప్పా రా సంగతి?”

“నాకే”

“నిజమే కాదో కాంపొందిన అడిగావా?” పద్మముఖం ఎగ్గబారింది.

“నాకేంబర్నో?” అంది.

“ఖర్చువోలే!” అన్నాడతను.

“ఏమిటి మవుస్తా మాట్లాడేది?”

“డాక్టర్ గారికి గొడ్డివుచ్చుమీద మోజుగలిగిందిలే.”

“అంటే?”

“మవుస్తా లే నివాసరావు? నిజంగా ఇచ్చేవా?”

పద్మ కోంచెం సిగ్గుగా తలవూసింది.

“పద్మా, డాక్టర్ మవుస్తాకున్నంత మంచివాడు కాదు.”

“చాలే. మళ్ళీ అవకు అలాంటిమాట.” అంది పద్మ కోపంగా.

“డిస్పెన్సరీలో అందినూ అనుకునేవాడి. అయిది విన్నవో సంబంధంఉంది. అందుకే ఆలస్యంగా రావటం.”

“ఛీ.” అంది పద్మ ఆసహ్యించుకుంటూ. “వెనకవు కాదు. అలాంటిది వచ్చేలామృతం?”

“వుకారయితే మంచిదేకాని ముచ్చటలేకపోయింది వుకారాదని నా నమ్మకం. అయిది విన్నవో కిలీలనవ్వటం నేమయ్యాను.”

“అయిది అందరితో ఆలా ముచ్చా ర్తిగా వవుస్తూనే మాట్లాడతాడు. తద్దా బొంగంలేని మాటలు నాకు చెప్పుకు. నేను నమ్మకు. ముచ్చాటికి నమ్మకు. నమ్మలేను”

ఆవేళంగా అంది పద్మ. కంట కన్నీరుగలిగింది. అమెచెవు చాలిగా చూశాడు విశ్వం.

“మవుస్తాకోరికం డాక్టర్ అప్పడప్పం. అంబెలూ గాని, కుణంలూగాని, తెలివీలూగాని డాక్టర్ నీకు తిప్పి ఇచ్చా. డాక్టర్ బావుండవని నాకు తెలుసు, నీకు తెలుసు, అందరికీ...”

పద్మముఖం తేవురించింది. ఆమె విశ్వం నోరు మూసింది.

“నీమీరేలియను. మనివంటే మనూ, చూడూ వుండయ్యూ. అంతింటే నామీరూ మనిషినిగురించి తెలియను. వారికంటే అందమైనవాడు ఎవరూలేను.”

ఈ మాటలు నెయ్యిగా అతి సహజంగా ఏదో సత్యాన్ని రాపే విశ్వాసంతో అంది పద్మ.

విశ్వం మరేమీ మాట్లాడలేదు. ఇటువంటి పద్మని తిలకించాడు. పద్మ అనే న్యూట్రిలికి కనిపించటం

లేదు. ఏదో తూర్తి లేకప్పు దిరజమ్మకూ పరిణం,
శిలం, కుంభరం నిర్వచిస్తూ ఆమెమూరి పాండాడు
దిగ్గం.

[illegible]

“అప్పు ఆకస్మాత్తుగా వారిలో కొటిండి వాడు.
మైలుదూరం వదిలారు సాచ్చింది. మైల్ బ్యూట్
పంపిరి పడ్డది” అంటూ రావరిగొచ్చి విశ్వాన్ని
దూకాడు.

"అరే, అదేమిటాయ్, ఇంకా అలాగే నిద్ర
వాపిండా కూర్చోవ్వా పం!"

"నీకోసమే." అన్నాడు విశ్వం.

"భేద. గొప్పరాదిత. దాక్షరీ భాషం కవియ
నది జూన్యం పే కానవడలే."

విశ్వం నిత్యం తెచ్చుకొన్నాడు. చాకర్ బట్టలు
మార్చి పొడిచటలు చేశాడు. అయినా ముహూర్త
గానే ముట్టాడుకున్నా విశ్వం మాత్రం ముఠావంగానే
ఉన్నాడు.

“మృత్యువుతో పోట్లాట అనుకో. ఏమవుతుందో
పొపం. భయం లేదనుకుంటాను.” రివల్ అనుకున్న
టగా గొణిగడు డాక్.

అమరీ సంగతికి

“ఎవరో కూలివాడు, పాపం. మండు కొనబాని!
కూడా లేనివాడు. వాడివివాద బుటుంబం అంతా ఆధార
పడి ఉంది. చివ్వు, పిల్లలు.”

విశ్వం కొంచెం అపవిత్రమైనగా మారాడు
డాక్టర్ వైపు. "మారావా?" అన్నట్టు పద్మ ధీమాగా
విశ్వంవైపు చూసింది.

తెలువారిది. కాఁగి వానిలో రివల్యుషన్లు
 దాక్రర. కాఁగి తగిలింది. అయినా నమ చెయ్యక
 దిన్నెప్పటికీ ఇయిలుజేచోతున్నాడు. ఇంఁదో ఎఁదో
 ఒక పేదస్త్రీ నచ్చి, దాక్రర కాళ్ళికి నమస్కారం చెసి
 ధృఢాఁకాఁగి నమ చెయ్యటం మొలుపెట్టింది. శత్రువనై
 అడ్డుపడి తిం ధర్త్రపాఁగం దక్కించుకును దాక్రరి
 ఆమె అవధిఁగా దివిందిపాగింది మరొక దాక్రరయితి
 అలాఁగి దగ్గర పడినావులుపడి ఉండి పాఁగం
 దక్కిందలాదిఁ గ్రెనుపడినవి, ఆయన యుగం ఈ

జక్కా తీర్థాశ్రమ పురించింది. "అంతా అదృష్టం"
అని చార్లర్ అమెరి పంపించి పోయారు.

విష్ణు పద్మనాభ మూడు. ఆమె చింతావ్రత
పత్రునింది. అతిమూలా వాక్యాలు. "ఏమిటి కథ?"
అన్నాడు దాక్షర్ అది మనీ. "శివనాథ చెబుతా లే"
అన్నాడు విష్ణు.

కాదిలో చాతుంబకున్న జ్వరం ముగిసా కొద్ది
 నేను దాకరి. ఇన్ ఫ్లయెంజియా. దింపింది. తద్వ
 ల్పంబులు వేరే చెప్పింది. విశ్వం కూడా ముదిరి
 దిగిరి ఉండి కలుగు చెలుతున్నాను.

ಅ ಪಾಡುಂ(ರಿಂ) ವಿನ್ ಮಂನುಳೊವಿ ಶಿವಪುರಾಣ
ಲಾವಿ! ವಿನ್ಯಂ ಬಹುಶ್ವೇತಾ. ಬಹಾಣ! ವಸ್ತುಲಾವಿ!
ದಿವ್ಯವಸ್ತು ಮೀದಣಾ ವಸ್ತು. ದಿವ್ಯವಸ್ತು ಡಿವ್ಯ ವಸ್ತುಂ
ವಸ್ತು ವಸ್ತು ಹುರಿ ಕಾಲಿ ವಸ್ತು ವಸ್ತು (ವಸ್ತು) ವಸ್ತು
ವಿಂವೆ (ವಸ್ತು). ವಿನ್ಯಂ ವಸ್ತುಂವೆ ವಸ್ತುಂವಸ್ತುಂವಿ
ವಿಂವಾಯಿ. ವಸ್ತುಂ ವಸ್ತುಂವಿ ವಸ್ತುಂವಾಯಿ. ಅದಿ
ವಸ್ತು ವಸ್ತುಂವಿ ಅಸ್ತುಂವಿ ವಸ್ತುಂವಿ. ಅಸ್ತುಂವಿ
ವಸ್ತುಂ ವಸ್ತುಂವಿ.

“ఏమిటి పోయింది?” అని అడిగాడు
విశ్వం నువ్వలా బడినా.

"ಕೂಡ ಬಾಬಾ, ಇವರ ಶ್ರಮಣರಿಗೆ ಒಂಟೆ
ನಿಶ್ಚಯವಿದೆ. ಬಾಳಿರ ವೆತ್ತಿ ಉದ್ದರಿ ಹಾ ನೋಡುಂಗೆ
ವೆದ್ದುಂಗೆ."

విశ్వం ఆ ప్రతిభవయన్తు.

"ఏ దాకర్ ! ఏవివాహపుకారేవా?"

“చిత్తిం, విమరణం, మార్జనశ్శక్తిః దిష్టుః,
పాపంపాపే దౌరి, ఆయుః తిరిః శుభ్రం నిష్టా నూరశ్శక్తిః
బలిమందారి.”

సుంభ్రలో కలిసిపోయావరను. విద్వం కలుచెప్పు
 గిలాయి. ఒక్క మంచిపని చేయ్యమని దాక్టర్ కి రమ్మ
 పలకా ఇచ్చాడు!

విష్వం ఇంటికి వచ్చెరికి చీటి వదిలి. అప్పుడే
వడ్డ్యంబాగ్య వింటకు చూస్తూ "అత్తయ్యగారూ," అంది.
దాగిర్ అమె వైపు చిరువత్తుతో "చేయగచూడకు.
ఆ సమయంలోనే విష్వం గదిలో అడుగు
పెట్టాడు. అప్పుడింతమానీ మురిసిపోయాడు. "నిన్నీకో
నుంచిది చెప్పుమని ఎలనో ఇచ్చాను. అదికంటెండు
రించుకుంటున్నాను దాగిర్" అన్నాడు విష్వం.

కాకిర్ మునీ మునీగా నివాసము.

అమ్మగారి అమ్మం కొర వల్లం బైపు అయ్యో
మయంగా చూపింది.

వరాహవిహారాచార్యుని సంఘ సంస్థరణము

శ్రీ గొల్లపిన్ని వాసుదేవశాస్త్రి

త్రివార్య క్రితరాహవిహారుని గూర్చి వా కెక్కుతగా తెలియబడునూ అతఁడు రచించిన గ్రంథవ్యయమును చూచిన మీఁదట వాడు గల్గిన భావప్రవాహము వాత్సల్యం లేక కొన్నింటి విందు వ్రాయుచున్నాను.

“భవ్యంతరితరగతామరవిహేయ”

త్యాగి శ్లోకములవలన ఈ పండితి ప్రభుడు విక్రమాశ్వుని భారం తొలగి మణులలోని యుద్ధిరత్నముని పండితిలో కన్యపరము. శ్రీ విక్రమార్కు నిరపాలుని గూర్చి చారిత్రికుల భిన్నాభిప్రాయము లనేకములు. ఆ గొప్పరిత్రు డైవ్యులను. తిజ్జయిని రాజధానిగా నేరితే కర్తవ్య పాపాపాంశుహీనాఁడని నొప్పించి విక్రమార్కు పరమంశ్రుతే మన వరాహవిహారుని కాశ్రమ మిచ్చిన వాఁడని వా యభిప్రాయము.

ఇత నీరిని సమకాలికులకు ప్రాథమంఢికులను గూర్చి వ్రాయవలయునన్న నూ గ్రంథము పెరుగును.

కాన వా కిదివిరుద్ధించి కొన్ని మాటలను వ్రాయవలంపు గల్గింది కాదు ప్రత్యేకియ ననుసరించుచున్నాను.

మహానుఁడు ముగ్ధనేత్ర బ్రాహ్మణుఁడని శ్రీ భట్టేశ్వరచాణ్యుఁడు బృహత్సంహితా కావ్య వ్యాఖ్యలో “వరాహవిహారాభ్యో ముగధస్త్రిజః” అని రిభించినాఁడు. ఈ విషయ మురివి కెల్లు తెలిసినో యని మనకు పంకియను కలును. కాని జనశ్రుతివలన నీరిని విషయము తెలిసియుండును. మూలమునకు తిని వ్యాఖ్య. వ్యాఖ్యారకు తిని మూలము, పెరాన్. భట్టేశ్వరచాణ్యు మత్రము పాదామ్యుఁడా? అందరిగండి పరిపంహితా వ్యాఖ్యార్థి కి కలవాఁడని బృహత్సంహితలో 76 వ అధ్యాయములో 615 వ పుటలో.

“అచార్యుఁడనొకఁడు ఆస్మాభిర్భింబిస్తర భియాన్మ ప్రదగ్ధితాని. యతిస్థః పంహితాస్మాభి ర్వాగ్ధ్యాదు మాంధ్రా కేవల మక్షరాణాం వ్యాఖ్యా

గ్రయితే నచాస్మాక మ్రత రిభావం ప్రావిగ్యం! అని చెప్పకొన్నాడు.

“మణివా కలయం రుయేన మణిః” ఈ మాదిక ఇంకను మెఱుంగుట వారివల్లున్నది.

విహారుని ప్రతిభావిశేషములను గూర్చి యం కాస్త్రనిర్విశ్రయములను గూర్చియూ వ్రాయవలయునన్న ఆది యొక బృహద్భింబ మై నూర్చుమనకొని వాటిని మరొక్కతొని విస్తరింపఁదలంచి ఈరిని ప్రాజ్ఞరికు జేదజ్ఞరికు లోకజ్ఞరికును ముచ్చగునకలగు నీగొంది శ్లోకములను సహృదయులకిందించుచున్నాను. ఈరిని బృహత్కాతిక బృహత్సంహితలు రెండును విజ్ఞానామృతిభాంసములు. సమాపనీయతాకుల నీరిఁడు రచించినట్లు తెలియుచున్నది. కాని వానిని చూచి యానందించు భాగ్య మెప్పుడు గలుగో? బృహత్కాతి కము కలము కాస్త్రద్విషి కలవారిని బృహత్సంహిత కట్లుగాక కాస్త్రలోకద్విష్టులకును అన్యుతాపంది మును గల్గించునదిగా యేర్పడి. ఈరిఁడు నిజమునకు మహానాఁడే. ఈరిఁడు చూడని కిమియుండును? చూడుఁడు. వాఁడులోకులు స్త్రీలయేవ జరుపులకయ ముల నెల్లు మహానుఁడు ఖండించి లోకమునకు బృహత్సంహితా స్త్రీప్రకంపాధ్యాయమున దివ్యోప దేశమిచ్చుచున్నాడో!

జయే ధర్మిత్యాః పుర మేరపారం
పుర్యోహం సద్యుచితైః కః!
త్రితాపితే గూర్తేను నే వరాస్త్రీ
రత్నోజ్జ్వలా రాజ్యగుభస్య పారః

రాజా సమస్త భూమంపలమును జయించిననూ వాని కిందులోపుర మేపారముగదా! ఆపట్టణమున గృహము, ఆ ఇంటిలో నొక నొక ప్రదేశము (అంతఃపురము) అంతులో పర్యంతము పారము. అంగు సర్వోత్తముగా మండితియును రత్నభూషణ భూషితియును అత స్త్రీ రత్నము పారమైనది.

2. శ్లో. రత్నాని విభూషణం రితామ
భూషణం రే వంతా సరత్నకంత్వా,
చిత్తో వివిధామరత్నరత్న
వో రత్నాని విభాంగవాంగ సంకమ్.

రత్నములను కాంతి లభించింపజేయు రత్నకం
తులచే యోమలు భూషింపబడెను. ఎట్లందులేని రత్న
విహీనులైనను లభి మనస్సును హరించును అంగ
వాంగసంకమును వివిధ రత్నము ప్రకాశింపజే
యగలుగుదు.

3. శ్లో. ఆకారం వివిధామతాం రీపులంజేతుం సము
తిష్ఠతం
తింత్రిం చింతితతాం కృతకృతి కిరీవాగ్ధార
కళాం
మంత్రిప్రాప్త విషేషణాం ఊతిభూతా మాం
వాం సర్వతః
దుఃఖాంభోవిధివర్జితాం సుఖలయః కాంత
సమావేశం.

పార్శ్వమర్శాది మా వివిధిరకరములనుదాచి కిరీ
టమును జయించుటకు లేదుమా తింత్రిముల వాలో
చించుమా చేపిట్టయూ చేయుచిట్టియూ పనులను
గూర్చి వాగ్విలులగు మంత్రులమాటను వినిపుమా
అన్ని యెడల సంకేతాన్నిదమగు చిరీపుతిగలవారై
దుఃఖపన్నుడమును మునిగి రాజుల కేదో కొండము
మఖమున్నది రెప్పవలసియున్న కాంత సమావేశం
పొల్పి పోదా!

4. శ్లో. కృతించుప్తం స్పృహం కృతించుప్తం హృద
జం
స రత్నం శ్రీభోగ్యం కృతించుప్తం హృద
పరితా
తిదఃకాం గర్భాదేన గురించును సౌఖ్యానివిధి
గృహలక్ష్యమువ్యాపితి మహా మావిధిస్తే.
వివిధ మాచింతా తేజినా తిలంచును మనుష్యుల
కాండమును గలింపుచిట్టి శ్రీ రత్నమున కన్న నూ
విశ్వ రత్నమును విధాం పుటించియుండలేదు. వారి
కొంత గదా దిశ్యార్థములు, వారిమండయే గదా మా
పుడై పుట్టు సౌఖ్యమును పొందిలసివాడగు
యెన్నడు? అట్టి గృహలక్ష్యులగు శ్రీ లక్ష్మి విధము
లగు సౌఖ్య విధిమలచెలి గొంపింపజేయవారు.

5 శ్లో. విప్రంగవాహం ప్రవహంతి రోమన్
వై రాగ్యహర్షగుణా రోమన్

లే దుర్జనా మే మనపావిరక్తః
సన్ధానవాక్యం రోమన్ తేమం

అంగవాహమువందించి గుణములను వర్ణించి
కొందగు వైరాగ్యహం మలంబించి రోమముల నెత్తి
చూపెదగు. వాని దుర్జనుల యని నా నిశ్చయము.
వారిల మాటలు సన్ధానయే క్తములు కావు (విల యని
యంగురివి.)

6 శ్లో. ప్రబూత సర్వం కిరీంకవాహం
రోమన్ సియో నా దిరీత్ మనుష్యైః
ధార్మ్యం పుంభిః ప్రమదానిస్త
గుణాధికస్తా మను వాగ్రి రో క్తం.

అయ్యలాగా! నిజమును తెల్పును. పురుషులచే
అదరింపబడి రోమముల సంకె తెన్నిచేయు
యెన్నగు? అయ్యది వివాటిం? ధార్మ్యముచే పురుషు
లంగవాహమును పెడల విడిచుచున్నాడు. మనువు
పురుషులన్ననూ శ్రీలే గుణాధికులని తెప్పి
యెన్నాడు. చూడెద.

7 శ్లో. నామ స్తానా మదా చ్చారం గంగార్థకృ
తంగిం

అగ్నిర్వ పర్యధిక్షిత్వం తిహన్విష్కృతః
ప్ర యా!

చంద్రుడు శ్రీ జంతువును కుదిరియు రిచ్చెను.
గంగార్థుడు మగిడిమై వాక్కునిచ్చెను. అగ్ని వ్య
ధిక్షిత్వము నిచ్చెను. అందుచే శ్రీలునున్నమరిత
పరిమైవారు.

8. బ్రాహ్మణః పాదనో మేధ్యాః గావో మే
ధ్యాన్విష్కృతః! అజ్ఞా మఖనో మేధ్యా శ్రీయో మే
ధ్యాన్విష్కృతః.

బ్రాహ్మణులు. పాదములు పరిగ్రులు. ఆవుల
కృష్ణప్రదేశములు పరిగ్రులు. మేకల గుఱ్ఱముల
ముఖభాగములు పరిగ్రులు. శ్రీలు అన్నింట
పరిగ్రులు.

9. శ్రీః పరిగ్రుకులం వైతదుష్కం
కర్తవ్యం! మానీ మానీ రజోహ్యకాం దుష్కృతశ్చ
పరిగ్రు!

శ్రీల పరిగ్రు అపహాసమైనది. ఎప్పుడును
ఎదావనూ శ్రీల పరిగ్రులుగారు. వారిగల యుగు
ధర్మము ప్రతిదల వారాదరించు పాపములను పోకా
ర్చుచున్నది.

10. బామయో యాదిగోహాని కపటత్వప్రతిశ్రుతి
తా: తావికృత్యానాతావీక వివర్జితా సమంతరీకా: ||

గృహీణులకే యింటియందు ఉడిగె మరదండ్ర
బోడుండునో అట్టివారిచే తిరస్కరింపఁబడిన వులంగ
నిలు అట్టి గృహస్థులకులకు కలిపింతురు. వారి కాపాన్సుల
పాలన గృహములు కృత్య ప్రయోగములచే హరిము
లయినట్లు పూర్తిగా విశించును. అవగా అట్టి కుటుంబ
ములు పూర్తిగా నూలారిపోవు ననుచున్నాఁడు.

11. శ్రోతానాం వా పాత్యజ్జన్మిత్రవా సంధిత స్త్రీకృతా
వృణాం! హే కృతిష్ణాన్ ప్రయోవిరంజాం
సర్వతం వా సుతిష్ణుంహమ్ ||

తాను పుణ్యుడై ఈ లోకమున జన్మించకలయు
నన్న భార్యయో లేదా తల్లియో కారణమగును.

“అత్యా వై పుత్రపాహువీ త్వం జీవ రేచాంకితిం”

అను కృతివాక్యములకు భార్యయందు తానే పుత్ర
కృతిగా నువవును జన్మించుచున్నాఁడు గదా. అట్టి
జన్మకారణమున పరివ్రుతలగు స్త్రీ రక్షిమును
నిండించు నో దుర్జనులారా! మీ కక్కడి సౌఖ్యము.

12. దంపత్యోగ్యస్యక్రమేతో వ స్స ను
కృత్యప్రతిపక్షితిః, వరా వతిమచేక్షంతే లేవాత్రి వర
మంగళాః ||

దాంపత్యసర్వము నెవ్వరుల్లంఘించినను కృత్య
కారు బంధయులగును సమానమైన దోషముని వదించి
యున్నాఁడు. పురుషులూ మాటకే తలంపరు. వారి
కన్ననూ అన్నివిధముల స్త్రీలే కాస్త్రానుసరణమున
మేలుగా యున్నాఁడు.

13. బహిష్కృతానాం వత్సాసాక వేషితిః ఖర
దన్యతా, చారాత్క్రిమనే భిక్షం కేహితుక్యై విమ
ధ్యతి ||

అన్యస్త్రీనిషేధించిన వనుష్యుఁడు బయటికి
నెంట్లకలు కనుపనునట్లుగా గార్తభి చర్యమును నింది
అనమానములు భిక్ష మేత్తుచూ తిరుగులయునని
చారాత్ క్రమణములో ప్రాయశ్చిత్తము నిధింపఁబడి
యున్నది. అలాచరించినవాఁడా పాపమునుండి విము
క్తుడగునని కృత్యవేషితి.

14. విశేషావీ వర్ణానా మపైతి మదనాకేయః
తత్కేక్యానివర్తంతే వరాధైర్యణ యోషితిః.

పురుషుండు నూరు సంవత్సరములకే వసు రివయ్యే
క్రకచే కామేర్చును జయింపలేడు. స్త్రీయొకవో
దుర్జనుమగునట్టి కామేర్చును క్షాంత్యుచే యెదుర్కొని
నివోధింప గలుగునున్నది.

అహోధాన్య్య మపాధూవాం నిందత మపహస్త్రీయః
మద్వతా వివ తోరాణాం తివ్యోరతి జల్పతాం ||

అపాగుపులగు పురుషుల దౌర్వస్యమును గూర్చి
యేచుండును. దొంగ ఇంట దూరి పదార్థమును
దొంగిలి పగులగిరి పోవుచు తన్ను వెన్నంటికెచ్చు
గృహపతిని చూచి గుంపుగాచేరిన ప్రజాపితూహము
వలలోకించి దొంగ! నిలు నిలు చున్నట్లున్నది. ఈ
దుష్టురుషు లాడువారిని గూర్చి నిందించుట చూడగా,
అహో ఇది ఎంతయో అక్రమ్యవధంబనైన విషయము.

16. పురుషకృటులాని కామినీనాం
కురుతే యావి రహో నతావిసర్వాత్
కుకృతిజ్జతియాంగవా గతానా
వతలహ్య ప్రతికంతి సప్రజాహం ||

పురుషుడు రహస్యముగ అంతఃపురములలో స్త్రీల
నిచ్చ కృత్యములను చేసి తాధించియున్ననూ వాని
ఎన్నింటిని విస్మరించి వారీతన్నములు కృతిజ్జతిగల
వారాలచే వారు చేసిన మేలుగే దలంచి తమ మృత
ధర్మ కేరీరములను కాఁగిలించి అగ్నిలో దుముకుచు
న్నారు.

17. స్త్రీరత్న భోగోస్తీ వరస్యయస్య
నిహోవీ సంప్రతిగతీవ్యోహా!
రాజ్యస్య సాకోఽకవిమంగళాకృ
త్యష్టావలోద్ధీపన చారుకీషమ్.

ఎవ్వని! స్త్రీరత్నముతో భోగము కలదో వాఁడు
దర్శింపఁడైననూ రాజీయగును. ఎట్లందురా? రాజ్య
సారములు గెండు. అయ్యది ఎవ్వ యిండురా? భోజ
నము, అంగన. విగతి ధనాదికములు తృష్టావలయు నుద్దీ
పింపజేయు కలైలవంటిది.

18. కామినీం ప్రథమ యాతనాన్వితం
మందజలు మృదు వీడితి స్వతాం
ఉత్ ప్రసీం సమవలంబ్య యాంతరిః
సా విధాతృధికతేస్తీ మే మతిః.

సముద్ధరి యాతనయనా ప్రథమ యాతనోద్ధా
నితంగియు మందమైవజ్జియూ మానసాహోదజనకమై

మనోహరమైతి ద్వరిగలదయ్యి ఉన్నత ప్రజములచే
సాక్షిపట్టియూ స్త్రీరత్న సముప గౌహనోర్విన్న
సౌఖ్యము బ్రహ్మలోకములో నైవ లేదని కా
యభిప్రాయము.

19. క్రిత వేద మునిషిద్వారణై
మానావ్యుత్తర ఇక్ష్వ పేద్యవేదకాం,
బ్రూతిధార్మ్య భవ నే వీ కం కుఖం?
యద్రహస్య మవలంబ్య వ స్త్రీయం.

ఆ బ్రహ్మలోకములో వేదములు మునులు సిద్ధ
చారిత్రాలు గలవు. మరియు పెద్దలను శేరించు
పిన్నులును పిన్నులతో శేరింపఁబడు పెద్దలును గలరు.
వైదవేర్కొన్న కంఠపరివ్వంఁగవసౌఖ్యము విధార్మ్య
భవమున గలదేమో చెప్పడు.

20. ఆ బ్రహ్మలోకం విదం నిబంధం
పుంస్త్రీ ప్రయోగేష జగత్ సమస్తం |
బ్రహ్మకా యత్ర దమన్యవల్య
విశోప లోభాం గమిత్ యజత్యాః.

ఈ సమస్తబ్రహ్మది లోకం ప్రపంచము
పుంస్త్రీ సమాగమజన్మమై యున్నది, ఇర్విచయమును
జ్ఞానముగా విచారించుటల్లజ్జయే? తిలోత్తిహ
సౌందర్యమును తిలకించుటకు మహేశ్వరుఁడే నాలు
ముఖముల వేల్పుయ్యెనని పౌరాణిక గాథలవలన మనకు
తెల్లమగుచున్నది. ఇట్టి స్త్రీప్రళంపాధ్యాయమును
జరించి అటుపై సౌభాగ్యకరజాధ్యాయమున ఇందిరి
జటిల కాస్త్రీయ రహస్యములను తెలము చేయు
చున్నాఁడు.

1. జాత్యం మనోభిక్యంతిమధిగత్య పర్య
మాభాసమాత్ర మితిరస్య మనో వియోగాత్.

చిత్రేణ భావయతి దూరగతాపి నం స్త్రీ
గణిణంబి ధర్మపద్మం పుణ్యపద్మ తిష్ఠ్య.

మనోభిక్యంతిమధిగత్య (అపరైవ) సౌఖ్య
మంతయూ దక్క వివాదితే. ఇతివి మాభాసమాత్రము.
దూరగతియైననూ కామిని తన మనసులో నే పుణ్యపురి
దలంచునో అట్టి పుణ్యపురిలో సమాపమైన యాత్మరిగల
వాదికే ఆ రిక ప్రసంగించును. అసగా వీర్య మెవ్వని
రైవనూ ప్రయోజనము లేదనుచున్నాఁడు. విలస
వీరిఁడు “మనోహియాలం హర దిగ్మయూరై.” అని
పర్యము సోక్కుటలలో విచించియున్నాఁడు.
అఁగగా జగదుత్పత్తి స్థితిలయములకు మనస్సుకారణమై
వంత మరటి పాహ్యకారణము ప్రధానము గాదనుట
తెల్లమైనది.

“పత్యైకాంశం పాదపక్ష్య ప్రయగ్న్యం
వీజం వాక్యం వాక్యతా మేలితద్వ్యక్త
ఏకం హ్యత్య కాయతే స్త్రీపు ధూయః
కర్మ పర్యం శ్రీయోగాగ్నిశేషః.

ఒకనో చెట్టుకొమ్మనురించి ధూమిలోవాటి
నీరువాటి పెంచిన అట్టి చెట్టే అరసు. అట్లే విత్తవము
నూడ. ఇట్లు ఆత్మస్త్రీలనుగు రిగి అవిధివించు
యన్నది. శ్రీయోగామునుబట్టి వీజవ్రహ్మజ్యము
ఒకనోచోల గల్గును. “అతోపి సన్నవ్యయాత్మ
ధూతానామి శ్వరోపిపత్, ప్రకృతిం హ్యుద్ధాహయ
సంధివాహ్యత్య మాయయా.” అను గీతలో విద్యుల
పూర్తిగా అగుచున్నది.

ఆత్మపహతి మనసా మన ఇంద్రియేణ |
హ్యర్థే సంద్రియమితి శ్రమ ఏవ క్రిఘాః.
యోగో యమేర మనసః క్షమాయుగమస్తి
యస్మిన్ మనోరజః క్రితానోయహత్యా.

ఆత్మహత్య

శ్రీ మంథా వెంకటరమణారావు

పాత్రలు: రామం, కమల,
సరోజ, తల్లి.

రంగం-1

* * ఒక గది - స్త్రీకి కాస్త ముందుకి ఒక పెద్ద మంచం చేరబడిండుకు వీలుగా- తలవక్క, పెడల్పాటి పొట్టి స్త్రీలు - మీద తెల్లటిగుడ్డ, మందు నీసాలు - మంచముందు మూడు కుర్చీలు, దూర దూరంగా- వెనుక, ఒక టేబులు- దానిమీద పెల్లుచిందా పుస్తకాలు- టేబిల్ మీద కాగితాలు వ్రాతలు.

రామారావ్ మంచమీద పడుక్కొని ఉంటాడు - డాక్టర్ అతన్ని పరీక్ష చేస్తూ ఉంటాడు. వెనుక, రామారావ్ తల్లి, అతనిభార్య కమల నిల్చొని ఉంటారు.

తల్లి : ఎలా ఉంది రామా?

డాక్టర్ : ఘరవారేడు...

తల్లి : ఈ వారంలోకాలయ ప్రాణం ప్రాణంలో లేదు వాడు.

డాక్టర్ : వారంలోకి వచ్చింది... రోజూ ఇలానే ఉంటే వారాలేడు మరి...

తల్లి : విమ్మల్నే నమ్మకున్నాను...

డాక్టర్ : అయ్యో! ఏమీలేదు... మరి రెండ్రోజులకి అఫీసుకి వెళ్ళిపోదా? ఇది కేసుం ప్లానంబంబు ముంది - ఏమయ్యా కదిలేకరా?

రామా : మీ దయ.

డా : ఏమయ్య... చేతులు కడుక్కుందుకు నిశ్చయించండి.

తల్లి : అమ్మా కమలా... డాక్టర్ గారికి నిశ్చయం... (డాక్టర్, కమల వదితాం) ఎలా ఉంది రామా ఇప్పుడు?

రామం : వయం...

తల్లి : ఆలోచించకుండా కళ్ళుమూసుకుపోకు... రామం! లోదను.

తల్లి : అలానే అనిపిస్తుంది రామా - ఎప్పుడూ ఆ కారితో ఆ పుస్తకాల గొడవే నీకు - ఒక నిమిషం అమ్మా తెలివంటూ ఉండాలా? ఇప్పుడిలా ఒంటికిచ్చింది.

రామం : అనేకసేయి... ఇది వేరు.

తల్లి : కాస్త తెలివైపోయి ఆ గొడవల్లో పడితావు...

రామం : ఎలాకో ఓలా కాలం గడిచాలా?

తల్లి : పొన ఇప్పుడమ్మా ఆ ఆలోచనలు పెట్టుకోకు.

రామం : ప్రసాద్ వచ్చేదా?

తల్లి : నిన్న సాయంత్రం వచ్చివెళ్ళేడు... సరోజ కూడా వచ్చింది...

రామం : (చిరాకుగా) సరోజా?

తల్లి : ఆ...

రామం : అవిధంగా రెండుకు దయచేపితి?

తల్లి : అదేమిటి వాణా? చాలా నెమ్మరయిన పిల్ల.. ఒకే అఫీసుకదా అవి, చూపిపోవాలని వచ్చింది.

రామం : ఉద్దరించిందిలే.

తల్లి : తెచ్చి రామా - నువ్వవగా గౌరవంకోర్చి వచ్చిందా? అలా ఆనాచా!

[డాక్టర్, కమల వస్తారు]

డాక్టర్ : (క్యాగ్ తీసుకుని) మూడు గంటలకోసారి టెంపరేచర్ తియ్యండి—మందు ఇయ్యడం, ఇత్యాదులు విప్పిల్లానే—

తల్లి : తమకు మళ్ళీ...

డాక్టర్ : నాలుగుకల్లా వస్తాను..... నవ్వమ్మక ఆలోచించకయ్యా రామం... కళ్ళు మూసుక పడుకో...

రామం : పాథ్యం కావండా ఉంది.

డాక్టర్ : ప్రయత్ని చే ఆవుతుంది.

రామం : కూచోని చదువుకోవాలని ఉంటుంది.

డాక్టర్ : అలాటి పనులేమీ చెయ్యకు—కుర్రచేష్టలు. పడుకోవాలని లేవవ్వకు ఆదిర్భో! ఆనుకుని చెరుకు... వస్తా నవ్వు!

[డాక్టర్ నడితడు—కమల దిశ్యుని పేరుస్తుంది. అతను నాటి కానుకొని కూచుంటాడు...]

రామం : కమలా ఆ పుస్తకం ఇలా అందుకో...

తిల్లి : డాక్టర్ గారేం చెప్పేస్తో వింతమా?

రామం : డాక్టర్లు మరేం చెప్తారా? ఇది చెయ్యకండి, అది చెయ్యకండి అంటూ... బోరింగ్ ఉంది.

తిల్లి : వదలడం ముఖ్యమా..... ఆరోగ్యం ముఖ్యమా బాబు? ఈ వారం రోజులయి అంత రెంగు పెట్టక చచ్చేస్తో నీకేం తెలుస?

రామం : ఎందుకూ రేం?

తిల్లి : అజేం. (చక్కిరా..... ఒక్క తెలియకుండా జ్వరమాయే... రాత్రిక్కు పలకరింకలూ అవీ... వెంట్రుకలు మూర్తి తిండి అని నే నేను మూచుంటే...

రామం : (వచ్చి) జ్వరం అందిరికి వస్తుంది—రామా? జ్వరం, కలరా, మమూచికం, ఇరవీ రావడం ఏం రింతా? అందిరిలా నే నాకూ వస్తే వస్తుంది...

తిల్లి : (కన్నీరొత్తుకుని) ఎందుకిలా వచ్చేడిపిస్తావు రామం... అన్నెం పున్నెం ఎరుగింది అది రెం రేలు పడిపోతుంది... చూడు ఈ వారమయి రిండి, నిద్రా లేదు పరిగా, తిల్లి ఎలా అయిందో.

రామం : (కమలకి నమస్కరించి) కా నీరిం చెబయా రిండి నిద్రా మానుకోవం వాకిష్టం లేదు... (చిరునవ్వు వచ్చి) ఎందుకూ రేంగ... చిస్తే ఒకరుంది జ్వరం.. వైఫాయిదు కిందికో, మమూచికం కిందికో మారంఘా మారదమ్మ... ఈ డాక్టర్ మమ్మ అపగలరా..... (కమలకి నమస్కరించి) అఖరి? ఎందిరో పోతున్నా చే నేనూ...

[కమల ఏమీ అవదు.... చి ధావయా కర్తి పరచదు...]

తిల్లి : (తల మంచానికి కొట్టుకుని) ఆ మాటలమ్మా వంటే తల మంచానికి కొట్టక వస్తాను...

[కమల వెళ్లి ఆమెను పట్టుకుంటుంది]

కమల : అదేమి బల్లియ్యూ... ఆయన చోవ్యానికంటూ ఉంటే మీరు మరీ ఇలా?

రామం : చోవ్యానికంటూమ్మా కా!..... (విషాదంగా వచ్చి) పరే... పరే... మీ అందిరికి చోవ్యాంగా ఉంటుంది.

కమల : (చిరునవ్వుతో) కాక మరేమిటండీ? అత్తయ్య ఎలా వెదరికొట్టడం, చిన్న జ్వరంక చెప్పిరిల్లా...

రామం : అయ్యో... చిన్న జ్వరానికి అంత పెద్ద డాక్టర్స్ నందుకు పిలిచితి? ఒక్కవైద్యమా (పతేచి) పోనురా?

తిల్లి : ఊరుకో- నీ గడం పట్టుకుంటాను- పట్టుకుని పది తెలలమ్మా కా లేదు కావురం చేస్తా- చిన్న పిల్ల... దానికేం తెలుస్తుంది? ఏదో వాబా? మాది లేక అంది.

రామం : (తిలధోరణిలో) ఒక్కవైద్యం నా- పోలేదు? పోకేం చేస్తంది. అదిక వైఫాయిడయింది- అవనీ... (ప్రాణం పోయింది? పానీ... ఈ ద్వి పోలేస్తాం- అంతేకా? సందాగా వచ్చితిరా, చోవ్యాంగా ఈ ద్వి పోలేస్తాం....

తిల్లి : (ఏమిస్తూ) నేను తిగలడాక ఆ మాటలను... బంగారు తిల్లి అజేం తిప్ప చేసింది? అదంటే ప్రాణమే నీకు... ఒక్కమాట అని ఎదురుదావా దాన్ని....

కమల : వచ్చేయియూ బా అవండి... అత్తయ్య నెందుకేది పిస్తారు?

రామం : నువ్వు ఏదేవ్వా? బాబ్లే... నే అన్నద అయితే ఏదేవు అమ్మోకా! నీకు అందులో చోవ్యాం కనిపిస్తుంది. బో?కా?

తిల్లి : అది ఎంత రేంగ పెట్టుకుందో...

రామం : తెలుసు తెలుసు- ఆ ముహూర్తాది ఒక్క విచార లేకున్నా లేదీ... వారం రోజులయి మంచానికి ఉన్నా- ఎంతిగర్వం! ధగవాన్! కా లేదో

చెప్పబట్టి వెళ్ళింది... వస్తు చంపు... అప్పుడా
దింక... అగర్వం...

తల్లి : అయ్యో తండ్రి... (తలకొట్టకొనోతుంది...
కాదు కనుల ఆమెను పట్టుకుంటుంది)

కనుల : పదివేల రియ్యం... మీరు పోయి...

[ఆమెను తలదీసి, తీసుక వెళుతుంది.]

రామం : వెళ్ళింది వెళ్ళింది...

అత్త కొద్దికొద్దిగా ఒకటి!

[ఒంటరిగా ఉన్నాక చిరువత్సరించి, కూరి
రాగం తీస్తాడు... మళ్ళీ అంతలోనే రాగం ఆగిపో
తుంది- ముఖం గంభీరమై పొందుతుంది- జాతులో!
వస్తువులను చూసి ఆలోచిస్తూ ఉంటాడు... కొంతసేపు
ఆలోచించింది.]

కనుల! కనుల! (జవాబులేకపోగా గట్టిగా)

క...య—లా! (జవాబు ఉండదు... దగ్గరగా
వూలుమోదాన్ని గాజానానుతీసి కిందకొదిలారు...
విశ్రాంతి... ఆరేడు పిన్నపడి... అంతలోనే కోపం
తెచ్చుకుంటాడు.)

[కనుల వెళ్ళుతూ వస్తుంది.]

కనుల : పిలిచేరా?

రామం : (ప్రకారంగా ముఖం పెట్టి) ఏమీ అను
మాం? నిద్రించలే?

కనుల : నిద్రించింటే ఆయి కనుక్కుకాదువి వచ్చేను.

రామం : రైశా! ఏది, ఆ పుస్తకం ఇలా అందుకో

కనుల : (పుస్తకం తీసి ఇస్తుంది)

రామం : దానిని చదివొద్దన్నాడు కదా? దనువు
తాను—కొను... తీసుకువచ్చిపట్టానా లేదు...
చదివి జబ్బు తెచ్చుకున్నా మరెవరినా ఒకటే
నీకు.

కనుల : అయ్యయ్యో! గ్లాసు ముక్కలయిందే—కన్ను
పిలిచింటే ఇచ్చిఉండెను—అక్కడించి
అందుకోవాలా? గ్లాసు ముక్కలనిదండరిప్ప ఏం
లాభమింది?

రామం : గానీకదా?

కనుల : కొవి చూడండి, ఈ ముక్కలు నువ్వుకుంటే
గానుంకదా?

[చిరువత్సరించి, గాజానానుతీసి పోలివచ్చి,
ప్రక్కనున్న మర్రిలో కూర్చుంటుంది—రామం కొద్ది

సేపు దనువునున్నట్లు పడింది, పుస్తకం ప్రక్కను పెట్టి
కనులవేపు చూస్తాడు. కనుల చూడక కిందకు
చూస్తూ ఉంటుంది. పుస్తకం కిందకిపోసి దప్పిచు
చేస్తాడు—ఆమె చూడదు.]

రామం : (విటూర్ని) పరీ తల్లి... పరీ... మీరూపని
చెప్పకొనా?

కనుల : (గంభీరంగా చూస్తుంది అతివివేళు.)

రామం : పవ్వు రాదే... మీరూపని చాలదా?

కనుల : ఏమనుకోవాలి మిమ్మల్ని.

రామం : (వర్ణ) తిన్న... తిన్న...

కనుల : ఆ రియ్యం పరి రా...

రామం : ఆ పు తల్లి... ఆ పు... ఏం? అవనోతున్నావో
ఆమెలాగే (గంభీరం చేతు... గంతు నోప్పి
తీసుకోక...

కనుల : నోరు నోప్పే పన్నులు...

రామం : కోపం తెప్పించదు... మలాసాగా చూడకు
కుండామకుంటే, నవ్వు మరీపట్టిపట్టు వివే...

కనుల : విశ్రాంతి తీసుకోండి... అట్లే చూడడం
మంచికాదు.

రామం : పరికి!

కనుల : మీరే—

రామం : వాకీరా? నీకయితే చెప్ప.

కనుల : (చూడదు.)

రామం : (కనుల చెయ్యి తీసి చెలిలో! తీసుకుని)
కోపమా?

కనుల : (చూడుకుంటుంది.)

రామం : కొనుకదా? చూడు... తిలెతు...
ఓహోహో... పరికి అందం! చెక్కి పెట్టిపట్టు
ఆ ముక్కు, ముద్దొస్తూ పెరువులు... బంగారు
చాయ! ఆ రెండు కిల్లా పన్ను...

కనుల : (వర్ణ) బట్టి ఉక్రాన్ని—విన్న మీ
పేసీనాకు లోచ్చు...

రామం : కొను...

కనుల : పకోజి.

రామం : తెచ్చు.

కనుల : ఏం? అంతి దప్పగా ఉన్నానా?

రామం : ఎరికి గంధమున్నావా?

కనుల : తిన్నారా కదా?

రాము : అదేమిటి !

రాము : మీ రదలంటే ఆమెకి ధర్మ...

రాము : కానీ నీ కం చెయ్యమ ?

కమల : అదేమిటి...ధర్మరాలంటే అంత నిర్భయ ?

రాము : నయం... తెలియలేకుండా పడుకున్నాను ఆమె అరుదంటింట్లోను.

కమల : అంత ప్రమాదం జరగలేదు—వివాహాంతంకే కాదు...కానీ కానీవు మాటాడి నెర్పింది...

రాము : అరికేమిటా...

కమల : అన్యాయంగా మాటాడికంటే—కా నాకాలో ఆవిడ ఉండవలసిందేగా.

రాము : నీకలా తెల్పింది...

కమల : మీరే చెప్పినా...

రాము : దేవుడియనల్ల చెంబుకవాసిలో తెప్పింది—

కమల : ఎందులో ఆవిడ తిసిపోయింది ?

రాము : నీకన్నావా ?

కమల : మీ దృష్టిలో...

రాము : వాడెవల వుండేనో కలగడమే వింత ! నీ రాసిక వేనో దివి, వాటివి పోగడేవా ? అంతకన్న ఆత్మగాలు, అతిలోకమందరి తదివిసిందివుంటుంది కాదు...

కమల : ఆవిడకేం నీక్షేరం...

రాము : ఓ ! మానె నూర్చుకోవారి ... ఇప్పుడన్నా ఒకంత ఒడులుంటా ! ఈ రదన కావుంది ... ఆ కాన్యంలో పదాలపాండిక కావుంది అంటూ 'బోర్' చెప్పింది ... ఈవారి ఒత్తన్నదింటే వార్నింగియ్యి...మనుకుతన్నేస్తాను...

కమల : (దుర్భిల్లోంది లేచి ఎడమెడనాం చెకుతుంది)

రాము : ఏమిటి చిత్రిం !

కమల : అంత నిష్కారంగా మాటాడం వ్యాయంకాదు మీ రదలమీద గౌరవంకో స్తీతివిలాడుమాటాడు తుంది—ఇష్టంలేకపోలే ఆలా చెప్పేరాదు ఆమె ముఖాం ? మీరంటే వారందరికీ గౌరవం...

రాము : నీకెందుకు మరగ్గ కోమం...

కమల : కష్టమనిపించింది—అర్థంచేసుకోలేయా !

రాము : కూర్తో...మాదూ...మనిషియూక వాళ్ళ ఇష్టాయిష్టా లంటాయికదా ? ఎంత కవి నయనా రవయిరినయనా తెప్పించుకోడం కష్టం...

కమల : (నిరాకగా) అంతేవా ?

రాము : నేను దేవుడ్ని నుకున్నావా ?

కమల : (విస్మ) దునుసులే ఆమెకున్నా...

రాము : ఇప్పుడలా అనుకోలంతేవా ?

కమల : ఏమా అనుమానం ?

రాము : నువ్వన్నీరితియా నీ వేసిందిలే.

కమల : నువ్వే పొడుస్తావా ?

రాము : ఎక్కడ ఆశించుకుడినుక మలా...వారుంది పెద్ద అభిప్రాయం ఏర్పరచుకుని వుంటావ... సో'వారుంది నీ అలా ఆశిమి, నీ మేడ కూలిపోయింది... నేను నీ దృష్టిలో దిగవారి పోయేను...

కమల : (విస్మ) అన్నీ మీరే అనుకుంటారు...

రాము : ఆటాటి ప్రసాదించలేవా ? (ఆలోచించి) ఎలా ఉండమంటావ నన్ను ... ఎలా వుంటే నీ అంటే నీకు గౌరవం వుంటుంది... (నటిగా) ఏ అభిప్రాయాలు...ఏ ఆశయాలు...ఏ ప్రవర్తన ?

కమల : (అతివి నో'డిగ్గర చెయ్యి పెట్టి) ఏమిటాకేలు ? అర్థియ్యి వింటే ఏమనుకుంటాను ?

రాము : (తిగ్గి ఊగం ఊకొని) నీయిందిలా వాగి ఉత్త దలలా : నిజమన్నావా ?

కమల : ఈ జ్వరం వారం రోజులయి ఎందుకలా మారిపోయేను ? ఇదితర కెప్పుడూ ఇలా లేదు... నీవి కలా మీలోమీదు కారితడతా ?

రాము : అదే అదే...కాలో వాకాధేకాని నీకు రదం రియనా అంటును...

కమల : (అతివిచేతులు పట్టుకుని) పోనీ, నన్నెలా ఉండమంటాను ? ఉంటాను ... మీ మాట కొదవన్నావా ఎప్పుడన్నా ?

రాము : నీ ఎలాఉండమంటే అలా ఉంటావ...

(చేమగా చూపువ ... సప్రయతవ ... ఏమిస్తావ ... నీ అలా ఉండమన్నా...ని...కాని నిజంగా...నిజంగా నీమనసులో విజమైవ...

కమల : (అర్ధిర్యతోయి) ఇవా ! మీ అనుమానం... (అతివిచేతు తీక్షణంగా చూస్తుంది...అతివామె చేతు చూడలేక అలురిరిగి..."అమ్మా!" అని నటిగా కూలిగి, ఇలురిరిగి, మెదల చేశ్వతో కొట్టుకుని)

రాము : ఏమిటి ఇర్ధివృథనయిపోయేను...

కమల : (మాటాడక, చూస్తూవిలబుంటుంది.)

రామం: లేదు... ఏకోహ వా నీ అంటే, వా భాగం నీ ఎవరికి పాడుకూరిలేదు...

కమల: (కమల కదలకు-చూడకు)

రామం: (గొంతు విచారంగానూ, 'ద్రమిటికే' గానూ పెట్టి) తెల్పు... తెల్పు... ఆలా నీ విల్పుం బాన్ ... వన్ను కల్పివాడట్టి మోసుక పోతున్నా... చిలికా పెట్టి కొలుస్తున్నా... ఆ మంటలు ఆకాశపుంటున్నప్పుడు కూడా ఆలా నీ విల్పుంబాన్. (ఉదయంబాడు... ఆమె ఏనున్న అంటుండేమోనరి...)

కమల: (చూటాడో నిల్పుంటుంది)

రామం: (అటుతిరిగి మళ్ళీ మురిగి) దిగజారిపోయేను... (యూలుకాదు) ఇంన్నీ చూటాడి ఉండకూడదు.. అనుకయిపోయేను... ఆలా 'నింపభయజింగి' గా చూడకక్కర్లేను ఫో!

తల్లి: (తల్లి) ఏం కాబూ... ఏమయింది?

రామం: (చూటాడు)

తల్లి: ఏమయిందిమ్మా కమల?

కమల: ఏమయిందో తెలివైతయ్యా... ఇప్పటివరకు చూటాడుకూ నీ...

తల్లి: (ఒంటిపొడ చెయ్యి వేసి) ఒళ్లు మురిగిపోతోంది..

కమల: ఇప్పటివరకూ చూటాడుకూ నీ...

రామం: (చక్రవర్తి) అయితే నీకు వన్యకం లేవన్న మాట?

తల్లి: అయ్యో! అవేంకూలు తండ్రి... చూస్తూ ఉండవచ్చు... చాక్లర్ గార్ని తోడుకోస్తాను నియమంలో...

రామం: ఒద్దిమ్మా... వన్నిలా పడిఉండనీ... చాక్లర్ బద్ధు గీర్తూబద్ధు ... కాలాటివాడు ఉండి చూడతం ఏం చెయ్యాలి... చూ అందరికీ కష్టం తప్ప... పోయినా ఎవ రెడ వా రి... మత్స్య తప్ప...

తల్లి: నీకు మురిగిచూడా పోతోంది... చూస్తూ ఉండు తల్లి... (తెల్పింది)

రామం: (ములుగుతూ ఉంటాడు)

కమల: (ప్రక్కవి కుర్చీలో కూసుంటుంది)

రామం: (ములుగు ఆపి) ఇదిలా ఎక్కినై మనుచికిం లోకో దిజ్జోకోడించి, ప్రాణం కాస్తా నులక మంటే ఎంత కంటి కెనా?

కమల: ఏమటాచూటలు?

రామం: ఇప్పుడిప్పుడు భాగవటింది, ఇప్పుడిప్పుడే అవకాశం చూటాడుకున్నావని అలా చూస్తూ న్నాన్? అవునా?

కమల: నీ ఎంతభాగవతుడోందీ ప్రహారేనా?

రామం: అన్నిభాగలూ పోతాయి... ఉత్తరమరే అనుకున్నాన్ కామోను... చూడు... చెయ్యి చూడు... (తన చెయ్యి ఆమె చెక్కిరికాని ప్రాదు) మదిరిందా వన్యకం... నురీ కాగామిదు గ్రుందితే... నీ బుగి, ధూరిఅయిపోయినప్పుడు... బుగి ధూరి అయి ఎగిరిపోయినప్పుడు, (కావీపాగి (ద్రమిటికా) అప్పుడు... అప్పుడెన్నా ఒక్క కన్నీటిచుక్క తునిర్పాపుగడి కోసం రాలుస్తావా? వాడు వన్యకంలేదు.

కమల: (ముఖం చేతులతో కప్పవని, మందాని తల అవి, ఏడుస్తుంది)

రామం: (తృప్తిగా వత్తుకుని) ఒకే ఒక్క కన్నీటి చుక్క ముని... ఒద్దు... ఏవెవరు... అందాల రావించి... ఈ దిరిగిడితో ఏం ముఖపడ్డాన్? లక్షలు నీ అందానికి తోహదచేవాగు... వా కంటే అందగాడ్నీ... చెబున్నవాడ్నీ పెళ్ళి చేసుకో (గొంతు తగింది) నిజంగా; అప్పుడే వాఅత్యంతాంతి... నీ దామో ఆలా చెప్తావని చూటియ్యి...

కమల: (ఒళ్లు ఒత్తుకుని తేచి వింతగా చూస్తుంది)

రామం: ఆ ఆవంవంలా అప్పుడప్పుడు ఈ నిర్పాపుగడ్నీ తిల్పుకో... (రెడమొడ తనకు కలిగిన కారిలల్ల గొంతు ముఖపూరిత మారుంది) ఒద్దు... అంత కోరిక కోంలేదు... ఏదీ తీసుకువంత కోరిక... నీ నేపాటి... (కన్నీరు కుడుచుకుని పక్కకు తిరిగి ములుగుతాడు)

కమల: (వింతగా చూస్తూ) ఏమిలా అయిపోయేను!

రామం: (చక్రవర్తి) ఇంకా అంతర్పించనీ... "ఏం ఇలా అబడుక్కు దిగజారిపోయేను... సిగ్గు లేదు" అను...

కమల: (దిగ్గరికెళ్ళి) ఇటుచూడండి... చా నేవు చూడండి— వావాడ వన్యకంమంటే వన్యకం. నేను ఎప్పుడెన్నా, మిమ్మగారవ పరచిలుయివా మికలా వన్యకం మదిరికట్టుయినా నేను ఏ కేసుకన్నా అనుభవిస్తాను...

రంగం: 2

అదే గది

రామం: కాస్త సాయంచెయ్యవూ పడకవర్సలోకి...

తల్లి : దాక్తర గారోచ్చే వోయింది బాబూ...

రామం: ఈ మంచంమీద చిక్కాకుగా ఉంది.....

తెల్లాయి...

తల్లి : మదరాలో పోనీ, వెంకట్రామగూర్తి దశవల్ల
బరికి బయటపడ్డావు...అంతే చాలు...

రామం: ఇదో హాస్యచిత్రం..... నేను బరికి బయట
పడితే అంతే చాలు నీకు...ఎందుకు బరికేనా
అని ఏడుగున్నాను నేను.

తల్లి : ఎన్ని సార్లు చెప్పారీ రామం.....అటువంటి
మాటలాడే కూడవని...

రామం: ఆహార్యలోకి సాయం చేద్దా...

[లేవబోతాడు]

తల్లి : ఉండుండు...కలుచి పిలుస్తాను.....అమ్మ
కలులా!

రామం: ఒద్దు...దాన్ని పిలవకు...పోనీ ఈ మంచం
మీదకి ఇలా విసుప్తాను...

తల్లి : నీదోంటి వాకేం అర్థంకాకుండా ఉంది...

[కలుల వస్తుంది]

రామం: (ముఖం కప్పుకుని) వెళ్ళి...ఎన్నో చూడకు
వెళ్ళి...

తల్లి : ఇలా కాస్త సాయం పటకమ్మ ఈహార్యలోకి..

రామం: మీకో లక్ష వెనక్కిరాదా...ఏదోకా ఒడ్డు
కుర్చీ ఒడ్డు...మిక్సర్వెళ్ళుగా బాబూ...ఒక్క
నిమిషం ప్రకారంగా ఉండే నీడి...

[కలుల, వెలచెరుకులో, పెల్లెలికి దుఃఖాన్ని
అవుతుంటూ వెళుతుంది]

హమ్మయ్య! బతుకు శ్రేయ అని!

తల్లి : నీకు మరికొని పోయిందా రామం? ఈ
తెల్లాయి దర్శి చెడి ఎవరో నీకు చాకిరి
చేసింది?

రామం: నేచెయ్యకున్నావా? చాకిరిచేసి, బరికించి
ఈ సంకంలోకి తోయ్యడానికి...ఈ తెల్లాయి
ఆ అమ్మవారు పెట్టిన బాధలు...

తల్లి : దాక్తరుగానుండా ఎరికి వెళ్తుంటుకు జంకర!
నీచ్చి తల్లి...(కల్లోతుకుంటుంది)

రామం: నవ్వుచెయ్యలేదా?

తల్లి : నీ బరికినా దచ్చినా ఒకటే.

రామం: ఇప్పుడేను బరికుండి దచ్చివట్టు తెల్ల
కూడా...

తల్లి : పరే...అను...వారాల...దచ్చేకాలాని కిందినా
రానీ పోతుకు దేవును...

రామం: (లేవబోతూ) ఏదీ...అరే...

తల్లి : అరిచి సహాయం చేసి పడకవర్సలో పడుకుండి
చెళుకుండి.)

రామం: (కుర్చీలో లేచుకుంటూ) చచ్చి వ్యర్థం వుం
దును...బరికి అందికి ఈ బాధలు...

తల్లి : విశేషంలా ఉండక ఈ మాటలన్నీ ఏమిటి
రామం...ఈ తెల్లాయి (పాదాలు నువ్వుల్లో
పెట్టుక గడిచేం ఇద్దరం...ఈ అద్విష్టంకోద్దీ
నవ్వు దక్కవ...ఈ శోనెమిటో కాకు
చెప్ప—

రామం: తెల్లి ఆ ప్రశ్న ఎందుకు? బాధపడి నా
నోటంబు చెప్తే, ఆ బాధనానీ సంతోషించ
దానికేనా?

తల్లి : దడువుకున్నాడిని, ఈ కాలపువాడిని, నీ బాధం
వాకలా ఒప్పుంది నాకునా?

రామం: జ్ఞానమెందుకు...ఎదురుగా కనిపిస్తువుంటే
జంకురు.

తల్లి : (పోగుకుంటుంది వింతగా చూస్తూ)

రామం: (తెచ్చి చూపుకుంటూ) ఈ జంకురు...

తల్లి : విశేషంలా ఉన్నవాడిని—జంకు లేమిటి
రామం?

రామం: వింత జంకుచి చూసేట్లు, కళ్ళు అంతరింప
చేసుక చూపారు...“ఏదే రామం...” మరి
మాట పెట్టా—అప్పటి ప్లేచం, దగ్గరికేవం
పూడులు ఆ ముఖాలమీద దిస్తుంది...బయట
పడ్డాక బతుకుశ్రేయ అనుకుంటారు.

తల్లి : అంతా నీకలా నోస్తోంది కొమారు—ఎవరూ
అనుకోరు.

రామం: బయటానిద...కొని మనసు చెప్తున్నానే వుం
టంది—అ వేడివేడి తాళమనసు చల్లగాఅయి
పోగుకుంటుంది—నా ముఖం చూడు... నేను
అప్పటిరామాన్నే...

తల్లి : ఈ బబ్బు పడ్డాక నలుపాచ్చింది చాక్కరగా
రన్నది దింలేయా? నల్లది వరుల చర్మానికి
చూచి కలగలేదు—ఈ నువ్వుల పోతాయిబాబూ
ఏదో మంచూ అదీ ఇప్పుడున్నావు కదా...

రామం : చాక్కర—నే ఏదెవండాను. (చేతు? అది
తాగా నటిస్తాను...చిక్కర మైత నువ్వరిమా పి
ఇవం ఎలా కలుగుతుందన్నా ఎరిగిన్నా?

తల్లి : ఏమీ లేదాన్ని నువ్వు అంతంత చేసున్నావ్.
నువ్వంటే అందరికీ ఇద్దమే...నువ్వెంక అలా
మాటాడేటంటే నామీద బట్టు.

రామం : ఓ...ఇద్దం! నీకుంటే సరా? ముంటో నే.
(అగిపోతాడు)

తల్లి : ఏమిటి ముంటో?

(చాక్కరు వసాడుబ్యాగ్తో)

చాక్కర : చాల్లోకి కదిల్తుందా! ఎలావున్నావినా?...
తల్లి : బాబూ ఇంక బిడ్డగండి.....ఇంకాకట్టుంటే
ఒకేలా...

రామం : (బోపంగా) అమ్మా పోయిపో.

చాక్కర : ఏమిటి సంగతి? వాదగ్గరేమీ వాదఃకసరం
లేదు—

తల్లి : ఏదో అలా చించుకుని వాడుపిచ్చి తి ముక్కర్ని
పిచ్చి తిస్తున్నాడంటే నమ్మండి!

చాక్కర : నాకు చెప్పిందయ్యో—నీకన్న పెద్దవాణ్ణా
కావా?

రామం : ఏమీలేదండీ...

తల్లి : అదే అంటే దిండు...తను మనుషుల శేషం
లాడు...అందుకు తింటే ఎవరికీ ఇష్టమండ
దంటాడు...

చాక్కర : కుర్రాడా అతనురామం—నువ్వు చాలా
అవ్వపడుతుంది. ఇదొచ్చి అంగ వైకల్యంతో
బాపడేవాడు చాలామంది—నీ చర్మానికి
గోకులు పడలేదు...నే రాపిచ్చే మందులు...
వాడికే అమర్చులు...నలుపుదవం పోతాయి...

రామం : వాణే నమ్మకంలేదు.

చాక్కర : నామాటమీద నమ్మకం ఉందా లేదా...
రామం : అయినా...

చాక్కర : నే అమ్మలు కాపప్పుడు వావ్వురి మానే
స్తాను...సరా?

రామం : అంతమాటవడం ధర్మంకాదు, కా (ప్రాణం
కాపిచ్చేను—అదే పదివేలు...

తల్లి : (నింతగా కొడుకుకేసి చూశాంది)

చాక్కర : కృతజ్ఞత చెప్పికోదలుస్తే కనులమృత
చెప్పకో...

తల్లి : (బోతుకంటూ) చిటికెరి...

చాక్కర : అదివ కనిపించడమే మానీదేను...

తల్లి : కనుల! ఇలా తాళిరి ఒసారి—

రామం : (గట్టిగా) పక్కవారింటికి వెళ్ళిందిలా
ఉంది—

చాక్కర : డోంట్ రి...ఫరవాలే... అ...పుడ
కాబా అది ముట్టకుండా మనో పదిపాను
గోదలు పూర్తి చిక్రాంతి తీసుకో...అదక
అసీమా గొడవలా ఎలామా ఉన్నాయి—

తల్లి : అంతా మీ దుఃఖం...

చాక్కర : సలేకనా...మనోకేసుంది తీరివినా ఉన్న
రింగా ఉంది. (లేస్తాడు)

తల్లి : ఉంటాం బాబూ!

చాక్కర : మంచిచిన్నా
(చాక్కర వెళ్తుడు)

తల్లి : ఇప్పుడు మనకు కుదులుబడిందా?

రామం : (చీరకుగా) ఈ పంకతు అన్నీ చాక్కరకు
చెప్పడం వాడేమం లేకన్నా...

తల్లి : నీతో అన్నీ విధూరమే...

రామం : నేనే ఒక విధూరంలే—

తల్లి : పోనీ, నోరు మూసుకోవడంలాలే—

రామం : అన్నీ అతిగాడితో చెప్పడం పెద్ద ఆపు
దయనలు—అతను వచ్చి గాడిదకొండ వసు
కట్టెడు.

తల్లి : అతిష్టలా అవడం మంచిదికాదు నీ ప్రాణం
నీకేచ్చేను—

రామం : ఉద్ధరించేను—

తల్లి : ఇంకా కంటాపనీ చూసుకోవారి— కాస్త
కప్పు చూసుకో (లేసుంది)

రామం : కాఫీ ఉంటే కొండం—

తల్లి : కాఫీబద్ద...చాప్తన్న...

రామం : ఒడ్డుకాలో ఒడ్డు.

తల్లి : మరి వాడించకు...ఇప్పుడే పంపుతాను...

రామం : పంపుతానా? ఒడ్డు.

తల్లి : ఇదేం చిక్రం...

రామం : ఓపిక ఉంటే తెచ్చియ్యి—లేదా రాం
రాం!

(తల్లి వెళ్తుంది — రామం కుంఠపేత్ర కళ్ళు మూసుకుంటాడు—కళ్ళు విప్పి ముఖం చెత్త రాసుకుంటాడు ... కూరిరాగం తీసి పెకప్పు వేపు చూస్తాడు...రాగం అది మనుటివూడ వేళ్ళతో కొట్టుకుని...)
అధింలే...

(కమల వస్తుంది, గ్లాసుతో)

రామం: (ఉలిపెడి యానీ) నిన్నెవరు తెచ్చు వ్వారు...

కమల: మీరు కావాలన్నాడు...

రామం: నీ గుప్పిరి మైన చెతులకి క్రిమికలిగించిన పాపం ఎవరిది?

కమల: ఏ పాపమన్నా వాడే—

రామం: ఎంతవారు! పరిశ్రాంత లింకావరి. నీవు పాపమా?

కమల: ఔను.

రామం: పాపపాటు - ఆ పాపం మాది...

కమల: పాపపాటు మీది...

(గ్లాసు ఇస్తుంది)

రామం: (అందుకుని, నిశిత్రోయి, కిమాయిండుని, రాన్ని నూలుమీదనుంచి) అయితే ఇదే కామోసు పుచ్చాడీ ఫిరిలిం.

కమల: నా పాప ఫలం!

రామం: నీ ఎందుకనుధించాలి?

కమల: నా పాపం కొద్దీ.

రామం: ఏమిటో నీ పాపం?

కమల: నేనై పుట్టడం-

రామం: బంగారు బొమ్మని - మణ్యయి పుట్టడాని! కేరిపుణ్యం చెమటోవారి!

కమల: అదే దురదృష్టం.

రామం: ఏది?

కమల: మీరిప్పుట్టు పుట్టడం-

రామం: ఏది దురదృష్టమో తెప్పవా?

కమల: అది కాదు-

రామం: ఏది కాదు-

కమల: మీరు చెప్పబోయేది-

రామం: నీ కలె తెచ్చి?

కమల: గ్రహించెను...

రామం: అది తెలిపావే! అంత అదృష్టం ఉండీ, చంద్రుడిలో మధ్యలు...

కమల: మీకు సంతోషమిన్ని వ్యతే పోతున్నాను...

రామం: కాదు...కాదు- ఎన్ను కలుగుని పరిశ్రాంత అంటారే, అది పొందిలే! పోతున్నావ్—

కమల: (అరిచి కిల్లిలో! మాసి) మీకు సంతోషం కలిగిందేలే! పోవెమే నా లోపం - అందుకే మీరిన్ను పరిశ్రాంతి నా కెప్పుడూ రాదు - అందుకు నీ నేతో గొప్ప పాపంలేసి ఉండాలి.

రామం: లోపం నీదికాదు - త్విన్దీపాందలేక పోవడం అన్నది వాడి లోపం -

కమల: అందుకు కారణం నేనుకానా?

రామం: అంబం, గుణం, తెలిం ఉన్న నీకేం! దేవ కవ్యని మనుష్య జన్మలేక - మవ్వన్న దుర దృష్టమూ ఎన్నుకట్టకొడం...

కమల: హర్షిస్తు తగండి.

రామం: చాలి ఆకోగ్యం - ఎవరు సంతోషించాలి కనుక.

కమల: మేమంతా ఏమయేం అనుకున్నాకు?

రామం: మీరున్నాకు... నే ఉన్నావా? నేనావాడే చెప్పేను...ఈ ఒంటిని నూత్రం దాకక, పరి శ్రాంత శోకుణీవైది మవ్వె యముడివిగర్మించి ఈద్యుకొచ్చేరు...తీరా చూడుకుకా...పాప పాటయిపోయింది...జానపపు పుట్టిమ్మ ఈ ఒక ముగనులో ఏచ్చేను...మెళుకున్నాకు...పోనీ వింతేద్రాం అని దొంగకున్నాకు...

కమల: (ప్రక్కనున్న కుర్చీలో కూలబడి కళ్ళు కప్ప వుంటుంది)

రామం: అటు దేవుకుకే, ఇటు నీకు - చులకవయి పోయేను...

కమల: (తిల్లి) చూడవా! మిమ్మల్నిచ్చకు నేను చులకవగా చూసేను?

రామం: నీ మీది విజయం పాధిద్రామమనున్నాను... ఈ జబ్బొచ్చింది, అంతివరకూ దేవుకు అమకు లులే, అటురింవారి వన్నాడించి అవందిద్దామని వాడికి అవించింది. ఎన్ను చంపకుండా ఇలా చేసిందిలే...
కమల: నీ కేం చెనేను....

రామం: మవ్వ నాడికి పానుపడ్డావ్—రాత్రి, పగలు, తిండి నిద్రామామకుని నాకు పరిదర్శ మెలగ బెట్టి నన్ను గెలవనికుండా చేసేవ్....

కమల: మిమ్మల్ని దక్కించుకున్నాను. వాకరే పది చేయి.

రామం: నీ ప్రయత్నంలో సాగినందుకూ, జన్మించి పండుకూ నీకంటే ఆనందం.

కమల: మీ మంచినీ కొడుకొడం తప్పా?

రామం: దక్కించుకున్నావు! దక్కించుక, ఎదురుగా పెట్టుకున్నావుగా (పరిశీలించి నీ ఎక్కువ తనాన్నీ నా తిమ్మతనాన్నీ ఋణా చెయ్యడంకోసం—అది పట్టుదలంటే...

కమల: (ఏమిస్తూ) మీరన్నీ తెప్పించారు...మీపట్ల వాకరి గౌరవమా, విశ్వాసమా, మీ తెలుగు దురు...అన్నీ తెప్పి మీరిలా...

రామం: పోనీ...అయినదేదో అయిపోయింది. విచారించకు. ఇప్పుడేన్నామించి పోయింది లేదు. నీ అంబం, నుగం, తెలివి నీకున్నాయి...నీమీ తిరగలేదు...రామం అనేవాడు లేడుకదా (తెవి మామకొని) ఈ కరీరానికీ ఆధ్యంతరం లేదు. ఈ చేతులెత్తి ఆకీర్షిస్తుంది.

కమల: నీవీ?

రామం: అరే...పరిపూర్ణత పొందాడంటే రామం అనేవాడి ఆత్మకూడా సంతోషిస్తుంది....

కమల: (ఆశ్చర్యంగా) మీరు సంతోషంగా ఉండేందుకు ఏం చెయ్యమన్నా చేస్తాను...

రామం: చేస్తావు కద.

కమల: అర.

రామం: ఆదిత్యపుత్రుడే!

కమల: (ప్రణామం) ఇస్తాను....

రామం: అది కాదు-ఇది అందరికీ శృతి, సంతోష మా సరా....

కమల: చెప్పండి.

రామం: అందం, నుగం, తెలివి, దీనితోడు డబ్బున్న ఒకరుంచి కుట్రాన్ని చూసి ఆతిథిలో కాపురం పెట్టేయి.

కమల: (చెప్పితిన్నట్లుయి, పిచ్చివాణ్ణా చూస్తూ ఉండి పోయింది.)

రామం: ఏమీ కష్టం లేదు...నన్ను చూడమన్నారా? చూసి పెట్టినా ఓ ఆశ్చర్యమి?

కమల: (మాటాడతోయి, మాటాడలేదు)

రామం: కోటి! పదికొత్త వాడుకూడా నీ అడుగుల మీదులూతుతాడు, అప్పుడు నీకు పరిపూర్ణత..

అందరు సంతోషిస్తుంటే... (తెవి మామకొని) ఈ చెవాకుల చెవకూడా సంతోషిస్తాడు... ఊ...అవేనా? అవును నీ అద్భుతం పువ్వులా కాదుగా తోడినీ...నీ కళ్ళలో మెరుపులు మెరిసి...నీ పెదవులలో తీరం తోడినీ...నీ ముఖాన హాసం చెలసి....

కమల: (తెలివిపెప్పి (కందకు వారిపోతుంది)

రామం: (చిరునవ్వు వదిలి) ఎందుకులే ఆనందం..... ఇదంతేమా? సిగ్గుదూ? ఇధువాయె... ఎంత యివా ఏదో ఆనందమాయె...ఈ భావ, ఈ వరకం, ఎదురుగా ఎప్పుడూ నా ఈ ఆకారం పోతుందాయె... (చిరునవ్వు వదిలి) కానితో ఆమెను (వదిలి) లే... లేవస్తూ... అంత నీగా? (నీగా ముఖం పెట్టి కాలిలో గట్టిగా తోస్తాడు ...ఆమె కదలదు. కాలిలో తింతాడు...ఆమె కదలకపోగా అతిశయఖంపాలిపోతుంది. గట్టిగా) ఆహ్లా! ఆహ్లా!

తల్లి: (వెనుకనుండి) ఏం బాబూ...వస్తున్నా..... (వచ్చి కమలను చూసి) ఇదేమిటి? ఏమయింది నా తల్లి నేమయింది... ఏమయినదే కమలమ్మ తల్లి!

రామం: అర్హ...గోల పెట్టకు...వేడి చేసి మొహం తిరిగింది కామెను...కాస్త నీకు బలం...

వైమండి (స్త్రీ, పురుష కంఠాలు, రెండు కొడుకులూ: రామం!...రామం!

రామం: పిల్లల తయారయిపోయేరు.....తాళ్ళవి తిరిగి లేయి...పోమ్మకు...

[మర్నీలోమధి రేచి మందంలేవు వదితతోయి, బలం చాలక తొగిపడతాడు.]

తల్లి: ఆమెయో కవుడా! బాబూ రక్షించండి...

రంగం: 3

* * రెండో రంగంలోలానే. రామారావ్ రానుకుంటూఉంటాడు. తల్లి వస్తుంది.

తల్లి: రానుకుంటున్నావా బాబూ?

రామం: అ...ఏదో ఊసు పోయేందుకు... ఇంకే శేవ ట్నించి ఆసీనా గొడవా ఎలానూ ఉంది...

తల్లి : వాని పేరు హితుడిని మా పేరు కొచ్చెనుకదా
...మొహమున్నా యాపించి...ఏం కానుం
టుంది రాము!

రాము : అట్లనుట మానే ఆపించినదమ్మలే...

తల్లి : ప్రవా చేయమనున్నాడో?

రాము : కాల్లో కలసి...

తల్లి : కావుండి భోంజి...

రాము : ఏమన్నా పనుండి ఒచ్చేవా అమ్మా?

తల్లి : ఉత్తి చే...ఏం చెప్పున్నావో మానేపోరాము...

రాము : అంతేకదా... (రాముకుంటాడు)

తల్లి : (మాదిం కొందింసేపు...) కుందరమ్మగారు...

రాము : అ...ఏరించే? ఏ కుందరమ్మగారు?

తల్లి : కావుండి! పక్కాటి పిన్నిగారు...

రాము : ఓహో...ఆరించేమయింది?

తల్లి : విశేషంలా ఉంది. ఆరించేమయింది.

రాము : అదేనా చెప్తామనుకున్నావ్.

తల్లి : ఆదికారు...ఏదో మంచిపనినా చెప్పింది.

రాము : ఒచ్చిందా? రావీ ... పినినా రావడానికి,
పిన్నిగారు విశేషంలా ఉండడానికి ఏవుండి
అరిసాధారణంబందం?

తల్లి : ఆరించడానికి వెళ్తున్నాను.

రాము : అదాకదా. వెళ్ళి...కానుభాగిస్తుంటాడు.

తల్లి : (జంకుతూ) పాపం...కమల! ఈ రెన్నెల్లాయి
దాపిరితిమనుకుంటాడు తీరిక లేకపోయింది.

రాము : సరే...వాదేతిప్ప ... ఇప్పుడు పన్నెండుకు
సాధించడం?

తల్లి : నీతో ఏమండడానికి వాకు భయమే...

రాము : అంతభయం చేస్తూ ఉన్నావా?

తల్లి : (కోపంగా మానే) రేపు—

రాము : (వర్ణి) కమల! తీరిక లేకపోడానికి పిన్నిగారి
నీపిహాకి ఏంబందం?

తల్లి : మన కమలగారు ఆరించ రమ్మన్నారు...

రాము : హమ్మయ్య...తెల్పింది...

తల్లి : ఇది వెళ్ళింది...

రాము : వెళ్ళింది?

తల్లి : వెళ్ళింది...

రాము : మరి కళ్ళూపిపోయ్.

తల్లి : నీ వెళ్ళుమని ఒత్తిచేసేను...

రాము : చెరావ్...కుందించేసేవ్.

తల్లి : దాని మనసు కాస్త కుదుటపడుతుందికదా అని
లలలంతిపెట్టేను. నీ కోపం తెచ్చుకుంటే నీ
కాని ఒప్పుకుందికదా.

రాము : ఏమయితే నేం...ఒప్పుకుందిద! హమ్మయ్య!
అయితే నే నేం చెప్తున్నా?

తల్లి : మత్తూ వెళ్ళుమని ఓమాటంటే సరిపడకు
తుంది వెళ్ళింది.

రాము : ఓ! వాకే అధ్యంతరంలేదు.

తల్లి : నిజంగా?

రాము : వామీన పమ్మకంటాడా పోయిందా నీకు?

తల్లి : అందుకొక్కను నే అప్పది...సరే (వెళ్ళింది)

[రాము రాత కట్టిపెట్టి పడకమర్చిలో పడు
కుంటాడు ఆలోచిస్తూ—కమల వస్తుంది. వచ్చి
తెడుకుగా నిల్చుంటుంది — రాము అటు చేపు
మాడకు]

రాము : (ఆలోచిస్తూ) మవ్వంటే ఒకరినంగా వాకు
భయంఉండేది. అమాయకాడుకదా?

కమల : (తెనుగుగా) ఎవరూ?

రాము : ఎప్పుడమనున్నావ్... అప్పుడు ... రాము,
రాముగా ఉన్నప్పుడు...మా పేరుకు లాగా నే
ఉండేవాడ్ని...ఒప్పుకుంటావా పోయింటి?

కమల : మీ రెప్పుడూ వాకు లాగానే ఉంటాడు...

రాము : కలు, సురార్న కలు — అంతి తొగం
వాకొడు...

కమల : మీ కోసం నే ఏమన్నా...

రాము : చాలు. వాకు పక్షిని అలాటి మాటలవకు—
అన్నా తెల్పిపోతుంది—

కమల : మీ రేమన్నా వా మనసు దూరకు.

రాము : నీ మనసు వాకు తెలుసు—మాతృకుండు!
(ప్రతినిందించుమీ!

కమల : నిజవా...?

రాము : నిజలే—సరే—అయిందా—అప్పుడు వాకు
భయం—ఎందుకెప్పుడు లేస్తావేమో—ఈసాగ
నైవ అమ్మయి! నే అంటే నిజంగా ఇదనా
లేదా అని... నేనూ ఆ అమ్మయింతి లాగానూ
ఉన్నావా లేదా అని... నే అంతిగా ప్రేమ
స్తున్నావని ఈ రామ్మకి తెలుసా లేదా
అని... ఏదో భయం...అనుమానాలు...

కమల : ఏంటింటి ఈ మాటలు... నే ఎప్పుడన్నా...

రామం : పోనీ...అయిపోయిందేదో అయిపోయింది.
ఇప్పుడు పరమాత్ముడి దయవల్ల విశ్వుల! నా కే
అనుమానాలూ, భయాలూ లేవు. నే అంటే
ఎవ్వరూ ఇవపడెను, ఇవపడలేదు అన్న నిజం
బా పడింది ఒచ్చేసుకున్నా నీవో...ఒక వేళ
ఇవపడెను అనుపడదా అది నూటికి నూగుపాళ్లూ
వలన అన్నది నాకు నేను "ఇదిరా వివాదా
నిజం" అని రాడప్రకారం పెట్టి చెప్పేసు
కున్నాను...

కమల : (మండుకున్నది కూలువిన కూదా) మీ
రెండుకీలా బాధకుకున్నారో నాకప్పుడు
నిజంగా అర్థమయింది— నేను...

రామం : సరే సరే...అదన్నీ ఎందుకు. నువ్వెప్పున్నా,
నన్ను చూసివచ్చడల్లా "నీవుదీ దయవల్ల నాకు
రా లేదు—బరికేను!" అనిపించడం చూచు—

కమల : నన్నెందుకీలా పరీక్ష చేస్తావు? (దుఃఖంతో
అరిచి ఒక్కోకీ వారిదాహుతుడగా అరిచాడు)

రామం : అరిచాడీరాదమ్మయ్యా...యేదన్నా ఎవ్వ
లంటే మోతాదు—సరే...అయితే సినిమా
చడతానో?

కమల : ఉదాహరణ—

రామం : దుహరాణీలా వచ్చు—

కమల : (తల అడ్డుగా ఉత్తమంది.)

రామం : అలాటి భయాలెవీ పెట్టకొకు...

కమల : భయాలా?

రామం : అదీ—ఇంతలా నే అన్నాక, నువ్వు విడిచి
నీకు నామీద ఇసుమంటియినా అపేక్ష లేదని,
నేను రూఢిపరచేసుకుంటానని భయం వెనక
దాపై, ఇంకా ఏదీదా వ...
ఉహ...నల్లెను" అవలెన్ని ఒచ్చింది.

కమల : నే ఎంతలా పడుకున్నది మీకు తెలుసీ
మీరీ మాట లవడం...(జ్ఞోతుమంటింది.)

రామం : అగ్ని అజ్యం తో దైవము. అదే, "నా
కర్మ ఇలా కలిగింది" అని నువ్వేసుకున్నా
ఉంటే దానికీ నాకు నా మాటలు కూడానూ.

కమల : మీరే నాకు సర్వం అని మిమ్మల్నెలా
వచ్చిందను!

రామం : 'మే. నిలివ' అంటారు. ఒక్కొక్క—అ బాధ
లేమీ పడకు, రామకొటిలా రానీ ఇచ్చిమంటే

ఒక్కోగా కూదా అన్ని పాదూ రాకీచ్చేస్తావ
కూడానూ, నే నమ్మేస్తానని నీకు రూఢిగా
తెలుసీ...

కమల : నన్నేం చెయ్యమన్నా చెప్తాను. చెప్పండి...

రామం : పరిణతిల వాటితాలో కక్కడానికా?

కమల : మీకు సంతోషంగా ఉండడానికీ.

రామం : నా మనసు కాస్తా జోగ్జేసి, ఒక్కపారి
అవలించి, పీడా విరగడయినది తల్లి అనుకుని
ఇంక స్వేచ్ఛగా విచారాల నిలవడానికా?

కమల : (అరిచేవు చెప్పిరిచ్చి చూసి, ఏమీ
చెయ్యలేక కన్నీరు కార్చుతామంటింది.)

రామం : నిజంవెనే నిష్కారం అన్నాను.

కమల : మీ కమన్నా అవండి పడతాను. కాని ఈ
అనుమానా లన్నీ ఎందుకు మనసులో పెట్టు
కుంటారు? పోనీ ఎవ్వడన్నా ఏ చిన్న పాంపా
టన్నా చేసికీమీ చెప్పండి...

రామం : అగ్గడే ఉన్నానుంటారు తెలివితేటలు.

కమల : నిన్నెందుకీలా అనిష్టించు కంటున్నావు?

రామం : అంత అవ్యవహారా నాకు!

కమల : ఏం అవ్యవహారం?

రామం : అంటే, నీ రూప, యవ్వన, నుకీలాదులు
చూసి అవలించలేకపోవడం, అవలించలేక
పోకున్నా నే అని బాధపడడం, ఇది తిప్పు
తయకా నిష్కారించుకుంటే....

కమల : నా కర్మమలేదు.

రామం : బరికేచేవ! ఎందుకీనీనా ఆ కాస్త మాటా
అని బాధకుకున్నా ఎప్పుడే....

కమల : (నేలమీదకొరిగి) మీ పాదాలు పట్టుకుం
టాను...ఏదన్నా తిప్పులు చేసుంటే నీమిం
దండి...లేవున్నీ కొరుకుంటాను... నే అంటే
మీకు అవకాశం కలిగించమని మీరే కాలి నీ.

రామం : అరచి తెల్పు కొరటి, అలా కొరుకుంటానని
ఎంత ఉదారంగా నన్నా అంటావ్....

కమల : నాకు అన్నీ మీరే—

రామం : మందంగిరిలా, ఎవరన్నా రాళ్ళున్నదిలే ఒక
కాపు కాదుదాని...

కమల : మీరే అలాంటే నే నేం చెప్పను? (అమె
ఏమిన్నా ఉంటుంది...పది నెమెలు చూసెం.)

రామం : (తలవదిలి) ఏమిటి...ఈ పాటికానికే ఇంతబాధా...

కుల : (తలవదిలి నవ్వులేవట్లు చూస్తుంది).

రామం : నవ్వులేవట్లు చూచివు...మనస్థంలే కాకంత ఆకేషన్ నీకు తెలియ—

కమల : (అనుమానంగా చూస్తూ) నిజమే? నిజమే?

రామం : నిజమేమట...ఉ...నే నిన్ను బాధపెట్టాలని అలసన్నీ అన్నాను...లే...కావో...లే అన్నా లే... (ఆమెను లేవదీసి స్టూర్మిగా కూర్చోబెడతాడు. ఆమెపంక్త మంగా చూస్తుంది) ఉరి అమాయకురాలిని నవ్వు...నిన్ను బాధపెట్టేను కదూ?

కమల : ఉఁహూ—నే పెద్దదలా బాధపడలేదు—మీరని పంక్త మంగా లేదని నాకు తెలియక అంటుంది.

రామం : అర్థం ఒకటేలే—కామా?

కమల : మీ ఇష్టం—

రామం : (ఆమెకు తన భుజంపొట్టడికి తీసుక, నిమగ్నంగా చిట్టితల్లిని బాధపెట్టేనుకదూ...
[వ్రూటాకుటూ ఆమెకన్న ముందుకు, తన చేరి చుట్టుకుని, విదలకే ఆటగా లాటతడు])

కమల : (బాఁబో) అబ్బ!

రామం : (చిరునవ్వుతో మరింత ఆటగా లాటతూ) ఉరి అమాయకురాలిని...ఈ బాధలన్నీ పాపం నీకు!

కమల : అబ్బ!! విదలండి! (అతని చెయ్యిపట్టుకొని పెనాళిలాడుతూ) అమ్మా! ఏంటివని! (విడిపించు కుంటుంది)

రామం : (తల్లి) బస్! బోధపడిపోయింది—నేను ఒరిగిపోతోంది ఇకనో...ఇంతకే (నేమే! ఒక్క విషయ ఇష్టంలేదని జరుగులే తిరుగుకాటే! ఏదో మొగుతున్నా, మునుపటి మొహం కాదు వ్రూటాకా అది ఈ వలనా కదాగా?

కమల : (వీరుస్తూ అంటుంది)

రామం : వెళ్ళు...పో! (గొంతుతగ్గించి) ముందా—

కమల : ఎందుకలా ఏదో ఆలోచించక మనసు పాడు చేసుకుంటాను?

రామం : నేనే ఆలోచించక ఇలా జేసుకున్నానోనీకు తెలుసు...నే అనుకున్నది చూపు పొట్టాని నిజం అనికూడా నీకు తెలుసు...

కమల : మీకు విరుడంగా నేను కలలోనన్నా ఏనాడూ అనుకోలేదు...

రామం : (ఆలోచిస్తూ) జేవా...జేమ. అమ్మ... కన్నీళ్ళు...1లకంటే 1ల కన్నీళ్ళోలికే అది... (కన్నీళ్ళోలి) నిన్ను కష్టపడేవా? నా బంగారు తల్లిని విడిపించేవా? (ఆమె చేతులు తన చేతులలోకి తీసుకొని) విడి...నవ్వు... నవ్వుచూ చూడాలి...

కమల : (అనుమానంగా చూస్తుంది)

రామం : అనుమానము? నన్ను నమ్మకూ? నేన్నీ కనుకామా? ఈపాటి మనస్సుగ్గినా అంటున్నాను...నవ్వు!

కమల : మీరు పంక్త మంగా ఉండండి—అదే నా కన్నీడు...

రామం : నీ పంక్త మమే నా పంక్త మం...విడి... ఒక్కపారి నవ్వు...

కమల : (చిరునవ్వునవ్వు, పంక్త మంగా చూస్తుంది.)

రామం : చేతివుతోందిలాఉంది వెళ్ళు...

కమల : ఉఁహూ వెళ్ళు—

రామం : నాక్కొక మొరైంది మరి...

కమల : ఏమిందో, వెళ్ళు...

రామం : నాలోంచి నవ్వెందుకు నీ పరదాలు చూడకోవారి?

కమల : మీరంటే నే వెళ్ళును.

రామం : నిజమే? నామిది (నేమే?

కమల : అనుకో నవ్వు—

రామం : ఎన్నోళ్ళయింకోకదా పాపం నవ్వెళ్ళి... వెళ్ళేవా? నాకోపంవెళ్ళు...రేపు నాకు కథ, ఎరెరెరలా నటించింది వెళ్ళు—

కమల : నీ వెళ్ళును—అర్ధిగత బలవంతంలేదే మిమ్మల్నడిగేందుకో చెప్ప...

రామం : అంతేకాని నీకు వెళ్ళాలని లేదండూ? ఒకూ పరివరా! (నవ్వుతాడు.)

కమల : వెళ్ళునా...మీ మాటలు మరిచా—

రామం : (లాలవగా) ఆ కలుపు కేంకాని...అర్ధిగత అంతగా వెళ్ళువన్నప్పుడు వెళ్ళేవాలే నోయ్య నుంటుంది. వెళ్ళేవాలే నామిది ఒక్కటే...

కమల : అనుకో—అలాటిట్లు వెళ్ళుకండి—

రామం : నామాట కొట్టిపారేస్తే అంతే—

కమల: (ప్రేమగా) వెళ్ళుతున్నారా?

రామం: నీ మాటలెంత తేలుకోరా?

కమల: (వెచ్చి) చాలాదీ మీ హాస్యాలు...

రామం: యాదో... అప్పుడే ఆ ముఖంలో కలకలపువ్వులా వికాసం... పుష్పమి చంద్రుడిలా వెలుగు.

కమల: (వత్సలకుంభి)

రామం: మాడండి మహాజనులారా! అత్రగో ఆ కళిలో కాంతులు... గహించండి విహృదయులారా! ఆ ముసులీకులలోంచి ఉదీరినవే ఆపందం—మహా శత్రుకృత వేషమో... ఏదో మేం ఇలా పది ఉండవల్సివచ్చారే... నీలాటి అద్భుతగుంతులన్నా ఎందుకు పోయిగా ఉండవలసివచ్చింది?

కమల: అయ్యో! అవేమాటలందీ ... ఏకండి అలా చూస్తున్నాను కావేళ!

రామం: పరదాగా, వేషధృగా, చకోరల్లా ఉండవల్సివచ్చావు మీరు... వాగోపయి మారంతా కష్టాలెదుక్కోవలసింది! వాగోపం ఎవ్వరూ వ్యాపకంకి... వాటంకో అది ఏమిటా ప్రేమ తెచ్చిపెట్టకుని చాటి చెయ్యవలసింది...

కమల: అన్నిలా ఏదీపించడం మీకు వాస్తవికమా?

రామం: రానవేసిందా వెన్నలాటి మనసుకి... వాగో మాటాడగా లేని ఆపందం నీవిమా అనే పరిపెల్లరికింది—

కమల: వాకంతా అయోమయంగా ఉంది. ఎంత మారిపోయేదు ... ఎంతపంతోషంగా, ఎంత ఉదారంగా ఉండేవాడు!...

రామం: ఇప్పుడు ఉదారంగా లేవంటావ్ ... ఎన్ని గుండెలు! ఆ మాట అన్నదానిని నీకేమంటుంది వామోద గౌరవం?

కమల: మీలో మాన్యురచ్చిందన్నాను. మీ రెలా మారివా, మీ మీది గౌరవం వాకుపోయి... ఈ పంపిరి తెచ్చిపూడా...

రామం: చిన్నమాట... ఇలా విను...

కమల: (ముందుకు వంతుకుంభి)

రామం: (ఇదివరలోలానే ఆమె ముందు పట్టకొని గట్టిగా లాగుతోడు ... ఆమె చరించడు. ఆమె కళ్ళలోకి తోగకమాస్తూ ముందుకు పోవడమిచ్చాడు. ఆమె ఏ భావమూ వెలిబుచ్చును...)

రామం: (పాతకావత్తుకాడు)

కమల: (కుర్చిమీద తల ఆవిరి ఏకుస్తుంది)

రామం: (నీకుపడి, నీకుపడెందుకు కోపం తెచ్చుకుని గొంతు రగింది) వానియందా! (ప్రేమగా గొంతు పెట్టి) పిఠాను చీరకట్టి, క్రేపులా రోజేనే, నీ జల్లటిజడ ముసలగుతుంటే కలవరలా జొందరిపిచ్చి, మాడెముద్దులగా, బంగారబొమ్మలా విశోంతు... వాటకాలు... నీవిమాలు... పంపిరి కేరేలు... ఇంకా ... ఇంకా ... ఎంత పంతో పిచ్చుకు రవీకుల బంగారు బొమ్మరిమాసి... ఆకులును, ఆకుకూరలం ... ఆ కంపుల పాంపు మాసి... (శివ మూపుకుని) ఈ విభవకూడా చూస్తాడు. కాని రాజమహారై ద్విష్టి ఈ వికారపు వెగులమీద పడుతుందా... అయ్యో!

కమల: నేను మిమ్మల్నెంత ఎక్కువగా ప్రేమిస్తున్నదీ మీకు తెలుస...

రామం: ప్రేమకాదు... బారి... వా మోద బారి పే నీకు బహుళముందా? ... ఎంత ఆహం పెరిగి పోయింది... వా మాట విని మంచివాణ్ణి చూసి లేచిపో... వాడొడిరిగేదూ మరొకడు... ఎంతదూ లేదూ అందాన్ని బహుల్లో పెట్టు... వా ఎదురుగా నీకంటపురి చాటుకుంటూ ఉండగా వాకు కాంతి ఉండెను... చిన్నావా?...

కమల: మీరేం చెయ్యండి వాకు మీ పాదాశే గతి...

రామం: అంతేలే—నిన్ను పోనిస్తాను! ఆది నీకు మరింత గలుపు—వాడికో కులుకుతూ పన్ను చరట కింద కట్టి వెత్తుకోవ్ ... నువ్వు ఇక్కడే ఉంటావ్—నిన్ను... నీ అందాన్ని... నీ గర్వాన్ని వా కలికింది...

(తలుపు రప్పడు—రామం వెంటనే పట్టుకుంటాడు. ముఖంలోని కోపం మాయమౌతుంది ... (ప్రక్కనున్న పుస్తకం అందుకొని విచ్చి చదువుకున్నట్లు పట్టింది) ఇంక ఆపు ఇవారికి— కళ్ళుకుకుమకో ... ఇంక ఆ ముహూర్తి వారంపిరి మాసి "మనీరా వా మొగుడెంత హింపిస్తున్నాడు" అని చాటుకుంటుంది కొమ్మను ... నీడి కీపపు కూడా ఎందుకుండాలి... బావా! అక్కడ రక్తం కుకుమకో... అత పరింత... పట్టివెప్పలు వాపాటి...

ఆత్మహత్య

కమల కళ్ళోత్తమని, కలనున్న రక్తపు మరకచీర
చెరువుతో కుసుమమంటుంది—ఎదు సెకెండ్ల
తిరవతి సోజ వస్తుంది.

సరోజ! (చిరువత్సవో) మీకు నే నేం అంతిరాయం
కలిగించలేదు కదా?

రామం: (పు స్తనం దించి) కలిగించేవ్—

కమల: లే...లేన...

సరోజ: (నెక్కికోతూ) మరకపాటొస్తా— ఓసారి
ఎలా ఉన్నావో చూసిపోదామని...

రామం: చూసేవు కదా...

సరోజ: (వత్సవదానికి ప్రయత్నిస్తూ) ఏదీ ఇంకా
ఇలా ఉన్నాను...

రామం: నే అవసరించేను కదా...

సరోజ: ఔను...

రామ: చూసిపట్టేకదా?

సరోజ: ఉ...

రామం: ఎలా ఉన్నాను?

సరోజ: ఏమిటా ప్రశ్న?

రామం: క్యూరియాసిటీ కొద్ది చూసిపోదామని
వచ్చేవ్—

సరోజ: అదేం మాట? స్నేహితులని చూడరా?

రామం: చూసి ఒక అభిప్రాయం మనసులో ఏర్ప
రమకొని, ఒక చిరిం చిరింమమని గవ్వగా
పోదామనుకున్నావా?

సరోజ: (వచ్చి స్థూలమీర కూర్చోని) అనుకున్నా
అనుకోవలసివా ఒక మిషినికొని, దగ్గరి
స్నేహితుడ్ని కొని చూసివచ్చుకు అభిప్రాయం
ఏర్పడదా?

రామం: దగ్గరి స్నేహితుడ్ని చూస్తే కొత్త అభి
ప్రాయం రేముంటాయి?

సరోజ: కులాపాగా ఉన్నాడనో... చిరాగ్గా ఉన్నా
డనో...

[కమలని ఇద్దరూ గమనించరు—కమల భోవిక
వెళ్తుంది]

రామం: ఆకర్షకంలాగా ఉన్నాడనో, వెంటాడు
ఉన్నాడనో...

సరోజ: ఔను. ఓ విముచం వెంటాడుగా అనిపించిన
వ్యక్తి, మరో గంటలో అతి చెప్పి ఒకమాట

కల్లో, బట్టల చూపుకల్లో ఆకర్షకంలాగా
కనిపించవచ్చు.

రామం: అలానే ఓసారి ఆకర్షకంలాగా ఉన్నాడను
వెంటాడుగానూ ఉండొచ్చు—

సరోజ: (వర్ణి) వాడే అనుభవం...

రామం: ఎవరి సంకతి...

సరోజ: కొందరిమరించి మనం పెద్ద అభిప్రాయం
ఏర్పరచుకుంటాం—అత్యయంలేవ స్నేహితు
లుంటారు...కొన్ని ప్రత్యేక పరిస్థితులని ఎదు
ర్కొనాల్సి వచ్చివచ్చుకు వారి బహిషకరిలు,
సంకుచితత్వం, వారన్న ఒక మాటకల్లో,
ముఖంలోని భావం వల్లొకటికంటా ఎక్కువ
పడతాయి. దురదృష్టవశాత్తూ మనం అక్కి
డుండడం తిలపిస్తే ఆవ్యక్తిలో మనకన్న ఆ
ర్థకపోగా, అపహ్యాంకుడా కలుగుతుంది.

రామం: మాటవరకే నేను—

సరోజ: నీకేం మహారాజలా ఉన్నావ్...

రామం: (ముఖం విడిచిందిగా చూడకానం గా
కూర్చోని) ఎలా ఉన్నావా?

సరోజ: ఎప్పటిలానే ఉన్నావ్.

[కమల వస్తుంది—ముఖంలో ఇదివరకటి
కన్నీటి చరయలేవు—తిల దువ్వుతుంది]

రామం: నువ్వు అన్న ఒకటి బహిషకరికొని, సంకు
చితత్వంకొని (మొలవేవు చూసి) మరదన్నా
కొని...

సరోజ: ఉంటే ఉండొచ్చు బహిషకరిలు, వారన్న
పుట్టించేవి మాత్రం కవు...

రామం: నీకేం తెల్పు వా బహిషకరిలు—

సరోజ: తెల్పినంతి మట్టకు...

రామం: అయితే నే ఇంక బాగ్గంగా ఉండాలి...
అంతేనా? మరేం అనిపించలే ఎన్ను చూడ
గానే?

సరోజ: నే రావడం ఇష్టంలేదనిపించింది, పోవాం
అనుకున్నాను...

రామం: ఏదీ కష్టంలేకపోయివా వచ్చి, వచ్చి
పడయిందికొబట్టి పోదామనుకున్నావ్...

సరోజ: ఏమిటాపని...?

రామం: నే ఎలా ఉన్నావో చూడండి...

సరోజ: (వెళ్ళి) ఔను—

రామం: (చిరగా) ఆ—వాడు తెలుసు! ఎలా ఉన్నాడు?

సరోజ: నిశ్చయంలా ఉన్నావు...నీకేం...?

రామం: అర్థంలేదు...

సరోజ: కాస్త ఎల్లప్పుడూ...అదీ ఈ జన్మకల్ల పనులంటాను ... అంతకుముంచి ఏమీ మాట్లాడలేదు...

రామం: ఏమి?

సరోజ: ఏమి—

రామం: (ఎరవాగావెళ్ళి) వాసంతోమంకోసం అవడం లేదురా?

సరోజ: నువ్వున్నా (పక్కంలేదుకు వేస్తున్నావో అర్థంకాలేదు...

రామం: అమ్మయ్యా! ఇంక జాగ్రత్తగా చూడాలి— ఏమన్నా బలహీనత బయటపడిందింటే...!

సరోజ: (కమలవేళ అనాయత్తుమాసి) నే నే నువ్వు నీకు లక్ష్యమా ఏం?

రామం: నీ అభిప్రాయం అంటే వాకు నిజమైంది—

సరోజ: (వంతోమం మునుపటివలె) ఎప్పటినుంచో?

రామం: ఎప్పుడూనా—

సరోజ: అయినో బలహీనత...వాడగతే దాడు—

రామం: నే అలా అవడం నీ కిషంలేదా?

సరోజ: ఎన్ను నే మోసంచేసుకోవారి...

రామం: ఏమి...?

సరోజ: నిజమని—

రామం: (కమలవేళమాసి) ఈక్షణముండి అనుకో...!

సరోజ: పాతది అబద్ధాలు...?

రామం: కావన్నా నువ్వు వచ్చువుగా—

సరోజ: (కమలవేళమాసి నీకుండి తలదించుకుంటుంది)

రామం: (రెజునుగర్వంతో కమలవేళమాసి) అయ్యా! ఇంతసేరయ్యా నిలబడిపోయేనే ... ఆ ప్తూలు ఇలా లాక్కోని కూచో...

కమల: ఇలా రావే ఉంది—

సరోజ: (ఏవో చూడజేయుకు అరకాకం దూకి పండుకు పంతోషిస్తూ) ఇలా కూచో కమల... ఆ ప్తూలు నే తెచ్చుకుంటాను..

కమల: ఒక్క — నీ వెళ్లాలి ... అత్తయ్య మామూం లాగు..

రామం: కాస్త అను...ఇంకో సరో... మా కమలవ్వు దయకల్లే ఇలాఉన్నా బలబద్ధాను-అయినా నేను ఎప్పుడూ తీర్పుకోలేదు...

కమల: (కోయ్యారీ చూస్తుంది)

రామం: ఏం కమలా అలా చూస్తావో? నే అన్నదేం అబద్ధమా?

సరోజ: అవును మీ అమ్మగారన్నాగు... నేనూదా... (బుక్కువ అనిపోయి, ధియంతో కమలవేళ మాసి, నీకువడి, తలదించుకుంటుంది)

రామం: (ఏదో నిశ్చయించుకున్న వాడిలా) నువ్వు కూడా కమలలా తెలించి పరిచర్యచేసి ఉండితే నంటావ్—(ఇద్దరినీ చూస్తూ)

సరోజ: (కాంతగా) కాదు కాదు...అదికాదు... నేనూ చేతును... (అమాట అన్నందుకు నీగు నిరాశ పడి లేచి) అంటే వా అర్థం అది కాదు...మళ్ళీ ఒక్కను...

రామం: లేదుసరో...నువ్వు చెయ్యలేవ్...కను లలా నువ్వు పరిచర్యచెయ్యలేవ్...విన్నావా? (లేచి, కమలవేళలు తన చేతల్లో తీసుకుని) నే ఎప్పుడూ నీకు ఋణవడే వుంటాను కమలా... అందిరిముందూ అమాట అవగలను...అప్పటి నాకు తప్పిలేదు.

సరోజ: (కోపంగా) నే, పరిచర్య, ఎరికి, ఎంకుకు చెయ్యగలగాలో తెప్తారా రామారావ్ గారూ?

రామం: (కమలతో) ఎలా తీర్పుకోడం నీ ఋణం— ఎలా...ఎలా? సరోజా...తెవ్వ - నే ఎలా కమల ఋణం తీర్పుకోడం?

సరోజ: నీ అభివయం పరిగా లేదు...

రామం: (తెప్పరిప్పట్టులు) ఏం అభివయం?

సరోజ: తెలుస్తూనే ఉంది. అడక్కు—

రామం: (కోపంగా) నీదీ అభివయం...

సరోజ: (అగ్రంగా) ఏం అభివయం?

రామం: కమల! నీనామధూతి...

సరోజ: కమల! నాకూర్చాను ధూతి ఉంది.

ఆ త్మ హ త్య

రామం: అనూయ ఉంది....

సరోజ: (కోపంగా) ఎరికి?

రామం: నీకు...

సరోజ: అనూయ! వాకెందుకనూయ!

రామం: నువ్వుకాదేక పోయావే అని...

సరోజ: అంటే...అంటే....

రామం: (నవ్వి, మాటలు నొక్కుతూ) అంటే....

నువ్వు...నన్ను....ఇంకా ప్రేమిస్తావే...

ఉన్నావని...దాని భారం...

[సగర్వంగా కమలకేసి చూస్తాడు]

సరోజ: (దెబ్బతిన్నట్లయి) నిన్నా...నిన్నా...

రామం: నిన్నే...నిన్నే...

సరోజ: (ఆవేశంతో) బ్రూట్!

[రామం కమలా పట్టక లాగి చెంపమీద కొడుతుంది]

రామం: (అక్కిర్యపోయి, తేరుకుని నవ్వుతూ) చాలు...

ఆ విషయం చాలు...నిన్ను నువ్వే బతుకు

పెట్టుకున్నావ్...(కమల చెయ్యి పట్టుకుని)

కమలా నీకెలా కృతిజ్ఞత చెప్పకొను! ఎలా...

కమల: (కోరసంగా) నీవీ?...నీవీ? కృతిజ్ఞత? (హిస్టీ

రికల్ గా నిర్విరుద్ధంగా కూలబడుతుంది)

తల్లిగొంతు దిగ్గరాతూ:—కమలా...పిన్నిగారు మీ

ప్రశ్నలు...(తిల్లించ్చి చూసి)

అయ్యో! కమలమ్మా...

వినుయిం:మ్మా నీకు...

(కమల పక్కని కూలబడి ఆమె కల ఒడిలోకి

తీసుకుంటుంది)

రామం: (నెర్వస్ గా) కృతిజ్ఞత...కృతిజ్ఞతయింది...

సరోజ: (ధియంతో వణికి పోతూ మర్రిలో కూలబడుతుంది. [తెర]

స కేష ము

సముద్రపుమొక్కలు: వాని ఉపయోగములు

డాక్టర్ ఆర్. ఎల్. ఎన్. శాస్త్రి

నేలపై నుండు మొక్కలకంటే సముద్రములో నుండు అనేక రకముల వృక్షజాతులు మనకు చాల ఉపయోగకరములను పంపిణీ చేసినవిగా కంటికి తెలియదు. నూపురి అహారమునకు అర్హమైన మేప పదార్థాలను సముద్రపు మొక్కలు తయారుచేయుచున్నవి. యిట్టి పదార్థములు యితర వృక్షములను కంటికి తెలియదు. కాడిలింగ్ ఆయిల్ ఆరోగ్యము విద్యుత్తు విడుదలము అంబరికి తెలిసినదే. కాని దాని కంటే సముద్రపు మొక్కలనుండి విద్యుత్తు పంపిణీ అందరికి తెలియదు. కాడి అను చేపమొక్క లింగ్ లో కొన్ని విటమిన్లు, ఆయోడిన్ ను విద్యుచ్ఛక్తి కలదు. కాని అది ఈ పదార్థములను సరాసరి సముద్రములో నుండి పొందుటలేదు. అది కొన్ని చిన్న చిన్న సముద్రపు జంతువులను తినును. ఈ చిన్న జంతువులు సముద్రపు మొక్కలను తిని బ్రతుకుచున్నవి. సముద్రపు మొక్కలలో ఆయోడిన్, విటమిన్లు విరివిగా నుండును. సముద్రపు నీటిలో చాల ఆయోడిన్ వుండును. దీనిని సముద్రపు మొక్కలు సేకరించి దానిని చిన్న జంతువుల ద్వారా మాంసపునికి అందజేయుచున్నవి. జపాను దేశీయులు సముద్రపు మొక్కలను ఆహారముగా ముపయోగించుటలో అగ్రాణ్యులు. వారి ఆరోగ్య సంపద, లలితాశిల, సాహిత్యము, విజ్ఞానరంగము లలో వారి నిరుపమాన ప్రావీణ్యత వారి తెలివితేటలు మొదలుగాగల ఉత్తమ గుణములన్నియు వారి ఆహారము వల్లనే వచ్చినవనియు. అటులనే వైవాదీయుల విషయములో కూడ వారి సముద్రపు మొక్కల ఆహారము మొక్క ప్రభావము కనుపడుచున్నది. జపానులో గోయటసు అను వ్యాధి చాల అరుదు. కాని అనేక విషయములలో పురోగమించిన అమెరికావంటి దేశములలో కూడ ప్రజల పోషకము పరిగాలేదు.

ప్రపంచమున దంతిటను ఆహారముగా ముపయోగించుటకున్న సముద్రపు మొక్కలు లెక్కన మించినవి. పోర్ ఫైరా (Porphyra) అను మొక్క చాల

దేశీయులు పులుసుకాదుగానట ముపయోగించును. ఇది యెర్రపొచ్చి (Red Algae) అను వర్గమునకు చెందినది. దీనిని ఉత్పత్తిచేసి ఎరువుని చేయుటలో జపానుదేశము ప్రథమస్థానము లంబరించింది. పాలీవా జపాన్ లో పండించు పోర్ ఫైరాపంట విలువ 50, 60 లక్షలకు పైబడును. సముద్రపు బలలు తిగులు ప్రదేశములలో పెరిపెన్సి వెనుగుగడల మొత్తము నీటిలో పడలే యుండును. దీనిపై పోర్ ఫైరా మొక్కలు పెగురును. యెర్రమునకు పాలీవా విద్యుత్తుపంట విలువ మూడు 150 చాలబడును.

సముద్రపు మొక్కలనుంచి అనేకరకముల నుంచి కరమైన వంటిములు చేయుదురు. వాటికి అలవాటు పడినవారికి అవియోల్ ఫిలికరముగా నుండును. సరియైన పద్ధతిలో తయారుచేసి ట్రామాట్ మొదలైన వాటితో కలిపి తినుకొనినచో యేర్పాటు చేసిన దుర్భాగములే నుండినానుండును. ఈ లంటకములు "మాయ మొన" అనియు యింగును అనేక వింతిచ్చేతో వ్యర్థపరింపబడుచున్నవి. ఇంగ్లండు, అమెరికాదేశములలో కూడ సముద్రపు మొక్కలను ఆహారముగా అవాదికాలమునుంచి ఉపయోగించుట కలదు. ఇటీవల ఈదేశములలో యిటువంటి ఆహారములో యింతోధికమైన ఆపకీలుకుచున్నది. కొన్ని బ్రిటిష్, అమెరికన్ వ్యాపారసంస్థలు సముద్రపు మొక్కలనుండి తయారుచేసిన ఆహారపదార్థములను "ఆర్ గానిక్-ఫీల్డ్" "పారి కెడ్" అనుపేర్లతో అమ్ముచున్నాను. దీనిలో మాంసపు ఆహారమున కర్మికపరిమేప అయోడిన్, యిరుము, కాపర్, కార్షియమ్, ఫాస్ఫరస్, సోడియమ్, పొటాషియమ్, మెగ్నీషియమ్, సో ఫర్, మాంగనీస్, అల్బూమినియం, జింక్, క్లోరిన్, మొదలైన ఖనిజములు. రిటమిన్ A, B D I లు కలవు. వివిధ రకములైన ఆహార పదార్థములను అందజేయుటలో సముద్రపు మొక్కలు సాటిలేనివి.

ఆహారముకొరకేగాక సముద్రపు మొక్కలు పరిశ్రమలో కూడ ప్రాముఖ్యత గలవి. కెర్వస్

సముద్రమొక్కలు : వాని ఉపయోగములు

(Kelps) అను ఒక రకము సముద్రపు మొక్కలు వీర కాంతునుండి ఆనెగాడిన్ రియూరు చేయుట వుపయోగ పడుచున్నవి. ఇవి "బ్రౌన్ ఆల్ జీ" (Brown Algae) అను రింగారికి చెందింది. పాచాన్యముగా అట్లాంటిక్, పసిఫిక్ సముద్రతీరము లంగుండును. వీటిలో కొన్ని 80-50 మీటర్లు పొడుగుండి 10.80 మీటర్ల లోతు వరకు పోవును. ఆనెగాడిన్ ఖనిజములనుండి రియూరు చేయు పద్ధతి కవి పెట్టక త్రాగ్వము, అది చాలములుకు కర్వలనుండే బద్ధితులగుండును. అనావిక కాలములో కూడ యుద్ధిపనులును అంగును రెడికర ఆర్మీవర సమయము అంగును ఆయొడిక కర్వలనుండి రియూరు చేయుటకలగు. పారిశ్రామికముగ నేకక కర్వలు అపారములకు కూడ ప్రాయుఃకృతి కలరి. జపానునాగి ఎండికర్వ మొక్కలనుండి "కాంబు" అను అవయవ పదార్థమును రియూరు చేయునుగు. జపానులో పారిశా అనేక కల దాల్చి విలక్షణక కర్వమొక్కల పంట పండించుచున్నాగు.

కామ్యునిస్టి అంబిక్ రెరిసివర్. దీనినే "అగర్ అగర్" అని కూడా అందుతు. యిది కూడా సమృద్ధివు మొక్కలనుండి తియూరుచేయబడును. బట్టలు తియూరుచేయుట మొదలైన పరిశ్రమలలో ఉపయోగ పడుచున్నది. ముఖ్యముగా యిది జపానులో ఉత్పత్తియగుచున్నది. వాల్చ 2, రెండుల కాలన విలువల అగర్ అగర్ జపానులో తియూరుచును. దీనిని కొంపె సరేశిములలో కిరొడ్డ పరిశ్రమలు అనువుగా ముచ్చటల తియూరుచేయుచును.

దేశబద్ధు అనునది మరియొక సముద్రపు
మొక్కలు. వీరిలో కొన్ని జాతులు మంచినీటిలో
నూడ పెరుగును. ఇవి మాత్స్యకపులు. కాని పాక్షాగివి
కముగా తాల ప్రాముఖ్యత గలది. మాత్స్యవర్సనలో
మామవారికి అర్థింతి సాంద్ర్యవంతముగా కను
బడును. ప్రాచీన యుగములలో మహాజ్వల దిగ్రి
కలది. ప్రస్తుత కాలములో వీనిమొక్క నిధిములు

ఫాలోర్స్ దూపములో దెయిలుపేషియస్ అర్త్ (Diatamaceous Earth) అను పేర అనేక ప్రదేశములలో కనిపిస్తున్నది. కాలిఫోర్నియాలో దెయిలుపేషియస్ అర్త్ అనేక ప్రాంత విస్తీర్ణము కలిగి 700 అడుగులవరకును మంచము కలిగియున్నది. గంకా నురీవా (Santa Marina) నూనెనులలో దెయిలుపేషియస్ మృత్తిక ధూమి అంతర్భాగము 8000 అడుగుల లోతువరకు కలదు. అమెరికాలో ఫాలోవా 2, కెలఫీల లమ్ముల దెయిలుపేషియస్ అర్త్ ఉత్పత్తియగుచున్నది. ఇది డెంప్సెట్ తియాగుచేయుటలోను, పందివారి ఫ్యాకేరిలోను, లావాముల పువయోగము పొలిష్ తియాగుచేయుటలోను, బూత్ పేషి తియాగు చేయుటలోను ఉపయోగపడుచున్నది.

మన దేశములో కూడా సముద్రపు మొక్కలు విరి
 విగా ఉంటాయి గిండులుకు అరికొరములున్నవి.
 మన సముద్రతీరములందు దోరపు అనే జాతుల
 సముద్రపు మొక్కలు యిప్పుడు కృపా ఆయ
 పోవుచున్నవి. ఉదాహరణకు ఒరిస్సాలోని చిల్కా
 ఉప్పునీటి పరస్పులోనుండు గ్రానీటరీయా అను
 మొక్కను అగర్ అగర్ తయారుచేయుట కుపయో
 గించవచ్చును. యిటులనే దక్షిణ భారత సముద్ర
 తీరమునకు దొండు పోర సైరాను అహారపదార్థములు
 తయారుచేయుట కుపయోగించవచ్చును. ఈ సందర్భ
 ములో ఒక విషయమును తెలియజేయవలసివున్నది.
 కొన్ని దేశములలో పరస్పులందు పాచి మొక్కలను
 కృత్రిమములకు ప్రయోగములు చేయుచున్నాను. అట్లు
 చేసినచో ఆపరస్పులలోనుండు చేలకు నుంచి అహా
 రముదొంకును. తిరిగి ఆచేలలవలన మాపువులికి నుంచి
 పొడకముల అహారము లభించును. కాబట్టి మన
 దేశములో కూడా అట్టి ప్రయోగములు చేయవలసిన
 అవస్థాగతము చూర్చి యొక్కరగా చెప్పవలసినము లేదు.
 కలకత్తాలోని ఉప్పునీటి పరస్పులు, ఒరిస్సాలోని
 చిల్కా పరస్పు, మద్రాసు వద్దనున్న ఎన్నూర్ ఉప్పు
 నీటి పరస్పు యిట్టి ప్రయోగములకు విలుగా నుండును.

సాంబయ్య చావలేదు

శ్రీ బలివాద కాంతారావు

అరే! అదివారం. తిలుపువేసుకొని కథ వ్రాసుకొంటున్నాను. కథలో న్యక్తి త్రోవబోయి. అరిచి భార్య ఏమానం న్యక్తి కీకరిస్తున్నాను. ఇంకాలో తిలుపు ఏడిచేసుకుంటున్నాను. అది ఒక న్యక్తి ఆత్మరీతిగా వీలుస్తున్నాను. లేచి తిలుపులేవాను. ఇంకా బాగు పారావాదన గుర్తునుచేసింది.

“నువ్వు నీకేగినీ కాదు... కా... ” ఆత్మరీతి పడుతున్నాను. మొదట నీకు త్రోవతాదా అది ఆత్మరీతిం చేసి తిరువారి త్రోవే కల్గింతు యింకే అది నీకు సాధనంగా యేమిందిన్నాను.

“ఎంత ప్రాణం—వచ్చి తీర్చుచెప్ప!”

“విన్నవించు చంపలేక. నీ వోయి గాపకుకో!”

ఈ మాటలు నోట నేవున్నాయి. కా చెయ్యి కట్టకొని ముందుకు లాగుతూ “ఇదిగో యీ ప్రక్క విధిలో నే నున్నా... వాది తిప్పయిలే నాకే బాలురు చెప్ప చెప్పలు వాయింతు... వాడిది తిప్పయిలే వాడికి బాలురు చెయ్యి”.

నే నీంకోడో అవబోయింటే అరకాకం యీ ము కండా దండాలు పెట్టూ, పెట్టెగంతుకోతో బ్రతిమాలుతూ నన్ను విధిలో నెంబు ఎడిసిందాడు. ఈ మనిషి నేను నాకు తెలియ. ఏం పనిచేస్తున్నాడో అంకికంటే తెలియ. ఏదూ నేను యిదివరకు మూడుసార్లు కలుసు కున్నా... నాకు రాగా జ్ఞానం వుంది... మూడుసార్లు. మొదటిసారి: నేను నీదిలో ఒంటిగా నాకుంట్రిం కూర్చుని క్రంగిపోతున్న దివక గురి చెలుతుకు వస్తూన్న ఓడమీద ఉద్దాంబే చూస్తున్నాను. వెనుక నుంచి “యాపాయి లే” అని అరచగానే వెనుకకు తిరి గాను. అతుకులు వేసి మాసిపోయి బట్టలతో యేర్చైన మనిషి కనిపించాడు. తయారు నలభై దాకేవుంటాయ్. కళ్ళు తీక్షణంగావున్నాయి. క్రూరుని ఆ ముఖమే అద్దంలా చెప్తోంది. విన్నోక అప్య యెగగోడినవాడిలా

మాసి అతుకుకుంటే కొద్దిగా మనసు చివుక్కునుంది. ఆ మనిషిచాలం మానగానే యిప్పి కేగినీ నన్ను నావారిప్రాలు పెట్టాడనే సంజీహంతో కేటూలో యాపాయి తీసి యిచ్చాను. వెళ్ళిపోయాడు.

రెండోసారి: మొదటి అట నీ నీమా మాసి యింటికి పోతున్నాను. అంతయోంతుంచే “బాబూ. బాబూ” అన్న కేలు విపద్రాయ. అంకితోపాలు నేను వెనుకకు చూస్తాను. పగుగతుగోస్తున్నాడు. ఆగాను. దెబ్బ ఆడిగిలే యాపారి లేచి చెప్పాను విధారించుకున్నాను. వాదిగరగా వచ్చి ఏమాన గంభీర స్వరంతో “నీకోసం వారంకోకాల్ల చూస్తున్నాను. నలవేసివా ఎక్కడా దొరికావు కావు. ఇదిగో... యింది—” నేనే యాపాయి బగులిచ్చావు కదా...” అంటూ వాచేతిలో అంత చిల్లరపని వేసి “నా పెళ్ళింకి మందుకోన్నాను. అవసరానికి యిచ్చావు. నన్ను దేముడు రాగా చూస్తాడు!” అంటూ వెళ్ళిపోయాడు.

తెక్క పెట్టకండా నే ఆచిల్లర కేటూలో వేసాను. మూడోసారి వాయింటి అతుకుమీద నన్ను మాసి వెళ్ళి పోతున్నాను “యిదివా మీయిల్లు” అంటూ అతుకు మీద కూర్చున్నాడు. నీగరలే పెట్టి నావేపు చూపించాడు.

“నీ కాల్యను.”

“నువ్వు మంచిపుట్టక పుట్టావు. అంతేకే నీకు చెప్త అలవాటేమీ లేవు. నేను చాలా చెప్పెట్టక పుట్టాను...”

“నువ్వు మంచివాడివే...”

ఫక్కున నన్ని లేచిపోతూ “నువ్వొక్కడివే అన్నావు నేను మందాడినా! కాసంగి నీకు తెలియ. ఆకు కెంపుమీద మిలిటిరించి వస్తున్నాను. ఉర్తిమ వారి పెంక... ఈవారి నాకోరిక నీ కి తెగేస్తాను.”

“అదింటే నీగడుకా?” అన్నాను.

ఆ మాట అవగానే తలూపి అక్కడనుంచి వస్తావని గబగబ వెళ్ళిపోయాడు. శనింకా వాడి పేరూ, వృత్తి యంకా యెక్కోవిషయాలు కనుక్కుందా మనుకున్నాను గానీ మళ్ళీ అగపడలేదు.

ఈ నాగోసారి కలయికరకు వీరు త్రాగు బోలెడి అనుకోదానికే ఆస్కారం యిచ్చాడుకాదు. కామవసులో రెండోవారి కలయికనించీ యీ ర్యక్తి చాల వున్నతంగా మెలలుతున్నాడు. ఈ అభిహాసే కొంతరిందకు వచ్చు వాడినెంబ పెడిసిందింది.

ప్రక్కపిరి చివరలో చిన్న పెంకుటిల్లు—
త్రేతాయగంవాటిదిలా వుంది. తలపు దిడివడ కాదాడు. లోనుంచి పొమ్మని అనువు. ఈ త్రాగు బోయా తలపు తిమ్మకుని కొడుకును వాకా తిలూ తిట్టూ అరిచాడు. తలపులు తెరువబడ్డాయి. నిద్రుల్లాంటి కళ్ళిలో చెతులు పొమునాలుకలా నిముగడిన చెయ్యెక్కుజవాను యెరుగుతూవు. తిండి అరిచాడు.

“గాడిదికొడకా! పెద్ద మనిషిని తేర్చాను. సుర్యాది యియరా!”

ఆ తీక్షణమైన కళ్ళు తొలివారి వాగున్నట్టు ఒక మూలనున్న వావేపు చూడగానే కొంతించియ్య.

“మాక్కోండి” అంటూ రెండు తలపులు తెరిచి మూలనున్న వొట్టకుర్చీ ముందుకు లాగాను వెళ్ళి మాన్చున్నాను. తిండి గొంతుక ఒక్కచారిగా “వా ముందు వ్రట్టాడు గాడిది!...ఈ చెతులతో వర్షం వూడినీకాడిచే...ఆ పిల్లి మానావా అకట్ల పురిలాగ—ఉత్తి రాడివెంపెపోయాడు!”

కొడుకు కళ్ళు యీ మాటలతో మరీ యెరు పెక్కుకున్నాయ్. తిండిని ఆగమని సైచేస్తూనే వున్నాను. అంతలో కొడుకా వచ్చాడు. “త్రాగున్నాను. మరేం చెప్పివా వాడికి యెక్కడు!”

తిండి వా నోటిలో నోరు (హా) అంటూ వూది. “తాగాను. పొరపాటుమాట ఒక్కటంటే నీ చెప్ప తీసి నన్ను కొట్ట...ఈ వెధవ వామీదా కల్లెరకేస్తాడు? ఎన్నిసందేబండాలో?”

కొడుకు ముందుకొస్తూ “నీ బతుకెంతో నీకుటా ఆంలేలే... నేను కాబట్టి యింట్లో పనించుకోవ్వున్నాను.”

“పెద్ద పెద్దోలా తాగుతున్నాను—నేను తాగు తున్నాను. నివృత్తిగా తాగిన వెధవలా మాటాడ బురా...”

“నివ్వా...గుడ్డుపోకుని...నీతో వాకేం పని?” అంటూ కొడుకు వెనుకకు తిరిగాడు.

ఈ మాట వాకు పెద్దది అనిపించి “వీరుమాదా మీ తిండిపరిస్థితికేమిన్నా రా?” అన్నాను. కొడుకు ఆ మాట వినిగానే వావేపు తిరిగాడు. ఆ యెరటి కళ్ళలో నీరు గ్లిగున తిరిగిపోయాయి. వా దగ్గర గా వస్తూ “వీరు తెలిసిందీ... వాకు జ్ఞానంవచ్చినదిగనించీ చూగున్నాను. ఒక వ్యవసంకాదు. బహువిధా ముండిలే. నన్ను రంపినన్నాళ్ళూ పడ్డాను. వా కళ్ళిలో మా అమ్మ ఒకింత పిండి చేసిన్నాడు చేసిందిలేక పనించాను” ఇంకలో తిండి యేదో అడ్డువస్తూ వున్నవివించుకోక “ఇంతవాడ్నియ్యవా? ఇప్పుడూ వా యెవరిగా మా అమ్మ యెముకలు వింగొటంటే చూస్తూ యేలా వ్రాగుకోమంటాడు?” అంటూనే బోలాబోలా కన్నీరు కార్చేస్తూ గబగబ పెంటికివెళ్ళి తిల్లి చెయ్యిపట్టుకొని లాగుకోవడచ్చాడు.

కొద్దిగా చాలుగా నిలబున్న వాకంటి కామి కనిపించింది. గాలెస్తే పడిపోయేట్లుంది. ఆ రెంచి దుఃఖావృత్తిమైన ముఖం చూడగానే వాకళ్ళిలో నీరు చిమ్మింది. మానీన బట్టలతో ఒక దిద్దుకల్లేలా వున్న ఆమెను, ఆ ప్రియతమ, ఓగ్గును చూసి వా తీర మంతా ఒక్కచారి ఆవేళింత పెరిగికి ఆమెను ఓదాల్చువా మన్నంత కోరిక కలిగింది.

కొడుకు కళ్ళు తుడుమకుంటూ “యంతి చంపుతున్నా ఒక మాట యెరురాడిదు...గొడ్డునుకాది ఎట్లు కాదిలే మా అమ్మ మా కంటికి యింతెంతకాలం కనిపిస్తుందిదీ? ఈ ప్రేమకైతా నేను వోచుకో వచ్చా?”

ఆమె అక్కడనుంచి వెళ్ళిపోయింది. వెళ్ళిపోతూ ఆమె కళ్ళిలో నీరు బారిటం చూసాను. వా కళ్ళలో త్రాగుబోతు భార్యయ్య వా కంటికిపడ్డు అగపడింది. ఈలోగా తిండి యేదో పెద్ద గొంతుకతో అంటు న్నాడుకానీ వివించుకోలేదు. తిండి వా నివురూద గట్టిగా తిట్టూ “చెప్ప రప్పేరిది?”

వానోటి వెంటనే మటకాలేదు. ఇప్పుడు గుర్తుతూ "నేను తగిడ మటలు అడిగేదు. తిప్పక రిడి?" అన్నాడు.

"అసలు యీ రెబ్బలట యెలా వచ్చిందన్నాను. ఈ ప్రశ్న నేను యెలా వేరనో యెందుకు వేరనో కాక తెలియదు.

"ఇంతవీపు చెప్పాను. చెయ్యకుగాని వుంచా? నా పెళ్ళాల్ని నేనెండుకుంటే వాడికేం వాళ్ళు వుందని?"

"నీ పెళ్ళిందాడిలి కదా." అన్నాడు.

"బలే వ్యాయం చెప్పావులే. నా తిరవాత వాడా వాడి తిరవాత నేనా దారికి?"

నేనేం పూర్వధానం చెప్పలేదు. మాటాడితేం అని తెలియదా. నేను లేచిపోతూ,

"ఇంత వదులుకున్నది. కొందరి కొంత తగ్గించుకో. నిష్కారంగా అలాంటి మంచి మునిషిని పొందినీ నీకేం జనుంకో" అంటూ లేచాను. నా చెయ్యిపట్టుకొని 'తాగా విను' అంటూ నన్ను మళ్ళీ

దర్శింపించ ముందోపాడు. దుఃఖం వుండేంతో పరిమరింపకుతూ యిటూ అటూ నడుచున్న కొడుకు చేతులికిగాను. "ఉత్తరీంత్ యే పసి చెయ్యిండి తిరవాత విచారిస్తాను. మీరకుడా మీ రెండ్రెలా కాలేదాగా!"

నేను, రెండ్రెకొదన్నా రెడిపించుకొని బతులు జేరాను. కొడుకు నా వెంక ఉమ్మంటుకున్నది "మీ పుతాకు కృతిజ్ఞాన్ని" అంటూ తిలుపు గడియనేను కుంటుంటే వెనుతిగి మాపాను. ఆ కళ్ళల్లో యింకా రిడివుంది. ఆ ముఖంలో నిజంగా వాడితో సంస్కారం అగపడింది. నేను కుంటుంటుంటే రెండ్రె గొంతుకే విరిపిపోంది. నేను తిగిపిచ్చి ఆ ఆవేంకో నే నా కథను ప్రార్థించేవాను కథలో తానుబోతు చాల హీనమైనవావు రచ్చిపోతాను. అరిచి భార్యకు పట్టివేసి మలిచిది యీ సుఖపడుతుంది యినుకూ పాడుకూ అనుకుంటాను.

కథ ప్రాసానేగానీ వాకెంనుకో అది యే పంచి కీ సంపదా: మున్నురించలేను. కథ ప్రాసించి నీవు నేను విమర్శించిది కాలేదు. ప్రాసానే నేను విమర్శకుడను. యెందుకొరీ తెప్పవారిటం చాపా

ప్రమాద రక్షణకు ప్రశస్తమైనది భీమా

ఎప్పుడు ఏ ప్రమాదం వచ్చేనీ, ఏ క్షణం ఎలా ఉండేనీ తెలియని ఈ దినాలలో

* అగ్ని * మోటార్ కారు * కార్మిక నష్టపరిహారం * నౌక

* ఫయిడిలిటీ గ్యారంటీ మొదలైన భీమాలకు

మాతో సంప్రతించండి.

యునైటెడ్ ఇండియా ఫైర్ ఆండ్ జనరల్

ఇన్సూరెన్సు కంపెనీ,

"బాంబే లైఫ్ బిల్డింగ్స్"

9, బ్రాడ్వే, మద్రాసు. 1.

Telephone: 4241, Telegrams: "UNIGEN"

ప్రాంచీలు:

విజయవాడ - బెంగళూరు - బొంబాయి - కలకత్తా - మ్యాద్రీస్ - పాట్నా
కాలంబో - పింగళూరు - కోయంబత్తూరు - జాకార్తా.

క్రురంగా వుంటుంది. అన్నిసంవత్సరాల తేరిన యెవరూ అందులో దూకరు. ఏ పెనుగాలో అందులోవి! త్రోసివెయ్యాలి. ఎక్కోవిధాల ఆలోచించాను. ఇలా కోరికలు గడచిపోతున్నా చాలా ఆరాటమేగానీ కాకుండా వచ్చిన ముగింపు తిట్టలేదు.

ఒకరోజున పదిహేడ ఆ ఏధివెంటి వెలిపోతుంటే "మేం బాబూ" అన్న పిలుపు విపదించింది. ఆ గొంతుక త్రాగుకోతుంటే. ముందువెనక చూసాను. ఎక్కడా కనిపడలేదు. నా మడిచేళ్ళ త్రాగుకోతుంటే యిలా వుంది. తెచ్చిన యింటికియిటులుదాస్తూ త్రాగుకోతుంటే మంచంమీద కూర్చోని నన్ను పిలవటం గమనించాను. వెనకవైపుతో ఆహ్వానిస్తూ కర్చి చూపించాడు. "నేను కూర్చోకుండానే కదలలేని ఆ మనిషి పరిస్థితిని చూస్తూ ఏమైందన్నాను?... "నీ కొడుకున్నాడా?" అన్నాను.

"కలెవైపోయింది. చా యాడు" అన్నాడు. మొదటిప్రశ్నికు సమాధానం యివ్వలేదు.

పాదరి ఆఫ్ పాదర్ చేసి ఆ యెడమకాలు చేత చూసా మల్లీ నా మొదటిప్రశ్ని చేశాను.

"ఇదా! కాలు విరిగిపోయింది... అంతే!"

"దానా త్రాగి యిల్లెక్కె గంతవా! కాలక లోకి వురికావా?"

"అనుప, తిల కాలకలో పడ్డావని చెప్పానులే" తిల ప్రక్కకు తిప్పి తనను చూసి "అయితే నిజంగా పడితేదా?" అన్నాను.

కామఖండంలోకి ఒకసారి చూసాడు. "నివ్వు చాలా మంచివాడివి" అంటూ అక్కడనుంచి "హా" అంటూ వోడు ఆవరించి "నేను త్రాగలే దివ్వడు" అన్నాడు.

"నీ కా రెలా విరిగింది" అన్నాను. మల్లీ వాడి గొంతుక గంభీరమైంది. "నేను బ్రతికుండా నా కొడుకు నిన్ను కాదంటాడా? ఎన్నోం బోషిస్తున్నాడా వాడిది తెలియించడాని? ఉత్తి నేతి కానివెనా! కళ్ళెంతెక్కుటం తిప్పించి యింటికి తెలియ—చూడు వాడు చీమలాంటివాడు. చీమ మట్టేనే దిచ్చిపోతావా?"

"ఇంత! నీ కా రెలా విరిగింది?"

"వాడే విరిగిపోయి యిలా పదిలిపోయాడు!"

ఈ విషయం నేను నమ్మాను. "నివ్వు యింత మంచివాడివిగా తాగుట చూసేకూడదు!" ఈ త్రాగుడే యాచికాకు లంతటికీ కారణమని యా సలహా యిచ్చాను.

"అదా చూసేమంటున్నావ్" అన్నాను ఆశ్చర్యంగా.

"చూడలేవా?"

"అదే వాడు కష్టంలో రచ్చించింది. ఏడుపులో నవ్వింది—దాని! వాడు యేవద్దో మదిలిపోయింది. పొత్తు విరిగిపోయింది. అదే వాడు ముఖం యిస్తాది!"

"నీకు విచారం వుందా?"

నాచేపు ఒకసారి విదానించి చూచి తల దించాడు. "ఉంది" మల్లీ తిలొకసారి ఆడించి "అవును—అందరికంటే వాడి హెచ్చే!"

"నీ కెందుకు విచారం? ఎందు బోయావని!"

వాడు తిలెత్తాడు. ఆ కళ్ళల్లో నీరు పడుకో కటం చూశాను. "నేను ఒకప్పుడు నీలాగే చాలా మంచివాడిని. అందుకే నిన్ను చూస్తే నాకెంతో అభిమానం! నీలో దచ్చిపోయిన నేనుకు చూస్తుంటాను!"

"అయితే నివ్వెందు కిలా అయిపోయావ్?"

"అంత వాడే అనుకున్నాను. అంత అదే అనుకున్నాను. అదే దేవతనుకున్నాను. దానినే నా పెళ్లిమని పీరిచాను."

త్రాగుకోతుంటే అంత కళ్ళల్లో నీరై కాదు అంది. ముటలు తిడిపడినాయి. గొంతుపట్టక పోతోంది. భిక్షుకువంతో కోరివ్వరంతో

"అనుకోకుండా నే ఆరోగ్యమంచి దానిని తాచించుతున్నాను. నేనిలా చంపుతున్నా మల్లీ ఆశ్చర్యం తీలవా? అది యెందుకు అనుభవిస్తూ బలం రంగా చావడా వుండో దానికే తెలియాలి!"

ఇప్పుడు వాణ్ణి ముగింపు తెలిసింది. నా కథలో అసలు సాంబయ్య చావలేదు.

వసుచరిత్ర - ప్రకృతిదర్శనము

శ్రీ బొడ్డపాటి కుటుంబరాయశర్మ

క్షేతల కల్పవాకధలు కృత్రిమత్వము లావ్యత్యభర
వానిఁ బుచ్చురిత్తిము, లవారిక
సత్కవి కల్పవా విభూ
మతమా పూర్వ కృత్తిములు సావలు
దీరిన జాతికత్తిమూర్
గావున విట్టి మిత్రకథగా నొనరింపుము కేగ్గు
పెంపునన్—
తము. ఆ 1-వ 19)

అని పాహిత్యరసపాదముడైన రామరాజ
భూషణుని తనుదరికి కృతిపతి పలుహుమాంసుగా
కాదిరించెను. అప్పుడు 'రిపాదించిత నమత్రియ
కల్పవాకల్పరవ్యంబుగా' మహాకావ్య విరచ్యమునకు
కృతికృత ప్రానుకొనెను. ఇంతకు, భట్టమూర్తి తం
కల్పవాచమత్కృతితో పూర్వరాజవృత్తాంతమును
సూర్వి వసుదరికి కృతి నిర్మించె నమలు. దీనికి
క్షేపయు, నుజ్జీభూతివ్యంగ్యమును, నిర్వియు
సహజసిద్ధియై తోడ్పడినది. మూర్తి కది
హరికృంద్రంబులో పాఖ్యానము ద్వ్యర్థి, రెండెములు
కావ్యము. రెండు కథలను వేర్వేరుగా చెప్పినచో
"జపార్పవాసము సంకరి" తప్పిపోవును గాని,
పదకేరే వా రెండు కథల నొకటిగా సూర్వి
చెప్పుదునని, మునిరాజు నిర్మరాజుతో పరికింప
ద్వ్యర్థి హేతువు కల్పింపఁబడినది.

క్షేప వేణు; ద్వ్యర్థి వేణు. ఒక్కటో బహు
భావముల కూడి క్షేప. ఒక్క చక్కని భావము
అనంద మిచ్చునుండ వశే భావము లొకే పదమున
మధుర్తి యనందమును స్పూర్తి? అందుచేతనే
ద్వ్యర్థి హేందీత్యము ప్రధానమై యద్భుతిమును
గొల్పును 'వాచా!' యనిపించుచుండగా, క్షేపకు
ప్రతిభయు సూర వాంక్యకమై యద్భుతానందముల
రెండిని సూన్యును, 'నోనో' యనిపించుచుండును.

ఇట్టి క్షేపదిరసము బహుప్రయోజనసాధక
మగు చతుర్మూర్తిమః గంది. చతుర్మూర్తిమః కల్పనకు

ప్రాగభూతిముగగా! అందుచేతనే పూర్వము విద్య
ల్లోకమున, ప్రపంచవాచ్యములుం చెల్లెడునుండ,
క్షేపకు మన్నన. అంగేయులను శ్రుతిగా వసుకరించు
మన నేటి యల్పాభిరుచులవల యటించుము. లోక
మున వశే కారణములచే నేడు క్షేపకు చెల్లుచు
లేకపోయినను నది ఘనమైనదియు మహర్షిభావ ప్రక
టనమునకనువైనదియు ననక తీరదు. ప్రాచ్యలోకములో
కావ్య శాస్త్ర యాచములమంగేగాక, పురాణ మాత్ర
వేదయోగములయందు నెక మిక్షేపకు కీర్తియందు
టయు, పాఖ్యాత్యులలో మహర్షిమన క్షేపకుమన్నన,
క్షేపభాషము 'అరిష్టాటిలు' నకు పూర్వముమండి ఎడి
నను' పిమ్మటెలలను ప్రసిద్ధికెక్కి క్షేపకృతాభివృద్ధి
నొందుటయు, బరిరింపఁగా భాషాభివృద్ధి అలం
కారము క్షేప యావక చెల్లదు. పరిమిషపదములతో
పరిమిషభావమును చెప్పటకేకాక కవికల్పనలను
ప్రభావపిష్టములుగా నొనర్చి అద్భుతానందముల సంధా
నించుటకును క్షేపాద్వయంకారములు సాధనములు.

అనలు పర్యవ్రాజి భావమునుసూడ మించునది కవి
భావము. అందును కవికల్పన బహు విధికిమైపది.
వివికానాకు కారణమూర్తి చతుర్మూర్తియొకల్పనకు
క్షేపయు, క్షేప చతుర్మూర్తి కల్పనయు పరస్పరా
కార భేదములైనవి. కాఁగా, రెట్టుమూర్తి చతు
ర్మూర్తియొకల్పన మెందున్నది? అనిని విలక్షణమైన
యతివృత్తియలో నున్నది. అనచో, వేళలోగాని
చైలక్షణమే? యనిని, కానిని ప్రాధులవృద్ధియును
వాంఛించును నమక, అని పరదానము. ఆ ప్రాధిమ్య
లక్ష్యముగా ప్రకృతియందుగల యొక వైచిత్రిని
వర్ణించునని, కానిని సహజమునెరయుగ చికిరియొన
ర్పిననాఁడు రామరాజభూషణుని.

ఆ వైచిత్రి యేది యిఁగా: కోలాహల పర్యటిము
నొజి కు క్రియతేది ప్రకటించుచున్నది. ఆ ప్రవాహ
వేగముచే కొన్నాళ్ళలో కోలాహలగిరి కొంత యెఱుగి
కు క్రియతేది పడినట్లుయ్యెనున్నదట. అది సహజమునందర

మొద దృశ్యము. ఆ యొజులకును, శుక్రిమిది
హాసించి పర్యవేక్షణ మొనర్చుటగా భావించి
వాడు కవి. ఇటు పరికిలవాధారితి మరులచే వా
దృశ్యము సహజ మగుచుండెడి. ఇది బహు శు నో జ్ఞ
మొదలైనవాని చిత్రియము, వచ్చునట్టి భావనాసంపత్తి
యను. తదృశ్యమును కవి తన యద్రుత్యు లట్టి
శ్రేష్ఠబద్ధస్థితులవారాకుగ ముచే చిత్రిం చు
టతో మన భావాలబద్ధిభవించు శుక్రిమిది ప్రేయము,
వా కోలాహలపర్యవేక్షణ మునుండెను నై భావించు
చున్నది.

మందీర్చిమరు కల్యణకును, భావలకును
యాలము, ప్రకృతి పరికిలవాహుద్యము. ఇట్టి తన
యనుకలవములన గలు విశ్వోపాద్యభావధింకితులను
చదువకలగుచుండ కన్నులను గలువల్లు వర్ణించి, వారి
మనస్సును గోరితంకర్యంగతుంగముగ మహ్యంబువల్లు
చేయఁగలిగి ఆక్షయవందోపాదవని, రసభవస్థితి ప్ర
వృద్ధియని, యథార్థభావ ప్రణయని, ప్రకృతిదర్శ
నముగల ప్రతిభాశాలి యగుచును. ఈదర్శనము వధిక
ముగ విమర్శిత్రలోను కృతిత్వియుగ హాస్యంబ్ర
వలోపాఖ్యానములోనుకూడ జది వువలదైవి ప్రకృతు
లను మూఁకుఁకృతులయొప్పును ధిట్టమున కెరిగించి
నాడు. హాస్యంబ్రవలోపాఖ్యాన దృశ్యలో వర్ణ
కముద్యమమున సాహస్యమేలేని శృంగారాదిభుట్టి
చిత్రణములయందు ప్రకృతిదర్శన మిప్పించుటవలనను;
వసుచరిత్రలో వదిపర్యవోద్యాపాది వర్ణనలు
చిత్రణములయందు ప్రకృతిదర్శన మిప్పించుట
వలనను; మనలను మనోజ్ఞ భౌతిక ప్రకృతి వికాస
కోభావలీనచేయుట మరువల్లుగను, రసభావ
ప్రసక్తి ప్రప్రల్ల వృద్ధియలనుకలవల్లుగను, హాసహాసీతి
రస వాషణుండు చేసి చేయఁగల్గుచున్నాడు. వసుచరిత్ర
లోని యీ వసంతిస్తు వర్ణనము విని చూడుడు:—

సీ॥ లలనాజవాహంగ కలవావనదవంగ
మలనాభికాధంగ వోః ప్రసంగ
మలసానిల విలోల దళిపాఠ సవరసాల
ఫలసాదిర శు కాలపవ వికాల
మలిసి గణదవీ కమలివీకృతి ధునీక
మలిసి సుఖితి కోక కులగధూక
మలికొంతి సలకొంతి లలికొంతిరవికొంతి
రలికొంతి రగకొంతి సులిమకొంతి

గీ. కుక్కర కామోద కురక కా వికలకుల
ముకుల వికల కవాంతి ప్రహాస చలిత
లిత లలకంకకుల కంకకాంతి ని
భాసురము నొల్పు మధుమాస వాసరంబు.
(ఆ 1-ప. 125)

సీ. ఒకరాయ నంపాయ పిగ గేను పముదాయ
మొకటిను వావామయూర విసద
మొకరింకనకలంక మకరాంకమాను హేష
లొక్కటి కవదేవయువతి గీత
మొకవెంటి కురకాంతిలకరాంతి తిరినాద
మొకదారి వసారోగోదతింబు
లొకయోర పలుకారగకుహర ఫణితింబు
లొకదండె విలిమించెలికలాన

గీ. మొక్క మొగి మోయఁ గదర్శియహోపపన్న
కెన్నరీపుంబు బృంద సంగీతిగీతి
పమరు వలిచేల కోలాహలముల కలిమి
విధిప! యాయద్రి కోలాహలాభ్య మొక్క!

ఇంకొక దృశ్యమును బరికిలంపుడు. వసంతము
రాగా వేదక్షిణ వాయువు ప్రవహించి ప్రాంతి తీగల
యందు చివుళ్ళి చాటుమరింపఁజేసి యారీగల నెల్లెవ
వల్లకొమవల్లుగా నొసల్పును.

దక్షిణ వాయువుకు వనోధకు కళాస్థానము
లంటును వెంకువల సేర్పుటగా, దానిని కవి మాత్రుల
చూడుడు:—

‘ఒవర, హేమావనంకవములోద్భి తెమల్పిక పత్తి
ధింగముల్
సన, వనియాడుచున్ మొగవె చమ్మలు పలకపాణిఁ
గప్ప మ
తన లలికాలకాంతల, నుదారగిం జలి వాపి,
నెయ్యిపుం
చెంకువ నెర్ప దక్షిణసమీరణుం, దొయ్యవఁ కావు
లంటుచున్.
(ఆ 1—ప. 126.)

పిదప వసురాజు వసంతిహారము చేయుపప్పుటి
చాడిమలతా వర్ణన మొకటి పఠింపుడు. ఒకచాడిమీ
లత, తన యెట్టుని పూలకాంతి యెగడి నైలు సత్క
మించిన చిరుకలచే నంటుండిన పరపూ ఫలములను,
దోహద ధూమమువలన కప్పకొన్నది. ఒక నుందగని
సందర్శనమున తన కందినైలు బాంగ నోరగిడి తన

మంత్రములతో జపమును గవ్యకౌస్తుభము వదియది
వినియోగించుచున్నాడు:—

‘వరితలతాంబికాంతియను చందురకాది వెలంబు
చాటి, ప
మృతిన వయోవిలాసముల విడిచి విచ్చు ఘన
వాగముల్
వలనదే, గప్పె: దర్శనము చేరిత నోపాద ధూత
ధూతులం
తలములు విప్పి, దాడిములతలలితాంగి, నృపాలు
వెంగటన్.

(ఆ 1—ప. 155.)

మంగు కలగనున్న గిరికావసురాజుల పరా
వేశము నూచించుచున్న యీ వర్ణంబు, తిన్నపాసిం
చిన రవిమలను మఱి ప్రకృతి యెట్లు కంచించలేదో
చెప్పక చెప్పదున్నది. వావానిన పన్నితే ప్రేరణలచే
వాంఠింపగల ప్రబోధ మేర్పడి యపూర్వభావ పరిభ్రుతి
కలగుచున్నది. అప్పుడు భౌతిక మానవ ప్రకృతుల
అభేదము ఘటిల్లి యదియే, దైవప్రకృతియగును. లేదా
యా రసోపాసకునియందలి సహజ దైవప్రకృతియే
భౌతిక మానవప్రకృతులలో సమ్యేసమే, సమైక్య
సమన్వయమే; సుమధుసమగ్రమే; శ్రేయోమనంధులచే
సుదంఘటియగును. జేవాప్రాణమనోధానువుల పరిక్ర
మించి యాత్మజును విమన్వజ్జాపధూమికలో ఎదు గిడు
టతో భిన్న భిన్న ప్రకృతుల మూలకారణ సాక్షాత్కృతి
యగు ననుబయి యిది. ఇట్టి సమ్యక్ ప్రకృతివిర్భవము
నించుక గా నుదాహరింతును.

జేదీపలింప, గంపిత వనివశ్యజాతీ భుజాగ్రంథగ
లేనే వటింప, లోలభిరినిదిరిపకటాక్షకాంతి వి
త్తానము మాం పాంపకగగన్వణంబును విజ
వైకత
కోనే వికర్షితాబ్జముఖోభితయై కడు సంధి
మించినన్.

(ఆ 2.ప. 187.)

ఇందరి సులభ సుందరశ్రీమదే వనియందు స్త్రీశ్రీ
మర్తవారీశ్వరతాండవముగ తొలుదొల్ల చొక్కరిక
మగును. వీరస వాయాధూతముల పృథగ్భావ మేక
సమగా తెల్పుచు నుభోధక మగుచున్నదో, అప్పుడే
ప్రకృతి తత్త్వము నూడ నుజ్జేయ మగుటచే మన
కాంక్షాపల్లవి.

వెలుల జలక్రిడల సందర్శనములో రామరాజ
భూషణుడొక ప్రాధవ్యవ మిర్పించుచున్నాడు;
ఆ పద్యభావ విడి ఒండొలుల భుజములపై చేతులుచూపి
కుంపర్యంతమైన నీటిలో వెలులు నిర్మియున్నాడు.
తరు భుజావలములుచే వేర్పడిన మండఃకుగ్రమున
వారి కన్నులదామరల కాంతి ప్రసరించుచున్నది.
అప్పుడా కాంతివ్రామము మన్మథశ్రవణకు తెప్పెతగు
వార్షిలో నట్టివ హేమమంధములుగల, తమ్మిహింద్రి
వలములతో నూడిన పూలతెప్పయే అయ్యున్నది.
పరికించునది:

‘కరములమాంబు యాదుకొని కన్నెలు, రన్నులబంటి
నొండుగుల్
బరకొని నిల్వ, తర్పిరిని ప్రాంకుచ్చిగంతుకలాప
పూరితాం
తరమయి పోల్చె, భావధివైకభావితహేమ
కుంభసం
ధిరిన్మృజాశ్రమంబిరితపద్మముయిష్ట వమండ
లంబందన్—(ఆ 3. ప. 156.)

భౌతిక, మానవ, మానవాతీత ప్రకృతిశక్తియ పర
స్పర సంబంధమును నిర్దించిన మహావి, ప్రత్యేక
వీరరసమూర్తి అనుకొనుచు! ఆరె దెల్లగుటకు హేమ
వైవది, మహావారమైన యాతని ప్రకృత్యాగ్రాహక
ధామము. కాగా, జడమునుండి మానవప్రకృతి ప్రస్ఫు
టించి దైవప్రకృతిగా పరిణమించుటయును; లేదా—
మూలాధార దైవ ప్రకృతినుండి ప్రోద్బూతమైన
వికల్పమానవప్రకృతి, తాహిరజన్మప్రకృతిలో విలీనమై,
స్వస్థితినుండి విరమించి పునర్దైవప్రకృతిగా రూపొంది,
రమించి మించుట యనునది; ఈ విలోమానులోమ
రమణవిరమణ లీలలకు విరాద్రూపము మాత్రము కవిరిసి
కుని మనోగతిమై భావస్థితిరూపమున బ్రకాశించు జన్మ
జన్మాంతర వాసనావినిశితులగు ప్రకృతిబద్ధ భక్తిభావ
మును, ఆరాధనాలిలుము గాదనగలమా?

అచేతనములకు కుక్రమతీకోలాహలములయందు
రూపకోపమాదులచేత, చేతనశ్రీయు నలిగించి, తత్త్వ)
గయింపమైన గిరికాదేవికి నేనాంకితల యుపరిపరిపము
సంతరితుల వసురాజును భక్తిగానూర్చి, రసభువి
యనదల కావ్యమును నిర్మించి కనించుచు యంత
స్సారము, ప్రకృతి పరికలవాబుద్ధిభక్తిభావమును
తద్రూపిరితేషసంపుటికణసామర్థ్యమును గలదికదా?

వసుచరిత్ర : ప్రకృతిదర్శనము

చోనుచోను వసుచరిత్రలో నీ దైవప్రకృతిదర్శనము
 మధ్యముగ లభించునుట కీ క్రింది సాక్ష్యాంశాద్యైకం
 మార్గము ద్వారా ప్రమేయ వృత్తిల సమీక్షించుము :—
 'వలసినాన కేరవల' తుటిత రత్నచ్ఛాయల గల్గిననీ
 విలుమనంబులవారె వ్రధిమణి తిట్టెగభిపాతోన్నయి
 త్పిటుపాథోలవధారణదారలనెం, ద్వంద్వంబులదానితో
 త్పిటసంధ్యాంబుల ధూమకంఠోయై కన్పింపె గ్రం
 తీటల్. (ఆ 4—ప. 10.)

'అరవిందోదరమూర్తి భానుఁ డెపు ధూప్యంతరిం
 బునకా సంగుద
 త్పరిసీతేశులుండై పయోవిధిఁ బారకా, సంధ్యాతటి
 త్పూర్వమై
 నెరసెం జీకటి కార్కాశుల్, జూలిచి విజ్ఞాన్ము
 తాభోగముల్
 పరిగావించుదు, సర్వతోముఖ మహాపార ప్రపా
 రంబులకా—
 (ఆ 4—ప. 11.)

'తారాసప్తయ మండీపకా, గగనకేవలంబునం
 జంఘికా
 నిరం బాజుగఁ గోపి, త్పిటచిట్టలనీకలు (పాతిర్మహా
 పీఠిగ్రామణి తూలుపెత్తె వనఁ దోచెం దూర్వం
 దెల్పు; తి
 దూరస్య ప్రపలలరాశియ నియం తేగ నిస్సానదైం
 (ఆ 4 ప. 120.)

పింగళి మారవాణ్యురి యభింశ్లేమల యంగుమ,
 కృష్ణరాణప్రభుని ప్రకృతివర్ణనలుందును మన కేమేయ

మైన గౌరవమున్నది. ఆయా కేటలకు విజయగా నను
 ప్కారము. కాని రామరాజధూమణుని యాంకిర
 ప్రకృతిదర్శనములో మారవాణ్యుని శ్లేషవిశేష
 సామర్థ్యమును, కృష్ణరాణుల రాహిత్యప్రకృతివర్ణనా
 వైశిష్యమును గూడ పార్థికముగను చమత్కారముగను
 సంగమించినవి. అమృతమాల్యదలోని ప్రకృతి వర్ణన
 మున్నదున్నట్లు కన్నులకుగట్టు ప్రతిబింబమనచో, తను
 చరిత్రలోనిది కవి మనఃపరికల్పధర్మచిత్రిము. ఈ కే
 శ్లేష సామర్థ్యమున సమకూరినదికొలుప శ్లేషమగూర్చి
 ముందుగా పరిశీలించుట వచ్చును. ఆ శ్లేషమే కాం
 గము, 'రహదంబిరి చనుత్పియ కల్పవాదకల్ప
 ధర్మము' గా ప్రకృతి వర్ణనరీతినిఁ జెలింపవలెననెడి
 కారణమూర్తి యాశయము. ఈ శ్లేషయు, వా ప్రకృ
 త్యర్థావతారిత్వరీతియు వలెనీ ప్రత్యక్షమనెడి
 ప్రకృతీ పరోక్షమావనప్రకృతిల ద్వంద్వచిత్రిత
 మేర్పడి, ప్రత్యేకముగా ననుచరిత్ర కవిత్వము వాకు
 శిష్ట చిత్రితచిత్రితమై యుత్తరాశిక్య కవితా
 మూర్తియై యనిపించుచుండును.

ఎల్ల పత్తిపుల ప్రకృతి దర్శనముకంటె వరీతి
 దర్శనోపలబ్ధిగలది యో రామధూమణుని!

'నిను', క్రిరామపదారవిందధిజవా'విభున్; జగ
 (తృపం
 దన కాయగ్యకటాక్షిలబ్ధకవితా ధారానుధారాశి సం
 జవిశేషకవిద ప్రబంధ ఘటనా వర్ణనకృతి గంభీర
 ల్పము; సంగీతకారనావర్ణనధి; 'వల్పన్ ధర్మ
 లాంధ్రప్రజల్'

ఇల్లు కూలింది

శ్రీ అంగర సూర్యరావు

పాత్రలు : రామూర్తి, నారాయణ,
శేఖరం, రమణయ్య, నరసయ్య,
ప్రకాశం, కుచేలరావు, దిల్లకలెక్కరు
నీలవేణి.

* * ఒక ఆఫీసులోని పెద్ద హాలు. హాలు
మధ్య రికార్డు రూంలోకి వెళ్లే ద్వారం
కనిపిస్తోంది. ద్వారానికి యిరువైపులా
హాలులో రెండు బల్బులా రెండు
కుర్చీలు ఒకదానికి ఒకటి యెదురుగా
వున్నాయి. ద్వారానికి ఎడమవైపు
వున్న నీటులో శేఖరం కూర్చుని
వున్నాడు. వయస్సు 25 సంవత్సరాలు.
రాస్తూ మధ్యమధ్య కుడివైపుమాస్తూ
వున్నాడు. హాలుకు ఎడమవైపున ఒక
ద్వారం కనిపిస్తూవుంది. వైవాళ్ళు
వస్తే కూర్చునేటందుకు హాలులో
మరో రెండు ఖాళీ కుర్చీలు మూత్రం
వున్నాయే. కుడివైపునుంచి రమణయ్య
నరసయ్య వస్తారు. ఇద్దరూ నలిగిపో
యిన పంచెలు, అతుకుల చొక్కాలు
వేసుకొని వున్నారు. తలపాగాలు
చుట్టుకున్నారు. వయస్సు రమారమి
40 సంవత్సరాలు. ఇద్దరి ముఖాలలో
ఆత్రుత, వైషయం, తొందరపాటు కని
పిస్తూ వుంటాయి.

రమణయ్య : (తనూ పే) అయ్యో నమస్కారం.
నరసయ్య : నమస్కారం కాబూ!

శేఖరం : ఎవరు మీరు?

రమ : నా పేరు రమణయ్య అంది

నర : అందిరూ రమణయ్య పేస్తారు అంటారలెండి.

రమ : నీరీపేరు నిరసయ్య గారు.

నర : మేం యిద్దరం బడిపంతుర్లమంది.

శేఖ : ఎందుకు విచ్చాను?

రమ : సాధారణంగా వివాహి తిరుగు. అంతా పూని
గుచ్చిపలు మురిచిస్తాం.

నర : పొన్నూ గమంచి యిక్కడిదాకా ఆలోచించు
కుంటూనే విచ్చాం. నోట్లు సంగతులున్నాయి
మురిచిపెనుకొంటావీ.

శేఖ : మీరు కొంతసేపు.....

రమ : (ఆహారంగా మృగ్యలో అందుకొని)
కాత్యామి! అధ్యంతరిం చెయ్యకండి.

నర : నూ మురిచి వినండి.

రమ : నూది తిప్పు యి లే దండించండి. ఒక్క
కుంటాం.

[శేఖరాన్ని చూట్లాడివివ్వకుండా యిద్దరూ
రక రకా చెప్పేస్తూ వుంటారు.]

రమ : మేం కులానికి గొప్పవాళ్ళిం.

నర : అయినా మాటికి వీడవాళ్ళిరుండి.

రమ : బడిపంతుర్లకంటే బోద్దుకుడుమకు పే కాళ్ళి
కులకు ఎక్కువ హక్కులున్నాయండి.

నర : ఈ మేడను నిర్వాచ్యకు నోరెత్తితే చాలు
"హెల్లో! యేరి పారేస్తాం." అంటున్నారు.

రమ : మళ్ళీ చూట్లాడితే మళ్ళీయాళిదేరిం చూడ్కుం
టున్నాను.

శేఖ : ఎవరు...? (యంకా యేదో అవలోకాడు)

నర : (మృగ్యలో అందుకొని) యికెవరు కాబయ్యా?
చూచివాళ్ళు.

రమ : అంటే మానెత్తిమీది వున్నవాళ్ళు.

వర : రాజకీయాలకు దూరంగా వుండాలనుకుంటాం.

రమ : కానీ యేం బాధం? పంచాయతీలో గుంట్లో ఎక్కడనుంచి పొద్దు మంటలు ఎక్కడ వచ్చావో ముక్కున్న అంజనాగిండుకుంటారు బాబయ్యా!

వర : తిరువారీ పాచ్చివ్వలా తీసిపారేస్తారు లేండి.

రమ : బహిరంగ పరిణామ మాత్రం...

వర : ఉపాధ్యాయుడిమీద యొక్క దశని ప్రేమావోలకావోస్తారు.

రమ : దేశవాతకుడి దగ్గరనుంచి గ్రామవాతకుడి వరకు ఒకటే వివాదం.

వర : ఉపాధ్యాయులమీద యెంతో భార్యత వుండటం.

రమ : అతిగాదు పిల్లలకు ఉత్తమ భావిపాదులుగా తీర్చిదిద్దాలి!

వర : రాజకీయాలకు మాత్రం దూరంగా వుండాలి.

రమ : ఆ ఉపాధ్యాయులయిచ్చిన చెప్పకుంట్లో ఎక్కడ వ్రేలుకు మాదగ్గరికి చెతులు కట్టకుంట్లో వస్తారు.

వర : ఓపికవాలేమోనా ఓపిక పట్టకు...

రమ : తిరువారీ జోడిమల్లయ్య.

వర : ఈ గొడవలతో వచ్చి పోతున్నాం అనుకోండి.

రమ : పొయిన యెక్కడలో... (అంతే : మా!) అమ్మలు వరవియ్యకేసిపూస్తాడు)

వర : అది! మొన్నటి ఎల్లవ్వలో వేసింది.

రమ : మేం చిన్నబ్బాయిగాడితొత్తం ప్రచారంచేసుకుంది.

వర : చెయ్యోలానే ధర్తానుటండి.

రమ : అనువరల్ల మాకు చాలా ఉపకారాలు అనుకున్నాము.

వర : తిరుదిగర వాదనం యెందుకుబాబయ్యా! నిజం చెప్పేస్తాం. (రమగత్యకేసి "యేమంటావో?" అమ్మలు చూస్తాడు.)

రమ : తిప్పేయండి? చెప్పేస్తాం.

వర : చిన్నబ్బాయిగాడు వ్రాళ్ళో కూంధిమోతులని.

రమ : వారికుటుంబంలోని పిల్లలందరినీ మాదగ్గరికి ట్రాగవమకు పంపిస్తారండి.

వర : (చెప్పేదిగా రిహస్యం చెబుతున్నట్లు) తెలుగు

ఒక యాద్రైకాపాతలవరకు ముట్ట చెబుతారండి.

రమ : అబద్ధం యెందుకుబాబయ్యా! మేం వ్రాస్తేగా ప్రైవేటుమీద ఆధారపడుతున్నాం.

వర : తిరుదిచ్చే గాంట్లమీద ఆధారపడితే...

రమ : యేనాడో మేం అక్షయపూర్తి ప్రయోగపరిపించే బాబయ్యా!

వర : చిన్నబ్బాయిగాడు మాకు దేవుళ్ళామాయపకుడున్నాడు. అనువ ఎక్కడుకు నిలబడగానే మా దగ్గరికి వచ్చాడు.

వర : మేం వారికి హామీయిచ్చాం.

రమ : రాత్రివక పరివక తిరిగాం.

వర : మాపాతకులలా పనిచేశాం.

రమ : మా గొప్ప మేం చెప్పకోమాడెడుగాని—మేం పనిచేస్తే యిక తిగుకుంట్లో బాబయ్యా!

వర : చిన్నబ్బాయిగాడు పెద్ద మెళుకొంటో 70 చేసి రండి.

రమ : అనువతో పోటీచేసి వింట్రక్తుంగాడు ఘోరంగా ఓడిపోయాడు.

వర : (రిహదంగా) అక్కడినుంచి మా కష్టాలు ప్రారంభమై నె బాబయ్యా!

రమ : వింట్రక్తుంగాడు తానుపాములాగు బున కొట్టారండి.

వర : (బాలుక కరిచి) అమ్మ! అతిగాడిది పాము పని!

రమ : మాకు ఉద్యోగాలు తీయించెయ్యడానికి విశ్వ ప్రయత్నాలు చేశారండి.

వర : చిన్నబ్బాయి అతిగాడుబ్రహ్మస్త్రమే వేశాడండి.

రమ : చిన్నబ్బాయిగాడు కోరి మీసం మెలేగాడు.

వర : మీకోసం భయంలేకు వ్రాసుకోమన్నాడు.

రమ : అధికారాలు మా మీద కేసు విచారణకు మా వ్రాసు వచ్చారండి.

వర : మామీద పెట్టించి అరీలు, మహాజల్లు రెండు పెట్టెలు నిండిపోయినయ్యండి.

రమ : అమ్మని మోసుకువచ్చారండి మావ్రాదు.

వర : విచారణ ప్రారంభ మయ్యింది.

రమ : మా మీద వచ్చిన మహాజల్లు ఒకటి పైకి తీశారండి.

నర : వాటి మీద యెప్పుడో చచ్చిపోయినట్లా? పంక
కాలు కూడా వున్నానుండి.

రమ : చిన్న త్యాగిగాను గజపు చేశారండి.

నర : దాస్తే అధికారులు నీకు కొట్టిపారేశారండి.

రమ : ఐంకటమ్మగారు మరి చెప్పిపోయారండి.

నర : అంతవ వేసిక అప్రాధిని పన్నిటిని తుక్కుతుక్కు
లేంది కొట్టి పారేశామండి.

రమ : మమ్మల్ని ఉద్యోగంలోంచి కడపలేక పోయా
రండి.

నర : తన తిరవ్రువ పనిచేసే పంతుల్లమ వేమకొనాలని
మనా ఉబలాటపడారు.

రమ : యేలాధిం? మేం పాగని పీవా?

నర : పదిగ (గామవాడుకుడు ఉడుకుమార్తెపం అవు
కోలేక పోయాడండి.

రమ : పదిమంది రాడిలను చేరదీశాడండి.

నర : వాళ్లు పట్టపగలే నోజేల్మిలగ నూచిమీద పడు
తున్నాను బాబయ్యా!

రమ : మేం ఉధియలం తనుకు యెన్నో అర్థాలు పెట్టు
కున్నాం.

నర : ఒక్కరానికి నాలుగురు బాబయ్యా!

రమ : బాబ్బాయి? మీరా వ్యవహారంలో కలగచేసు
కోవారి.

నర : లేదా? మేం వచ్చిపోతాం.

రమ : అసలే మేం కష్టాలలో మురిసి వున్నాం
బాబయ్యా.

నర : మేం యిద్దరం వదేళ్ళకుంచి ఒకే కొంపలో వుం
టున్నామండి.

రమ : (రిహదంగా) ఆ కొంప కాస్తా మున్నటి కన్నా
లకు కూలిపోయింది బాబయ్యా!

నర : పాము వెయ్యిదా? చిన్న త్యాగిగాను కూడా
(గామంలో లేరండి.

రమ : పట్నంలో నుకాం పెట్టేశారండినాను.

నర : ఆ మహామౌళికు వుంటే మా కిన్ని పాట్లు రా
వండి.

రమ : బడికె చెడ్డవారేం, మాకోజాణ యిలా మరిపోయి
వియ్యి బాబయ్యా.

నర : మీకు మాచిమట్టా పోలిక కావలా పెట్టిం
చాలి.

రమ : రాడిలను పట్టించాలి.

నర : లేదా? మేం ఒకడుగంటూడా చనిపోయేటం
బాబయ్యా!

రమ : బాబ్బాయి! మీకు కనిగించాలి.

నర : పిలలుగలవాళ్ళేం.

రమ : మామట తీసెయ్యగండి.

నర : మా వుసుగు తగలవియ్యగండి.

[యిద్దరూ నేతులుకట్టుకొని చూపంగా నిలబడ
తారు]

శేఖ : (లేచి) హయ్యయ్యా, చంపి పోలిపెట్టాను,
ఇంకమా నేను అధికారిని కాను,

రమ : (అక్కర్లేతో) మరి తనుతనకు బాబయ్యా?

శేఖ : నేకన్నిడ ఒక నువ్వును, ఒకగంట పాముక
మేనేనుగాను వస్తాను. వారిలో చెప్పకండి.

నర : అమాట నుండే చెప్పకూడదటండి!

శేఖ : అపలం వమ్మ మాట్లాడనిస్తేవా మీకు?

నర : (నిప్పుపాతో రమణయ్యకేసి తిరిగి) నువ్వంతా
అరణ్యకోదంపివా రమణయ్య మేస్తాదా?

రమ : నాంతు తడి అపోయింది. కొంచెం కాఫీవీల్లు
తాగివదాం పదండి.

నర : హాదేవుడా! ఎన్ని కష్టాలు పెట్టావురా!

రమ : విన్న రలుమకొరి కోజలేనురా దీవలంధా?

(యిద్దరూ బుద్ధివు చెల్లిపోతారు. శేఖరం
తెంపెనీలులమీదవున్న దూళ్ళోర తీసుకు
చచ్చి దూళ్ళు గీస్తావుంటాము. — బుద్ధివు చె
మంచి రామ్మార్తి కనాడు. చొక్కా,
పంచె—కొద్దిగా నెరిపివరిల — నయన్న కర్త,
పంచెకొక్కా)

రామ్మార్తి : (కనాశ) యేమయ్యా శేఖరం పని
యెంతవగా కచ్చింది?

శేఖ : గరిపంచెకొరనిది ఎకంట్లు కావాలండి. అది
లేనిదే పని చరగడండి.

రామ్మార్తి : నీటిల్లోంచి కడలకుండా గర పంచెకొరం
ఎకంట్లు కావాలంటే కచ్చిపడతాయా
పదగర?

శేఖ : చెరికాలండి (కోపంగా చూస్తాడు)

రామ్మార్తి : (అక్కర్లేతో) యింకా నెరికాల!—
పిథివా చూస్తావుంటే నాకు అక్కర్లేం కచ్చింది.

శ్రాతి కెల్లవాడూ నాకు చిట్టేట్ కలలా కని పిన్నానే వుంది.

శేఖ : తొందరపడితే అవుతుందటండి!

రామ్మూ : తొందరపడకుండా ఆరేడీ టైప్ సెట్ పి ఓర మాపులుమాస్తా మాశ్చీ. పని రావంతెలు అదే అయిపోతుంది. (చిరాగ్) అబ్బబ్బ! యీ కాలపు కుర్రాళ్లు ఉద్యోగాలకు యెందుకు వస్తారో తెలియకుండా వుంది.

శేఖ : ఇప్పుడు నన్నేం చెయ్యకుంటాడు?

రామ్మూ : ఈ పంకెర్నిరం ఎగొంటన్నీ ముండు బోలెడ చెయ్యి. యే విజిల్స్ అవిటం పెట రేట్ గా చూపించు. ఆ పని అయిన తరవాత రికార్డు రూం లో కూర్చుని వకుమి. గతి పంకెర్నిరం ఎగొంటు రికార్డు రూం లో పారగం. నీకు కనిపించకపోతే నేను కూడా రచ్చి తల లదితాను.

రామ్మూరి శేఖరానికి యెనుగునా వున్న పీల్ మాన్సుంటాడు. శేఖరం కూర్చు చెయ్యడం ముగించి దూశ్చిర తిరిగి రామ్మూరి పేరుబయిద పెడతాడు. యిద్దరూ మావం గా కలితాలు చూసావుంటారు. — మడివైపునుంచి నెమ్మదిగా వెనుగుమాపులు చూస్తూ మచెలరావు వస్తాడు. చూడకుచేయల వొక్కా, పంచె, తిలపాగా, చంక తగొడుగు, ఆటకోళ్ళు — చూటలో అతివిషయం కనిపిస్తూ వుంటుంది. రామ్మూరికి తిమ్మగా నిలబడి నలుపూర్ణం పెడతాడు. రామ్మూరి అతివిని చూడటం వదిలిస్తాడు. మచెలరావు అలాగే కొన్ని వినుమలపాటు నిలబడి వుంటాడు.)

మచెలరావు : (తెనుగుతూ) రామ్మూరి బాబూ!

రామ్మూ : (తిల పైకెత్తికుండా) ఉవ్! మాట్లాడకు. ఈ ఎగొంటు. రిప్పి పడినంటే చా వా రి. (అంకెలు కూడుతూ) వాలురూ వాలురూ ఎని మిడి ఏదూ, పదిహేనూ తొమ్మిదీ యిరవై వాలురూ (పెర్చిలుతో అంకెలుకూడి తిల పైకెత్తి) యేం? యెందుకొచ్చావ్?

మచె : (ఆశ్చర్యంతో) నేను మచెలరావును. అప్పుడే మరిచిపోయావా రామ్మూరి బాబూ!

రామ్మూ : (హేళనగా) ఓరూ! మచెలరావు నాకు కాదూ తిమకు! వూరికి దివతారా మిరిక్క

డికి? మీ మీద నందల కొద్దీ అక్రీలు వచ్చి వకు రున్నాయి. చదవలేక ఛల్లన్నాం మేం.

మచె : అదంతా అవ్వాడయం బాబూ!

రామ్మూ : (కొంపంతో అహంకారంగా పైకెత్తి) యేది అవ్వాడయం? ముగ్గురు టీదర తో పరిచెయి న్నన్నావ్, అయిదురుకి గంటు కొట్టే న్నన్నావ్. నేగా అవ్వాడునుట!!—యీ దెబ్బంతా నీ ఒక్కడికే ఎలా అడగుతుందయ్యా?

మచె : బాబూ నా మది...

రామ్మూ : (అతివిని మాట్లాడి విరక్తకుండా విరగగా) అపలా నీ నూక్కులు వకునున్నా చా అంట? ఇవ స్పెక్టరు రిజిస్టరు వస్తే నూక్కులు వుండకు. ఎందుకు లేదయ్యా అంటే 'వేరుకెంక తీరి' అంటావు—లేకపోతే 'అహంకారంగా ఆనోతే' వూళ్ళో ఎవరో (వాణం వొడలేకారంటావ్... మరోమాట్లాలో పిలర్ని తీసుకువచ్చి నీ మూలో యివస్పెక్టరు టైముకు పర్చేస్తావ్. ఆ ఒక్క రోజుకూ ఇవస్పెక్టరు కౌస్తా మంచిచెనీలు కంటావు. పంకెర్నిరంతుంకా దిలాపాగా గడిచే స్తావ్. కుప్పికాపం దిగా.

మచె : రామ్మూరి బాబూ! తిమకు తొందరపడితే నేను చెప్పలేను—ఒక్కసారి తిమకు పైకెత్తి అంతా విడిదం గా మదిరి చెసుకుంటాను.

రామ్మూ : యిప్పుడు లాభించేను. ఉపిరి తిరగకుండా పనివుంది.

మచె : ఎంతోపేపు మాట్లాడిక్కలేను. ఇప్పుడే రెండు వినుమలలో తిరిగి వదాం.

రామ్మూ : (పెర్చిలది) ఆలస్యంచేస్తే నాపని పెడిపో తుంది నుమి పది.

[రామ్మూరి మచెలరావు మడివైపు వెళ్లి పోతాడు. శేఖరం వాల్లిద్దరి శేషి ఒకసారి చిరు నవ్వుతో చూసి తిరిగి రాస్తావుంటాడు. మడివైపు నుంచి నిలకణి వస్తుంది. లేతరంగు జాకెట్ మీద ముదురురంగు జాకెట్, పెదాలకు రిక్తీస్ మీదవు, ఎక్కు మడిమలతోడు, చేతిలో గొడుగు—మని షిలో సహజ సాంకెర్నిరం తిమ్మర, అలంకర గతో ఆలాటను కప్పకొదానికి (పయర్ని మన్నులు కనిపిస్తుంది. వకున్ను 20 పంకెర్ని రాలు.)]

నీలవేది : (తనూనీ) ఎక్కువ మి తేలిక! నిన్ను దిం
చాయెంటి చికాను.

తేలి : నువ్వు చెప్పినట్లు ఉదయమేవచ్చి కూర్చు
న్నాను. అప్పటినుంచి మెక్కునొప్పి పెట్టే
వరకూ ఎదురుచూస్తూ వున్నాను.

నీల : మానీషిర్ని స్కూల్లో చేర్చడానికి వెళ్లాను,
అక్కడ నాకు చదువుచెప్పి టీచర్ ఒకాడ
నిపించాడు. నేను ఉద్యోగం చేయవ్వని
చెప్పగానే ఆమెకు యొక్కనే పంతోపం
వచ్చింది. చాలాపేపు మాట్లాడుతూ కూర్చో
చెటింది. ఆవిణ్ణి వదిలియకొని వచ్చేవరికి యీ
ట్రైయియ్యింది.

తేలి : హాయిగా నీతో కొంతపేపు మాట్లాడవచ్చు
కదా అని ఉదయమే వచ్చాను. నువ్వు రానేను
పరికా, మర్యాదకూం తివరినీవ చివాట్లు
ఉదయమే తిన్నాను.

నీల : ఆదేం?

తేలి : నువ్వు ఎప్పుడువస్తావా అని యెదురు చూస్తూ
కూర్చున్నాను. తోడుచప్పుడు వినిపించి ఆకు
తగా చూశాను. నీ ఎవ్వుయిటానికి బతులు మా
నెప్పన హెడి తో వేలుముఖం కనిపించింది.

నీల : రాయ్ గాని అప్పుడే వచ్చారా?

తేలి : వుట్టి మునిగినట్లు ఉదయమే వచ్చి తిలలదాడు.
ఎకాంటే పూర్తికాలేదని వావా హంగామా
చేశాడు.

నీల : (చుట్టూ చూసి) యేమి? కనిపించలేం?

తేలి : రాగానే యెవడో మహామౌఖికు దొరికాడు.
అరివితో యిప్పుడే బతులకు దయచేశాడు.

నీల : మేలేవరుగాని వచ్చారా?

తేలి : లేదు. కొంతకువెళ్లి డబ్బు తీసుకువస్తాను.
ఆయన వచ్చేవరికి చాలా ఆలస్యం అవుతుంది.

నీల : ఇవేమి ఒకటలేదేదా! మనిచిపోయాను.

తేలి : ఈమధ్య నీకు మరుపు యెక్కువ అవుతోంది.

నీల : అంటే?

తేలి : మును న్నిమితిం లేకపోలే మరుపుఎక్కువవుతుం
దంటారు.

నీల : నిన్ను చూస్తూవుంటే నా క్లాస్ మేట్ మధు
కాంకం తనూవుంటాడు.

తేలి : అతిమహాదా నాలాగే వుంటాడా?

నీల : రూపంలో కాదు. నడకలో—మరుపు
ఎక్కువ,—‘దిక్కులు చూస్తూవుంటావు’—
మొదలైన మాటలు ఎక్కువగా ఉపయోగిస్తూ
ఉంటాడు.

తేలి : నువ్వేమీ అనుకోకపోలే ఒకమాట అడుగుతాను

నీల : ఏమి బడి?

తేలి : ఇంతకాలంవరకూమవ్వెందుకు పెళ్లిచేసుకోలేదు.

నీల : చిన్న రుతువులోనే చేతులకు సంకల్ప తగి
లిండుకొనుంటావా?

తేలి : అంటే వ్యర్థంగా తిరగడానికి నిలుంపదవా?

నీల : (కోపంతో) యేమిట మాటలు?

తేలి : యేమీ అనుకోను నీలవేది! నీ వదకులు నాకు
వింగిగా కనిపిస్తున్నాయ్. ఆనలు తీరికంపురించి,
ధరిచ్యుతుపురించి నువ్వు కొంచెమైనా ఆలో
చిస్తున్నావా అని నా సంకేతం.

నీల : ఇంతవరకూ ఆలోచించలేదు. ఇకముందుకూడా
ఆలోచించను.

తేలి : నీ ఉద్దేశం?

నీల : పంతోపంగా తీరికం గడవడమే నా ఆశయం.
అరిగిపోయినవాటిపురించి కాని, జరగతోకున్న
వాటిపురించికాని నేను మనసు పాడుచేయకూను.

తేలి : నీతో చాలా విషయాలు మాట్లాడాలి నీలవేది!

నీల : (మెరిపి కళ్ళతో అరివి ముఖంలోకి చూస్తూ)
నాతోనా?

తేలి : అవును. నీతోనే!

నీల : కొంతదీ నువ్వుకూడా నన్ను ప్రేమించా నవవు
కదా?

తేలి : ఇదివరకే యెవరైనా అన్నారా?

నీల : అతన్నీ యిప్పుడెందుకు?

తేలి : సరి, నాయంక్రిం యంటికి వెళ్లిపోయే ముందు
నన్ను నిలు. యిద్దిరం కలిపి చెడినాం.

నీల : ఎక్కడికి?

తేలి : వివికకు, నీచికి, పాక్కుకు—యొక్కడిరై నా
వరే, యేకాంతంగా మాట్లాడాలికి నిలుండే
తోటకు.

నీల : ఇక్కడ ఎవరూ లేరుగా. వెళ్లు.

తేలి : ఈ కాలకాల చిటడంలో—మరకప్పుకాల
కంటి పెప్పన హెడ్స్ తిరిగి తోలులో.....

[కుట ముగ్ధుల కుడివైపునుంచి రామ్మూర్తి అరిచి వెనుక కుచేలరావు తంబూలం చేసుకుంటూ వస్తాడు.]

రామ్మూర్తి: (తనూ చే) తచ్చావా తల్లీ! (శేఖరాన్ని చూపిస్తూ) అతిగాజ్జీ యిదిదిదీపెయి. దచ్చేంత పనివుంది. ఆ రెండు స్టేట్ మెంటూ కైవ్ చేసి నూ మొహాన్ని పారయి.

[నీలవేణి మొహం ముకురుకొని ఎవరువైపు గదిలో వెళ్లిపోతుంది.]

రామ్మూర్తి: (శేఖరాన్ని పూసింది) నీ కిదం పోయే కొలమాయ్? ఆ నీలవచ్చి పగ్గెత్తుంచి నీప్పెట్టి పని మీద తే చేలేదు.

శేఖ: లేండి!—యిప్పుడే అరిడతచ్చి...

రామ్మూర్తి: (చిరాగ్గా) లేనూ లేదు. కానూ లేదు. నేను పెద్దవాణ్ణి చెబుకున్నాను విను. నువ్వు మగాడిది. నీకు ఉద్యోగం లేపోతే నుగ్గో గతివుండదు. (ఎవరు వైపు గదికిసి చూపిస్తూ) అరిడలేం మహాత్మీ! అరిడకు ఉద్యోగం వున్నా ఒకటే పోయినా ఒకటే. ఎవడో నల్లున్న మహారాజును చూసి పెర్మాణ్ణం. దాన్తో వచ్చిపట్టు వాడే పోషించుకుంటాడు— వాయనా! పెర్రి ఆలోచనలతో మర్రవాడు చెడుకోకు. లక్షణంగా పనిచేసుకుని బాగుపడు.

కుచే: (వెంటనే అనుకొని) "ఉద్యోగం పుగవ లక్షణం" అన్నాడు బాబూ!

రామ్మూర్తి: మీరు నిలబడిపోయారు. కూర్చోండి, (భారీ కుర్చీ తప చేయని ముందుకు లాగుతాడు. కుచేలరావు కూర్చుంటాడు.)

కుచే: ఈ నెల వా రెండు గ్రాంటు వస్తుందో కొంచెం చూస్తారా?

రామ్మూర్తి: సాక్షాత్తు మీరు అడగడం నేను కాదండమానా? (రిజిస్టరుతీసి) వినువందిల నలభైయేడు రూపాయల ముచ్చై అయిదు వయా వైదియ.

కుచే: తమని లిలు వేం అందేటట్లు చూడారి.

రామ్మూర్తి: ఓ! తప్పకుండా,

కుచే: నా మీద వచ్చే అర్జీలనుకూడా తమరు ఓ కంట కనిపెడుతూ వుండారి.

రామ్మూర్తి: కనిపెడుతూనే వున్నాం. ఇవన్నీకర్నూ, నుమవ్తయి అందియా ఒక కంటకనిపెడుతూనే వున్నాం. లేపోతే యేనాడో మీ మార్గాలు యెత్తేసి వుండరినీంది.

కుచే: మీ ఉపకారం నురిచిపోను.

రామ్మూర్తి: అహ! దానికేంలేండి.

కుచే: నా పూర్వో నాకు కిట్టనివాళ్లు కొంతమంది వున్నారు.

రామ్మూర్తి: వుంటారు. తప్పకుండా వుండారికూడా. నాళ్లు లేపోతే అపజయం తప్పలేదు. మీ వంటి పెద్దల దర్శనం నాకు కుర్చీధిమయిపోయి వుండేది.

కుచే: తమని చూస్తూపెయ్యాలి!

రామ్మూర్తి: యెంతమాట! యెంతమాట! — యివేళ పూనిందా బడిపంతులే కనిపిస్తున్నాడు. యేమిటి విశేషం?

కుచే: యివేళ యక్కడ ఉపాధ్యాయుల మహాసభ యేర్పాటు చేశామంది

రామ్మూర్తి: ఓహో! అహోభ! అలా చెప్పండి — ఉదయం నూర్కలుకు వెళ్లేప్పుడు చూశాను యెంతమంది దిగడా లేమిటా అనుకున్నాను.

కుచే: మగ్గో నెలలో తమదర్శనం చేసుకుంటాను. నాకు యిం పెలమై యిప్పిస్తారా?

రామ్మూర్తి: వెళ్లిరండి. నాకూ యివేళ ఊపిరి తిరగని పని వుంది

[కుచేలరావు కుడివైపు వెళ్లిపోతాడు. రామ్మూర్తి, శేఖరం లొందరి లొందరిగా రామ్మూర్తివంటారు.]

రామ్మూర్తి: (రాతి ఆస్పత్రికం గా ముగించి) హరి ధన వంతుడా! యిప్పుడు మగ్గో పోతి పైలు ఒకటి కావారి.

శేఖ: (తిల వైకెత్తి) ఎక్కడ వుంటుందండి?

రామ్మూర్తి: ఇంకెక్కడ? రికార్డురూంలో.

శేఖ: నేను వెళ్లి తీసుకురావా?

రామ్మూర్తి: ఇదు. నీకు తెలియదు. నీ పని చూసుకో. నేనుపోయి తెచ్చుకుంటాను.

[రామ్మూర్తి రికార్డు రూంలో వెళ్లిపోతాడు. శేఖరం తిలవందుకొని రామ్మూర్తివంటాడు. ఎవరు

వెళ్ళునుంది. ఈ కారితం పట్టుకొని నీలవేణి వస్తుంది.]

నీల : రామ్మార్తిగా తరీ?

శేఖ : రికార్డుగాంలా — వున్నాను. ఎందుకు?

నీల : ఆయన రైటింగ్ వాడు అలాగే బోపయ్య. (అతివిమోచి అంకి కౌగిలం చూపిస్తూ) యీ మాట యేమిటి?

శేఖ : డిప్లీ పెన్సి.

నీల : ఇంకా ఆయన భువనము లాడుతున్నారందుకు?

శేఖ : చేతిలో దబ్బులేకపోతే యెక్కడైతే చిరాకు వస్తుంది. ఇప్పుడు దబ్బులదాడులే.

నీల : ఇంకా తరం అందలేదుగా!

శేఖ : రామ్మార్తిగారిపద్ధతి చాలా వింతగా వుంటుంది కొన్నాళ్ళకు ముంహూడా అలా తయారవుతామేమోనని భయం వస్తుంది.

నీల : యేం? యేం జరిగింది?

శేఖ : ఎవరో ఒక మేనేజరు వచ్చాడు. మాటాడకుండా అతివిని నిలబెట్టేశాడు. తిరవాతి అధీను యోగిపోయేలా అతివిమోచి కేలుచేశాడు. నెంబలే అతికు రామ్మార్తిగార్ని పైకి తీసుకుపోయాడు. ఆ తిరవాతి యేం జరిగింది మనకు తెలియదు. యిద్దరూ (పొద నేపాకులలా తయారై తిరిగివచ్చారు.

నీల : పోనిదూ! అటువంటి గొడవలు మనకెందుకు? (కుర్రీ అతివిమోచుకుంటూ కూర్చుని) 'హాలెస్ ఆఫ్ బ్రాయ్' చూశావా?

శేఖ : లేదు.

నీల : చాలా బాగుంది. నేను వెళ్ళేదాం అనుకోలేదు. ముందరం బలవంతం చేస్తే వెళ్ళేను.

శేఖ : అరిక నీ ప్నే హితురాలా?

నీల : (వ్రుత్తూ) ముందరం అంటే ఆదర్శం కాదు. ముగాడు.

శేఖ : అతిమ మీకు దగ్గరబంధువా?

నీల : ఛ! కాదు. అతివితో పరిచయం చాలా తమాషాగా జరిగింది. ఒక వాడు నీటిబమ్మలో ఖాళీ లేదు. అతనులేచి వాడు చోటుయిచ్చాడు. ఆ మర్నాటినుంచి వాడుకోడా అతిమ బన వాడ దగ్గర కనిపిస్తూనే వున్నాడు. — యంచి హలహ

నైవ ముక్తాశే! వా పుటేలోజుకు పిఠావదీర (అజంటే చేశాడు. మాయిల్లోవాళ్ళంతా 'రిప్ర-తీసుకో'చెప్పాడు. మనం పట్టించుకు మార్పుంటే అర్హింపవ్వం! యేమంటావ?

శేఖ : (నీలియన గా) అప్పుడు నువ్వేం చేశావ?

నీల : అతివిని డిజనాయింట్ చెయ్యడం వాడు యిద్దం లేదు. యాక్సెప్ట్ చేశాను.

[రామ్మార్తి రికార్డు గాంలాంచి ఫైలతీసుకొని వస్తాడు.]

రామ్మార్తి : (తర్వాతే యిద్దరూ మాటి) మర్నా (పారం భించాయా? ఈ వేళి యిం బడెట్ ఆయి ఎటే! తెల్లవాడూ దీపారాధ చేస్తూ మూర్తీ వరిసింది!

నీల : లేదండీ! ఈ నెంబెమ్మ యేమిటా అదాదాని? వచ్చాను (కౌగిలం చూపిస్తుంది)

రామ్మార్తి : (చువుతూ విశగ) "నన్ డిప్లీ" పెన్సి - ముడివి యెక్క పైన్ట్."

నీల : వాకేం చెనుడనుకున్నారా! అంత గట్టిగా కేళే వస్తాను.

రామ్మార్తి : లేదమ్మా! అసలు ఆ నెంబెమ్మ యెంతో కొవంతో రాసింది. అలా చదివిలేకాని వానికి 'యెక్సెస్' గాదు. (నీల వేణి నీలియన్ గా ఎవెమ వెళ్ళి వెళ్ళిపోతుంది.)

శేఖ : ఫైల్ దొరికిందా?

రామ్మార్తి : (చొక్కాను వున్న ధూరి దులువుతూ) దొరిక్క యేమాకుందోయ్! దొరికింది. అసలు అరికార్డు గాంలా? వెళ్ళిదానికే భయం, దుమ్మా ధూరితో విండివుంటుంది.

శేఖ : మరి ఆదర్శం దురిపించడమంది?

రామ్మార్తి : ఎవని దులువుతాడు? కొవాలంటే నవ్వు నేనూ కలిసి దులపాల్చి!

శేఖ : మరి బంబ్రోకు లెంకుగండి?

రామ్మార్తి : బంబ్రోకు లెంకుగంటావా వాడువా, వాళ్ళు అధికార్ల యిలో బలలు ఉండేదానికే పై పనులు చేయదానికే. నెలకోపారి వాడు మనుకుడువు పెళ్ళి కొడుకులా వచ్చిపోతూ ఉంటాడు. బంబ్రోకు చేనేడకుడా కమ్మకునువకుండా నుకూస్తా చెనుకోవాలి. ఏదీ గతిలేక ఈ ఉద్యోగం చెయ్యడం కాని—నుకూస్తా పని

చెయ్యవలెనంటే ముప్పైరుకోసమే వయం. (తాళాలు తీసి చూస్తూ) కానియో వాయవా కానియో, మున్నీ కప్పటివారి పరివుంది.

[శేఖరం రామ్మూర్తి తొందరగా ఆంకెలు కూడుతూ వుంటాడు. పుడివైపు నుంచి ప్రకాశం వస్తాడు. వయస్సు 20 సంవత్సరాలు. ఆమెరికన్ జాకెట్, ఫ్రెంఛ్ షాంట్, బూటు, చేతిరిడ్డు వంటి—ముఖంలో దురుకుతనం, ఉత్సాహం కనిపిస్తూ వుంటాయి]

ప్రకాశం: (రామ్మూర్తిని సమీపించి) మా వాళ్ళి గాని లేరా?

రామ్మూర్తి: (తల వైకెత్తి) నవ్వు వాయవా! కూర్చో!

ప్రకాశం: (దుర్బిలో కూర్చుని) యొక్కడికి ఇకాదు?

[శేఖరం ఒకచారి ప్రకాశం కి చేతి తిరిగి పరిచేస్తూ వుంటాడు.]

రామ్మూర్తి: బ్యాంకుకు వెళ్ళారు. పది నిమిషాలలో వచ్చాడు. యేమిటి విశేషం?

ప్రకాశం: పుస్తకాలు కొంటున్నాడీ. డబ్బుకోసం వచ్చాడు.

రామ్మూర్తి: (చెరిలో కలం పేజులు మిద పాఠం కుర్చీకి చేరబడి) అలా చెప్పి! అది నిన్ను చూడగానే అనుకున్నాను.

ప్రకాశం: (అవుతూ) యేమిటి?

రామ్మూర్తి: డబ్బుకోసమే వచ్చివుంటావని.

ప్రకాశం: లేదా లే మిర్రీసుకు రావలసివలె ఖర్చు వాళం పట్టించండి?

రామ్మూర్తి: విజమే వాయవా, విజమే! ఖర్చు పట్టించానే యొక్కడికు వస్తాడు. (నీరుతునగా) చూడు ప్రకాశం నీతో ఒకమాట చెప్పాలనుకుంటున్నాను.

ప్రకాశం: చెప్పండి.

రామ్మూర్తి: మీ వాళ్ళ గాని యెంతో కష్టపడి నిన్ను చదివివున్నాడు. ఎందుకని?

ప్రకాశం: (తేలికగా) అది ఆయన ఇర్జంకరక!

రామ్మూర్తి: ఇర్జంకాదు (కోపంతో) నీలాంటి కొడుకు వుండడం ఆయన ఖర్జం.

ప్రకాశం: (కోపంతో) యేమిటండోయ్ రామ్మూర్తి గారు! చాలా దూరం వెళుతున్నాడు!

రామ్మూర్తి: నిన్ను బాధచెయ్యాలని ఆయన ఉద్దేశం. చాలాగ నువ్వు బతుకు బతుకుతూ అడ్డకట్టలూ

పడకండా—నిన్ను నుంచి దారిలో పెటాలని ఆయన ఆభిప్రాయం. నిన్ను చదివించడంకోసం ఆయన చేసిన ఆవులు యిన్నీ అన్నీ కావు. ఆయన యిప్పుడు పూర్తిగా మునిగిపోయి వున్నాడు.

ప్రకాశం: (నవ్విం) చెయ్యవలెనా?

రామ్మూర్తి: మచ్చేం చెయ్యవద్దు. లక్షణంగా చనువుకో! డబ్బు దూబరా చెయ్యవద్దు.

ప్రకాశం: మీ మాటలు వాకు బోపవడం లేదు.

రామ్మూర్తి: (హేళంగా) యేలా బోపవడం వాయవా! కాస్తరండిగి లగ్గరికూ బోపవడవు. యిప్పుడు ముగ్గురు పిల్లలుపుట్టి “వాళ్ళా ముగ్గురు పిల్లలు—పుస్తకాలకు డబ్బు” అని వేదించేవరికూ బోపవడవు.

ప్రకాశం: పుస్తకాలు కొంటావా లే చదువలగా?

రామ్మూర్తి: అబద్ధం అడిగిందా చెప్ప. నువ్వు ప్రతి నెలా పుస్తకాలు కొంటున్నావా? నువ్వు అడిగి అడవడంతోనే—నీ మీద పెనుకొద్దీ చూడు చూటాడెందుకా మీ వాళ్ళ గాని నీకు చెప్పిచ్చేస్తున్నారే—అ? వేనెలేవా? (నీరుతునగా అరిచి ముఖంలో) చూసా) నీకు చెప్పేందుకు కావాలి? యేం పుస్తకాలు కొంటావు? యీ పేజులు వాడగరా? పదిరాపది! పుస్తకాల ముఖం దిగుకు నేనుకూడా వస్తాను. అనివుండే వాడీ.

ప్రకాశం: (లేచి) పావుగంట బోయకవస్తాను. (నెల్లి బాజోలాడు.)

రామ్మూర్తి: కూర్చోవోయ్! కూర్చో! రెండు మాటలు చెప్పనీ. మీ వాళ్ళ గాని యెంతో విజయితీ అయిన మనీషి. బట్టువాడుకోకుండా వని చేస్తాడు. ఆయనకు—రిటైరియిటోయ్ సమయానికి—యిప్పటికి మేనేజరుగా (చూసాపదన) వచ్చింది. ఆయన సంపాదనంతో నీకింతే ఖర్చు పెట్టేలాడు. ఎప్పుడూ రోజులు ఒకలాగే వుంటాయనుకును. ఒక సంవత్సరంలో ఆయన రిటైర్ అయిపోతాడు. ఆ రిరవాలి సంగతి ఆలోచించు. — ఇప్పటినుంచెలా కొంతం జాగ్రత్తగా మునుగా! ఒకట రేడి రిచ్చే సరికి యొక్కడికు కాబాలివాడిలాగ సిద్ధ మువ్వకు.

శేఖ: (అంతలు కూడడం పూరిచేసి తలవైకిలి)
యిది పూర్తి అయిపోయింది. యీ లాసి
యర్ ఎక్స్‌టెండ్స్ కాలి.

రామ్మూ: పది? రికార్డు గుంజోపడి వెళుతుదాం!
(ప్రకాశంతో) కూర్చోవోయ్ వాణ్ణా!
కూర్చో! మీ వాళ్ళు గాని కూడా వచ్చే
ప్రేమయ్యింది.

[రామ్మూ, శేఖరం రికార్డు గుంజోపడి వెళ్ళి
పోతాడు. ప్రకాశం ఒక్కడూ కూర్చుంటాడు.
యీలా చూస్తాడు యేం జోషకు. జేబులోంచి
మాట్ లెస్స్ తీసి తెచ్చుకుని 'రాజ్ ఆండ్
కోర్' య్యూజ్ పూగుకూ వుంటాడు. —
ప్రెవ్ చేసి కౌగిటలు చేత్తో పట్టుకొని నీలవేణి
ఎవరువైపునంది వస్తుంది. ఆమెను చూడగానే
ప్రకాశం అమాంతంగా లేచి నిలబడతాడు.]

ప్రకా: చూలో! నీలవేణి! యేమిటిది? యెక్క
డున్నావే?

నీల: ఉద్యోగం.

ప్రకా: యేమి ఉద్యోగం? యెప్పటినుంచి? యేమిటి
ఇంక?

నీల: ప్రెస్టుగా పనిచేస్తున్నాను. ఉద్యోగంలో చేరి
రెండు నెలలయింది.

ప్రకా: అలా వెళ్ళు. అందుకే రెండు నెలలనుంచి
నీ దర్శనం యెక్కడా లేదు: — ఒక రోజు మీ
యింటికి వెళ్ళాను.

నీల: మేం యెప్పుడు ఆక్కడికేం.

ప్రకా: అది వాళేం తెలుసు? నేను వెళ్ళి తలుపు
కొట్టేసరికి — ఆ యింటిలో వున్న అన్నయ్యగా
రాకావడం చేతిలో వున్న కొట్టెలక (రెడ్) సహ
యకలకి వచ్చింది.

నీల: (వత్తుకూ) దానితో ఒకటి వెళ్ళిపోసింది నిన్న!

ప్రకా: మేం కొత్తగా దిగాం వాణ్ణా — అది ఆరిక
మర్యాదగా చెప్పింది. నిన్ను తప్పకుండా యింటికి
వెళ్ళిపోయాను.

నీల: వాడు ఉద్యోగం దొరికిన వెంటనే యిలు
మార్చేలాం.

ప్రకా: పూర్వోక్త రావడంలేదా?

నీల: యెక్కడికి వెళ్ళడంలేదు. యెప్పుడూ ఆఫీసు,
యిల్లా.

ప్రకా: మిజరబుల్ రైఫ్, యెప్పుడూ ఖులాసాగా
రిగి దానిది. యేలా ధరిస్తున్నావో తెలియ
కుండా వుంది.

నీల: ఏం చెబుతున్నా? అంత అలా వచ్చింది. అసలు
యీ వుద్యోగం మీ వాళ్ళు గాకే వేయించాడు.

ప్రకా: మీ వాళ్ళు గాకే నిన్ను యీ జోషులో
పాఠశాల రెవ్వుకూ, — ఎరే! యీ యెక్కడి
నుంచి నీను కాలక్షేపానికి రోలువుండవు.

నీల: యేం?

ప్రకా: మీ ఆఫీసు నదిలే ప్రేమకు నేను రోజూ
వస్తావుంటాను.

నీల: కొంపతీసి అలాంటి పనిపూత్రం చెబుతున్నా.

ప్రకా: అలా కొత్తగా ధిక్కరిస్తున్నా వెంట్రుకు?

నీల: నా అలవాట్లు చాలావరకూ మారుతున్నాను.

ప్రకా: మంచిదే! — చూడు! ఇచ్చేరో వాణ్ణంకొం
పరిగా విడుదలలో ఆ కంస్టేబుల్ నిలబడి
వుంటాను. ఇదిరం తిరిగివెళుదాం.

నీల: ఎక్కడికి?

ప్రకా: నియంత్రం. దీనికిపోతాం. లేదంటావా? న్యూ
ఢియేలబుకుపోయి నీలు రిజిస్ట్రే చేయించుకు
వస్తాను.

నీల: ఇచ్చేరోడు, మరొకరి ఎక్కడైనా వెళ్ళిపోయి.

ప్రకా: నో! నో! నువ్వలా అంటే లాభంలేదు.

నీల: లేదు. నేను ఇచ్చేరో వేరయింటికి వెళ్ళిపో.

ప్రకా: (ఆమెను సమీపించి) ఈ ఒక్కరోజుకూ
వాడుబ కదవకు.

[ఆమె వెయ్యి పట్టుకోబోతాడు. ఆమెదిసిండు
కుంటుంది. పరిగా ఆమెనుకుండా రికార్డు గుం
డావారం దగ్గర ముందు రామ్మూ, అతనివెనుక
శేఖరం వసిస్తాడు. శేఖరం చేతిలో ఒక పైలు
వుంటుంది.]

రామ్మూ: (వస్తూనే) ఏమాయ్! అల్ఫాయ్! యిదే
మైదా ఆఫీసు అనుకున్నావా? ప్రెజ్ క్లర్
అనుకున్నావా? (నీలవేణితో) యేమిటమ్మా!
నీను యీ పూర్వోక్త వున్న కుగ్రాంతా పరిధియ
ల్లలు లాగా నీ వేసివున్నారే!

నీల: లేదండీ! యీ కౌగిటలు ప్రెవ్ చేసి తీసుకు
వచ్చాను. ప్రకాశం కౌగిటలు చూడనివ్వకుం
టన్నాను. నేను ఇవ్వడంలేదు. అంతే!

(ప్రకా : అవిడ ఎలా పైక చేసిందో చూడమంది.)

రామ్మూ : అవిడ యెలా పైక చేసింది చూడమి,
తిప్పలు దిద్దడానికి మేం ఇక్కడ అర్ధవలన
మంది వున్నాం. నీకెందుకు శ్రమ?—వెళ్ళి
పరిచూసుకో వాడువా! (ప్రకాశం మడిచి వు
వెళ్ళిపోతాడు. అతను వెళ్ళుతున్న వైపు మామూ
నువుతా! కొంపకూల్చగా అన్నాడు. (నీల
చేతితో) ఆ కాకితాలు మా మొహాన్ని పొరచి
మిగిలిన కాకితాలు పైక చేసుకోవరా!

[నీల చేతి తిరిచిపోయి కాకితాలు పైలుమీద
పెట్టి ఎడమవైపు వెళ్ళిపోతుంది. శేఖరం ఆమె
వైపు చూచుతూ చూస్తాడు.]

రామ్మూ : ఈ కలవు పిల్లర్ని చూస్తూవుంటే ఆశ్చర్యం
వస్తోంది. వెళ్ళిపెటకులా లేకుండా ఆదాల్కు
మనస్సు గాడిదలా ఉరిమిదపడి తిరగడం.
సంపారం లేనివాళ్ళను సంపారా లేకుండా!
ఉటిచీ అన్నారా శిష్యులు!! వాళ్ళు చాలా
వివాదాలు చేశారు ఆంటే వెర్రివాల్లియే చేశా
రటయ్యో! ఇలాంటి అవర్తాలన్నీ ఉరిమించే
వాళ్ళు అవడానికి దనువు పడిరాదన్నాడు.
ఎరిమిదన్న విండికుండా మూడుముగ్గు
చేసేయవచ్చును.

శేఖ : చగవుకున్న వాళ్ళంతా చెప్పివార్చుంటారా!
ఎరికో కొడుమంది వుంటాడు.

రామ్మూ : ఏమిటో దిక్కుచూరిన కోణాలు! ఇంగ్లీషు
దనువు ఇంగ్లీషు వనం. ఇంగ్లీషు బుద్ధులూ ఇంగ్లీషు
అలోచనలూ!! ఒక్క కుర్రవాడకీ, స్వలింగతలా
దనా, స్వలింగబుద్ధి లేకుందా? అంతా అమరణ!
పూర్తిగా యిమిడినవి!—కాగియ వాడువా! పరి
కాగియ! అతన్నీ బలమైన బోలెడ చెయ్యి. నేను
పోయి మిగిలిన రికార్డుకూడా పరికి లేస్తాను.

[రామ్మూర్రి రికార్డు రూంలో వెళ్ళిపోతాడు.]

శేఖ : (లేచి ఎడమ చివరకు వెళ్లి) నీల చేతి!

నీల : (ప్రవేశించి) యేం? యెందుకు?

శేఖ : అతనితో నీ శేం పరిచయం?

నీల : (కోపంతో) నిల్చిగా మాట్లాడకు. అతను వా
మేటి!—ఈ ప్రశ్న విమర్శదావికా వన్ను పరి
కట్టుకు పరిచావే?

(దవదరా పైక రూంలోకి వెళ్ళిపోతుంది—
శేఖరం తిరిగి తిరిగి పీటో మామూర్రి కాకితాలు
చూస్తూవుంటాడు. మడిచి వు మంది వారాయన
వస్తాడు. లావుగా పొడవుగా వున్నాడు. తెల
పంకె, పల్లెకోటు, భుజంమీద కంకువా—
వలకున్న 14 సంవత్సరాలు. చేతిలో చిన్న
తోలుపెట్టె వుంది.)

వారాయన : రామ్మూర్రి గారో?

రామ్మూ : (కాకితాలపై రికార్డు రూంలోంచి
మొనుగుదన్న) యిదిగో! ఈ గుమ్మలోను,
మూరగానూపడి కొట్టుకు ధస్తున్నానండి.
(చేతిలోవున్న కాకితాలు తిరిగి పైలుమీద
పెడితాడు.)

వారా : పల్లెట్ యెంతవరకు వచ్చింది?

రామ్మూ : వాలుగోలంకు మాదా అవ్వలేదండి.

వారా : ద్యూజేట్ చేపి అన్న విషయం మరిచి
పోయారా?

రామ్మూ : లేదు. అది జ్ఞాపకం వుంచుకునే గింజుకు
ధస్తున్నాం.

వారా : రామ్మూర్రి గారూ! యీ రోజు యెంత
రాత్రియినా అది పూర్తిచేసేవరకు ఇంటికి
వెళ్ళలేం.

రామ్మూ : తిప్పకుండా మరి? అలాగే చేద్దాం! ఇంటికి
వెళ్ళివుంటే ఏం కుఖండి యెడవాలిగదా?

వారా : శేఖరం! ప్రాపర్టీ పర్సన్ క్లెయిం అందేదగ్గరా
తీసుకున్నావా?

శేఖ : అందరి దగ్గరా తీసుకున్నాను చార్. ఇక
రామ్మూర్రి గారి దగ్గరే తీసుకోవాలి.

రామ్మూ : నే కొక్కళ్ళే మిగిలిపోయావా వాడువా!
ఇలా ప్రకటన, రాసి ఇచ్చేస్తాను. ప్రతిసంవత్సరం
యిదొక తిరిగిం. నే నీమీ నీరా నీ సంపా
దించుకోలేదని రాసివ్యాసం, నీకు వున్న అప్పు
లేప్పనియే మనసుభావుడూ అడగడం? ప్రతి
సంవత్సరం మనం అప్పుతో మురిసిపో
తున్నాం. దీనికి బాధ్యులెవరు?

శేఖ : (కాకితం యిస్తూ) దిరిమిద రాసి సంవత్సరం
పెట్టండి.

రామ్మూ : (రాసి యిస్తూ) యిలాంటి వివరాలు మన
వాయకుల దగ్గర్నుంచి సేకరిస్తే బండారం
బయట పడుతుంది. రాజకీయ బాధితుడవై
కేజీతో భూములు భూములూ లాగేస్తున్నాడు
తెలుగు వేల కొట్టి ఆకాశం వచ్చే పదివి కొట్టే

కున్నాడు. — పేగా అతిగాదు వచ్చి—మనెత్తు
కోడానికి సిద్ధంగా వున్న నువ్వంటి నువ్వంటి
అన్న సంపాదించావని యెదురు తిరిగి అకుసు
కున్నాడు. ఒకపాటి నిర్భయ దయ్యో నలుగు
రూసు నీగొచ్చేలా!!

వారా: ముందు పది కావ్యంబడి, అశ్వాత్థుల వేది
మొదటిమంచి వున్నావే! (రామ్యూర్తికి తిప్పగా
వున్న కుర్చీలో కూర్చుని నోయవేటి తెలిచి
వోలు కలులు కేయలుమీద పెనుకూ) శేఖరం,
చీతలలోంచి ఎంత పెట్టు వనాలు చెయ్యోలో
లిట్ట తియ్యాలిచోవా?

శేఖ: రావాంబడి. (కొనించి రగువుతూ) ఇన్ స్పెక్టరు
తాళాకు అగ్రులు నువ్వీకి పను రూపాయలు—
రంగప్పమీగాన బడితే అయి పోయిపప్పుడు
యిచ్చిం బి పోలి అప్పు నువ్వీకి రూపాయ్నర
లో అవతరిచే కావ్యంబు (నాన) రికార్డు వడినో
పహ్ యిరివై రూపాయల పరి. మొరిం యిరివై
యేకు రూపాయలు వనాలు చెయ్యాలింది.

రామ్యూ: (కొని తేలవేసి) యిరివై ఏకు రూపాయలే!
వారా: (రామ్యూర్తితో) ముందు చీతలు యిచ్చి—
తిరివారి పది (పొంబిదాం).

రామ్యూ: (తేగోని) అలాగే కావ్యంబడి.
[తిం కేయలు మీది కొకితలు అన్న ఒక
మూల ఎరేస్తాడు. వారాయన కొన్ని విడికోట్లు
రామ్యూర్తి ముందు వుండుతాడు రామ్యూర్తి,
వారాయన చెప్పు లెక్క పెనుకూ వుంటాడు.
పరిగా అపమనులో వడినై వుంంచి ఒక వ్యక్తి
వస్తాడు. బాల్కీ, పంచె, చేతిలో ఒక అడ్డుకుంచి
—రుగ్ధి వనుసులోవున్నాడు.]

వ్యక్తి: (ముందుకు వచ్చి) పో!

రామ్యూ: (వెంటనే అందుకోని) మాట్లాడకండి.

వ్యక్తి: అయ్యో! నేను...

రామ్యూ: (కోపంతో) మీ రెవరెవర పలే! కూర్చో
వరిపిండి. చెప్పు లెక్క పెనుకున్నాం అను
కున్నారా? అడ్డుకుంటున్నాం అనుకున్నారా?
ఒక్క రూపాయి తిరిగివేస్తామే మా
[పాదానికి.

వారా: (లెక్క పెనుకూ) కూర్చోండి.

[అ వ్యక్తి విధిలేక వడిచిరవున్న భారీ కుర్చీలో
కూర్చుంటాడు.]

రామ్యూ: చీతలు విడిగా పెట్టాను.

వారా: శేఖరం యీ చెప్పు తీసుకువెళ్లి ఎవరిచీరిం
వార్కికు యిచ్చెయ్. ఎక్కిలెప్పకోలో

వరికొలు పెట్టెను. రికార్డుమాత్రం బాగ్ గెట్.
[వరిమనీషిగిరా యిరివైయేకు రూపాయలు
వనాలు చెయ్యి.

[శేఖరం ఒక తెండుపు ప్లం కొంత చెప్పు తీసు
కోని ఎవరిచీరి వర్తివారాడు. వారాయన,
రామ్యూర్తి యింకా చెప్పు లెక్క పెనుకూ నీ
వుంటాడు. రెండు వియమల తిరివారి శేఖరం
తిరిగి వున్నా తీసుకోవలెను.]

శేఖ: (పుస్తకం వారాయనకు యిస్తూ) అందరూ
చెప్పు యిచ్చెకొండి. రామబాంబాన,
కుర్చీవారాయనగాను మాత్రం యీ నెలలో
యివ్వలేనున్నారండి.

వారా: (తిలకెత్తి) యీ నెలలో యివ్వలేవాలే
వచ్చెనెలలో అంతకంటే యివ్వలేను. యివ్వ
వలసివెచ్చు రెవరి వెలకు రెవరింపు అవ్వడా?—
అవసరంకొద్దీ అవ్వాలి చేపాం. వాకీలు తీర్చ
వరినీ వచ్చెనికి కావ్యంబతాం. అవల
నోకలలా వున్నాయ్—అయ్యో! శేఖరం!
యిదిగో నీతీరిం తీసుకో.

శేఖ: (తీరిం తీసుకోని పుస్తకంకో వింజకంపెట్టి)
నమ్మ యివ్వే కొంతం పనుంబలకే విడిచి
పెట్ట తివార!

వారా: యేం? యేదైనా నిరమా ప్రాగంవుందా?

శేఖ: లేంబడి.

వారా: శేఖరం! నీమీద మీ కుటుంబం అంత
అధారపడివుండొ విషయం నుకుండుకోవారి.

శేఖ: విజమేంబడి

వారా: మీ అన్నగాన పతివారంతో మూలబడి
పోతుడు. అంత నిరధారం. నీ ఒక్కడి
మీద ఎంతో కాగ్యతివుంది. అవునంటావా?

శేఖ: (అవున్నట్లు తిలవ్రావుతాడు.)

వారా: విశానికి నువ్వు చెప్పన్న చేమిటి! తీరిం వూర్తిగా
యింట్లో యిస్తావా?

రామ్యూ: (కోట్లు లెక్క పెట్టడం వూర్తిచేసి కలు
కేకుమ) ఇదిగాదుమాదా యామధ్య గిందర
నోకోలో పకుకున్నాడులెండి.

వారా: చూడువావా! నువ్వుచిన్నవాడివి మాలాంటి
వార్కి మాటలమీద గొరవం వుంచారి. నిన్న
మీఅన్నయ్య మాయింటికివచ్చి అంత చెప్పకుని
వెచారించాడు. బుద్ధిగా తీరింఅంత తీసుకువర్తి
యింట్లో యియ్యి. ఎందుకు చెప్పిపోవ!

రామ్యూ: వృధాగా బల్లచేసి నీ యేంలాభిమాయ్!
చెప్పాపోతుంది. పరవ్రాపోతుంది. అన్న

పోతాయి. (వారాయనను చూచి) నువ
మేనేననిగారికికూడా నీలాంటి ముప్పుకువే
ఒకడువున్నాడు. యింతకీ చూశావుకదా!—
అయ్యో! వారాయనగారూ! మీకు చెప్పడం
మరిచిపోయాను. మీవాడు అప్పుడే ఒకవారి
వచ్చి వెళ్ళాడు.

వారా : వాడూ అంతే, ఎంతిచ్చేవా వినకు.

రామ్మూ : అయ్యో, మీ నెమ్మది, మీమంచి తిల
వాడి పూరిగా పాడుచెనున్నా. అదికేనేలే
గదిలో పెట్టి రూగ్గర విగళంకూ వోలేవాణి.

వారా : రామ్మూరిగారూ, యిక దుడం చెప్పవలసివ
డకపోటిపోయింది. వాల్లంతటవారే తెలుసు
కోవాలి.

రామ్మూ : ఏం తెలుసుకోవడమో! నీలవేణిగారూ
మీవాడూ తిరిసి యిక్కడి వాడ్యం చెడివంత
పనిచేశాను.

వారా : నీలవేణి కుటుంబంకూడా అంతే, ఆమె తీరిం
మీద తిరి, యిద్దరు వైద్యులు ఆధారపడి
వున్నాను. వాళ్ళకు మరో ఆధారంలేదు.

రామ్మూ : (అక్కిర్యంకో) అలాగబండి! టిలటాక గా
రాణిగారిలా తిరుగుతారు. నేడభావల్ని
చూసి కొంతకలవాళ్ళనున్నాను కుమండ్రి.

వారా : రకంతి ఆనీకూడలేదు. ఆమె ఆవిలు
కుటుంబం విషయం పట్టించుకోదు. ఎవ్వరూ
తిల దీకారు, పిడిమలు, స్నేహితులు—తిల
గొడవే,—దీరిందంతటే ఆమె అలా తిరు
తలంపూ అనినీకూతుంటుంది వాడు. (వెబ్బు
రామ్మూరికి యిస్తూ) యిదిగో, మీ తీరిం
కూడా తీసుకోండి.

శేఖ : (లేచి రామ్మూరిని సమీపించి) రామ్మూరి
గారూ, మీ వెబ్బుకూడా యిర్వండి.

రామ్మూ : (వెబ్బు లేక్కపెక్కు) ఎంతయియ్యం
టాడి? యిరవైయేకుసుపాలా? (కోట్ల శేఖ
రానికి యిస్తూ) వాడు వచ్చి నీలవేణి తొంభై
తొమ్మిదిలాను యిరవైయేకు సూపాటులుపోలే
యి! దిద్దెల్లె రెండుకూపాటులు వున్నాయి.
(తాధిక) యీ దుప్పి దిద్దెల్లె రెండు కూపాటు
లతో రెండుపూటలూ భోజనం చెయ్యవో!
యిదను పిల్లలకు చూపుచెప్పించవో! దంటి
పిల్లకు పాలపిచ్చా కొవవో! పెళ్ళాం పిల్లలకు
పెట్టకోడానికి బట్టలుకొవవో! యేం చెయ్యాలో
లోపపడుండా వుందీరా భీషంకుడా!

వారా : రామ్మూరిగారూ, నువ నువ పూల బ్రతుకే
కొడు యిలావున్నది. పామావ్యవసాయం చేసి

లన్నీ యీవాడుక ములతోగండివున్నాయి. రాత్రి
అంతా పిడికలకు, తెలవారిలే ధనం. (పరి
కోవా ఒక సముద్రపు కెటలంలా విరుచుకు
మీదపడుతోంది. పరిసీకులు రోజురోజుకూ
దిగవారిపోతున్నా. ముప్పతిగిది ప్రజల జీవి
తలు పే పేమలావున్నాయి. అదియేమిగంలా
నైవా ములిపోయివు.

రామ్మూ : (బాగా) చూడండి వారాయనగారూ!
మీరే చెప్పండి. ఈ వెబ్బుతో యీ నెలంతా
యిలా గడవను?

వారా : తప్పదు. భరించాలి. యీ జీవితమే వయం
అని నిశ్చయపడాలి—యీ శేఖరం ఉద్యోగం
పొగట్టుకుంటే వాళ్ళ కుటుంబం యేమాటుంకో
ఆలోచించండి. యే వ్యామోహంలా నోపడి
నీలవేణి ఉద్యోగం వదులుకుంటే వాళ్ళ
కుటుంబం యేమిగంలా గలుపుంకో ఆలోచిం
చండి. మీరూ నేనూ యే చండెబ్బుతో నో
అపహ్వానంగా (వదాలు విడిచిపెట్టే మన
సంసార శమాళయా ఆలోచించండి.

రామ్మూ : యేమాతాయి? అపహ్వానంగా మురిగి
పోతాయి. అమితవాత్రి చేతికిగట్టండి—మనం
ఆనీ సంపాదించలేను పరిచా! కావలిపిచ్చి
అప్పులు సంపాదించివుంచాం.

వారా : ఒకండుకు వాడు అక్కిర్యం కలుగుతుంది.
జీవితంలోది యీ కేవలమను, యీ నిజమైన
పరిసీకల్ని యీ కుర్రవాళ్ళు యేంనుకు
గనువించరా అని?

శ్యక్తి : (లేచి రామ్మూరిని సమీపించి) అయ్యో!
రామ్మూరిగారు మీరేనా?

రామ్మూ : (రియన్ గా) యేం! నేనే! (వారాయ
నతో) ఈ వేళి బడిమంకల్పంతా విధిచెయ్య
వ్వాగి పార్. ఉదయంమంచి ఒకొక్కొక్కరున
అభీమకు దిగుతావున్నాడు. మాధావలు చెప్ప
లేక ధన్యున్నాను.

రామ్మూ : (పంచిలోంచి వున్నంతసేపి) ఒక ఎనిమిది
రూపాయలు యిలా యిప్పించండి.

రామ్మూ : (కోపంతో) యేమోరీ పంతురికయ్య
మత్తయి? ఎదురుతిరిగి నిన్నే వెబ్బు అడుగు
తున్నావ్!!

శ్యక్తి : పంతుర్ని కాదు, పాదూ కాదు. నేను మురిపి
పర టిల్లకల్లెర్ని.

రామ్మూ : వాణి (ప్రపంచంలో అంతరం భూమికూడా
లేదు. మళ్ళీవో వారపాటున వచ్చివుంటావ్!
నేనేం పన్నుకట్టక్కర్లేదు.

విల్లు కల్పేయ: కృత్రిమము పార! కృత్రిమము.
(చాళివనటాపు.)

రామయ్య: పారిపోయామమకున్నా బండికి హాసీలు
వన్ను తిప్పదన్నాడు చిలకమర్రివారు.

విల్లు: అయ్యో! యిప్పుటికి నన్ను చాలాపేపు మాన్య
పెట్టేవాడు. వెంటనే యిదిమిది రూపాయలు
యివ్వండి. (వారాయన దగ్గర, శేఖరందగ్గర
దబ్బుతీసుకొని రిపీరులు కానియిస్తాడు.)

రామయ్య: (అక్రొంగ్లతో) కృత్రిమము ఒక్కపాతే
ఎనిమిది రూపాయలెలా అయ్యిందయ్యా మహా
సుభావా!

విల్లు: గత సంవత్సరం వరాలుచెయ్యడం మురిచి
పోయాం పార. రెండు సంవత్సరాల పన్ను
లిపి ఎనిమిది రూపాయలయ్యింది.

రామయ్య: (నేతిలోపున్న హోలు మరొకపారి లెక్క
పెట్టి) యీ దెబ్బై రెండు రూపాయలలోను
నీకు ఎనిమిది రూపాయలిచ్చేస్తే యికవాడు తివ
డావి కేముంది గడ్డి: యీ నెలలో యివ్వలేను
వచ్చేనెలలో కనిపించు.

విల్లు: (సీరియస్ గా) యేమండోయ్! అదం పనికి
రాదు. తిడిగం యిచ్చెయ్యవలసిందే!

రామయ్య: యివ్వలేను వాయవా! యివ్వలేను.
వృధాగా నన్నుండుకు రూపెడతావ్.

విల్లు: (తీవ్రంగా) యివ్వలేదాతే మీరు కోట్లకు
రావలసి వుంటుంది.

రామయ్య: (కోపంతో) కోట్లకు కాకపోతే పెంజుల్
లెసుకు వెళితాను! వెళ్ళు! వెళ్ళియ్యా.
వెలాంటిది చాలా చూశాం...

విల్లు: వుండు! వుండవయ్యా! తొందరపడకు!
(విల్లుక లెకరు కుడివైపు విక్రమిస్తాడు)

రామయ్య: ఈ గుమాస్తా పాణికి ఒకలవలేదీ అంటే
మరలాగిష్ట పడేలోనా. — యింటి యజమానికి
సంజాయిషీ చెప్పకోవాలి. పాలమనిషికి సంజా
యిషీ చెప్పకోవాలి. ఆఫీసులో ఆలోనా కాగి
లిం ఆలవ్యమయినందుకు ఆధికారికి సంజాయిషీ
చెప్పకోవాలి. అసలు యీ దౌర్భాగ్యుడి
తీరితీమి సంజాయిషీల వుట్ట!!

చారా: యేదీ! — మీరు యింతవరకూ చేసిన స్టేట్
మెంట్ చూడవలసిందే.

రామయ్య: (ఒక కాగితం చూపిస్తూ) ఎస్టాబ్లిష్ మెంటు
వరకూ వచ్చింది.

చారా: యింకా మొదటిలోనే వున్నాం. యిదంతా
యిప్పుటి కవుతుందంటే?

రామయ్య: యిప్పుటినుంచి నెలకుండా మాన్యంటే
రాత్రి తొమ్మిది గంటలకు అవుతుందంటే.

శేఖ: నన్ను కాస్త విడుదలలకే విడిచిపెట్టాలి
పార!

రామయ్య: (కోపంతో) యీపని యెలా అవుతుందిరా
నవుడా అని మేం కొలుకు ధైర్యం లేదువు
పోతావా?

చారా: వెళ్ళివచ్చింది. పాపం! అరివికేం పనివుండో!

రామయ్య: మీరు అందరినీ యింటే నిశ్చయిస్తారంటే.
అరివికే పని లేదు. పొట్టా లేదు.

[తొందరగా కుడివైపునుంచి రమణయ్య.
నగనయ్య వస్తారు. యిద్దరినీజాలనుంచి నందులు
వేలాడుతున్న ఇద్దరూ రామయ్యకి తిప్పగా
నిలబడతారు.]

రమ: (రామయ్యని తిట్టేటట్లు) నమస్కారం మేనే
జనగాడా!

చర: ఇద్దరూ బాబూ!

రామయ్య: (చారాయనకు చూపిస్తూ) వీరూ మేనే
జనగాడు. నేను కాదు.

రమ } : (వెంటనే చారాయనకి తిరిగి) నమ
స్కారం బాబయ్యా!

చారా: యేం పనిమీద వచ్చావ?

రమ: చిన్న పని కాదు బాబయ్యా!

చర: చాలా పెద్దపని బాబూ!

రామయ్య: మీరు విల్లుక లెక్క కాదుకదా!

రమ: కాదు బాబయ్యా.

చర: రావలేక బతుకుతున్న బడిపంతుళ్ళం.

రామయ్య: నాకు వచ్చే అంకితపనివుంది. పూరికే పాగ
దియ్యక మీరు వచ్చిం పడేమిటో చూడు
మాటల్లో టూకీగా చెప్పండి.

రమ: అంకితేలిగ్గా లేర్చి పాతెయ్యవలసిన విషయం
కాదు బాబయ్యా.

చర: అంత పూసగుచ్చివట్లు మనవి చేసుకుంటాం.

రమ: తమకు శ్రద్ధిగా విచారించు ప్రార్థన!

రామయ్య: ఇప్పుడు నాకు తీరికలేదు. కవు దయ
చెయ్యండి.

రమ: (అక్రొంగ్లతో) కవు మళ్ళారావడమే!

చర: మాప్రాణించి రావాలంటే విడుదాపాయలుం
డాది బాబయ్యా.

చారా: మీరు చెప్పేదెమటో త్వరగా చెప్పండి.

రమ: మేం ఆ పూరులో పడేల్లమంచి పనిచేస్తు
న్నాం బాబయ్యా.

చర: గ్రామస్థులకు మేమంటే మహాచెప్ప అభిమానం!

రమ: మొన్నటి ఎక్కడనుంచి మరొకాలు మరి
చాయినే బాబయ్యా.

సర : వెంట్రుత్తుంగారి తరపున మేం ప్రచారం చేస్తున్నామిది.

రమ : మేం చెప్పిన వేరం అదేనండి బాబూ!

సర : అయిన మామీద పగపాపించాలని మానున్నా రండి.

రమ : మమ్మల్ని ఉద్యోగిలలోంచి తీసేయాలని చాలా ప్రయత్నాలు చేశారండి.

సర : అలాగే అట్టి పట్టా రండి.

రమ : మహాజను మహాజను నున్నారేవారండి

సర : ఒక మరీగో నే కుడిచేత్తోనూ, ఎడమచేత్తోనూ అరణజను వేలిముద్రలు వేయించేవారండి.

రమ : చివరకు వ్యాధిమీ గలిచింది బాబయ్యా.

సర : చిన్నబ్బాయిగాని దెల్లకొన నాయుపద్రాసు.

రమ : అయిన నేను కొట్టించేవారండి.

నారా : ఒక్క కుటుంబం అగండి. చిన్నబ్బాయిగా రివా?

రమ : అయి! చిన్నబ్బాయిగారిని యెరగరా అండి తమగా!

సర : అయిన మా ప్రాణాల్ని పెడమారుబలి అండి.

రమ : అయిన వర్షమా అని మేం యింతకాలం ఖులాసాగా బలికాం బాబయ్యా!

సర : (రెండుతుగ్గలో) దాదాపం యెందుకు? విజం చేప్పేదాం.

రమ : తప్పే ముంది? చెప్పేదాం,

సర : అయ్యా! అసలు రహస్యం చెప్పేస్తున్నాం తమకు.

రమ : చిన్నబ్బాయిగాని తమ పిల్లల్ని తమ బంధువుల పిల్లల్ని మా దగ్గరకే ట్యూషనుకు పంపిస్తారండి.

సర : తమ దగ్గర దాదాపెంతుకు? నెలకో యాదై రూపాయలు యిప్పిస్తారు.

రామ్మా : (అమాంతంగా కుర్చీలోంచి పడి లేచి) హా! యింకా బంగారం కాదు! ట్యూషను చెబుతున్నారా? ట్యూషను!!

రమ : చిత్రిం బాబయ్యా! చిత్రిం!

రామ్మా : యింకా ధయం లేకుండా “చిత్రిం” అంటున్నావా? యీ యిద్దరి పేర్నూ చెప్పండి ముందు. ట్యూషను చెప్పకూడదని మేం ఆర్డరు వారిచేస్తామంటే మీరు చెబుతున్నారా?

సర : చెప్పావా లేదా? బాబయ్యా?

రమ : తమరిచ్చే గాంబూమీద ఆధారపడితే.....

సర : మేం యేదాదో అక్షయపాత్ర తిప్పుకోవలసిందే బాబయ్యా!

రామ్మా : (గద్దినా) ముందు మీ పేర్లు చెప్పండి. మీ పంకజేమిటో నేలుస్తాం.

నారా : రామ్మాల్ని గారూ! కూర్చోండి. వాళ్ళు చెప్పేది త్రోసిగా విష వివ్వండి.

రమ : (నిలబడినా) తమని మా రెళ్ళు వట్టిలా!

సర : అధికార్లు తమని విశావాసే యోమా మంచి యెవరు రంటాని బాబయ్యా.

రమ : మేం ఉధియం కలిసి తమకు ఒక అట్టి పంపించాం బాబయ్యా.

నారా : ఎప్పుడు పంపించా?

సర : అట్టే! యొక్కడండి! నాలుగు నెలలపు రుందండి.

రమ : తమ దగ్గరకుంచి జవాబు రాలేదండి.

నారా : మాకు అందిన నెలపనే జవాబు యిచ్చే వాళ్ళం. యేమండి రామ్మా గారూ?

రామ్మా : అంతేనండి. ముకేమీ అందలేదు.

రమ : ఎదిగు అరి తయారు కాపిలు తీసుకువచ్చాం బాబయ్యా!

సర : ఒకటి రెండు కాదు. ముప్పై కాపిలుతీసి అందరి! పంపించాం బాబయ్యా!

రమ : (జేబులోంచి కాకిరంతిసి) రెడరి వినిపిస్తాను. తమని పట్టగా వివారి.

నారా : చాలా పెద్దదిలావుండే!

సర : (తన జేబులోంచి కూడా కాకిరంతిసి) యెంతో పేరు పెట్టిన బాబయ్యా. రెడరకా రెడరేవారం.

రామ్మా : (లేం జేబులుమీద వాకిసి) యిక యీ బడ్జెట్ యీ వేళకు తలపడినట్లే!

రమ : (చనువుతూ) ‘అయ్యా, మేము యీ గామ ములో విషమునిధేతుకెంతో పని చేయాలి చూస్తాము. మా బడిలో హాజరు సంఖ్య పెంచి తిమి! (తల వైకత్తి) యొక్కడ అక్షరాలు రెగిరి వాయిదా. సర వియ్య గారూ! మీ కాపి చూపండి.

సర : (చనువుతూ) ‘ఒడివి సర్వరికముల అభివృద్ధికి తెచ్చితిమి’

రమ : (చనువుతూ) ఇది యిట్లుండే విషాదరమైన సంఘటన జరిగింది. గామ పెద్దలు మా ఉధియం తమ రాజకీయ సుడిగుండములోనికి ... (అక్షరాలు వెతుకుతూ వుంటాడు.)

సర : (నెలపనే అందుకొని) నెట్టి. మా చిన్న తలలపై పెద్ద భారమును పెట్టిరి. ఎన్నికలు ముగిసింది. కోపతాపములు పెరిగింది. హాస్యములు మూల పడిరి. రాక్షసులు వెలరగిరి.

రమ : (రెడరకా చనువుతూ) ‘గ్రంథం వైకే లేచింది. ముగ్ధులు చిరిగింది. కోర్టులకు రాకపోకలు పెరిగింది.’

వర : (చదువుతూ) మేము ప్రాగములు గుప్పిటపెట్టుకొని ఒదిగి కూర్చుంటిమి. రాడీలు తోజేళ్ళగుంపులై మా బడిపైని పడుచున్నామి.

రమ : (చదువుతూ) 'మేము ఉద్యోగ వర్గమును సై మముగా నిర్వర్తించలేకపోవుదున్నాము. మాకు ప్రాగభయము ముట్టుటయుగా నున్నది. మా బడి చుట్టూ పోలీసు కాపలా పెట్టించగలండులను విషయవిధేయతతో వేరుకొనుచున్నాము యిటు : విధేయులు : వెంటరనుగతులు; ఆపృల వరసయ్య.'

[యద్ధిరూ కౌగిలలు వారాయుకు యిచ్చారు.]

వారా : పూలో పెద్ది రెవరూ కలగజేసుకోవడంలేదా?

రమ : లేదు బాబయ్యా! పెద్ది మహారాజులంతా పట్నంలో మరేం పెట్టేసి నిర్వహారం వదిలిపెట్టారు.

రామ్మూ : (వీరియన్ గా) యేమండోయ్ పంతునూ! మేం యిలాంటి రక్తవనరాల్లో కలగజేసుకోవడానికీ వీలేను. మీరు పోలీసు క్షేత్రముకుపోయి రిపోర్టు చేసుకోండి.

వర : రామ్మూ! అలా అవకండి చచ్చిపోతాం.

రమ : మా రిపోర్టుకంటే మీ రిపోర్టుకే ఎంత వుంటుంది బాబయ్యా!

వర : అదేలే మేం కష్టాలలో వున్నాం.

రమ : మా వుడుగు తిల నిత్యకండి బాబయ్యా.

రామ్మూ : ఓహో! కాపవార్తలు కూడా పెనుతున్నావ్!!

వర : తమరు దయచూపాలి.

రమ : అన్ని కష్టాలూ ఒక్కపాటి వచ్చిపడ్డాయి బాబయ్యా.

వర : గర్భవగిడులం బాలూ.

రమ : రివదావి! పూరిగా తిండి లేదు. కట్టకోడానికి సరైన వస్త్రంలేదు.

వర : రివదానుకోడానికి కొంపకూడా లేదుబాబయ్యా!

రమ : మేం యద్ధిరంజకొంపలోనే వుండేవామిమి.

వర : ఆ యిల్లు మెప్పటి వద్దాలకు.....

రమ : (మస్కలో అండుకోవి) మా యిల్లు కూలిపోయింది బాబయ్యా!

వారా : పమ్మ కొంచెం మాట్లాడనివ్వండి—మీ యిల్లు కూలిపోయిందనుకు నేను చాలా విచారిస్తున్నాను. కానీ మా యిళ్ళుకూడా చేడ్కోలేకపోయాడానికి సిద్ధంగా వున్నామి. మీరు యి..

రమ : (వెంటనే అండుకోవి) రెండు మాటలూ చెప్పియ్యనివ్వండి బాబయ్యా!

వర : మా యిల్లు కూలిపోయింది. రెవదానుకోడానికి నా గ్రామము రెవరూ మాకు చోటు యివ్వలేదు బాబయ్యా.

రమ : ఇక్కడదంటే వాళ్ళు తిప్పేయాలిదండి. మాకు చోటు యిస్తే వెంటనే రాడీలు వచ్చి వాళ్ళ యింటిమీద పవితారని ధయిస్తుంది.

వర : మేం వెళ్ళి ముంపులుగారి కౌళ్ళ మీద పడ్డామిమి.

రమ : ఆయనకు వికారమూవుంది; ధనుమూవుంది.

వర : బండె దొడ్డిలో ఒక ఖాళీ వుండా—మాకు యిచ్చారండి.

రమ : అక్కడే వుంటున్నాం బాబయ్యా.

వర : బండెదొడ్డి అంటే?

రమ : మహమ్మదు వేగించేస్తే జెల్లో పెవతారండి.

రమ : అలాగే దూకు, పనువులు వేరంచేస్తే బండె దొడ్డిలో పెవతారండి.

వర : బండెదొడ్డి అంటే అక్కడండి.

[దూరావ్వించి విధిరగా నివాదాలు వినిపిస్తాయి. దిబ్బాలో దిబ్బులువేసి గలగలలాడినప్పుడు వినిపించు వుంటుంది—“ఉపాధ్యాయుల సంఘానికి—జై!”—“ఉపాధ్యాయులు—జై—లాల్.” “అదా ఉద్యమం—జై—లాల్!”—అందరూ ఆశ్రురేగా కుడిచేతు చూస్తూ వుంటారు. నివాదాలు దూరంగా పోతాయి]

వారా : యేమిటి?

రమ : కొత్తి ఉద్యమం బాబూ!

వర : మేం ఎక్కో విజృంభణ చేసుకున్నాం.

రమ : అధికారులు మా జీతాలు పరిగా పెంచలేదు బాబయ్యా.

వర : మా దగ్గరం కోజకోజమ్మ పోగిపోతోందండి.

రమ : మా నీతి ప్రజలకు తెలియజెయ్యడం కోసమే యీ కొత్తి ఉద్యమం బాబయ్యా.

[వెంటనే రనుగతులు, వరసయ్య తమ భుజాలకు వున్న పండులతోనుంచి చెరో గిన్నె పైకి తీస్తారు.]

వర : ఇది అమ్మకు పాత్రలండి.

రమ : ఇది అవమ్మకి తెలియజేసే ఉత్సవముంది. ఒక ఆణామాత్రం చేస్తే చాలు.

వర : (రామ్మూరితో) బాబయ్యా! తమకో అణా చేయండి.

రామ్మూ : అహంలేంగా (పైకిచేచి) పోతారా? బతుకకు గంటించాలా? జీతాలు చాలకటి బడిలో చదువు చెప్పకు. ఉలివించా ట్యూషన్లు. ప్రయివేట్ ఇంటికి వున్నా పాస్ చెయ్యడం.

(గంటుకు గంటు కొట్టుకున్నాడు సైగా బొల్లంతి చాలాది! యింకా తేలవ చాలవలె.
 రమ: తినుతెను బాబయ్యో! అలావురికి ఇదిచాకు ప్నాన?
 వర: (చారాయణను చూపిస్తూ) ఆ మహారాజును చూడండి. ఎంత ఓసో! ఎంత సహనమా!
 రమ: (చారాయణతో) మావురి య్యవహారాలన్నీ తినుకు యింకా విశేషంగా చెబుతాం బాబయ్యో!
 రామ్మో: (బద్దెమ్మ) చాళాగా? చాళా? కుర్యాదిగా చెళ్ళోచాళి బంబూతుతో గంటిస్తాను.
 చారా: కూర్చోండి రామ్మోర్తిగాయ!
 వర: (వంటకే అంగుళాని) రామ్మోర్తి గారంటే తినురా బాబయ్యో!
 రమ: తినురే! రిడిలె వ్యాపించింది బాబయ్యో!
 వర: తినురిసురించి మేం బొల్లు పంగతులు విన్నాం.
 రమ: దక్షిణ లేంజి పనిచెయ్యరని...
 వర: బొల్లు పనియూపాయలైవా కంటమాస్తేగాని ఇల్లు చేరరని...
 రమ: ప్సెకున్న అర్జీలను చింపి పారేస్తారని...

వర: (గంటు లిలులలో తప్పు అంకెలు వేస్తారని... రమ: టిడరని రప్పిస్తారని...
 వర: దైత్యులంటి బడిపంతుల్లను నిలువునా చాచు కొంటారని...
 రామ్మో: (కోపం పట్టలేక యాల్లక(ర తీసి) అబ! అబ! యేమిటా కూతలు?
 [రామ్మోర్తి యాల్లక(ర పట్టుకొని వాళ్ళిమసమీపేనాడు. రిమయ్య, వరిపయ్య తొందరగా కుడివేపు పోతూ వుంటారు.]
 రమ: (చెలివాటూ చారాయణతో) వెలిపించండి చాలా!
 వర: ముక్కుల్ని మురిచిపోకండి బాబయ్యో.
 [ఇద్దరూ నిద్రొచ్చివస్తారు. రామ్మోర్తి కోపముతో చూస్తూ వుంటాడు. శేఖరం తిలవంచి రాస్తూ వుంటాడు]
 చారా: కూర్చోండి రామ్మోర్తిగాయ!
 రామ్మో: (కూర్చుంటూ) మీ మంచితినమే చూకొంప తీస్తోంది.
 [తీరిగి ముగ్గురూ పనిలో నిమగ్నులవుతారు—తెర.]

ఒక

రాలే

మీకు వుండడం

గర్వకారణం

రాలే

SRC 51 70

కలగూరగంప

నాగరికత

శ్రీ నాగభూషణం

సంఘ కీర్తనము నను ప్రాణికోటిలో కల్పించె సహజలక్షణం. బలము మైవ అవసరంకూడా. వ్యవహారిక సంబంధించిన జీవులన్నీ ఒక కూటమిగా జీవించడం మనం తరుతుమామ్రా ఉంటాం. కాదులు ఒక కూటమిగా, భిరుకాలాః కూడికగా, మరేధములు మరొక కూటమిగా ఉండటం మనం దృష్టాంతములుగా పెర్కొనవచ్చును. నైవ పెర్కొనిం “వ్యవహారికత” మానవునిలో కూడా ఉండే సహజ లక్షణం. ప్రయోజనం దృష్ట్యా, సంఘకీర్తన బలం తీరావలెకలను, మానవుడు మరింత గుర్తించాడు. పరస్పర సహాయ సహకారాలే మానవ జీవితాలను సుఖప్రసం చేస్తాయి. నైలక్ష్యం సుపాధ్యం కావాలంటే మానవుడు తప్పనిసరిగా కొన్ని నియమ నిబంధనలు అనుసరించవలసి ఉంటుంది. కలగనవంతోపాలు మానవజీవితావసరాలు పెంపొందుతూ ఉంటాయి జీవితావసరాలను సాధించే ప్రయత్నములో వాగరికత పురోగమిస్తూ ఉంటుంది. జీవితం మరింత సుఖవంతము చేసుకోవాలనే తీరివి కాంక్ష, కల్యాణమైన వాగరికత పురోభివృద్ధికి ఆధారభూతాలు.

వాగరికతకు ఒక రూపాన్ని ఆపాదించి, ఆ ప్రత్యేక రూపమే “వాగరికత” అని ఇవ్వడంగా తేల్చి చెప్పడం కష్టం. వాతి, బారిక, పిడికాపిడి మధ్య వాగరికత వ్యవసాప వ్యభావాలలో వైవిధ్యం ఉండి తీరుతుంది.

వారి వారి, నైస్కాంక పరిస్థితులు, కల్యాణమై, అవసరాలు, అభిరుచులు, నైతిక దృష్టలను ప్రభావపరంగా, వాగరికత వ్యవసాప వ్యభావములలో వైవిధ్యం ఉంటున్నది. ఇందుయాలముగా ఒక వాతి లేక ఒక దేశ వాగరికతే ఉద్దాత్తమైనదిని నిర్ణయించడం కష్టం. ప్రయోజనం

దృష్ట్యా, కల్యాణమై, ఒక వాగరికత, ఉద్దాత్తమైన సామేకంగా మాత్రం, నిర్ణయించవచ్చును. ఈ విధంగా నైవా ఒక వాగరికత ఉద్దాత్తమైన నిర్ణయించే సమయములో, వారి వారి నైస్కాంక పరిస్థితులు, అవసరాలు, అభిరుచులు, నైతిక దృష్టలను, మనం దృష్టిలో ఉంచుకోవలసి ఉంటుంది. మానవుని “భౌతిక సాధన, పరివర్తి, మేల్కలనే వాగరికత అని మూలంగా నిర్వచించవచ్చును

ప్రకృతి మనం వాగరికతగా పరిగణించే విషయము రెండు భాగాలుగా విభజించవచ్చును. (1) భౌతిక వాగరికత (2) అభౌతిక వాగరికత.

భౌతిక వాగరికత

పంచేంద్రియాలవ్యాప్తా గ్రహింపబడునది భౌతికము. మానవ నిర్మిత మైన భౌతిక సాధన. “భౌతిక వాగరికత” గృహవిర్యాణము, వస్త్రాభివృద్ధి, ఆహారాభివృద్ధి వగైరాలను మనం దృష్టాంతములుగా పెర్కొనవచ్చును. మానవావసరములు రెండు రకములు (1) మూలావసరములు (2) కల్పితావసరములు. మూలావసరములు జీవించుటకు తప్పనిసరి అయినవి. ఆహారము, నీరు, గాలి వగైరాలను మూలావసరములుగా పెర్కొనవచ్చును. వస్త్రధారణ, గృహవాసము వగైరాలను కల్పితావసరములుగా పెర్కొనవచ్చును. కల్పితావసరములు లేకున్నను మానవుడు జీవించాలను.

మానవప్రకృతి ప్రయేతుం లేకుండా ప్రకృతి ప్రసాదితమైన ఆహారముతోనే ఆడనూనవుడు జీవించేవాడు. కలగనవంతోపాలు ఆహారపురోగం యేర్పడినది. ఆ కొరతను తీర్చుకొనుటకు మానవ ప్రకృతిని మేలివించి, ప్రకృతిని విరియోగించుకోవలసి వచ్చింది. ఈ విధంగా మూలావసరసాధన వాగరికత పురోభివృద్ధికి ప్రథమ సాధనమైనది. కల్పితావసర సాధన సంపత్తే వాగరికతకు ద్వితీయ సాధనము. జీవితాన్ని

విశేషం నిర్వహణకు ఆ దింపరులు తమ సర్వాన్ని త్యాగం చేసుకొని కృతార్థులై వారు. పండు ముహూర్తం విచ్చేసినా పుణ్యపుణ్యమాల వారి విర్యాగం ఏ ఆంధ్రులకీ వా విచారాన్ని కలిగించక మానదు.

పూర్ణ పుణ్యపర్యం సిద్ధించుకున్న వారి ప్రతిభా సంపత్తికి జోహానలు.

ఉద్యోగము - వివాహము

శ్రీ వేదుల నరసింగరావు

మన భారతదేశములో దివదీన ప్రవర్తనానయనమున్న సమస్యలలో విద్యార్థిగ సమస్య, కన్యావివాహ సమస్యలు రెండును ముఖ్యమైనవి. ఈ నూతన యుగములో మాంపులకు పుట్టినాము దొరకు కైంకర్యము కష్టము వివాహము చేయు మాడ యంతి కష్టమే. మన ప్రాచీనవివాహములో మాంపుని పాపములు పెరుగుచున్నట్లులే నిరీక్షింపబడుచూడ పెరుగుచున్నవి.

తెలివండ్లులు తమ పుత్రుని విద్య పూర్తియగు తరళి తమ భార్యని యున్నదినునట్లు పారపాల్యముగాని భావింపకముందు పరియైన వారి మాంపులకు తెలివండ్లులకు భార్యనియుండునని తెలిసికొనలేక పోవుచున్నారు. ఇది యింకొండగనాగిల తెలివండ్లులు గుమానుకు ఉద్యోగము లేకపోయినను “విద్య-వివాహము” అను మాటలను సారము చేయునట్లు వివాహముకూడ చేయుచును. ఇంక ఆ యువకుని గతి కిధులలో తరుల గుడ్డకన్న సీపయగును. అందు నేటి కాలమున వివాహముయిన అపరికాలమునకీ పిలువబడియుండుట సహజమయినది. ఇంక యింటివద్ద భార్యరల్లిము చీరలు, స్నాన పాదర దగ్గరాలకు చేయు యల్లర్లు విక్రమముగా యుండును. ఇది చూచి తెలివండ్లులు భార్యపిల్లలను పోషించలేని అప్రయోజనపడిన విషయములవంటి మాటలనట సహజము.

తమమాత్రం మేమిచేయుగలదు. తన సీగెట్ల దగ్గరాలకీ విత్తిములేవుడు తక్కినవాటి కన్నటి కెక్కించుచును.

ఆవిధముగ మండుల తమకుమాత్రము యిచ్చమా? తమ కిక్కిరెంచులే పుట్టాగమునకు నిల్వెన్ని దర

భాషలు (Applications) పంపుచు కేయుండును. కాని ఫలితము కూర్చును. ఒకటి “యింటర్వ్యూ”కు పిలిచిన విద్యులుకు ముఖ్యముగా వారికి యిచ్చునాటు అక్షరమును. లేక భార్యవద్ద చేబంగారిపుణ్యపులో యిచ్చి యింటర్వ్యూకు వెళ్ళినను, వాడు పాపపు చాలవనో, కళాస్థు చాలవనో విన్నయొక పాకు చెప్పి పంపివేయుట కిచ్చును. వాని పదిహాపాయలు కట్టి పరీక్షకుకూడను పరీక్షకు వెళ్ళినా వెళ్ళుటమే కాని తిగి జనాను కూర్చును. ఈమధ్యను ఈ యాంధ్రదేశములో యార్జియిచ్చునటు లెక్కువలచే మన యార్జికనామ్యలనాని పన్నిన యుక్తికూడ మనము కొనియాడవలసింది! భార్యమా పరీక్షకుకూడను పరీక్షకు మాట్కల విలంబం యుండవలసి. ఇప్పుడు మాట్కల సైలుల కృతార్థులైనవారందరిండు కన్యలేమని కొత్త దట్టము పెట్టిరి. ఇందువలన ప్రభుత్వమువారికి పంపింపునందుకు కొన్ని లక్షల ఆదాయము వృద్ధియగు చున్నదికదా!

ఇంక అపిల్లలకుగూడ తెలివండ్లుల గతి మరి కొదవీయముగ నున్నది. అందును మధ్యతరగతి ప్రజల (Middle Class people) లో ఎల కన్యాకాలిల గతి చెప్పి పరిగిగివచ్చును. మిగు మాత్రం మా పంపిరి తెలియరా! ఒక ప్రక్క గుమాస్తా వివాహవిషయమును, మరొక ప్రక్క ఆకమర్యాదలకును లోబడి చాలా కష్టముపడుచు ప్రతిపండులకన్న మరగమే మేలను చుప్పిట్లావచ్చును.

నేటి కాలమున పెళ్ళిమాంపులనునది యింటర్వ్యూల కన్న కష్టముగా యున్నది. చివరికు లెట్టును చాల దివో, లంఘనములు చాలవనో లేక పిల్ల పల్లదనో, పాటలు రంకో వివాహమైన పాకుచెప్పి తప్పకను చున్నాను. మరి గరుకు మాత్రము మాంపుకుకదా? మాంపులే పుట్టివరిగవారి నెరికిమాత్రము తిప్పి లండవు?

ఇట్టి మన మధ్యతరగతి ప్రజలకన్యలను భావి మన గర్భం మెంట్లువాని “పరికల్ప విచ్చే” దట్టమును తియ్యగచివేనాను. కొద్దికాలములో యా దట్టము పూర్తిగా యునునానికీ రాగలదు. అప్పటికైనను మన కష్టములు తీరగలవో లేదో!

గ్రంథ విమర్శనము

స్వార్థ త్యాగము

రచన: శ్రీ వెలికింటి వేంకటరామశర్మ, ఆంధ్రా
ధ్యాపకుడు, గాంధీ స్మారక బహుళార్చనా; కోస్మిక
పాఠశాల, పెందికొల్లూరు, నెల: 9-8-0.

మేవాడి రాజులలో నొకడైన రాజసింహునికు
భీమసింహుని జయసింహుని యిద్దరు కొడుకులు.
భిష్మశత్రువుల కొకే వాడు కొంచెము ముందు
వజ్రకలగ పీఠు జన్మించిరి, భీమసింహుడు పెద్దపట్టుపా
సికి పుట్టింపాడు. అప్పుటి రాజులలో పట్టుపాసికి
ముందుగా పుట్టివ శిశువు పాదమునకు రాజు పోయి కవ
చమును గట్టట యను ఆచార మొకటి యున్నదట. ఆ
శిశువే పీఠులు రాజునను. ఈ యాచారమునకు భిష్మ
ముగా రాజసింహుడు చిన్న భార్యయందలి మనుకొర
ముచే జయసింహుని కాలికే గదవమును గట్టివచ్చెను.
జయసింహుడు రాజకౌటావుల విని పట్టుపాసి రాజు
బద్ధుల వచ్చి భీమసింహుని శ్రేష్ఠతను రాజ్యార్హతను
నిరూపించి రాజును ధర్మాభిముఖముగ ప్రబోధించెను.
రాజు వచ్చా రిప్పుడై భీమసింహునిఁ బిలిపించి జయసిం
హునిఁ జంపి రాజ్యమును దిసికొనవలసినదిని యాదేశం
చెను. భీమసింహుడు విరక్తుడై రాజ్యమును తిమ్మనకు
విడిచి యడవులకుఁ బోయెను. ఇది యింకొక విషయము.
రచన చక్కగా నున్నది. తెలికి—

తక్కుక తిండి యావ తిలఁ దాల్చుటయా! నుటి
రి తిప్పుచుట!
విక్రము వాడు హస్తమున నిండు మువ్వలున
ఖడ్గముపై వే
తొక్కెడు రాజ్యపీఠమున నుండుట సంభవమాన
యైన నీ
నక్కడ జెప్పవే తగవు నందఱ ముందఱఁ గాన
పొయెదన్.

సోదరుఁ జంపఁ బాపముని చూడకు రాజ్యము ర క
పం!లో
త్పదితమాను పీఠునకుఁ; బాపివ ధర్మములో రహ
స్యమున్
గాదినఁబోకు నన్ను ఘనకల్యాణసంకమునందు
ముంచి నిం
పాదగ నుండఁ గోరకు మహాఘమనంతయు నన్ని
చేరెకున్.

ఆ హ్వ న ము

రచన: శ్రీ వానమానులై వరదాచార్యులు;
జ్యోతిషాంక గ్రంథముల. ప్రచురణము 28; 2844,
ఇహంబావిధి, నీకింకాబాదు. నెల: సభ్యులకు
1-81 ప. వై. ఇతరులకు 1-50.

‘ఆహ్వనము’ అనే యీ సంపుటంగో ఆరవై
తొమ్మిది కీర్తకలున్నాయి. వీటిలో ‘ప్రతాప ప్రశంస’
‘వల్లభభాయి స్మృతి’ ‘కొలోజకట’ అనేవి పద్యకీర్తి

ప్రముఖవైతికలూ, ప్రఖ్యాతసాహితీవదులూ ప్రశంసించిన

ఉత్తమ గ్రంథాలు

1. సంజ్ఞప్రణయం : హన్యంతో, వ్యంగ్యంతో విండిన
వదికథలూ, గర్భికలు, రచన. పూర్ణ. వెం 0-50 ప. వై.
2. పారిజాతం : కథల సంపుటి. కథలు: రాగంటి
సోమయాజులు; రావకొండ విశ్వనాథకావ్యి; వంతుం
శ్రీరామ కావ్యి; వురాణం ముద్రాహృద్యకర్మ; దొమ్మిరెడ్డి
వల్లి సూర్యారావు; హితశ్రీ; పూర్ణ; ఆంగరవేంకట
శిష్యారావు; ఇర్వాపురపు జగన్నాథరావు; ఈరంకి వేంకట
రావు; పూనపాటి శివస్థంబాచార్యులు వెం దు 1-25 ప. వై.
3. తెరమెరుగులు: (నాటికల సంపుటి) బిక్కపిల్ల
దొరికింది (రావికొండరావు); దొంగ (పాతకూచి పాంఠ
కవరావు); తెల్లవారింది (హితశ్రీ); తెరమెరుగు వీరలు
(కొండముది శ్రీరామచంద్రమూర్తి); పీఠిక ప్రత్యేకం
(ఆంగర సూర్యారావు). వెం దు 1-50 ప. వై.

కోటా ప్రచురణలు, విజయనగరం సీటీ.

కలు. మిగిలిన వన్నీ గేయశీర్షికలు. ఈ గేయశీర్షికలలో ముప్పైయారు, గాంధీగారిని ఉద్దేశించినవి. 'రైతు రాజు' అనేది గేయపాటిక. ఇందులో పాలం దున్నటం మొదలుకొని, భార్యగారులను ఇంటికి తీసికొనిపోవటంవరకు గల కర్షక జీవితంలోని వివిధ దశలూ వర్ణించబడినవి. ఇవి 'పంచకల' 'బుద్ధగీతి' 'నివాసము 1 వ లేది.' 'పతాక వందనం' 'రాజప్రముఖుడు నైజాం' 'గ్రామోద్ధారణ' మొదలైన రాజకీయ వస్తు రచనలూ వున్నాయి. 'వైష్ణవగీతి' మనేది 'వరిసీ మెనాకా' అనే భాగవతుడు పాడించానని అనువాదం. ఇది గాంధీగారి పాఠాభ్యాసంలోనిదని కూడా తెలుస్తుంది. అది యిలా మొదలవుతుంది.

వాడే వైష్ణవుడు, దయగల
వాడే వైష్ణవుడు.....
పరులపై నుర్రబడిన, వర, పో
దయడే వైష్ణవుడు.....అని.

'మనవి' అనే శీర్షికలో స్వనిషయం కొంత తెలుస్తుంది.

నచ్చినట్లు చేసు కండి వడ్డించితిని
అదియే చేదిని తియ్యకూడద మందిరిని
ఓపివంతక, గుచ్చి, నుంచి కష్టించితిని
కొప మేటికి? కంట కుదుంలేదని యనిన

సరస ప్రపంచ సాహిత్య

1. సాలీడు నందేశం (శ్రీ వి. వి. వైట్ (వాసివ) పిల్లల బొమ్మల నవల (కాన్ 1/16-210 పుటలు) అనువాదం : శ్రీ వి.వి.సింగరాధార్యులు. 1.50
2. ప్రపంచ కథావళి (రిచి వాన్ వింకెల్ మొదలైన జాతీ ప్రసిద్ధ కాలపద కథలు.) (కాన్ 1/16-180 పుటలు) అనువాదం : శ్రీ వి.వి.సింగరాధార్యులు. 1.25
3. ఎర్రగుర్రపుష్పి (విఖ్యాతి అమెరికా రచయిత శ్రీ జాన్ స్టయిన్ బెక్ (వాసివ) పిల్లలముద్ర త్పించి తిరించిన నవల. (కాన్ 1/16-194 పుటలు) అనువాదం : శ్రీ వి. శ్రీనివాసాచార్యులు. 1.50

పుస్తకాల మాపులవారికి 25% కమీషన్.
కళ్యాణ ప్రచురణలు,
వికాఖ పట్టణం - 3.

నా పాక మే మంచి నా పాక మని యవను
ఎవరెవరి గురులిందు ఎటువంటివో యేమో
అనని, నందటి దనుప నజాని కలిమేకాదు—

అంటూ, తమ కలితాపాక విశ్వాదాన్ని చూర్చి కని, స్వీయభిప్రాయం వెల్లడించాడు. ఈ సంపుటంలో వున్న శీర్షికల వైవిధ్యాన్ని పట్టి భిన్నగుచిత్తావేశాన్ని ఆరాధించడంకోసం, కవి చేసిన ప్రయత్నం గోచరిస్తూనే వున్నది.

ఈ శీర్షికలోనే గుచ్చివేరాన్ని గూర్చి ప్రస్తావనూ; వీరు—

పుండ్రై వ్రాసినపుడు పురుగుటిగ యొకండు
తీసిగిలున వ్రాలు లేనట్టిగ యొకండు
పాలు నీగును చేలునాయు హంస యొకండు
మోమోజుముంకునై మంగు నురిపించోడు
వెన్ను చాటెనంతి చక్కరించు నొకండు—

అంటూ, లోకస్వభావాన్ని వివరించాడు. విజమైన కవులు ఈ బాదరిబండిపట్టించుకోరు. కనుకనే వీరు—

నలుగు నీడల నోరె వెనుకముంగులు వడెను
నించాడుకుల కొక్కరిందం మొంగిరింతు—
అన్నాడు. ఈ నిర్లప్తతతోపాటు—
మాత్యంమును గడిగి బాలు ముద్దుల కలగు
తిరి యాదోషజ్ఞ తిల్లవానకు నమస్సు
అపదంలోని నిషతుమూ—

గురించి యపుడు వామలిలోని యజ్ఞాన
మరసే గన్వమునోటి కంచుకుందును నేను—

ఈ విశేషమూ—
నింద విన్నపుడు నా యంగున్న నుణజాల
మాహించి దైవ్యవృత్తువు గల్పెదను నేను—
అని చెప్పికోగలిగిన ఆత్మప్రశ్నియయూ, పుండ్రం ప్రశంసనీయమైన విషయం! ప్రతిధ్వని? అది దైవ మిచ్చివంతి. పుంటుంది. వైది, కవిమాత్రులెల్లరూ అలరారుచుకోవలసిన పల్లకదాట, మాత్రం ఆవును.

వీరిచివ్ పైతే జానుల తోట కల్పిరిని
చిలుకపయకవి తెలిసి మోచ్చి మర్పిరిని
కనుమండె పాదచాటు కన్న లేడియో! లేక
నను గెలిసేయంగ వక్రియం డెనోతానా!
మొదలైన తొల్ల భావస్వరూ—
అలకవిన చీలనోరె
కూలుపుట్టన ఆవులు తోరె—

.....

తూగు పాటబట్టు దుమ్ములో, నీరు కాచి
ముట్టులో దండిపు, ముడిచేలి, దిగిదిచ్చె—

ఈ మొదిలైన చోట ఊహించుకొని, గోచరిస్తున్నాయి.
“ప్రకాశ ప్రశంస” అనే కీర్తనలో నీరు వెలుగుచున్నది.
ఈ ఆభిప్రాయాన్ని యిచ్చట పరామర్శించడం
అవసరం.

కవులు పూజ్యము మీ తెలంగాణసీమ
వెండి దుమ్ముగ మా పుటకవరించి—

ఆ అమ్మవాళ్ళవల్ల తెలియనివారై పుంటాను.

ప్రతిభ అనేది దేశకాల విముక్తికిం కాదు
గదా!

నీరు పోతనగారి కీర్తిమును వస్తువుగా స్వీకరించి భాగాలున్నాయి. మొదటి భాగంలోని కన్నీటి ఆభరణ
కన్యమొసరించినట్లు, తద్రచనా ప్రసక్తివల్ల ఆ దయ! ధోరణిలో ఖండికావ్యాలు. రెండవ భాగం

ప్రాంతంలో “ఆభివృద్ధిపోతన” లిగడానికినులుగా
ప్రసిద్ధులైనట్లు, ఈ సంపుటి పీఠికవల్ల తెలుస్తున్నది.

ఆది బతుటికీవచ్చి నీరు పడుగలిగి ఆవగాహన
చేసికొగల అవకాశాన్ని ఆంధ్ర రసజ్ఞులకు కల్పించు
గాకయని ఆశించి.

ర క్తా షీ

క్రీ. పో. ముందువర్ : ప్రతులకు : రచయిత. కళా
శ్రీ పత్రికవచ్చి పామరల కోట. మాత్రు గోదావరిజిల్లా.
వల : తెలియదు.

‘రక్తాషీ’ ఖండికావ్య సంపుటిలో మూడు
‘రక్తాషీ’ ఖండికావ్య సంపుటిలో మూడు
‘రక్తాషీ’ ఖండికావ్య సంపుటిలో మూడు

గ్రంథకర్తలకు, ప్రచురణకర్తలకు విక్రేతలకు ప్రత్యేక సదుపాయములు!

మన దేశంలో గ్రంథప్రచురణ చాలా వెనుకబడివుంది. ప్రచురణసంస్థలు
విరివిగా లేక చాలామంది గ్రంథకర్తలు తమ గ్రంథాలు తామే అచ్చువేసుకుని
అమ్ముకుంటున్నారు. ఉన్న కొద్ది ప్రచురణసంస్థలకు కూడా విశేషలాభాలు వుండ
టంలేదు. ప్రచురణవకాశాలు ఇలా వుండటంచేత వైజ్ఞానిక ప్రచారంకూడా
చాలా వెనుకబడిపోతున్నది.

భారతి కేవలం వైజ్ఞానిక ప్రచారానికి యేర్పడిన వ్యవస్థ. గ్రంథప్రచుర
ణను ప్రోత్సహించే తలంపుతో, గ్రంథముల ప్రకటనలకు సంబంధించినంతవరకు
తన ప్రకటన రేట్లు తగ్గించుకుని కొంత సదుపాయం చేస్తున్నది.

ఈ అవకాశాన్ని వినియోగించుకోదలచిన గ్రంథకర్తలు, ప్రచురణకర్తలు,
విక్రేతలు ఈ దిగువ చిరునామాకు వ్రాసి ఈ ప్రత్యేక సదుపాయపురేట్లు వివర
ములు తెలుసుకొనవచ్చును.

అడ్వర్టైజ్ మెంట్ మానేజర్, భారతి

7. తంబుచెట్టివీధి, మద్రాసు-1

కూడా ఇలాగే పాగిపోతుంది. మూడవభాగం పద్య వాటికై భాంతి గొలిచే ఖండికావ్యముదాయం.

మొదటి భాగంలోని ఖండికలు చాలావరకు 'అభ్యుదయ' రచనలు. రెండవభాగం మూడవ భాగం కొంత మాత్రవంభాలో పాగాయి. మూడవ భాగంలో కీర్తికానుగుణంగా అక్కడక్కడ అభ్యుదయ ధోంజి కనిపించినా ప్రాచీనార్ష సంప్రదాయాలు, ఆదిర్మాలు, ఎడనెడ ప్రత్యక్ష మారూపాలు.

ముఖ్యంగా ఈ భాగంలో రచయిత కొంతకాల ఛందస్సులు వాడి అవి చాచకళ్యంతో నిర్వహించారు. దీనికి క్రింది రచన తార్కాణ ఇది 'విప్లవం' అనే కీర్తికలోని రచన.

‘తీవ్రయులను కొంచీ మన
మనసులు చలించినవి
జనముల నివాసం
వివిధ హృదయముల్
కదిలినవి శోకమున
.....
కనిపినవి శౌర్యమున
నగను భువనముల్ !”

దీనివూడ అభిప్రాయం వెల్లబుచ్చిన శ్రీ విశ్వ నాథ సర్వవారాయణుని రిప్పట్టు ఈ కార్యంలోని గూఢార్థం చాలా దుమారంగా ఉన్నది. అనిర్దితములు, అస్పష్టములు అయిన పాంశికీపదాలు వాడడమే ఈ అస్పష్టతకు కారణం. ఎంతో సహనంతో పరిశీలిస్తే తప్ప ఈ రచన అంతర్భాగం బయటపడడం కష్టం.

ఈ కార్యం రచయితను గల ప్రాచీనార్ష వారస భావాల వూడి అభిమానం నిరూఢంగా వ్యక్తం చేస్తున్నది. అయితే ఇది అభ్యుదయదృక్పథం అభిమానం చే

స్తుంది. అయితే ఇది అభ్యుదయదృక్పథం అభిమానం చే రచన.

‘కావ్య’

నాటికా గుచ్ఛము

శ్రీ సి. రామకృష్ణరావు, టీచర్, జయహింద్ నెకండరీస్కూల్, మచిలీపట్నం, వెల: ఒక రూపాయి,

దీనిలో 1 ఆదివి పుస్తకాలు, 2 ప్రాత్ర క్రొత్తలు 3 స్వేచ్ఛాఫలం, 4 అనుకోవి ఆనందం, 5 బాలభటుడు అని రి వాటికలున్నాయి.

ఈ రోజుల్లో పాఠశాలలో విద్యార్థులు ప్రవర్తించడానికి అనువయన చిన్ని చిన్ని వాటికలు చాలా స్వల్పంగా ఉన్నాయి.

అంతగా వ్యయ ప్రయోజనలేకుండా స్వల్ప వ్యవధిలో విద్యార్థులు ములభంగా ప్రవర్తించుకోడానికి అనువయన వాటికల సుదృఢమిది.

పురమందిరము

శ్రీ సి. రామకృష్ణరావు, టీచర్, జయహింద్ నెకండరీస్కూల్, మచిలీపట్నం, వెల: ఒక రూపాయి,

ఇది సామాన్య విద్యార్థులకేక తదితరములకూడా ప్రవర్తించడానికి అనువయన పాఠశాలకు. దీనిలో రచయిత సందర్భానుసారంగా పద్యాలేకక పాటలు కూడా చేర్చాడు. గ్రామసేవాభిలాష, కళాభిమానము మున్నగు విషయాలపై అభిమానం పెంపొందించే లక్ష్యంతో ఈ చిన్ని వాటక రచన పాగింది.

నీవు—నేను

శ్రీ గోపేటి సర్వవారాయణమూర్తి, ఎండ్యాల, వెల: రెండు.

ఇది ప్రాంతీ, ప్రార్థన, క్రియతమును మొదలయిన 15 ఖండికావ్యాల సంపుటి. దీనిలో కథాఖండికావ్యాలకూడా ఉన్నాయి.

ఈ కావ్యాలలో అంతలా ధారాబద్ధి, సంస్కృతాంధ్ర పాండితి, సంప్రదాయ విజ్ఞానము అనునాధారంగా గోచరిస్తున్నాయి.

ఉపయోగమైన సరిక్రొత్త పుస్తకములు

వ్యవసాయము - ఇంజనీరింగు, విద్యము, గృహ అనేక గ్రంథములు. కేటలాగు ఉచితము. ఇంగ్లీషులో వ్రాయండి.
N.K. Paul & Sons, Post 12202, Calcutta-5.

Printed & Published For Nageswara Rao Estates (Private) Ltd., by S. Radhakrishna, at The Andhra Patrika Press, 6 & 7, Thambu Chetty Street, Madras-1. Editor: S. Sambhu Prasad